

TUME YA UTUMISHI WA UMMA

Hali ya Utumishi wa Umma kuafikiana na
Maadili na Kanuni katika Vifungu 10 na
232 vya Katiba kwa Mwaka wa 2019/20

Ripoti ya Tathmini Iliyotayarishwa kwa mujibu wa
Ibara ya 234 (2) (h) ya Katiba

DESEMBA 2020

TUME YA UTUMISHI WA UMMA

**Hali ya Utumishi wa Umma
kuafikiana na Maadili na Kanuni
katika Vifungu 10 na 232 vya Katiba
kwa Mwaka wa 2019/20**

**Ripoti ya Tathmini Iliyotayarishwa kwa mujibu
wa Ibara 234(2)(h) ya Katiba**

DIRA

Utumishi kwa Umma unaoongozwa na maslahi ya raia

DHAMIRA

Kubadilisha utumishi wa umma uwe wa utoaji huduma ufaao na wenye ufanisi

MAADILI YA MSINGI

- Maslahi ya Raia
- Utaalamu
- Uvumbuzi
- Ushirikiano

ISBN: 978-9914-706-57-4

JEDWALI LA YALIYOMO

VIFUPISHO NA AKRONIMI	x
MAANA ZA MANENO MUHIMU	xii
TAARIFA KUTOKA KWA MWENYEKITI	xvi
SHUKRANI	xviii
TUME	xix
MUHTASARI	xx

SURA YA KWANZA: UTANGULIZI.....	1
1.1 Maadili na Kanuni	1
1.2 Maadili na Kanuni za Kikatiba	1
1.3 Maadili ya Kitaifa na Kanuni za Utawala	1
1.4 Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma	1
1.5 Sheria inayotimiza Maadili na Kanuni katika Katiba	2
1.6 Maombi ya Maadili na Kanuni	2
1.7 Ajenda ya Maendeleo ya Kitaifa.....	6
1.8 Maeneo yenye mada	6
1.9 Malengo na Mkazo wa Ripoti	8
1.10 Njia ya Utafiti na Mbinu ya Utafiti.....	8
1.11 Kiwango cha Majibu	8
1.12 Muundo wa Ripoti.....	9

SURA YA PILI: UKUZAJI WA MAADILI YA KITAIFA NA UMMA NA KANUNI KATIKA UTUMISHI WA UMMA	11
2.1 Utangulizi.....	11
2.2 Wajibu wa Kukuza Maadili na Kanuni katika Utumishi wa Umma	11
2.2.1 Wajibu wa Tume ya Utumishi wa Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni.....	11
2.2.2 Wajibu wa Mashirika ya Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni	12
2.2.3 Wajibu wa Maafisa Walioidhinishwa	12
2.2.4 Wajibu wa Watumishi wa Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni.....	12
2.3 Programu za Kukuza na Tume.....	13
2.3.1. Kuanzishwa na Kufutwa kwa Ofisi	13
2.3.2. Uteuzi.....	13
2.3.3 Utekelezaji wa Utekelezaji wa Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003	13
2.3.4 Ufanisi wa Utumishi wa Umma na Ufanisi	14
2.3.5 Kuelezea Mawasiliano na Teknolojia ya Habari.....	15
2.3.6 Ushirikiano na MDAs katika kukuza maadili na kanuni	15
2.4. Kukuza Maadili na Mashirika ya Umma	15
2.4.1 Mikakati ya kukuza Maadili na Kanuni.....	15
2.4.2 Elimu ya Uraia na Uhamasishaji	16
2.4.3 Usimamizi wa Vipaji.....	17
2.4.4 Kujenga Huduma ya Umma yenye Ustadi	17
2.4.5 Ubunifu	18
2.4.6 Programu za kusaidia Vikundi vilivyo hatarini.....	18
2.4.7 Utambuzi wa Ubora katika Utoaji wa Huduma	18

2.5	Hatua za Kudharau Kukuza Thamani za Kikatiba	18
2.5.1	Mashtaka ya Jinai ya Maafisa wa Umma	18
2.5.2	Kurejeshwa kwa Mali Isiyoelezewa kutoka kwa Maafisa wa Umma.....	18
2.5.3	Hatua za Nidhamu.....	18
SURA YA TATU: HALI YA UTENDAJI NA UTI		21
3.1	Utangulizi.....	21
3.2	Kielelezo cha jumla cha kufuata.....	21
3.2.1	Ulinganisho wa Mchoro cha Utekelezaji wa Jumla	22
3.3	Utendaji fahirisi na eneo la mada	23
3.3.1	Uboreshaji wa utoaji huduma na mabadiliko.....	23
3.3.3	Viwango vya juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma	25
3.3.4	Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera	26
3.3.5	Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Rasilimali za Kiuchumi.....	27
3.3.6	Usimamizi wa Utendaji	28
3.3.7	Mgawanyo sawa wa Fursa na Rasilimali	29
3.4:	Uchambuzi wa Mwelekeo unaonyesha utendaji katika kila eneo la mada	31
SURA YA NNE: HALI YA KUTII MAADILI NA KANUNI		34
4.1	Utangulizi.....	34
4.2	Rasilimali Watu.....	34
4.2.1	Uanzishwaji ulioidhinishwa	34
4.2.2	Usambazaji wa Maafisa katika Utumishi wa Umma	35
4.2.3	Kuachishwa kazi	36
4.2.4	Ushiriki wa Wanafunzi katika Utumishi wa Umma	38
4.3	Uboreshaji wa utoaji wa huduma na mabadiliko	45
4.3.1	Kujitolea kwa Viwango vya Utoaji wa Huduma.....	45
4.3.2	Uundaji wa Uhamasishaji kati ya Wananchi juu ya Huduma Zinazotolewa	46
4.3.3	Media ya Jamii kama Jukwaa la Utoaji wa Huduma	46
4.3.4	Upatikanaji wa Huduma	47
4.3.5	Jukwaa la Huduma	48
4.3.6	Kuimarisha Utoaji wa Huduma kupitia Ubunifu	49
4.3.7	Maoni ya Kuboresha Utoaji wa Huduma	50
4.3.8	Kushughulikia Malalamiko	51
4.3.9	Kutambua Uboreshaji katika Utoaji wa Huduma	53
4.3.10	Kutumia Teknolojia ya Habari kwa Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma	54
4.4	Maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma.....	57
4.4.1	Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma.....	57
4.4.2	Kesi za Nidhamu zinazohusiana na Uvunjaji wa Kanuni za Maadili na Maadili....	58
4.4.3	Malalamiko juu ya Maadili ya Maafisa wa Umma.....	59
4.4.4	Usajili na vyombo vya kitaalam vya udhibiti	59
4.5	Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji	60
4.5.1	Uwezo wa kutekeleza majukumu ya taasisi	61
4.5.2	Kuzingatia Utawala wa Sheria, Uadilifu na Maadili ya Maadili.....	63
4.5.3	Kukuza Uadilifu na Maadili ya Maadili.....	65
4.5.4	Kukuza Uwazi na Uwajibikaji.....	68
4.6	Usimamizi wa utendaji.....	70
4.6.1	Utendaji wa Taasisi	71
4.6.2	Utendaji Kazi	75
4.6.3	Maendeleo ya Rasilimali Watu.....	77
4.6.4	Hesabu za Ujuzi na Mipango ya Rasilimali Watu	80

4.6.5	Udhibiti wa Nidhamu katika Utumishi wa Umma.....	81
4.6.6	Kuzingatia hatua za Serikali juu ya Usimamizi wa Gonjwa la Covid-19	83
4.6.7	Anatoka kwenye huduma	85
4.7	Ugawaji sawa wa fursa na matumizi	86
4.7.1	Usambazaji wa Maafisa wa Umma na Jinsia, walemavu na ukabila	88
4.7.2	Utoaji wa Malazi yanayofaa kwa Walemavu	92
4.7.4	Utekelezaji wa Programu za Vitendo Vinavyothibitishwa	100
4.7.5	Usambazaji wa Programu kwa Vikundi Vinavyo hatarini.....	102
4.7.6	Programu za Ulinzi wa Jamii.....	107
4.8	Ufanisi, ufanisi, matumizi ya kiuchumi ya rasilimali, na maendeleo endelevu	108
4.8.1	Kuzingatia Sheria ya PFM, 2012.....	109
4.8.2	Kuzingatia Sheria ya Ununuzi na Umma ya Umma, 2015.....	112
4.8.3	Kuzingatia Sera na Miongozo ya Rasilimali Watu.....	112
4.8.4	Ufanisi katika matumizi ya Rasilimali za Umma.....	113
4.9	Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera	116
4.9.1	Uendelezaji wa Miongozo ya Ushiriki wa Umma.....	117
4.9.2	Sera Zilizotengenezwa	117
4.9.3	Taasisi zilizo na hesabu ya Wadau	118
	SURA YA TANO: HITIMISHO NA MAPENDEKEZO	120
5.1	Utangulizi.....	120
	VIAMBATISHO	130

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali 1-1:	Kuunganishwa kati ya kifungu cha 43 cha Katiba, Ajenda Kubwa Nne na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs).....	6
Jedwali 1-2:	Maeneo yenye mada na Maadili na Kanuni zinazohusiana.....	7
Jedwali 1-3:	Kiwango cha Majibu na Sekta ya Huduma.....	9
Jedwali 3-1:	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji wa Taasisi za Umma kwa Jamii.....	22
Jedwali 3-2:	Viashiria vya Utendaji na Alama ya Maana ya Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma na Mabadiliko.....	23
Jedwali 3-3:	Alama za Utendaji juu ya Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma na Mabadiliko.....	24
Jedwali 3-4:	Viashiria vya utendaji na alama za maana za Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji.....	24
Jedwali 3-5:	Matokeo ya Utendaji juu ya Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji.....	25
Jedwali 3-6:	Viashiria vya utendaji na Kiwango cha Maana cha Viwango vya Juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma.....	26
Jedwali 3-7:	Viwango vya Utendaji kwa Viwango vya Juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma.....	26
Jedwali 3-8:	Ishara za Utendajis na Alama ya Maana kwa Ushiriki wa Umma katika Mchakato wa Kutengeneza Sera.....	26
Jedwali 3-9:	Kielelezo cha Utendaji juu ya Ushiriki wa Umma katika Mchakato wa Kutengeneza Sera.....	27
Jedwali 3-10:	Ishara za Utendaji na Alama ya Maana ya Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Kiuchumi ya Rasilimali.....	27
Jedwali 3-11:	Alama za Utendaji juu ya Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Rasilimali za Kiuchumi.....	28
Jedwali 3-12:	Ishara za Utendaji na Alama ya Wastani ya Usimamizi wa Utendaji.....	28
Jedwali 3-13:	Alama za Utendaji kwenye Usimamizi wa Utendaji.....	29
Jedwali 3-14:	Viashiria vya Utendaji, Vigezo vya Bao na Alama ya Maana kwa Ugawaji sawa wa Fursa na Rasilimali.....	30
Jedwali 3-15:	Matokeo ya Utendaji juu ya Ugawaji sawa wa Fursa na Rasilimali.....	31
Jedwali 3-16:	Kulinganisha Fahiris ya Utendaji kwa eneo la Mada katika 2018/19 na 2019/20.....	31
Jedwali 4-1:	Uanzishwaji wa Wafanyakazi.....	34
Jedwali 4-2:	Usambazaji wa Maafisa katika Utumishi wa Umma.....	35
Jedwali 4-3:	Muhtasari wa Taasisi na Maafisa wanaoidhinishwa zaidi ya Miaka 6.....	37
Jedwali 4-4:	Wanafunzi wanaoshirikiana na Jinsia na Hali ya Ulemavu.....	38
Jedwali 4-5:	Usambazaji wa Wanafunzi Kikabila, Jinsia na Ulemavu.....	38
Jedwali 4-6:	Usambazaji wa Wakufunzi wanaoshughulikiwa na MDA na Jinsia, Ulemavu na Muda.....	41
Jedwali 4-7:	Usambazaji wa Wanafunzi kwa Ukabila, Jinsia na Walemavu.....	41
Jedwali 4-8:	Malipo ya Stipend kwa Wanafunzi wanaofanya kazi na MDA.....	42
Jedwali 4-9:	Usambazaji wa wafanyikazi chini ya Programu ya UHC na utaalum, Jinsia na Walemavu.....	43
Jedwali 4-10:	Programu ya Rais ya Vipaji vya Dijiti.....	44
Jedwali 4-11:	Njia zinazotumiwa na Wananchi Kupata Huduma za Umma.....	47
Jedwali 4-12:	Mashirika Yanatoa Huduma Kupitia Jukwaa la Huduma.....	49
Jedwali 4-13:	Taasisi zilizopokea na Kuandaa Ripoti za Uchambuzi wa Maoni.....	50
Jedwali 4-14:	Utekelezaji wa Ripoti za Uchambuzi wa Maoni na Sekta.....	51
Jedwali 4-15:	Taasisi zilizo na Taratibu za Kushughulikia Malalamiko na zile ambazo zimeunda Uhamasishaji juu ya Kujaza Malalamiko.....	51
Jedwali 4-16:	Hali ya Malalamiko Iliyowasilishwa kwa Taasisi za Umma na Wananchi.....	52
Jedwali 4-17:	Usambazaji wa Rasilimali za ICT katika Taasisi za Umma na Katagoria.....	55
Jedwali 4-18:	Usambazaji wa Vifaa vya ICT na Idara ya Serikali ya ICT na Ubunifu kwa Taasisi za Umma.....	55

Jedwali 4-19: Taasisi ambazo ziliwezesha Wafanyakazi Kufanya kazi kwa mbali.....	56
Jedwali 4-20: Hali ya Kuzingatia Tamko la Miaka Miwili ya Mapato, Mali na Madeni katika Utumishi wa Umma.....	64
Jedwali 4-21: Zawadi Zilizopokelewa na Kutangazwa na Maafisa wa Umma na Zawadi zinazotolewa na Taasisi za Umma.....	65
Jedwali 4-22: Utunzaji wa Sajili za Migogoro ya Riba na Idadi ya Migogoro ya Riba Imetangazwa.....	66
Jedwali 4-23: Taasisi za Umma na CPC, Ripoti za Kesi za Ufisadi, Maafisa Wanaoshtakiwa na njia zinazotumika Kuripoti Kesi za Ufisadi.....	66
Jedwali 4-24: Hali ya Kesi za Ufisadi Zilizoripotiwa katika Taasisi za Umma.....	67
Jedwali 4-25: Taasisi za Umma zilizo na Miongozo ya Upataji habari.....	68
Jedwali 4-26: Upatikanaji wa Mkakati wa Mawasiliano katika Taasisi za Umma.....	69
Jedwali 4-27: Upatikanaji wa Miongozo juu ya Mwonekano na Ushiriki wa Vyombo vya Habari.....	70
Jedwali 4-28: Upatikanaji wa Mipango ya Mkakati Iliyoidhinishwa na ya Utendaji katika Taasisi za Umma.....	71
Jedwali 4-29: Upatikanaji wa Mipango ya Kazi ya Shirika ya Mwaka 2019/20 FY katika Taasisi za Umma.....	72
Jedwali 4-30: Vigezo vya Kupima Utendaji.....	72
Jedwali 4-31: Kutia sainsi kwa Mikataba ya Utendaji ya 2019/20 katika Taasisi za Umma.....	74
Jedwali 4-32: Tathmini ya Wafanyikazi na Kategoria ya Taasisi za Umma.....	76
Jedwali 4-33: Mapitio ya Tathmini ya Utendaji kazi na Kamati za Usimamizi wa utendaji na Kategoria ya Taasisi.....	77
Jedwali 4-34: Ugawaji na Uingizaji wa Bajeti ya Mafunzo.....	77
Jedwali 4-35: Utekelezaji wa Makadirio ya Tathmini ya Mahitaji ya Mafunzo na Mafunzo katika Taasisi za Umma.....	78
Jedwali 4-36: Tathmini ya Athari za Mafunzo inayofanywa katika Taasisi za Umma.....	79
Jedwali 4-37: Upatikanaji wa Sera ya Kufundisha na Ushauri katika Taasisi za Umma.....	80
Jedwali 4-38: Upatikanaji wa Hesabu za Ustadi na Mipango ya Rasilimali Watu Katika Taasisi za Umma.....	81
Jedwali 4-39: Hali ya kesi za Nidhamu na Kukamilisha Kesi katika Taasisi za Umma.....	82
Jedwali 4-40: Kuzingatia Hatua za Serikali juu ya Usimamizi wa Covid-19.....	84
Jedwali 4-41: Kupitishwa kwa Ratiba ya Kazi ya Shift na Kategoria ya Taasisi.....	85
Jedwali 4-42: Asili na Njia za Kuondoka katika Utumishi wa Umma.....	85
Jedwali 4-43: Usimamizi wa Mahojiano ya Toka na uchambuzi wa Maswali ya Toka katika Taasisi za Umma.....	86
Jedwali 4-44: Muhtasari wa uwakilishi wa Jinsia katika Utumishi wa Umma.....	88
Jedwali 4-45: Muhtasari wa Uwakilishi na Jinsia katika Ngazi za Kazi.....	88
Jedwali 4-46: Hali ya uwakilishi wa watu wenye ulemavu na Sekta ya Huduma.....	89
Jedwali 4-47: Muhtasari wa Uwakilishi wa walemavu katika Viwango Mbalimbali.....	90
Jedwali 4-48: Muhtasari wa Taasisi Wawakilishi Kumi Zaidi na Sekta.....	91
Jedwali 4-49: Njia zinazotumiwa na Taasisi za Umma Kutangaza Nafasi Zinazopatikana.....	93
Jedwali 4-50: Vifaa na Huduma za Walemavu.....	94
Jedwali 4-51: Muhtasari wa Uteuzi uliotengwa na Jinsia na Hali ya Ulemavu kwa Sekta zote.....	96
Jedwali 4-52: Usambazaji wa Maafisa Waliofunzwa na Jinsia na Hali ya Ulemavu katika Sekta Zote.....	97
Jedwali 4-53: Usambazaji wa Maafisa Waliofunzwa na Kiwango cha Kozi, Mdhamini, Jinsia, Walemavu na Waliotengwa.....	97
Jedwali 4-54: Muhtasari wa Matangazo yaliyotengwa na Jinsia na Ulemavu kwa Sekta.....	99
Jedwali 4-55: Kuajiri Kushughulikia Mapungufu ya Kijinsia kwa Kiwango.....	100
Jedwali 4-56: Kuajiriwa Kushughulikia Mapungufu ya Walemavu kwa Kila Kiwango.....	101
Jedwali 4-57: Kuajiri kushughulikia usawa wa kikabila.....	101
Jedwali 4-58: Muhtasari wa Kiasi Kilichotengwa kwa vikundi vilivyo hatarini chini ya AGPO kwa Sekta.....	103
Jedwali 4-59: Muhtasari juu ya Asili ya Mafunzo na Jumla ya Idadi ya Wanawake Waliofunzwa....	105

Jedwali 4-60: Hali ya Mafunzo na Jumla ya Idadi ya Vijana Waliofunzwa	106
Jedwali 4-61: Programu za Ulinzi wa Jamii zilizotengwa na Jinsia na Kiasi Kilichotolewa.....	107
Jedwali 4-62: Walengwa na Kaunti tano zinazoongoza kwa mpango	108
Jedwali 4-63: Ugawaji wa Bajeti Iliyoriptiwa na Matumizi Halisi na Taasisi za Umma wakati wa FY 2019/2020	110
Jedwali 4-64: Nguzo Kubwa Nne.....	113
Jedwali 4-65: Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs).....	115
Jedwali 4-66: Programu za SDG Zilizotekelezwa katika Taasisi za Umma na Kategoria	116

ORODHA YA MICHORO

Mchoro 2-1:	Kukuza kwa Maadili na Kanuni za Katiba, Mwaka wa Fedha 2019/2020.....	17
Mchoro 3-1:	Ulinganisho wa faharisi ya Utekelezaji kwa kila jamii ya 2018/19 na 2019/20 FYs.....	22
Mchoro 3-1:	Alama ya Utendaji na Uwanja husika kwa 2019/2020	32
Mchoro 4-1(a):	Chati ya pai ya Maafisa wa Kitengo ya Taasisi Walioungwa mkono	36
Mchoro 4-1(b):	Chati ya pai ya Maafisa wa Kitengo ya Taasisi Waliotengwa Kutoka.....	36
Mchoro 4-2:	Ubunifu umegawanywa na sekta.....	49
Mchoro 4-3:	Taasisi ambazo zimeunda Kigezo cha Kutambua na Kutambua Maafisa.....	53
Mchoro 4-4:	Taasisi Zinazotambuliwa na Kutunukiwa Maafisa wa Utoaji Bora wa Huduma	54
Mchoro 4-5:	Taasisi za Umma Zinazotoa Huduma kwa Mtandaoni na Kategoria	57
Mchoro 4-6:	Uhamasishaji wa Maafisa katika Taasisi za Umma juu ya Maadili na Maadili	58
Mchoro 4-7:	Asili ya Malalamiko Yaliyowasilishwa na Wananchi kwenye Huduma Zinazotolewa ...	59
Mchoro 4-8:	Hali ya Uanachama kwa Mashirika ya Kitaalamu yaliyodhibitiwa katika Taasisi za Umma.....	60
Mchoro 4-9:	Muda wa Uteuzi wa Kaimu katika Utumishi wa Umma.....	62
Mchoro 4-10:	Hali juu ya uwasilishaji wa Azimio la awali na la mwisho na Taasisi za Umma.....	63
Mchoro 4-11:	Njia Zinazotumika Kuripoti Kesi za Ufisadi	67
Mchoro 4-12:	Mchoro wa Utendaji na Kategoria	73
Mchoro 4- 13:	Utendaji wa Jumla wa Utumishi wa Umma: 2005/2006 - 2010/2011; & 2018/2019	73
Mchoro 4-14:	Matumizi ya Bajeti katika Taasisi za Umma na Jamii	110
Mchoro 4-15:	Ukuwepo kwa Rejista za Mali na Madeni yaliyosasishwa na Kiwango cha Ufuataji wa Waraka wa Hazina ya Kitaifa Nambari 5/2020 juu ya Upyaji wa Saraka za Mali na Madeni na Taasisi za Umma	111
Mchoro 4-16:	Asilimia ya Programu Kubwa Nne na Sekta	114
Mchoro 4-17:	Kuwepo kwa Miongozo ya Ushiriki wa Umma katika Taasisi za Umma	117

VIFUPISHO NA AKRONIMI

ACECA	Kupambana na Ufisadi na Uhalifu wa Kiuchumi
AGPO	Upatikanaji wa Fursa za Ununuzi wa Serikali
ATI	Sheria ya Upataji Habari, 2016
AWP	Mpango wa Kazi ulioidhinishwa
CAJ	Tume ya Haki ya Utawala
CAK	Mamlaka ya Mawasiliano ya Kenya
CCIOs	Tume za Kikatiba na Ofisi Huru
CIDPs	Mipango ya Maendeleo ya Jumuiishi ya Kaunti
CPC	Kamati za Kuzuia Ufisadi
CPD	Kuendelea Maendeleo ya Utaalam
CRB	Ofisi ya Marejeo ya Mikopo
CRPD	Mkataba wa Haki za Watu Wenye Ulemavu
CSG	Daraja la Utumishi
CTOVC	Uhamisho wa Fedha kwa Yatima na Watoto walio katika Mazingira Hatarishi
CTPWS	Uhamisho wa Fedha kwa Watu Wenye Ulemavu Mzito
EACC	Tume ya Maadili na Kupambana na Ufisadi
EPZ	Sheria ya Usindikaji wa Kuuza nje
FY	Mwaka wa Fedha
GHRIS	Mfumo wa Habari wa Rasilimali Watu wa Serikali
ICT	Teknolojia ya Mawasiliano ya Habari
IEBC	Tume Huru ya Uchaguzi na Mipaka
IEC	Habari, Elimu, na Mawasiliano
ILO	Shirika la Kazi Duniani
KDF	Vikosi vya Ulinzi vya Kenya
KEMRI	Taasisi ya Utafiti wa Tiba Kenya
KENIA	Wakala wa Ubunifu wa Kitaifa wa Kenya
KeNIC	Kituo cha Habari cha Mtandao Kenya
KeRRA	Mamlaka ya Barabara Vijijini
KICC	Kituo cha Mikutano cha Kimataifa Kenyatta
KICD	Taasisi ya Maendeleo ya Mitaala ya Kenya
KIPPRA	Taasisi ya Utafiti na Uchambuzi wa Sera za Umma ya Kenya
KIRDI	Taasisi ya Maendeleo ya Viwanda na Utafiti Kenya
KLRC	Tume ya Kurekebisha Sheria ya Kenya
LCBS	Shule za Bweni za gharama nafuu
LIA	Sheria ya Uongozi na Uadilifu
M&E	Ufuatiliaji na Tathmini
M & SDs	Wizara na Idara za Serikali
MAT	Timu ya Wakala
MD/CEO	Mkurugenzi Mtendaji / Afisa Mtendaji Mkuu
MDAs	Wizara, Idara na Mamlaka
MoICTA	Wizara ya Mawasiliano ya Habari na Teknolojia na Maswala ya Vijana
MREs	Chakula, Tayari-Kula
MTP	Mpango wa Muda wa Kati
NACADA	Mamlaka ya Kitaifa ya Kampeni dhidi ya unywaji pombe na dawa za kulevya
NACOSTI	Tume ya Kitaifa ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu
NCPWD	Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu

NEA	Baraza la Ajira la Kitaifa
NHIF	Bima ya Kitaifa ya Bima ya Afya
NHIF	Mfuko wa Bima ya Hospitali ya Kitaifa
O&M	Uendeshaji na Matengenezo
OPCT	Programu ya Uhamishaji wa Fedha ya Wazee
PC	Mkataba wa Utendaji
PDTP	Mpango wa Rais wa Maendeleo ya Talanta ya Dijiti
PE	Malipo ya Wafanyikazi
PFM	Sheria ya Usimamizi wa Fedha za Umma, 2012
POEA	Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma
PPAD	Ununuzi wa Umma na Utupaji Mali
PPP	Ushirikiano wa Umma na Binafsi
PPRA	Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma
PPRB	Bodi ya Ukaguzi wa Ununuzi wa Umma
PSC	Tume ya Utumishi wa Umma
PSEA	Tuzo za Ubora wa Utumishi wa Umma
PSIP	Tuzo za Ubora wa Utumishi wa Umma
PSV&P	Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma
PTRE	Programu ya Huduma ya Umma
PTRE	Dawa za Phytochemicals, Nguo na Nishati Mbadala
PWDs	Watu wenye Ulemavu
RIVATEX	Nguo za Bonde la Ufa
SAGAs	Mashirika ya Serikali na Mashirika ya Serikali Nusu-Huru
SDG (SDGs)	Malengo ya Maendeleo Endelevu
SDGs	Malengo ya Maendeleo ya Mkakati
SEZs	Eneo Maalum la Uchumi
SMEs	Biashara ndogo ndogo na za kati
SMS	Huduma ya Ujumbe mfupi
STI	Sayansi ya zinaa, Teknolojia na Ubunifu
STP	Hifadhi ya Teknolojia ya Sayansi
TIA	Tathmini ya Athari ya Mafunzo
TIFA	Mwelekeo na Maarifa kwa Afrika
TNA	Tathmini ya Mahitaji ya Mafunzo
TPCSI	Kituo cha Mafunzo na Uzalishaji kwa Sekta ya Viatu
TVET	Elimu ya Ufundi na Ufundi na Mafunzo
UHC	Jalada la Afya la Ulimwengu
UNDP	Mfuko wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa
UNFCCC	Mkutano wa Umoja juu ya Mabadiliko ya Tabianchi
UNWTO	Shirika la Umoja wa Mataifa la Utalii
WEDF	Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Wanawake
YPP	Mpango wa Wataalam wa Vijana

MAANA ZA MANENO MUHIMU

Kifungu	Ufafanuzi
Uwajibikaji	Dhana ya uwajibikaji kwa maneno na matendo ya mtu. Ni wajibu ambao umewekwa na sheria au kanuni zingine kwa mtu kwa madhumuni ya kudhibiti mwenendo wake ili kuzuia kutenda vibaya. Kuna aina tofauti za uwajibikaji pamoja na: (a) Uwajibikaji wa jinai ambapo vitendo vya mtu ni adhabu kwa asili; mtu huyo anawajibika kwa jinai kwao; (b) uwajibikaji wa kifedha ambapo mtu yeyote ambaye amepewa dhamana ya fedha anawajibika kwa matumizi ya matokeo hayo; (c) Uwajibikaji wa kitaalam ambapo mtu anahusika kama mtaalamu wa kutoa huduma, wanawajibika kwa utoaji sahihi wa huduma hiyo kwa kiwango kinachohitajika na sheria za taaluma hiyo; na (d) Uwajibikaji wa utendaji ambapo kila mtu aliye na maelezo ya kazi na malengo yaliyopangwa tayari ya utoaji anawajibika kwa mafanikio ya malengo hayo.
Uteuzi wa kaimu	Mkutano wa muda kwa afisa wa umma, na Tume au mamlaka husika ya uteuzi, mamlaka ya kutekeleza majukumu ya ofisi ya umma isipokuwa ofisi afisa ameteuliwa kushikilia, wakati afisa wa umma anaendelea kushikilia uteuzi huo. ¹
Uanzishwaji ulioidhinishwa	Machapisho ambayo Tume imeidhinisha kuwezesha shirika la umma kutekeleza majukumu yake ya msingi na ya kusaidia.
Afisa aliyeidhinishwa	Afisa wa umma ambaye Tume imemkabidhi kazi ya usimamizi wa rasilimali watu katika wizara / idara ya serikali au wakala.
Faharisi ya kufuata	Kiwango cha kiwango ambacho taasisi imefuata maeneo saba ya kifedha yaliyoainishwa katika Jedwali 1-2.
Kufundisha	Mchakato ambapo afisa wa umma mwenye uzoefu hutoa mwongozo kwa mwanafunzi / mfanyakazi mpya ili kuboresha utendaji wa mwanafunzi au kufikia malengo ya kibinafsi au ya kitaalam. Inasaidia mwanafunzi kufungua uwezo wao na kumbukumbu ya taasisi.
Ufisadi	Faida ya kibinafsi na afisa wa umma kwa gharama ya masilahi ya umma. Ni pamoja na ulaghai, rushwa, wizi wa zabuni, matumizi mabaya ya ofisi na ubadhirifu.
Azimio	Habari juu ya mapato, mali na deni la afisa wa umma, mwenzi wake, na watoto wanaomtegemea chini ya umri wa miaka 18 kama ilivyotangazwa kwenye fomu ya ufichuzi wa kifedha.
Demokrasia	Mfumo wa utawala ambao raia wote wanashiriki katika aina tofauti za utawala na katika usimamizi wa mambo ya nchi. Hii ni pamoja na kushiriki katika vikao vya jamii na kutambua vipaumbele vya maendeleo.
Vikundi vilivyo na ulemavu	Hizi ni vikundi vya vijana, wanawake na watu wenye ulemavu.

¹ Kanuni ya 2, Kanuni za Tume ya Utumishi wa Umma 2020, LN No. 3 ya 2020

Kifungu	Ufafanuzi
Ufanisi	Kitendo cha kuwa na matokeo yaliyokusudiwa au yanayotarajiwa, athari au athari. Ufanisi unazingatia matokeo unayotaka, wakati ufanisi unaelezea kufanya kazi fulani kwa njia sahihi. Ufanisi umeelekezwa kwa mkakati na kuweka malengo lakini ufanisi umeelekezwa kwa kuweka mfumo wa sasa unaendelea.
Matumizi bora ya rasilimali	Mchakato wa kufanya au kufanya kazi kwa njia bora zaidi na upotezaji mdogo wa wakati, juhudi na kwa gharama ya chini au gharama. Inajumuisha kiwango ambacho wakati au juhudi hutumiwa vizuri kwa kazi iliyokusudiwa au kusudi.
Usawa	Kitendo cha kuhakikisha kuwa kila raia ana nafasi sawa za kutumia kila fursa. Hii inapanuliwa zaidi kuhakikisha kuwa hakuna raia anayepaswa kudharauliwa kwa sababu ya mahali alizaliwa, kuishi, dini, au hadhi ya uwezo / ulemavu.
Usawi	Kitendo cha kuwa upande wowote, busara na haki katika maamuzi na vitendo vyote. Katika sekta ya umma, inaeleweka kama kuwatendea raia wote bila upendeleo. Inamaanisha pia kuwa raia katika mazingira tofauti wanaweza kuhitaji kutibiwa tofauti ili kukidhi changamoto za utoaji wa huduma.
Haki	Kitendo cha kufanya maamuzi kwa malengo na bila ushawishi wa nje au upendeleo wa kibinafsi.
Utawala Bora	Utekelezaji wa maswala ya umma na usimamizi wa rasilimali za umma kwa ufanisi na ufanisi ili kuhakikisha utekelezwaji wa haki za binadamu na ustawi wa jamii kwa wote.
Heshima ya kibinadamu	Heshima waliyopewa raia na utetezi wa haki za mtu binafsi. Inadai kwamba raia wote watendewe kwa upendo na heshima bila kujali tabaka, rangi, jinsia, utamaduni, dini, au hadhi ya kielimu / jamii. Katika sekta ya umma, hadhi ya kibinadamu inaonyeshwa kwa njia ambayo huduma hutolewa kwa maadili, kwa wakati unaofaa na weledi na taasisi za umma.
Haki za binadamu	Haki na haki za kimsingi ambazo raia wote huzaliwa nazo na lazima ziheshimiwe na serikali na raia wengine. Haki hizo hufurahiwa na wote bila kujali jinsia zao, kabila, dini, lahaja au hadhi nyingine yoyote.
Kutopendelea	Kitendo cha kutoa huduma bila ubaguzi bila kujali uhusiano wa kisiasa na maoni ya kibinafsi ya mtumishi wa umma.
Mwanafunzi	Mtu asiye na ajira na sifa zinazofaa ambaye ameingia mkataba na shirika la serikali kwa kipindi cha kati ya miezi mitatu na kumi na mbili kwa nia ya kupata uzoefu unaofaa wa kazi kwa usajili na miili ya wataalamu na / au kuongeza nafasi za kuajiriwa.
Mafunzo	Mpango ulioanzishwa kuwapa wahitimu wasio na kazi mafunzo ya mikono kwa ununuzi wa ujuzi ili kuongeza kuajiriwa kwa siku zijazo na kutimiza mahitaji ya kisheria ya usajili wa kitaalam.
Ujumuishaji	Kitendo cha kuhakikisha upatikanaji wa fursa na rasilimali kwa watu ambao wangeweza kutengwa au kutengwa.
Ubunifu	Kitendo cha kuunda michakato bora zaidi, bidhaa, na maoni. Katika utoaji wa huduma, hii ni pamoja na kuanzishwa kwa michakato mpya, huduma, au bidhaa ili kuleta mabadiliko chanya na kuamsha tena mzunguko wa utoaji wa huduma kupitia uundaji wa thamani / kuongeza au kukuza ukuaji na tija.

Kifungu	Ufafanuzi
Uadilifu	Kuwa mkweli na mkweli katika matendo, shughuli, na uhusiano na wengine.
Ushauri	Mchakato wa kuhamisha ujuzi, ustadi na uzoefu wa wafanyikazi waliofanya vizuri kwa wafanyikazi wapya, wasio na uzoefu kuwawezesha kuendeleza kazi zao.
Thamani	Sifa, uzoefu, utendaji wa kawaida wa kazi na uwezo anao mtu binafsi ambao ni muhimu kwa utekelezaji wa majukumu maalum.
Umoja wa kitaifa	Nia ya kuweza kufanya kazi pamoja kama raia na kufuata malengo, matarajio, malengo na ajenda ya maendeleo.
Kutobagua	Kila raia anayetendewa kwa haki, kibinadamu na njia nzuri bila kujali jinsia, kabila, dini, rangi, rangi, tofauti za kijiografia au kizazi wakati huo huo akihakikisha kuwa kuna usawa baada ya ukosefu wa haki kushughulikiwa.
Uzalendo	Sifa za upendo, huduma isiyo na ubinafsi, kujitolea na kulinda taifa la mtu.
Mkataba wa utendaji	Zana ya uwajibikaji iliyosainiwa kati ya Serikali na shirika la umma kila mwaka ambapo shirika linajitolea kutoa matokeo fulani.
Afisa wa Umma	Mtu yeyote, isipokuwa Afisa wa Serikali, ambaye anashikilia ofisi ya umma.
Kiashiria cha Utendaji	Kipimo cha kiwango ambacho taasisi imefuata eneo lenye mada.
Ushiriki wa Umma	Inamaanisha kufanya kazi na jamii katika sera na muundo wa huduma, kutambua kuwa raia na jamii sio wapokeaji wa huduma lakini wanahitaji kuwa waundaji hai. Hii inafanikiwa kupitia mikutano ya hadhara, ushiriki mkondoni, tafiti, nyumba za wazi, warsha, upigaji kura, kamati za ushauri za raia na aina zingine za kuhusika moja kwa moja na umma.
Utumishi wa Umma	Mkusanyiko wa watu wote, isipokuwa maafisa wa Serikali, wakifanya kazi ndani ya chombo cha Serikali.
Maadili ya kitaaluma	Kanuni za tabia au mwenendo unaotarajiwa kutoka kwa mtaalamu na ambayo humwongoza mtaalamu kazini au nje ya kazi. Inajumuisha mifumo ya thamani ya taaluma hiyo.
Maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma	Viwango vilivyowekwa katika kanuni za maadili na maadili kwa maafisa wa umma na kanuni anuwai za taaluma zinazoongoza wanachama wa taaluma husika katika utekelezaji wa majukumu yao.
Utaalamu	Inahusiana na kufuata kanuni na mazoea yanayokubalika ya taaluma.
Kukuza maadili na kanuni	Kitendo cha kutekeleza shughuli zote, ambazo zinawasilisha maadili na kanuni kwa raia.
Ulinzi wa Waliotengwa	Utunzaji mzuri wa raia katika mazingira na mazingira duni.
Kugawana na Kupeleka Madaraka	Mazingira ya utawala ambayo raia wote wanapewa nafasi na fursa za kushiriki kikamilifu katika usimamizi wa maswala ya umma.
Umaarufu wa hesabu	Usambazaji wa ujuzi na umahiri katika shirika.
Haki ya Jamii	Uadilifu katika usambazaji wa utajiri wa kitaifa, fursa, na marupurupu kati ya raia. Inaeleweka zaidi kama kufurahiya haki ambazo zinaongeza ustawi wa raia na kukuza umoja wa kitaifa na utaifa.
Maendeleo endelevu	Uwezo wa kudumisha maendeleo ya maendeleo ambayo yanakidhi mahitaji ya sasa bila kuathiri uwezo wa vizazi vijavyo kukidhi mahitaji yao wenyewe.

Kifungu	Ufafanuzi
Uendelevu	Kudumisha maendeleo yaliyopatikana bila kuathiri siku zijazo.
Utawala wa Sheria	Mamlaka ambayo inahitaji kwamba kila mtu, bila kujali nafasi zao katika jamii, kutii sheria zilizowekwa katika vitendo vyake vyote.
Tathmini ya Athari za Mafunzo	Mchakato wa kupima ufanisi na umuhimu wa programu ya mafunzo.
Uwazi	Kutenda kwa njia ya wazi wakati wa kuwajibika kwa mwenendo wa vitendo vya mtu na usimamizi wa rasilimali. Uwazi katika Serikali inamaanisha kuwa raia lazima awe na uwezo wa “kuona kupitia” utendaji wake kujua haswa kile kinachoendelea wakati maafisa wa umma wanapofanya biashara chini ya mapungufu katika sheria.

TAARIFA KUTOKA KWA MWENYEKITI

Ripoti hii imeandaliwa kulingana na mahitaji ya Vifungu vya 234 (2) (h) vya Katiba. Kifungu hiki kinawajibisha Tume kutathmini, na, kutoa ripoti kwa Rais na Bunge kiwango ambacho maadili na kanuni katika Ibara ya 10 na 232 ya Katiba zimetetelezwa katika utumishi wa umma.

Maadili na kanuni zimejikita katika Katiba ili kuhakikisha kuwa kila raia anapata huduma bora na kwa wakati unaofaa, rasilimali za umma zinatumiwa kwa njia endelevu, na kwamba jamii zote zina upatikanaji sawa wa huduma za umma ili kukuza mshikamano wa kitaifa.

Ripoti hii ya tathmini inakuja wakati Kenya, kama ulimwengu wote, inakabiliwa na athari za ugonjwa wa COVID-19 ikiwa ni pamoja na kufungwa kwa sehemu. Licha ya janga hilo, taasisi za umma zinatarajiwa kutoa huduma na kwa kweli zote ziliendelea kufanya hivyo, ingawa kwa njia ya kubanwa. Janga hilo limejaribu uthabiti wa sekta ya umma na, katika mchakato huo, lilitufundisha kwamba taasisi lazima zibadilike na ubunifu wa kutosha kujibu usumbufu kwa njia ya kawaida ya kufanya biashara.

Hadhi ya Utumishi wa Umma kufuata maadili na kanuni katika Vifungu vya 10 na 232 vya Katiba katika kipindi hiki kinakaguliwa kunaonyesha faida kidogo ambazo zinaonyesha hitaji la kuongeza juhudi ili kuhakikisha kufuata. Kwa mfano, ongezeko la chini la 0.1% katika uwakilishi wa watu wenye ulemavu lilirekodiwa mwaka 2019/2020 ikilinganishwa na mzunguko wa tathmini ya 2018/2019. Kwa wazi, mengi bado yanapaswa kufanywa kufikia kizingiti cha katiba cha 5%. Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu lithitaji kuzingatia kukuza msingi wa data ya Watu wenye Ulemavu na sifa zao na kuifanya ipatikane kusaidia katika uajiri na uteuzi wa watu wenye ulemavu.

Ingawa uwakilishi wa kijinsia ulifikiwa kwa jumla, bado kulikuwa na uwakilishi mdogo wa jinsia ya kike katika viwango vya usimamizi na sera. Kwa kuongezea, tathmini hiyo ilibaini kuwa jamii 43 za Wakenya ziliwakilishwa katika huduma hiyo ingawa uwakilishi sawia ulikuwa bado haujafikiwa.

Upungufu mkubwa ulionekana kuhusu mafunzo ya maafisa wa umma na kuambukizwa kwa utendaji. Wakati upatikanaji wa ujuzi mpya na umahiri ni muhimu kwa uboreshaji wa utoaji wa huduma, idadi ya maafisa waliohudhuria mafunzo marefu na mafupi katika kipindi hiki kilipimwa ilikuwa 17,687. Hali hiyo inachangiwa na hatua za kubana ambazo mara nyingi hulenga bajeti za mafunzo, na hivyo kuathiri vibaya utoaji wa huduma. Kuendelea kujenga uwezo na taasisi za umma kutahakikisha kuwa huduma zinazotolewa zinatimiza matarajio ya raia wa Kenya.

Mwaka uliopita wa kifedha ulirekodi alama ndogo zaidi tangu kuanzishwa kwa kuambukizwa kwa utendaji nchini kwa sababu ya kutofaulu kwa taasisi nyingi za umma kutia sainsi kandarasi za utendaji na kukubali kuweka malengo na mifumo ya tathmini.

Pamoja na matokeo katika ripoti hii, utekelezaji wa maadili na kanuni lazima ionekane katika

shughuli za kila siku za taasisi za umma. Maadili na kanuni sio taarifa za kufikirika, wala hazipo katika ombwe. Hii inahitaji maendeleo ya sera na programu ambazo hutafsiri maadili na kanuni kuwa vitendo na matokeo dhahiri. Taasisi kwa hivyo lazima zijitolee kwa uwasilishaji maalum na ziweze kufuatilia utendaji kupitia mfumo wa upimaji na tathmini. Inapaswa pia kuwa na hatua za makusudi kuwezesha urahisi wa upatikanaji wa huduma na raia kulingana na mantra ya huduma ya raia ambayo Tume inakuza kama taarifa yake ya maono.

Nahitaji wakati huu kupongeza taasisi za umma ambazo zilichukua hatua za kuboresha utoaji huduma kwa kutafsiri hati zao za utoaji huduma kwa Kiswahili, ambayo ni lugha inayoeleweka na Wakenya wengi. Kupitia hati, taasisi za umma zinawasilisha huduma zinazotolewa, nyakati na gharama za huduma. Kuelewa kilicho katika hati hiyo kwa lugha wanayoelewa vyema kutawezesha raia wengi zaidi kuweza kuwawajibisha maafisa wa umma.

Serikali imeonyesha kujitolea kwa utekelezaji wa maadili na kanuni kupitia utekelezaji wa programu kama vile Ajenda Kubwa Nne ambazo zimeunganishwa na malengo ya kitaifa na ya ulimwengu, haswa Dira ya 2030 na Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa. Programu hizo zinatafsiri maadili na kanuni kutoka kwa karatasi hadi matokeo yanayoonekana ambayo lazima yaonekane yanasambazwa kwa usawa.

Tangu kuanzishwa kwake na Mheshimiwa Rais, Ajenda Nne Kubwa imeandika athari za kushangaza katika maisha ya Wakenya kwa muda mfupi tu kupitia miradi anuwai ambayo imetekelezwa. Programu 19 zilisambazwa chini ya usalama wa chakula na lishe na zingine 16 kusaidia UHC. Chini ya utengenezaji, programu 25 zilianzishwa kusaidia sekta hiyo wakati programu zingine saba zilitekelezwa chini

ya nyumba za bei rahisi. Kwa hivyo napenda kwa niaba ya Tume, kuipongeza serikali kwa kutekeleza mipango ya Ajenda Nne Kubwa kulingana na Kifungu cha 43 cha Katiba juu ya haki za kiuchumi na kijamii. Programu hizo zimechangia pakubwa mabadiliko ya maisha ya raia pamoja na vikundi vilivyo hatarini na vilivyotengwa.

Kwa kweli, Katiba inatoa wazi ulinzi wa watu wachache na vikundi vilivyotengwa. Programu za Utekelezaji kama vile AGPO, Mfuko wa Biashara ya Wanawake, Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana na uhamisho wa pesa kwa watu wenye ulemavu mkali, wazee na watoto yatima na watoto walio katika mazingira magumu hudhibitisha ahadi ya serikali ya kuhakikisha upatikanaji sawa wa huduma za umma.

Tume inamshukuru Rais na Bunge kwa kutoa msaada unaohitajika uliohakikisha utoaji bora wa huduma za umma na kuzingatia maadili na kanuni. Kuendelea mbele, tume inatoa wito kwa MDAs kujenga juu ya mafanikio mazuri yaliyopatikana katika kipindi hiki ili kuinua ubora wa utoaji wa huduma kwa wananchi. Ni matumaini yetu kwamba mapendekezo katika ripoti hii yatasaidia sana katika kusesitiza maadili na kanuni katika utendaji wa taasisi za umma na kutambua utumishi wa umma unaozingatia uraia. Natoa wito kwa taasisi zote za umma kuhakikisha kuwa ahadi za hatua za upendeleo kama inavyotakiwa na katiba zinatumizwa katika mzunguko unaofuata wa ripoti.

Stephen K. Kirogo, FPRSK, CBS
Mwenyekiti
Tume ya Utumishi wa Umma

SHUKRANI

Utayarishaji wa ripoti ya 2019/2020 juu ya “Hali ya Utekelezaji wa Utumishi wa Umma na Maadili na Kanuni katika Vifungu vya 10 na 232” iliwezekana na Tume kutumia teknolojia ya kukusanya data.

Ninapenda kupongeza taasisi zote ambazo zilijibu uchunguzi huo kwa kutoa data halisi. Hasa, nawashukuru maafisa ambao walifanya kazi bila kuchoka chini ya mazingira magumu yaliyotokana na janga la COVID-19 kuwasilisha data ndani ya ratiba ngumu.

Tunasifu uongozi mzuri na mwongozo uliotolewa na Bwana Stephen Kirogo, CBS, Mwenyekiti Tume ya Utumishi wa Umma kwa kila hatua ya mchakato. Miongozo ya kimkakati aliyotoa ilihakikisha kufanikiwa kwa zoezi hilo kwa muda uliowekwa.

Tunashukuru kwa usimamizi uliotolewa na Kamati ya Utekelezaji na Uhakiki wa Ubora inayoongozwa na Kamishna Dkt Reuben Chirchir (Mwenyekiti) na Kamishna Dkt Joyce Nyabuti (Mjumbe). Kamati bila kuchoka iliongoza Timu ya Ufundi na kutoa uhibitaji wa ubora katika kuandaa ripoti hii.

Kwa kuongezea, ninapenda kuwashukuru Timu ya Ufundi ya Idara ya Sekretarieti kwa kufanya kazi usiku kucha kuandaa ripoti hii. Timu iliyojumuisha Wachinga Gikonyo (Mkurugenzi, Utekelezaji na Uhakikisho wa Ubora), Dk Gabriel Juma (Naibu Mkurugenzi, Utawala na Maadili), Selina Iseme, (Naibu Wakili wa Tume Kuu), Dk Philemon Kiprono (Naibu Mkurugenzi Utafiti), Joshua Mwiranga Naibu Mkurugenzi Usimamizi wa Utendaji), Habel Shiloli, (Mkurugenzi Msaidizi, Mawasiliano ya Umma), Francis Lemarkat (Mkurugenzi Msaidizi, Utawala na Maadili), Simon Ojalla, (Mkurugenzi Msaidizi, Utawala na Maadili), Andrew Njogu (Mkurugenzi Msaidizi ICT), Josph Kenei,

(Mkurugenzi Msaidizi Mipango), Isaac Mugo (Afisa Mkuu wa Utawala na Maadili), Jacob Gumba, (Afisa Mkuu wa Ufuatiliaji na Tathmini), Salyvia Kagoi (Mkuu HRM & D) na Evelyn Adhiambo (Afisa Mkuu wa HRM & D).

Nashukuru pia timu iliyochaguliwa iliyoteuliwa na Tume kusaidia katika kukamilisha ripoti inayojumuisha Jane Chege (Naibu Katibu wa Tume), Dk Sylvester Obong’o (Mkurugenzi Usimamizi wa Utendaji), Jacqueline Manani (Wakili Mkuu wa Tume), na Browne Kutswa (Naibu Mkurugenzi Mawasiliano ya Umma).

Shukrani za pekee kwa Wakuu wa Idara, Tarafa na Wakuu wa vitengo katika Tume na wadau wengine wote ambao kwa njia moja au nyingine waliunga mkono utayarishaji wa ripoti hiyo.

Simon K. Rotich, EBS
Katibu / Mkurugenzi Mkuu
Tume ya Utumishi wa Umma

TUME

Bw. Stephen K. Kirogo, FPRSK, CBS
Mwenyekiti

Bi. Charity S. Kisotu,
Naibu Mwenyekiti

Dkt. Joyce K. Nyabuti,
Kamishna

Dkt. Mary C. Mwiandi,
Kamishna

Dkt. Reuben K. Chirchir,
Kamishna

Bal. Patrick S. Wamoto, EBS,
Kamishna

Bal. Salma A. Ahmed,
Kamishna

Bw. Andrew N. Muriuki,
Kamishna

Bi. Joan A. Otieno,
Kamishna

Bw. Simon K. Rotich, EBS,
Katibu wa Tume / Mkurugenzi Mkuu

MUHTASARI

Maandalizi ya Ripoti ya Tisa ya Tathmini juu ya Hali ya Utekelezaji wa Maadili na Maadili katika Kanuni za 10 na 232 za Katiba ni wajibu wa kila mwaka kwa Tume ya Utumishi wa Umma kulingana na Sheria ya Huduma ya Umma (Maadili na Kanuni), 2015. Ripoti hiyo imechapishwa kutimiza agizo la kikatiba kama ilivyoonyeshwa katika Ibara ya 234 2 (c) na (h), ambayo inaiagiza Tume kukuza maadili na kanuni, kutathmini na kutoa ripoti kwa Rais na Bunge kwa kiwango ambacho wanazingatia, katika utumishi wa umma.

Maadili na kanuni zinaunga mkono utoaji bora wa huduma kwa raia na kila afisa wa umma na taasisi lazima ijitahidi kuzizingatia kwa jamii bora. Kwa madhumuni ya tathmini, maadili yaligawanywa katika maeneo saba ya mada: uboreshaji wa utoaji wa huduma na mabadiliko; kuhakikisha viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma; utawala bora, uwazi na uwajibikaji; usimamizi wa utendaji; mgawanyo sawa wa fursa na rasilimali; ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali na maendeleo endelevu; na ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera.

Ripoti imegawanywa katika sura tano. **Sura ya kwanza** inatoa muhtasari wa jumla wa lengo la ripoti na mchakato unaofuatwa katika kukusanya na kuchambua data.

Sura ya pili inaelezea hatua ambazo Tume na taasisi zingine za umma zilichukua kukuza maadili katika utumishi wa umma. Hatua hizi zilijumuisha ujumuishaji wa maadili na kanuni katika programu za utangulizi na utambuzi wa maafisa wa utoaji bora wa huduma kupitia mpango wa Tuzo ya Ubora wa Utumishi wa Umma.

Sura ya tatu inawasilisha faharasa ya jumla ya kufuata kulingana na idadi ya taasisi zilizoshiriki. Mchoro cha jumla cha kufuata kwa taasisi za umma katika maeneo saba

yaliyopimwa kilikuwa 42.3%, kusajili kushuka kidogo kwa 0.1% ikilinganishwa na 2018/19. Utafiti huo ulilenga taasisi 305, kati ya hizo 291 (95%) zilijibu, ikiwakilisha uboreshaji wa kipindi cha tathmini iliyopita kwa 4%. Taasisi zilipewa nafasi ya kufaulu sana, kufaulu kwa wastani au kufaulu chini. Kwa ujumla, taasisi 53 (18%) zilifaulu sana, 191 (66%) waliofaulu wastani wakati 44 (16%) walikuwa wakifaulu chini. Jamii iliyoboresha uboreshaji ilikuwa Vyuho Vikuu vya Umma kwa 3.6% na alama ya 46.2% na Mashirika ya Serikali na SAGA kwa 0.1% na alama ya 44.3%. Walakini, kushuka kwa utendaji kulisajiliwa katika Wizara na Idara za Serikali kwa 0.4% na alama ya 32.1%, Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea kwa 3%, na alama ya 40.6%, na Tume za kisheria na Mamlaka kwa 8% na alama ya 41.6% mtawaliwa.

Sura ya nne inatoa matokeo katika kila moja ya maeneo ya mada. Baadhi ya matokeo muhimu yanahusiana na hatua zilizochochuliwa kuimarisha upatikanaji wa huduma na raia. Hii ni pamoja na matumizi ya jukwaa la Huduma na kuongeza matumizi ya teknolojia na uvumbuzi kati ya zingine. Serikali ilitaka kuongeza idadi ya Hudumacentres na kufikia 30 Juni 2020, kulikuwa na Huduma 52 za Utendaji nchini kote ambazo zilitoa huduma 127 kwa zaidi ya raia milioni 9. Hapo awali, ni serikali ya kitaifa tu ndiyo iliyotoa huduma kupitia Hudumacentresbut mwaka jana wa kifedha serikali za kaunti 38 zilitoa huduma anuwai kwenye jukwaa la Huduma.

Kulikuwa pia na ongezeko la kupitishwa na matumizi ya teknolojia kutoa huduma za umma. Licha ya changamoto zinazosababishwa na janga la COVID-19 wakati wa sehemu ya pili ya mwaka, taasisi za umma zilitumia teknolojia ili kuendelea kutoa huduma.

Kulikuwa na ubunifu katika sekta mbali mbali ikiwa ni pamoja na usalama wa chakula, utawala, biashara na michakato ya kifedha, huduma za afya, elimu, uhifadhi wa mazingira,

utengenezaji, usalama na usalama na makazi. Ongezeko kubwa lilirekodiwa katika idadi ya taasisi ambazo zilikuwa na hati miliki ubunifu wao kutoka sita katika 2018/2019 hadi tisa katika 2019/2020.

Ripoti hiyo pia inawasilisha matokeo juu ya mipango iliyotekelezwa na serikali kushughulikia ustawi wa Wakenya kwa jumla na yale ambayo yalilenga vikundi vilivyo hatarini na vilivyotengwa. Programu hizo ni pamoja na zile zilizoshikamana na Ajenda Kubwa Nne na Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa pamoja na mipango inayolenga vijana, wazee, Watu wenye Ulemavu Mkubwa na wanawake. Katika kutekeleza mipango hiyo, serikali ililenga kusawazisha usawa na usawa.

Wakati kuandikisha utendaji ni nyenzo muhimu ya kupima utendaji wa taasisi za umma, ripoti hii ilithibitisha kuwa sio taasisi zote zilihakikisha maafisa wao wanaweka malengo ya utendaji na hii ilikuwa na athari mbaya kwa usimamizi wa utendaji. Ilibainika pia kuwa kuambukizwa kwa utendaji hakujawekwa katika sheria yoyote licha ya serikali kuipitisha mnamo 2004.

Mahitaji ya ushiriki wa umma hupitia Katiba. Taasisi za umma hazina hiari ya kuamua na wao wenyewe kile wanachoona ni haki kwa umma bila kushirikisha umma katika mazungumzo yaliyotangulia maamuzi. Pamoja na matakwa ya sheria, taasisi chache sana zilikuwa zimeandaa miongozo ya kuwezesha ushiriki wa umma ulio na muundo na upatikanaji wa habari, ambazo zote ni sehemu muhimu za ushiriki wa umma unaofaa.

Ili kukabiliana na changamoto ya kuajiriwa kwa vijana, utumishi wa umma ulitekeleza mipango anuwai ya tarajali ambayo wafanyikazi 11,173 walijajiriwa. Programu za mafunzo zinawapa vijana fursa ya kupata uzoefu mahali pa kazi. Wanafunzi 11,173 walichukuliwa kutoka kwa makabila 37 kati yao 6,326 (57%) walikuwa

wanaume, 4,847 (43%) walikuwa wanawake na 90 (1%) walikuwa walemavu.

Katika kufanya uteuzi, taasisi za umma zinalenga kufikia ujumuishaji kwa kabila, jinsia na Watu wenye Ulemavu. Jumla ya maafisa 12,363 kutoka jamii 40 za kikabila waliteuliwa. Uwakilishi wa kijinsia ulifanikiwa kwani walioteuliwa walikuwa wanaume 7,520 (61%) na 4,843 (39%) walikuwa wanawake. Ingawa kwa jumla kanuni ya jinsia imetimizwa, uwakilishi wa jinsia ya kike bado uko chini katika viwango vya usimamizi na sera. Uwakilishi wa watu wenye ulemavu pia unabaki chini katika viwango vyote. Kati ya wale walioteuliwa, ni 139 (1.1%) tu walikuwa PWD. Mfano huo ulionekana katika kupandishwa vyeo ambapo maafisa 11,484 kutoka jamii za makabila 43 walipandishwa vyeo. Kati ya wale waliopandishwa vyeo, 7,233 (63%) walikuwa wanaume, 4,251 (37%) walikuwa wanawake wakati 111 (1%) walikuwa walemavu.

Kuhusu kupokea zawadi, kulikuwa na ushahidi wa kutofuata sheria kinyume na sheria inayowazuia maafisa wa umma kupokea zawadi za fedha au zawadi zisizo za fedha ambazo thamani yake inazidi Kshs 20,000. Maafisa wa umma pia hawaruhusiwi kupokea zawadi kutoka kwa mashirika taasisi ya umma wanayofanya kazi ina uhusiano wa kimkataba na.

Kwa ujumla, kulikuwa na maendeleo ya kupongezwa juu ya Hali ya Utekelezaji wa Maadili na Maadili katika Kanuni za 10 na 232 za Katiba kwa kipindi cha 2019/2020. Mafanikio ambayo yamepatikana na kasi ambayo imeongeza itahitaji kudumishwa na kuinuliwa ili kutia nguvu utamaduni wa thamani katika huduma nzima ya umma kwa jamii bora.

Hitimisho na mapendekezo yamewasilishwa katika **Sura ya tano** kwa hatua na taasisi mbali mbali.

1

UTANGULIZI

1.1 Maadili na Kanuni

Utumishi wa umma ni mitambo ambayo serikali hutumia ajenda yake ya maendeleo. Katika kutekeleza majukumu yao, ambayo ni pamoja na kuunda na kutekeleza sera na mipango ya serikali, wafanyikazi wa umma wanatarajiwa kuzingatia maadili na kanuni katika Katiba kama ilivyoongezewa katika sheria na kanuni za maadili za taasisi.

Maadili na kanuni zinaunga mkono msingi ambao unaarifu, miongozo, huamua mwenendo na mtazamo. Katika utumishi wa umma, hutoa mfumo wa kufanya maamuzi pamoja na ugawaji wa rasilimali. Ingawa utumishi wa umma ni tofauti; kuna kanuni za kawaida juu ya jinsi wafanyikazi wa umma wanapaswa kutekeleza majukumu yao, kwa hivyo hitaji la maadili ya utumishi wa umma ambayo hutoa mfumo ambao unaongoza utumishi wote wa umma. Thamani zinazongoza utumishi wa umma zimejikita katika Katiba. Taasisi za umma pia zinatakiwa kujumuisha maadili katika kanuni zao za mwenendo wa taasisi.

Madhumuni ya kuzingatia maadili na kanuni katika Katiba ni kuhakikisha kuwa kuna usawa, usawa na kujumuishwa katika utoaji wa huduma na kwamba raia ambao ni walipa kodi wanapata thamani ya pesa kupitia huduma bora..

1.2 Maadili na Kanuni za Kikatiba

Katiba ya Kenya 2010 imeainisha maadili ya kitaifa na kanuni za utawala katika Kifungu cha 10 na maadili na kanuni za utumishi wa umma katika kifungu cha 232. Maadili haya yanafunga taasisi zote za umma na maafisa wote wa Serikali na wa umma kutekeleza majukumu yao, majukumu na majukumu yao.

Ili kuhakikisha kufuata maadili na kanuni, Katiba chini ya Ibara ya 234 (h), inaiagiza Tume ya Utumishi wa Umma kutathmini na kutoa ripoti kwa Rais na Bunge kwa kiwango ambacho maadili na kanuni katika Ibara ya 10 na 232

zinafuatwa katika utumishi wa umma. Ripoti hii imeandaliwa kwa kufuata wajibu wa kikatiba..

1.3 Maadili ya Kitaifa na Kanuni za Utawala

Maadili ya kitaifa ni imani ya taifa linaloongoza njia ya maisha, mitazamo, vitendo na tabia ya raia wake. Kanuni za Utawala, kwa upande mwingine, ni viwango vya kawaida ambavyo hulazimisha Serikali kutekeleza majukumu yake kwa njia ambayo inakuza ustawi wa jumla wa watu. Kwa utumishi wa umma, maadili na kanuni za kitaifa na huduma za umma hutoa viwango vya chini na vigezo ambavyo maafisa wa umma lazima wazingatie katika kutoa huduma kwa raia. Thamani na kanuni za utumishi wa umma zinazotolewa katika Kifungu cha 10 ni pamoja na: (a) kugawana na kugawana madaraka, utawala wa sheria, demokrasia na ushiriki wa watu; (b) utu wa binadamu, usawa, haki ya kijamii, ujumuishaji, usawa, haki za binadamu, kutobagua na kulinda waliotengwa; (c) utawala bora, uadilifu, uwazi na uwajibikaji; na (d) maendeleo endelevu.

1.4 Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma

Maadili ni vitu muhimu vya utamaduni wa shirika na muhimu katika kuamua, kuongoza na kuarifu tabia. Maadili na kanuni za utumishi wa umma zinatumiwa kwa watu wote katika utumishi wa umma katika vyombo vyote vya serikali katika ngazi zote za serikali na mashirika yote ya serikali. Kuzingatia maadili na kanuni za utumishi wa umma kunazalisha imani ya umma na ujasiri.

Maadili na kanuni za utumishi wa umma zinazotolewa katika Kifungu cha 232 ni pamoja na: (a) viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma (b) matumizi bora, bora na ya kiuchumi ya rasilimali (c) utoaji wa huduma zinazojibika, za haraka, za ufanisi, zisizo na upendeleo na usawa (d) ushirikishwaji wa watu katika

mchakato wa kutengeneza sera (e) uwajibikaji kwa vitendo vya kiutawala (f) uwazi na utoaji kwa umma habari za wakati unaofaa, sahihi (g) ushindani wa haki na sifa kama msingi wa uteuzi na kupandishwa vyeo (h) uwakilishi wa Jamii tofauti za Kenya na (i) kutoa nafasi za kutosha na sawa za kuteuliwa, mafunzo na maendeleo, katika ngazi zote za utumishi wa umma, za (i) wanaume na wanawake; (ii) watu wa makabila yote; na (iii) watu wenye ulemavu.

1.5 Sheria inayotimiza Maadili na Kanuni katika Katiba

Mbali na vifungu vya kikatiba juu ya maadili na kanuni, Bunge limetunga sheria anuwai ambazo zinafanya vifungu vya Katiba. Sheria zilizopo zinazosaidia Ibara ya 10 na 232 ni pamoja na Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003; Sheria ya Uongozi na Uadilifu, 2012; Sheria ya Utumishi wa Umma (maadili na kanuni), 2015; Sheria ya Tume ya Utumishi wa Umma, 2017; Sheria ya Upataji Habari, 2016 ambayo inawezesha upatikanaji wa habari; Sheria ya Usimamizi wa Fedha za Umma, 2012 ambayo inaweka haswa viwango ili kuhakikisha matumizi bora ya rasilimali, na ufanisi; Mapato ya Uhalifu na Sheria ya Kupambana na Utapeli wa Fedha, 2016 ambayo inataja hatua za utambuzi, ufuatiliaji, kufungia, kukamata na kupokonya mapato ya uhalifu miongoni mwa mengine.

Vyombo hivi huwezesha mashirika ya umma na maafisa wa umma kutekeleza majukumu yao kwa mujibu wa Ibara ya 10 na 232. Kwa hivyo, taasisi zote za umma na maafisa wanatakiwa kuchukua jukumu la msingi katika kukuza maadili ya kitaifa na kanuni za utawala.

1.6 Maombi ya Maadili na Kanuni

Kifungu cha 10 cha Katiba kinafunga vyombo vyote vya Serikali, maafisa wa Serikali, maafisa wa umma na watu wote wakati wowote: (a) wanapotumia au kutafsiri Katiba (b) kutunga, kutumia au kutafsiri sheria yoyote; na (c) kufanya au kutekeleza uamuzi wa sera ya umma. Zaidi ya hayo, Kifungu cha 259 (1) (a) kinasema kuwa Katiba itafasiriwa kwa njia ambayo inakuza malengo, maadili na kanuni zake. Kifungu cha 249 (1) (b) kinataka tume zote za kikatiba na ofisi huru kuhakikisha uzingatiaji wa maadili na kanuni za kidemokrasia na vyombo vyote vya Serikali. Kifungu cha 132 (1) (c) (i) kinamtaka Rais kuripoti kila mwaka juu ya maendeleo juu ya hatua zote zilichukuliwa na maendeleo yaliyopatikana katika utekelezaji wa Maadili na Kanuni za Utawala za Kifungu cha 10. Kwa hivyo ni jukumu la watendaji wote wa serikali, taasisi za umma na maafisa wa kuchunguza, kukuza na kutekeleza maadili na kanuni za utawala katika mazungumzo yao.

Kuna njia kadhaa ambazo taasisi za umma na maafisa wa umma hutumia maadili katika shughuli zao za kila siku. Hii ni pamoja na:

Utaalamu

Shirika la umma au afisa wa umma anaonyesha taaluma kwa:

- Kujitahidi kufikia mahitaji ya umma;
- Kutumia rasilimali za umma kwa busara;
- Kuendeleza malengo ambayo yanaathiri vyema ustawi wa umma;
- Kutii sheria na sera za kiutawala;
- Kuweka mifumo wazi;
- Kuonyesha upendeleo na kutopendelea na wakati;
- Kupitisha mifumo wazi na inayoweza kupatikana kwa utatuzi wa haki na kwa wakati unaofaa wa malalamiko

- Kuzingatia Kanuni za Maadili za utumishi wa umma;
- Kuweka masilahi ya umma mbele ya kibinafsi;
- Kuepuka ushawishi wa kisiasa katika kufanya maamuzi; na
- Kuzingatia mahitaji ya shirika la udhibiti ikiwa mtu ni mwanachama wa mwili wa kitaalam.

Uadilifu

Kudumisha uadilifu kwa wafanyikazi wa umma inamaanisha:

- Kutenda iwe hadharani au kwa faragha kwa njia ambayo inasimamia hadhi ya ofisi ya umma;
- Kufanya maamuzi kwa kuzingatia masilahi ya umma na sio masilahi ya kibinafsi;
- Utekelezaji mzuri wa nguvu;
- Kuwa mwaminifu, muwazi na muwazi katika shughuli;
- Kuepuka mgongano wa maslahi iwe ya kweli au ya kutambuliwa;
- Kuripoti mwenendo usiofaa; na
- Kujitahidi kupata na kudumisha imani ya umma.

Uwazi

Hii inajumuisha:

- Kuonyesha hadharani hati za huduma;
- Kuhakikisha urahisi wa upatikanaji wa habari na umma:
- Kufichua habari muhimu kwa umma:
- Kuwa na michakato ya uwazi na ya kidemokrasia;
- Kuzingatia upatikanaji wa sheria za habari;
- Kuwasilisha taarifa za kifedha kama inavyotakiwa na sheria; na
- Kuwasilisha ripoti kwa Bunge ambalo linatumia mamlaka ya usimamizi.

Uwajibikaji

Hii inajumuisha:

- Utumiaji wa nguvu na matumizi ya rasilimali kwa faida ya umma;
- Kuchukua jukumu la utendaji;
- Usikivu kwa mahitaji ya jamii;
- Kukubali uwajibikaji kwa maamuzi;
- Kujichunguza mwenyewe;
- Kuwa tayari kuhalalisha vitendo;
- Kutoa sababu za maamuzi au hatua za kiutawala; na
- Kufanya kazi kufikia malengo wazi ya shirika la umma kwa njia wazi na ya uwazi.

Utawala Bora

Hii inajumuisha:

- Kuwa na mifumo na miundo ambayo matumizi ya nguvu na mamlaka yanaweza kudhibitiwa au kuwajibika;
- Matumizi ya busara ya rasilimali za umma;
- Kuweka wazi ufafanuzi wa majukumu na majukumu; na
- Kupanga utoaji bora wa huduma.

Sawa

Hii inajumuisha:

- Usawa katika matokeo, sio mchakato;
  - Utambuzi na uondoaji wa vizuizi; na
  - Kupitishwa kwa hatua ya kukubali ikiwa ni lazima.
-

Utawala wa Sheria

Hii inajumuisha:

- Utii wa sheria zilizowekwa, sera, taratibu na miongozo katika shughuli zote.
-

Uendelevu

Hii inajumuisha:

- Matumizi ya rasilimali kwa njia inayokidhi mahitaji ya sasa bila kuathiri uwezo wa vizazi vijavyo kukidhi mahitaji yao wenyewe;
  - Kufanya kazi katika kuboresha maisha kwa vizazi vyote vya sasa na vya baadaye na
  - Matumizi ya busara ya rasilimali.
-

Kukuza Haki za Binadamu

Hii inajumuisha:

- Kutekeleza kikamilifu na kusaidia haki za binadamu; na
  - Kufanya maamuzi na kutoa ushauri unaolingana na haki za binadamu.
-

Kutobagua

Hii inajumuisha:

- Kutoa huduma na kuwatunza watu wote bila upendeleo;
  - Kuweka matangazo katika fomati na media inayoweza kupatikana kufikia makundi yote ya watu;
  - Mahali pa miradi ya maendeleo na sehemu za ufikiaji huduma zinapaswa kuwa na malengo na kwa usawa kushughulikia maeneo yote ya nchi; na
  - Kuhakikisha kuwa taratibu na taratibu hazileti kutengwa kwa wengine.
-

Haki ya Jamii

Hii inajumuisha:

- Usawa katika utoaji wa huduma, na usambazaji wa utajiri, fursa, na marupurupu katika jamii;
  - Kuchukua hatua za makusudi kusuluhisha ubaya wowote ambao kikundi kinaweza kupata kwa sababu ya ubaguzi wa zamani; na
  - Kuhakikisha kufurahiya haki zinazoboresha ustawi wa watu binafsi katika nyanja zote za mwingiliano wao kwa wao na kukuza mshikamano.
-

Uteuzi na Uendelezaji kulingana na sifa

Hii inajumuisha:

- Kutangaza nafasi zote katika utumishi wa umma kwa muundo ambao unafikia dimbwi pana la waombaji wanaowezekeana;
- Kukagua zana, taratibu na taratibu za uajiri ili kuhakikisha kuwa hazileti vizuizi;
- Kuhakikisha haki mwanzoni mwa mchakato wa uteuzi; na
- Kuhakikisha usawa katika utoaji wa fursa za mafunzo

Usawa

Hii inajumuisha:

- Kumtendea kila mtu kwa usawa bila kujali hali yake kama jinsia, dini, jamii, kabila au rangi;
- Kupitisha michakato wazi ya kushiriki faida kwa kutumia kigezo cha kawaida; na
- Usambazaji wa haki wa mipango ya maendeleo nchini kushughulikia mahitaji ya watu wote.

Ushiriki wa Umma

Hii inajumuisha:

- Utoaji wa mifumo madhubuti ya ushiriki wa umma, jamii na mashirika ambayo yangeathiriwa au kupendekezwa na uamuzi;
- Utambuzi wa wadau muhimu;
- Kutoa ufikiaji wa umma kwa habari wanayohitaji kushiriki kwa njia ya maana;
- Uundaji wa njia sahihi za kutoa maoni; na
- Kuzingatia maoni ya umma katika kufanya maamuzi.

Kujumuisha

Hii inajumuisha:

- Kuhakikisha kuwa utumishi wa umma unaakisi jamii inayoihudumia;
- Kutambua na kuondoa vizuizi ambavyo vinazuia vikundi fulani au watu binafsi kushiriki;
- Kupitisha hatua za kudhibitisha kushughulikia mapungufu yaliyotambuliwa;
- Kuwapa watu wote nafasi ya kushiriki katika shughuli ikiwa ni pamoja na kufanya maamuzi;
- Kuchukua hatua za makusudi kushughulikia mahitaji ya vikundi vilivyo hatarini;
- Kutumia kigezo cha uteuzi ambacho kinazingatia utofauti kati ya idadi ya watu;
- Kutambua mahitaji ya vikundi vilivyotengwa na wachache wakati wote wa ajira;
- Kuunganisha malengo ya usawa katika muundo wa michakato ya ajira; na
- Kumpa kila mtu nafasi ya kuchangia katika ajenda ya maendeleo.

Kuzingatia maadili na kanuni za utumishi wa umma kunawezesha taasisi za huduma za umma kufanya kazi kwa ufanisi na kwa ufanisi kufikia malengo yao na huongeza imani ya umma na imani kwa serikali. Kwa mazungumzo, kutofuata sheria kunapunguza imani ya umma na imani kwa serikali

1.7 Ajenda ya Maendeleo ya Kitaifa

Ajenda ya maendeleo ya muda mrefu ya Kenya kama ilivyonaswa katika Dira ya 2030 ni kuibadilisha nchi hiyo kuwa nchi yenye viwanda vingi, kipato cha kati inayotoa maisha bora kwa raia wake wote. Katika kipindi cha kati, Serikali inatekeleza Ajenda Kubwa Nne ambayo inataka kufikia 100% ya chanjo ya afya kwa wote,

nyumba mpya 500,000 za bei rahisi, usalama wa chakula na lishe na kuongeza mchango wa utengenezaji kutoka 9.2% hadi 20% ya Pato la Taifa ifikapo 2022. Kutimizwa kwa matakwa haya kunahitaji mageuzi yanayohusu sekta zote za uchumi pamoja na utumishi wa umma. Mikakati hii yote imeunganishwa na Ajenda ya Afrika 2063 na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs).

Utekelezaji wa ajenda Kubwa Nne unachangia kutekelezwa kwa hatua kwa Ibara ya 43 ya Katiba. Matokeo yanayotarajiwa ya ajenda Kubwa Nne ni kuboresha maisha ya Wakenya. Uhusiano kati ya Kifungu cha 43 cha Katiba, Ajenda Kubwa Nne na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs) hutolewa katika Jedwali 1-1.

Jedwali 1-1: Kuunganishwa kati ya kifungu cha 43 cha Katiba, Ajenda Kubwa Nne na Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs)

Nambari	Kifungu cha 43 cha Katiba ya Haki za Kiuchumi na Kijamii	Ajenda Nne Muhimu	Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs)
1.	Haki ya kuwa huru kutokana na njaa	Usalama wa chakula	Ukosefu wa njaa
2.	Haki ya kupata kiwango cha juu cha afya ambacho kinajumuisha haki ya huduma za afya.	Usambazaji wa afya kote	Afya njema na ustawi
3.	Haki ya kupatikana na makazi ya kutosha	Nyumba za bei nafuu	Miji endelevu na jamii
		Utengenezaji wa bidhaa	Viwanda ubunifu na miundombinu

Mbali na hatua hizo zilizotajwa hapo juu, serikali imeweka mipango ya kusaidia watu walio katika mazingira magumu na kushughulikia changamoto zingine zinazojitokeza kama janga la Covid-19 ili kuwasaidia wananchi.

1.8 Maeneo yenye mada

TMaadili katika Vifungu vya 10 na 232 vinahusiana sana ili utekelezaji wa kanuni moja uathiri mwingine. Kwa mfano, utekelezaji wa thamani ya matumizi bora ya rasilimali na uchumi katika kifungu cha 232 inaathiri maendeleo endelevu katika kifungu cha 10. Vivyo hivyo, kukuza ushirikishwaji katika

Ibara ya 232 kutakuza umoja wa kitaifa katika Kifungu cha 10. Kwa kuzingatia uhusiano na uhusiano, Tume, kwa madhumuni ya tathmini, iliweka maadili na kanuni katika maeneo saba ya mada kama ifuatavyo:

- i). Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma na Mabadiliko;
- ii). Kuhakikisha viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma;
- iii). Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji;
- iv). Usimamizi wa utendaji;
- v). Ugawaji sawa wa Fursa na Rasilimali;
- vi). Ushiriki wa Umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera; na

vii). Ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali na maendeleo endelevu.

Maeneo ya mada na maadili yanayofanana katika Vifungu vya 10 na 232 vimeorodheshwa katika Jedwali 1-2.

Jedwali 1-2: Maeneo yenye mada na Maadili na Kanuni zinazohusiana

Nambari	Eneo la Mada la 2019/2020	Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma Zilizozingatiwa katika Eneo Hilo	Maadili ya kitaifa na kanuni za Utawala zilizozingatiwa katika eneo la mada
i	Uboreshaji wa utoaji huduma na mabadiliko	<ul style="list-style-type: none"> • Utoaji wa huduma kwa msikivu, haraka, ufanisi, bila upendeleo na usawa • Viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma • Ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali • Uwajibikaji kwa vitendo vya kiutawala • Uwazi na utoaji kwa umma wa habari kwa wakati unaofaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Utawala bora • Haki ya kijamii • Ujumuishaji • Haki za binadamu (Inatekeleza kifungu cha 43) Ajenda kubwa 4 ziko chini ya Haki za Binadamu • Heshima ya kibinadamu • Kutobagua • Ulinzi wa waliotengwa
ii	Viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma	<ul style="list-style-type: none"> • Viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma • Kuzingatia sheria • Uwazi na uwajibikaji 	<ul style="list-style-type: none"> • Uwazi na uwajibikaji • Uadilifu
iii	Utawala bora, uwazi na uwajibikaji	<ul style="list-style-type: none"> • Uwazi na utoaji kwa umma wa habari kwa wakati unaofaa • Utoaji wa huduma kwa msikivu, haraka, ufanisi, bila upendeleo na usawa 	<ul style="list-style-type: none"> • Utawala bora • Uwazi na uwajibikaji
iv	Usimamizi wa utendaji	<ul style="list-style-type: none"> • Uwajibikaji kwa vitendo vya kiutawala • Ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali • Utoaji wa huduma kwa msikivu, haraka, ufanisi, bila upendeleo na usawa • Uwazi na utoaji kwa umma wa habari kwa wakati unaofaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Utawala bora • Uadilifu • Uwazi na uwajibikaji
v	Ugawaji sawa wa fursa na rasilimali	<ul style="list-style-type: none"> • Uwakilishi wa jamii tofauti za Kenya • Ushindani mzuri na sifa kama msingi wa uteuzi na upandishaji vyeo • Kutoa nafasi za kutosha na sawa za kuteuliwa, mafunzo na maendeleo katika ngazi zote za utumishi wa umma wa wanaume na wanawake; wanachama wa makabila yote na watu wenye ulemavu 	<ul style="list-style-type: none"> • Usawa • Usawa • Ujumuishaji • Umoja wa kitaifa • Kutobagua • Uzalendo • Ulinzi wa waliotengwa • Haki ya kijamii

Nambari	Eneo la Mada la 2019/2020	Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma Zilizozingatiwa katika Eneo Hilo	Maadili ya kitaifa na kanuni za Utawala zilizozingatiwa katika eneo la mada
vi	Ushiriki wa umma katika utengenezaji wa sera	<ul style="list-style-type: none"> • Ushirikishwaji wa watu katika mchakato wa utengenezaji wa sera • Uwajibikaji kwa vitendo vya kiutawala • Utoaji wa huduma kwa msikivu, haraka, ufanisi, bila upendeleo na usawa • Uwazi na utoaji kwa umma wa habari kwa wakati unaofaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Demokrasia na ushiriki wa watu • Uwazi na uwajibikaji • Kutobagua • Ulinzi wa waliotengwa
vii	Ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali	<ul style="list-style-type: none"> • Ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali 	<ul style="list-style-type: none"> • Maendeleo endelevu • Utawala bora • Uadilifu

1.9 Malengo na Mkazo wa Ripoti

Ripoti hiyo inatoa hadhi ya kufuata huduma ya umma na:

- Maadili ya Kitaifa na Kanuni za Utawala katika Kifungu cha 10 cha Katiba ya Kenya; na
- Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma katika Kifungu cha 232 cha Katiba ya Kenya.

It focuses on how public Taasisis have implemented and mainstreamed the values and principles of Article 10 and 232. It further outlines the measures adopted by the public service to transform itself to a fit for purpose vehicle which is value driven; skilled, effective, responsive and adaptive to the needs of the citizens.

The report provides information on the measures taken to promote the values and principles, and the extent to which public Taasisis implemented the values, and the progress realized. It also identifies gaps and makes recommendations

on ways of improving the promotion of values and principles.

1.10 Njia ya Utafiti na Mbinu ya Utafiti

Utafiti huo ulifanywa kulingana na itifaki za utafiti. Ilijumuisha mbinu ya kimfumo ya ukusanyaji wa data kupitia hojaji, mkusanyiko wa ushahidi, usindikaji, uchambuzi na ufafanuzi. Taasisi za umma ziliwasilisha data kwenye zana ya uchunguzi mtandaoni. Takwimu zilizopokelewa zilisafishwa na kuchanganuliwa ili kufikia matokeo na mapendekezo ambayo ndio msingi wa ripoti hii. Mchakato mzima ulikuwa wa ushauri na ushiriki kuandikisha watu muhimu wa mawasiliano katika MDAs. Njia hii ilikuwa ya lazima ili kuongeza umiliki wa matokeo, tafakari na uboreshaji wa kuzingatia kanuni na kanuni katika taasisi za umma..

1.11 Kiwango cha Majibu

Utafiti huo ulilenga taasisi 305. Jumla ya taasisi 291 zilijibu utafiti huo, ikiwakilisha kiwango cha majibu cha 95%, wakati 14 haikujibu. Muhtasari wa wahojiwa umewasilishwa katika Jedwali 1-3.

Jedwali 1-3: Kiwango cha Majibu na Sekta ya Huduma

Nambari	Aina ya Taasisi	Idadi ya taasisi zinazolengwa	Idadi ya taasisi zilizojibu	Kiwango cha majibu
1.	Tume za Kikatiba na Ofisi huru	11	10	91%
2.	Wizara na Idara za Serikali	49	49	100%
3.	Vyuo Vikuu vya Umma	37	35	95%
4.	Mashirika ya Serikali na SAGA	201	190	95%
5.	Tume za kisheria na mamlaka	7	7	100%
Jumla		305	291	95%

Taasisi 14 ambazo hazijajibu utafiti huo wala kutoa sababu yoyote ya kutoshiriki, ingawa maadili na kanuni za utumishi wa umma zinatumika kwao, ni pamoja na:

1. Mamlaka ya Sifa ya Kitaifa ya Kenya
2. Benki Kuu ya Kenya
3. Huduma za Usajili wa Kitaifa za Kenya
4. Tume ya Kitaifa ya Jinsia na Usawa
5. Mamlaka ya Udhhibiti wa Utalii
6. Mamlaka ya Kanda Maalum ya Uchumi
7. Kampuni ya Sukari ya Nyanza Kusini
8. Maafisa wa Afya ya Umma na Baraza la Mafundi
9. Bodi ya Uainishaji wa Filamu Kenya
10. Kituo cha Kuripoti Fedha
11. Viwanda vya Viwanda vya Kenya
12. Bodi ya Viwango vya Uhasibu wa Sekta ya Umma
13. Chuo Kikuu cha Kilimo na Teknolojia cha Jomo Kenyatta
14. Chuo Kikuu cha Kenyatta

Pendekezo

Maafisa walioidhinishwa kuelezea kutotii kwao kushiriki katika tathmini.

1.12 Muundo wa Ripoti

Ripoti hii ina sura tano. Sura ya kwanza ambayo iko kwenye utangulizi hutoa habari ya jumla juu ya maadili na kanuni, na inafafanua majukumu na majukumu. Sura ya pili inatoa maelezo juu ya hatua zilizochukuliwa na Tume na mashirika ya umma katika kukuza maadili. Sura ya tatu inatoa muhtasari wa faharisi ya jumla ya kufuata na uchambuzi wa mwenendo wa faharisi ya kufuata na sekta, wakati Sura ya nne inatoa maelezo ya matokeo ya tathmini kwa kila eneo la mada. Sura ya tano inatoa hitimisho na mapendekezo juu ya njia na hatua zinazohitajika ili kuboresha kufuata maadili na kanuni katika utumishi wa umma.

2

UKUZAJI WA
MAADILI YA
KITAIFA NA UMMA
NA KANUNI KATIKA
UTUMISHI WA
UMMA

UKUZAJI WA MAADILI YA KITAIFA NA UMMA NA KANUNI KATIKA UTUMISHI WA UMMA

2.1 Utangulizi

Maadili na kanuni zinakuzwa katika utumishi wa umma kupitia njia anuwai ikiwa ni pamoja na kuweka hatua za kuhakikisha wafanyikazi wa umma wana ujuzi, wana ufanisi na ufanisi katika utoaji wao wa huduma, na kuwa na mifumo ya ajira inayoshughulikia na inayoweza kubadilika. Kukuza maadili, haswa yale ambayo yanaboresha ujumuishaji, usawa na usawa, haki na heshima kwa raia, inachangia amani na usalama na inakuza mshikamano wa kitaifa na ujumuishaji. Maendeleo hustawi panapokuwa na amani na usalama. Sura hii inaelezea hatua zilizochukuliwa na Tume na taasisi za umma zilizo chini ya mamlaka yake kukuza maadili na kanuni.

2.2 Wajibu wa Kukuza Maadili na Kanuni katika Utumishi wa Umma

Kukuza maadili na kanuni za utawala katika Ibara ya 10 na 232 ni moja ya majukumu yaliyopewa Tume ya Utumishi wa Umma chini ya Ibara ya 234 (2) (c) ya Katiba. Utekelezaji wa kifungu hiki hutekelezwa kupitia Sheria na kanuni za maadili ya utumishi wa umma, 2015, ambayo inafafanua viwango vya kuzingatia na Tume na taasisi zingine za umma. Sheria pia inatoa mikakati ya kukuza utoaji bora na bora wa huduma na taasisi za umma. Tume inatekeleza jukumu hili moja kwa moja au kwa njia isiyo ya moja kwa moja kwa kutoa miongozo, ujumbe wa kazi inapobidi, mafunzo endelevu juu ya maadili na uadilifu na ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa maadili na

kanuni. Wahusika wakuu katika kukuza maadili na kanuni kwa hivyo, ni pamoja na Tume ya Utumishi wa Umma, Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea, maafisa walioidhinishwa wa taasisi za umma, na maafisa wote wa umma. Kwa hivyo ni wajibu kwa taasisi za umma kuweka hatua za makusudi kukuza na kuingiza maadili katika taratibu na michakato yao ya kiutawala.

2.2.1 Wajibu wa Tume ya Utumishi wa Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni

Jukumu la jumla la kukuza maadili na kanuni katika utumishi wa umma ni kwa Tume ya Utumishi wa Umma. Jukumu la Tume limefafanuliwa zaidi katika Sheria ya Tume ya Utumishi wa Umma, 2017 ambayo inatoa majukumu yafuatayo kuhusu kukuza maadili:

- (a) kujumuisha maadili na kanuni katika kanuni, taratibu, sera na vyombo vya utoaji wa mamlaka na majukumu ya Tume;
- (b) kuwaarifu na kuwaelimisha maafisa wa umma na umma juu ya maadili na kanuni ambazo wangepanya;
- (c) kuandaa na kutekeleza mipango iliyokusudiwa kufundisha maafisa wa umma na raia ufahamu wa majukumu yao ya kiraia na kuthamini wajibu wao wa kuzingatia maadili na kanuni;
- (d) kusimamia utekelezaji na ufanisi wa programu;
- (e) kutathmini na kuripoti juu ya utekelezaji wa mashirika ya umma kwa majukumu yao

- chini ya mikataba na mikataba ya kimataifa juu ya utawala bora, uadilifu na kupambana na rushwa;
- (f) kushirikiana na taasisi zingine zinazofanya kazi katika uwanja wa utawala bora, uadilifu na kupambana na rushwa ili kukuza na kulinda maadili na kanuni za utawala katika utumishi wa umma;
  - (g) kuripoti au kupendekeza kwa Rais na Bunge juu ya hatua zilizochukuliwa au hatua madhubuti za kukuza maadili na kanuni; na
  - (h) kutekeleza majukumu mengine ambayo Tume inaweza kuona kuwa ni muhimu kwa kukuza na kulinda maadili na kanuni.

Upeo wa uwajibikaji wa Tume katika kazi ya kukuza, kutathmini na kutoa ripoti juu ya maadili na kanuni katika Ibara ya 10 na 232 inahusu maafisa wa umma katika sekta zote za utumishi wa umma pamoja na, a) Wizara na Idara za Serikali; b) Mashirika ya Serikali na Wakala za Serikali za Nusu -Ajitegemea (SAGAs); c) Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea ambazo ni: Tume ya Jinsia na Usawa; Tume ya Haki ya Utawala; Tume ya Kitaifa ya Haki za Binadamu; Tume ya Kitaifa ya Ardhi; Tume Huru ya Uchaguzi na Mipaka; Tume ya Ugawaji wa Mapato; Tume ya Maadili na Kupambana na Rushwa, Tume ya Mishahara na Mishahara, Ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali na Ofisi ya Mdhibiti wa Bajeti.

2.2.2 Wajibu wa Mashirika ya Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni

Ingawa kukuza maadili ni kazi dhahiri ya Tume, taasisi za umma zinalazimika kuzingatia vifungu katika vifungu vya 10 na 232 katika kutekeleza majukumu yao. Hii inahitaji taasisi kuweka hatua ambazo zitarahisisha utunzaji. Kwa asili, taasisi za umma zinalazimika kukuza maadili. Wanafanya hivyo kupitia:

- a) kuunganisha maadili na kanuni katika kanuni, taratibu, sera na vyombo vya utoaji wa kazi;
- b) kutoa mafunzo, kuwaarifu na kuwaelimisha maafisa wa umma na umma juu ya maadili na kanuni;
- c) kupitishwa kwa hatua za kuzuia ufiadini;

- d) kuzingatia maadili katika kanuni za maadili ambazo zinaweka viwango vya wazi na vyema vya mwenendo na vikwazo vya kukiuka;
- e) mafunzo ya watumishi wa umma juu ya viwango vya maadili; na
- f) kupachika maadili katika hali ya utumishi na kupitisha mazoea ya rasilimali watu ambayo yanaunganisha maadili na kuingia na maendeleo, na kuajiriwa na kukuza kwa msingi wa sifa.

2.2.3 Wajibu wa Maafisa Walioidhinishwa

'Afisa aliyeidhinishwa' katika utumishi wa umma ni afisa ambaye Tume ya Utumishi wa Umma imemkabidhi jukumu la kutekeleza baadhi ya majukumu yake. Wanacheza jukumu la utendaji katika usimamizi wa taasisi ya umma.

Wajibu wa maafisa walioidhinishwa katika kukuza, kutathmini na kutoa ripoti juu ya utekelezaji wa maadili na kanuni katika taasisi zao ni pamoja na:

- a) usambazaji na utekelezaji wa mfumo wa sera za maadili na kanuni;
- b) kitambulisho cha wabebaji wa dhamana na madereva ya dhamana katika shirika; kuingiza viwango vya utendaji na viashiria vya utendaji juu ya maadili na kanuni katika michakato ya biashara ya shirika;
- c) kuingiza maadili katika hati ya utoaji wa huduma kwa wateja, mpango mkakati, mfumo wa usimamizi wa utendaji pamoja na tathmini ya utendaji, Kanuni za Maadili na Maadili ya Afisa wa Umma katika michakato ya biashara ya shirika; na
- d) kuripoti kwa Tume kila robo mwaka na kila mwaka juu ya utekelezaji wa maadili na kanuni ikiwa ni pamoja na hatua na shughuli za kukuza maadili na tathmini ya kufuata.

2.2.4 Wajibu wa Watumishi wa Umma katika Kukuza Maadili na Kanuni

Watumishi wa umma ni watumishi wa watu, watumishi wa sheria na watumishi wa serikali ya siku hiyo. Kuwa mtumishi wa umma ni nafasi iliyowekwa kwa uaminifu kwa watu wa Kenya, kwa hivyo, wafanyikazi wa umma wana jukumu

la kutenda kila wakati kwa masilahi bora ya umma ya nchi. Kifungu cha 10 (1) cha Katiba kinataka maafisa wa umma kuzingatia maadili na kanuni za utawala wakati wa kutumia au kutafsiri Katiba; wakati wa kutunga, kutumia au kutafsiri sheria yoyote; au kufanya au kutekeleza maamuzi ya sera za umma. Watumishi wa umma kila wakati wanachunguzwa na umma, na lazima kila wakati:

- (a) kutenda kwa njia ambayo inasimamia maadili ya utumishi wa umma ikiwa anafanya kazi kama afisa rasmi au wa kibinafsi;
- (b) kutoa huduma za kisiasa na kila wakati kutenda bila upendeleo bila kuogopa kuingiliwa kisiasa;
- (c) kuheshimu na kufuata kanuni za Maadili na Maadili ya Afisa wa Umma;
- (d) kuongozwa na hati ya utoaji huduma kwa raia;
- (e) kutekeleza malengo yote ya utendaji wa shirika, idara na mtu binafsi;
- (f) kudumisha viwango vya juu vya mapambo, ustaarabu na adabu wakati wa kutekeleza wajibu wa umma;
- (g) kutenda kwa njia ambayo haitaleti sifa mbaya kwa kibinafsi, shirika na serikali; na
- (h) kuripoti ukiukaji wowote wa maadili na kanuni popote na wakati wowote unapogunduliwa.

2.3 Programu za Kukuza na Tume

Maadili na kanuni zinahusiana na zimeunganishwa. Kwa hivyo, hatua moja au shughuli iliyotekelezwa itatumika kwa maadili na kanuni kadhaa kama vile wanapunguza maeneo kadhaa ya mada. Hatua zinazochukuliwa na shughuli zinazotekelezwa na Tume kukuza maadili na kanuni ni pamoja na kuanzisha na kukomesha ofisi; uteuzi wa maafisa; utekelezaji wa utekelezaji wa Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003; usimamizi wa tuzo za ubora wa utoaji wa huduma; kutumia Mawasiliano ya Habari na Teknolojia; kushirikiana na Wizara ya Elimu kukuza maadili na kanuni; na kushirikiana na taasisi zingine katika mapambano dhidi ya ufasidi.

2.3.1 Kuanzishwa na Kufutwa kwa Ofisi

Tume ilikagua miundo ya shirika na vituo vya wafanyikazi ili kulinganisha sawa na maagizo ya Wizara, Idara na Mamlaka (MDAs). Zoezi hilo lililenga kuondoa mwingiliano na marudio na hivyo kuboresha ufanisi, kuhakikisha mashirika yana nafasi za wafanyikazi ambazo zitawawezesha kutekeleza majukumu yao. Tume ilifanya uchambuzi wa kazi na kukagua miundo ya shirika kwa MDA 14 kulingana na kazi zilizotengwa katika Agizo la Watendaji na uchambuzi wa mzigo wa kazi. Tume ilikagua zaidi uanzishwaji wa wafanyikazi wa MDA 13 na kuanzisha nafasi 5,402.

2.3.2 Uteuzi

Utoaji wa huduma bora na bora unahitaji kwamba mashirika ya umma yana wafanyikazi wa kutosha. Katika mwaka wa fedha wa 2019/2020, Tume iliteua watu 9,806 kati yao 7,938 walikuwa uteuzi mpya uliofanywa kupitia michakato ya ajira ya ushindani na 1,868 walikuwa wakipandishwa vyeo. Kati ya uteuzi 7,938 uliofanywa 4,444 (60%) walikuwa wanaume na 3,494 (40%) walikuwa wanawake. Kati ya kupandishwa 1,868, 1,174 walikuwa wanaume (63%) wakati 694 (37%) walikuwa wanawake. Watu walioteuliwa walikuwa kutoka jamii tofauti za Kenya na hivyo kukuza ujumuishaji katika utumishi wa umma.

2.3.3 Utekelezaji wa Utekelezaji wa Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003

Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003 inateua Tume ya Utumishi wa Umma kuwa 'tume inayowajibika' kuhusiana na maafisa wa umma. Sheria inataja kanuni ya jumla ya maadili na maadili kwa utumishi wa umma. Pia inahitaji maafisa wa umma kutoa matamko juu ya mapato, mali na madeni ndani ya siku 30 za kuteuliwa kwa huduma hiyo, baada ya kila miaka miwili na mwishowe siku 30 baada ya kutoka kwa huduma hiyo. Tamko la mapato, mali na deni ni nyenzo ya usimamizi wa mgongano wa maslahi na kukuza uwajibikaji na uwazi katika usimamizi wa maswala ya umma.

Tume ya Utumishi wa Umma iliratibu usimamizi

wa ufunuo wa kifedha kwa kipindi cha 2017-2019 kwa maafisa wote wa umma. Katika utayari wa zoezi la tamko, Tume ilifundisha wakuu 639 wa usimamizi wa rasilimali watu na maafisa wa ufundi katika maadili, juu ya utawala na tamko la mapato, mali na madeni. Mafunzo hayo yalitolewa kutoka kwa Tume na Ofisi Zinazojitegemea, Wizara / Idara za Serikali, Mashirika ya Serikali na Vyuo Vikuu vya Umma na Vyuo Vikuu.

2.3.4 Ufanisi wa Utumishi wa Umma na Ufanisi

Jukumu moja la Tume ni kuhakikisha kuwa utumishi wa umma una ufanisi na ufanisi. Ili

kuimarisha ufanisi na ufanisi, Tume ilianzisha Mpango wa Tuzo za Ubora wa Utumishi wa Umma (PSEA). Lengo la Mpango huo ni kuboresha utoaji wa huduma kwa umma kwa kuwazawadia maafisa wa umma ambao wanaonyesha mafanikio endelevu zaidi ya matarajio ya maelezo ya kazi yao na ambao vitendo vyao vina athari dhahiri kwa maisha ya raia. Tume ilitambua na kuwazawadia wafanyakazi wa umma 15 kwa utendaji mzuri mnamo 6th Desemba 2019. Tuzo hizo zilikuwa katika aina tatu ambazo ni: Utoaji wa Huduma kwa Umma, Maadili ya Utumishi wa Umma na Maadili na Ubunifu wa Ufanisi na Uzalishaji.

Bwana Hezron Momanyi akipokea tuzo ya mshindi wa jumla katika kitengo cha maadili na maadili kutoka kwa mkuu wa utumishi wa umma Dkt. Joseph Kinyua

2.3.5 Kuelezea Mawasiliano na Teknolojia ya Habari

Tume imekuwa ikipokea maombi ya kazi mkondoni. Walakini, mwaka 2020 ulitoa fursa isiyokuwa ya kawaida kwa Tume kwenda kujulikana juu kwa teknolojia ya kutoa huduma. Kufuatia kuripotiwa kwa kesi ya kwanza ya Covid-19 nchini mnamo Machi 2020, Tume ilipewa jukumu la haraka la kuajiri wafanyikazi wa matibabu kupelekwa katika vituo anuwai vya matibabu kufuatia kuenea kwa maambukizo ya Covid-19. Kazi hiyo ilifikia wakati ambapo nchi ilikuwa imefungwa kwa sehemu na wagombea wanaotarajiwa ambao walikuwa wameenea kote nchini hawangeweza kusafiri kwenda Nairobi kwa mahojiano, kama ilivyokuwa kawaida. Tume, kwa hivyo, ilihitaji kuwa na ubunifu ili kuhakikisha kuwa inaiwezesha nchi kuwa na wafanyikazi wa huduma ya afya kwa wakati mzuri bila kuathiri kanuni zilizotolewa na Wizara ya Afya.

Ili kumaliza changamoto hiyo, Tume ilichagua kuorodhesha waombaji na kufanya mahojiano mkondoni. Kama matokeo, Tume ilishughulikia maombi 512,183 ambayo yalipokelewa mkondoni kwa muda wa rekodi, na kufanya mahojiano 3,462 mkondoni. Kupitishwa kwa mahojiano mkondoni hakuokoa tu wagombea muda na gharama za kusafiri, iliwezesha Tume kuajiri wafanyikazi muhimu wa huduma ya afya haraka. Hii iliwezesha nchi kujiandaa vizuri kupambana na janga la Covid-19. Tume pia ilihojiana na wakufunzi 1,080 wa TVET wakati huo huo.

2.3.6 Ushirikiano na MDAs katika kukuza maadili na kanuni

i) Kushirikiana na Wizara ya Elimu kukuza Maadili na Kanuni

Tabia huundwa katika miaka ya mapema watoto wanapokua. Kwa hivyo, ni muhimu kupeana maadili ndani yao wakati bado ni wachanga. Tume inatambua umuhimu wa kuwa na maadili yaliyopandikizwa mapema maishani. Kwa sababu hii, Tume ilishirikiana na Wizara ya Elimu na kukuza maeneo ya mada juu ya kukuza Maadili na Kanuni ambazo zilitumika wakati wa Muziki wa Kenya wa 2020,

na Tamasha la Filamu na Filamu. Pia ilitoa nyara kwa timu zilizoshinda kwenye maeneo ya maadili na kanuni wakati wa toleo la 93 la Tamasha la Muziki la Kitaifa lililofanyika Chuo Kikuu cha Kabarak mnamo Agosti 2019.

ii) Ushirikiano katika Vita dhidi ya Rushwa

Mapambano dhidi ya ufisadi yanahitaji ushirikiano na wakala anuwai. Katika suala hili, serikali ilianzisha Timu ya Wakala Mbalimbali (MAT) na wanachama waliopatikana kutoka Ofisi ya Rais, Tume ya Maadili na Kupambana na Rushwa, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka ya Umma, Kurugenzi ya Upelelezi wa Makosa ya Jinai, Huduma ya Kitaifa ya Ujasusi, Fedha Kituo cha Kuripoti, Wakala wa Kurejesha Mali na Mamlaka ya Mapato ya Kenya.

Ingawa Tume sio sehemu ya MAT inafanya kazi kwa karibu na vyombo vya uchunguzi kama mlinzi wa fomu za utangazaji wa utajiri wa maafisa wa umma walio chini ya mamlaka yake. Fomu ya tamko ni hati muhimu wakati afisa wa umma anachunguzwa kwa tuhuma za kupata utajiri ambao hauelezeki. Sheria inaruhusu vyombo vya uchunguzi kupata maazimio yaliyoshikiliwa na Tume. Kama matokeo, kulikuwa na maombi 60 yaliyotolewa kwa Tume kama ifuatavyo: Tume ya Maadili na Kupambana na Rushwa, maombi 21; Kurugenzi ya Upelelezi wa Jinai, maombi 10; Maombi 23 ya Mamlaka ya Mapato ya Kenya; na Wakala wa Uokoaji wa Mali ombi sita. Ushirikiano na wakala wa uchunguzi unachangia utawala bora, uwazi na uwajibikaji.

2.4. Kukuza Maadili na Mashirika ya Umma

2.4.1 Mikakati ya kukuza Maadili na Kanuni

Mfumo wa Tume ya Utumishi wa Umma wa Utekelezaji wa Maadili na Kanuni, 2015 inaelezea mikakati anuwai mashirika ya umma yanaweza kuchukua kwa kukuza maadili. Mikakati hii ni pamoja na: Kuweka maadili na kanuni katika mahitaji ya kuingia kwa utumishi wa umma; uundaji wa uelewa kupitia mipango ya kuingizwa na mafunzo ya kazini; kuu ya maadili katika sheria na masharti ya huduma;

matumizi ya kampeni za media, matangazo na machapisho; matumizi ya mabango, vipeperushi na vipeperushi; michezo, sanaa ya uigizaji, tamasha za kuigiza na muziki na heshima za utumishi wa umma na tuzo kati ya zingine.

a. Kuweka maadili na kanuni katika mahitaji ya kuingia kwa huduma ya umma

Kukuza maadili kunapaswa kuanza katika kiwango cha kuingia katika utumishi wa umma. Vigezo vya uajiri vinapaswa kujumuisha tathmini ya ikiwa mgombea anajua maadili na kanuni zinazosimamia mwenendo wa maafisa katika utumishi wa umma. Kupima ufahamu juu ya maadili na kanuni tangu mwanzo wakati wagembea wanaingia kwenye huduma husaidia kuunda ufahamu kwa maafisa kwamba kuna viwango vya maadili vya kutazama huduma ya umma. Maswali ya mahojiano yanahitaji kutengenezwa karibu na maadili na kanuni. Utafiti huo ulitaka kuanzisha idadi ya taasisi ambazo zilileta maswali juu ya uadilifu, maadili na kanuni katika zana ya mahojiano.

Jumla ya taasisi 248 (85.2%) ziliunda zana za mahojiano kuongoza mchakato wa uajiri wakati taasisi 43 (14.8%) hazikufanya hivyo. Kati ya taasisi 248 zilizo na zana za kuhoji, ni 57 (23% tu) iliyoingiza maswali juu ya maadili na kanuni katika chombo hicho. Waliobaki 191 (77%) hawakufanya hivyo. Kati ya taasisi 57 zilizoingiza maadili na kanuni, 39 zilitoka kwa Mashirika ya Serikali na SAGA. Idadi ndogo ya taasisi ambazo zilijumuisha maadili na kanuni katika zana ya mahojiano inamaanisha maafisa wengi walijiunga na huduma bila kujua viwango vya mwenendo vinavyotarajiwa kutoka kwao.

b. Programu za kuingiza

Maafisa wanaojiunga na huduma wanapaswa kuwa na ufafanuzi juu ya kwanini maadili na jinsi ya kuyazingatia. Kwa hivyo ni hitaji kwamba programu ya kuingizwa inapaswa kujumuisha uhamasishaji kamili juu ya maadili na kanuni.

Taasisi ziliulizwa ikiwa zinashikilia mipango ya kuingiza kwa maafisa wapya wa umma walioajiriwa na ikiwa uingizwaji ulifunika mada juu ya maadili na maadili na maadili na kanuni.

Ilianzishwa kuwa 147 (50.5%) ilishikilia mipango ya kuingizwa kwa maafisa wapya. Walakini, programu zingine za kuingizwa hazikuwa na yaliyomo kwenye maadili ya maadili au maadili na kanuni. Programu za kuingiza za taasisi 138 (93.9%) zilizingatia mada juu ya maadili na maadili, wakati zile za taasisi 9 (6.1%) hazikufanya hivyo. Juu ya mafunzo juu ya maadili na kanuni, taasisi 129 (87.8%) zilikuwa na mipango ambayo kwa jumla iligusia mada juu ya maadili na kanuni.

2.4.2 Elimu ya Uraia na Uhamasishaji

Tume ilitafuta kuanzisha hatua zilizopitishwa na taasisi kuelimisha raia na kukuza uelewa. Kuna haja ya kukuza mwamko kwa maafisa wa umma ambao ni watoa huduma na raia kwa ujumla ambao ndio wapokeaji wa huduma. Ufahamu unapoundwa maafisa wa umma wataelewa vizuri kile kinachotarajiwa kutoka kwao na raia watajua haki zao na kwa hivyo wataweza kufuatilia vyema na kutoa maoni.

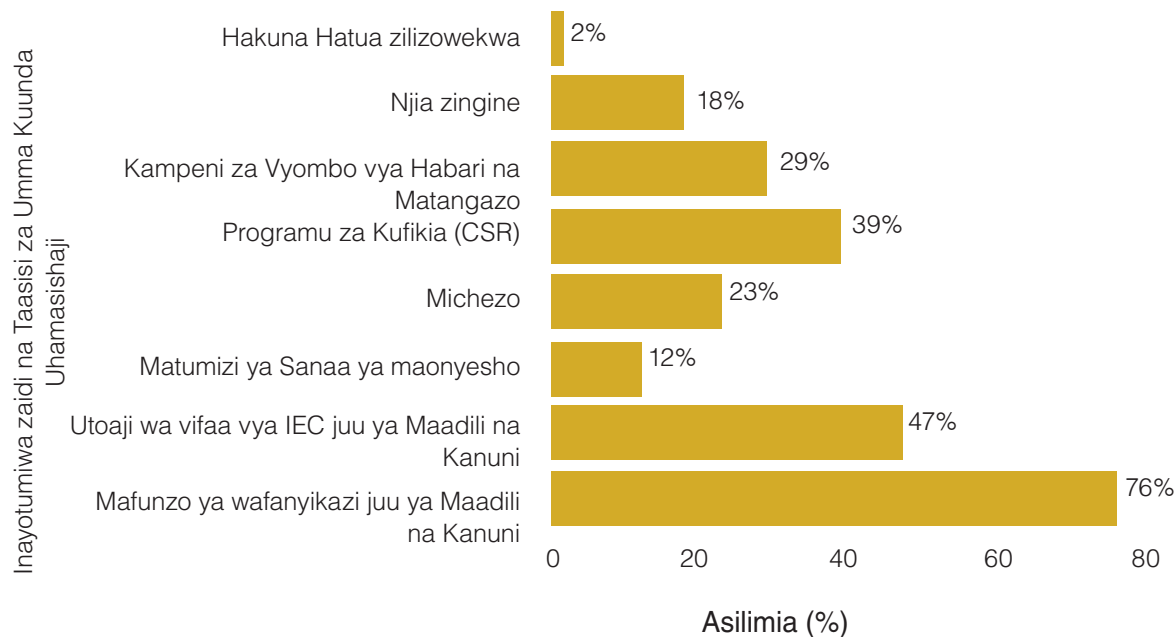
Mchoro 2-1 kinatoa muhtasari wa hatua mbali mbali zinazochukuliwa na taasisi kukuza maadili na kanuni za kikatiba. Ilianzishwa kuwa taasisi 284 (98%) zilitekeleza angalau hatua moja kukuza maadili na kanuni za kikatiba. Mafunzo ya wafanyikazi juu ya maadili na kanuni, ambayo ilifikia asilimia 76, ilikuwa njia inayopendelewa zaidi ya kujenga uelewa juu ya maadili na kanuni kwa wafanyikazi. Hii ilifuatiwa na utoaji wa vifaa vya IEC juu ya maadili na kanuni (47%); mipango ya ufikaji ilichangia 39%, kampeni za media na matangazo yamefungwa kwa 29%, michezo ilichangia 23% na utumiaji wa sanaa ya maonyesho kwa 12%. Alama za chini zinaweza kuhusishwa na ukweli kwamba hatua hizi zinahitaji kiasi kikubwa cha rasilimali kutekelezwa, japokuwa janga la Covid-19.

Mipango mingine iliyotajwa na taasisi ni pamoja na: matumizi ya wavuti; media ya kijamii (Facebook, LinkedIn, Twitter, Instagram); utambuzi wa madereva ya dhamana na wabebaji wa dhamana; kipimo cha sifa wakati wa tathmini ya wafanyikazi; shughuli za wiki ya taaluma kwa wanafunzi wa vyuo vikuu; mabango juu ya maadili na kanuni zilizowekwa kwenye mapokezi na vyumba vya bodi; kuhamasisha wafanyikazi kutumia ujumbe juu ya maadili na

kanuni kama skrini; shughuli za ujenzi wa timu; kuchapisha ujumbe kwenye hati za malipo; na kushiriki katika maonyesho, maonyesho na wiki za kitamaduni, kati ya zingine.

Taasisi saba hazikufanya shughuli zozote kukuza maadili na kanuni za kikatiba. Taasisi hizi ni, Baraza la Kitaifa la Huduma za Watoto;

Bodi ya Uratibu ya Mashirika Yasiyo ya Serikali; Wakala wa Anga za Kenya; Jeshi la Magereza Kenya; Huduma ya Kitaifa ya Maktaba ya Kenya; na Kampuni ya Sukari ya Chemelil Limited.

Mchoro 2-1: Kukuza kwa Maadili na Kanuni za Katiba, Mwaka wa Fedha 2019/2020

2.4.3 Usimamizi wa Vipaji

Usimamizi wa talanta ni msingi katika kujenga huduma ya umma ambayo itatekeleza vyema maadili na kanuni za kikatiba za utawala. Programu za usimamizi wa talanta zinazotekelezwa na mashirika ya umma ni pamoja na Mpango wa Rais wa Talanta ya Dijiti na Mpango wa Wataalam Vijana ambao kwa jumla waliandikisha wanafunzi 425. Kupitia programu hizi, serikali iliwajengea uwezo wale wanaoshiriki katika maeneo yao na kuhakikisha kuwa kuna kundi la wataalam wachanga wenye talanta.

2.4.4 Kujenga Huduma ya Umma yenye Ustadi

Ili kwenda sambamba na mabadiliko ya mahitaji ya utumishi wa umma, kuna haja ya kuendelea kufanywa upya kwa huduma ya umma kupitia kubaini mapungufu ya ustadi, uajiri wa kuleta talanta mpya na kufundisha maafisa waliopo. Ili kufikia mwisho huu, huduma ya umma iliteua maafisa wapya na kuwafundisha wale ambao tayari wako kwenye huduma. Lengo lilikuwa kuwa na nguvukazi inayoweza kukidhi mahitaji ya Wakenya.

(a) Uteuzi

Kwa jumla maafisa 10,793 waliteuliwa; kati yao wanaume 6,753 (63%) na 4,040 walikuwa wanawake (37%) wakati 99 walikuwa walemavu (0.9%).

(b) Mafunzo na Maendeleo

Kwa kuongezea, maafisa 17,687 walifundishwa. Kati ya hawa 7,129 (49%) walikuwa wanaume, 10,558 (60%) walikuwa wanawake wakati 173 (1%) walikuwa walemavu. Njia zingine kama uuzaji zilitumika pia kwa kujenga uwezo na kuhamisha ujuzi.

2.4.5 Ubunifu

Kulikuwa na juhudi nyingi na taasisi kuja na ubunifu katika sekta mbali mbali ikiwa ni pamoja na Usalama wa Chakula, Utawala, Biashara na Mchakato wa Fedha, Huduma ya Afya, Elimu, Uhifadhi wa Mazingira, Utengenezaji, Usalama na Usalama na Nyumba. Jumla ya taasisi 179 ziliwasilisha mipango 643 kuzingatiwa kama ubunifu. Uchunguzi zaidi wa ubunifu ulifunua kuwa 86 (13%) kati ya 643, zilizingatiwa kama majibu ya hitaji lililotambuliwa na hivyo kuchangia katika kuboresha utoaji wa huduma.

2.4.6 Programu za kusaidia Vikundi vilivyo hatarini

Taasisi za umma zilitekeleza mipango anuwai inayokusudiwa kukomesha vikundi vilivyo hatarini kuunda shida za kiuchumi. Programu hizo zilijumuisha mipango ya kujenga uwezo, uhamishaji wa pesa na ununuzi uliohifadhiwa. Jumla ya wajasiriamali wanawake na vijana 185,279 walinufaika na kuwajengea uwezo, 1,094,873 walinufaika na uhamishaji wa pesa wakati wanawake, vijana na watu wenye ulemavu walifaidika na ununuzi uliohifadhiwa kwa zaidi ya Ksh. Bilioni 42.

2.4.7 Utambuzi wa Uboru katika Utoaji wa Huduma

Tume ilijaribu kubaini ikiwa taasisi hizo zina vigezo vya kutambua na kutambua maafisa ambao wamefaulu katika utoaji wa huduma. Taasisi zilitakiwa kutoa vigezo na kusema ikiwa zinatambua na kuwapa maafisa bora.

Ilianzishwa kuwa 141 (48%) iliandaa vigezo vya kutambua na kutambua maafisa wa mfano. Kati yao, 34% waliripoti kutambuliwa na kuwapa wafanyikazi wao kulingana na vigezo.

2.5 Hatua za Kudharau Kukuza Thamani za Kikatiba

Hatua za kukatisha tamaa hutumiwa katika utumishi wa umma kukuza kufuata maadili na kanuni za utawala. Baadhi ya hatua za kuzuia zilizotumika ni pamoja na mashtaka; kupona mali na hatua za kinidhamu.

2.5.1 Mashtaka ya Jinai ya Maafisa wa Umma

Jumla ya maafisa 132 walishtakiwa kwa makosa anuwai ya jinai chini ya Sheria ya Adhabu na Sheria ya Kupambana na Rushwa na Uhalifu wa Kiuchumi, 2003. Kesi nane zilikamilishwa na maafisa hao wakatiwa hatiani.

2.5.2 Kurejeshwa kwa Mali Isiyoelezewa kutoka kwa Maafisa wa Umma

Ofisi ya umma ni ofisi iliyowekwa kwa dhamana kwa watu wa Kenya. Walakini, maafisa wengine walitumia vibaya imani iliyopewa ofisi ya umma na kujitajirisha isivyo halali kwa kutumia fedha za umma. Ili kuzuia tabia hiyo, Serikali iliendelea kutekeleza Sheria ya Kupambana na Rushwa na Uhalifu wa Kiuchumi, 2003 na Sheria ya Mapato ya Uhalifu na Kupambana na Utapeli wa Fedha, 2009.

Sheria hizi zinalenga kuumiza kwa maafisa wanaopata utajiri kinyume cha sheria. Ama wanaelezea jinsi walivyopata utajiri wao au wanaupoteza. Mahakama ni muhimu katika kutimiza malengo ya sheria hizo mbili. Katika mwaka, korti ziliamuru kunyang'anywa mali ambayo wamiliki hawakuweza kuelezea jinsi walivyopata.

2.5.3 Hatua za Nidhamu

Lengo la udhibiti wa nidhamu katika utumishi wa umma ni kuunda Utumishi wa Umma uliohamasishwa na kujitolea ambao unasimamia sheria za mwenendo na maadili ya kazi kwa utoaji bora wa huduma. Utekelezaji wa nyama inayotakikana ni muhimu ili kuzuia

kuchafua utamaduni na athari ya densi ambapo mfanyakazi mmoja anayesumbuka huharibu kikundi cha wafanyikazi au idara au, mbaya zaidi, inasababisha kuondoka kwa wafanyikazi wa hali ya juu.

Viwango vya mwenendo kwa maafisa wa umma vimo katika Katiba, sheria anuwai na kanuni za maadili na maadili. Ilibainika kuwa maafisa 7,151

walikiuka viwango hivi na walipewa nidhamu kwa makosa anuwai na adhabu mbali mbali walizopewa. Sababu kuu ya utovu wa nidhamu ni kutokuwepo kazini bila ruhusa kwa kesi 2,524 (35%) ikifuatiwa na uzembe wa ushuru kwa kesi 2,152 (30%). Maafisa walioathiriwa wanajua wana rekodi mbaya kwenye faili zao ambazo zinaweza kusababisha kukomeshwa kwa huduma isipokuwa wabadilishe tabia zao.

huduma
KENYA

3

HALI YA
UTENDAJI NA
UTII

HALI YA UTENDAJI NA UTII

3.1 Utangulizi

Sura hii inatoa fahirisi za kufuata kwa taasisi zote za umma na pia kitengo chao, fahirisi za utendaji katika kila eneo la mada, vigezo vya bao vya viashiria katika kila eneo la mada na kiwango cha mafanikio ya taasisi.

Mchoro cha utendaji (ukadiriaji) katika tathmini hii ni kipimo cha kiwango ambacho taasisi imefuata eneo lenye mada. Ilipimwa kwa kuamua maana ya alama ya kiashiria ya kila eneo la mada. Viwango vya fahirisi ya utendaji vilianzia 0% hadi 100%. Fahirisi ya kufuata (ukadiriaji) katika tathmini hii ni kipimo cha kiwango ambacho taasisi ilitii katika maeneo saba ya mada. Ilipimwa kwa kuamua maana ya viashiria 55 katika maeneo hayo saba ya kielimu. Alama za kufuata zilitoka 0% hadi 100%.

Fahirisi ya utendaji iliamuliwa kwa kubainisha maswali katika kila eneo la mada kutoka kwa dodoso-mtambuko ambalo lilichaguliwa kama viashiria; viashiria vilivyochaguliwa vilipewa alama ya 100% kwa taasisi zilizo na sifa na sifuri kwa wale ambao hawana sifa hiyo. Katika visa vingine, alama zilipewa kulingana na umiliki wa vifungu vya chini vya katiba na katika hali zingine, alama ziligawiwa sawia. Alama zilirekebisha kwa kutumia kigezo cha kuhalalisha min-max. Alama za maana za viashiria katika eneo lenye mada kwa kila taasisi ziliamuliwa baadaye.

Kiwango cha kufaulu kwa taasisi hiyo, iliyoainishwa katika kufaulu sana, kufaulu kwa kati na kufaulu kidogo ilitumika kwa fahirisi za utendaji na uzingatiaji. Taasisi ya umma ilizingatiwa kufaulu sana ikiwa alama ya fahirisi

ilikuwa zaidi ya mkengeuko wa kawaida juu ya maana. Taasisi ilizingatiwa kufaulu kwa wastani ikiwa alama ya fahirisi ilikuwa ndani ya kupotoka kwa kawaida kwa maana na kufikia chini ikiwa theso ilikuwa kupotoka kwa kiwango kimoja hapo chini. maana.

Sehemu ya muda, kama inavyotumiwa katika ripoti hiyo, inahusu idadi ya taasisi zilizogawanywa na jumla ya taasisi zilizo chini ya kitengo cha taasisi ambazo zilifikia kiwango fulani cha mafanikio. Kama kanuni ya jumla, kitengo kilicho na idadi kubwa ya taasisi zilizo na mafanikio makubwa kitakuwa na fahirisi ya utendaji bora wakati kitengo kilicho na idadi kubwa ya taasisi zilizo chini ya watafaulu wa chini kitakuwa na fahirisi ya chini ya utendaji.

3.2 Kielelezo cha jumla cha kufuata

Muhtasari wa fahirisi ya jumla ya kufuata kwa kila kitengo cha taasisi imewasilishwa katika Jedwali 3-1. Mchoro cha jumla cha kufuata kwa taasisi katika maeneo saba yaliyopimwa kilikuwa 42.3%. Licha ya changamoto katika sehemu ya pili ya mwaka, fahirisi ilihifadhiwa kwa 42%. Hii ilikuwa utendaji wastani.

Jamii iliyofanya vizuri zaidi ilikuwa vyuo vikuu vya umma. Hii inaweza kuhusishwa na alama za juu ambazo walisajili katika maeneo ya mada ya uboreshaji wa utoaji wa huduma na mabadiliko na viwango vya juu vya maadili ya kitaalam katika utumishi wa umma. Kitengo kilichofanya vibaya zaidi ilikuwa Wizara na Idara za Serikali. Hii inaweza kuhusishwa na alama za chini ambazo walisajili katika maeneo saba ya mada.

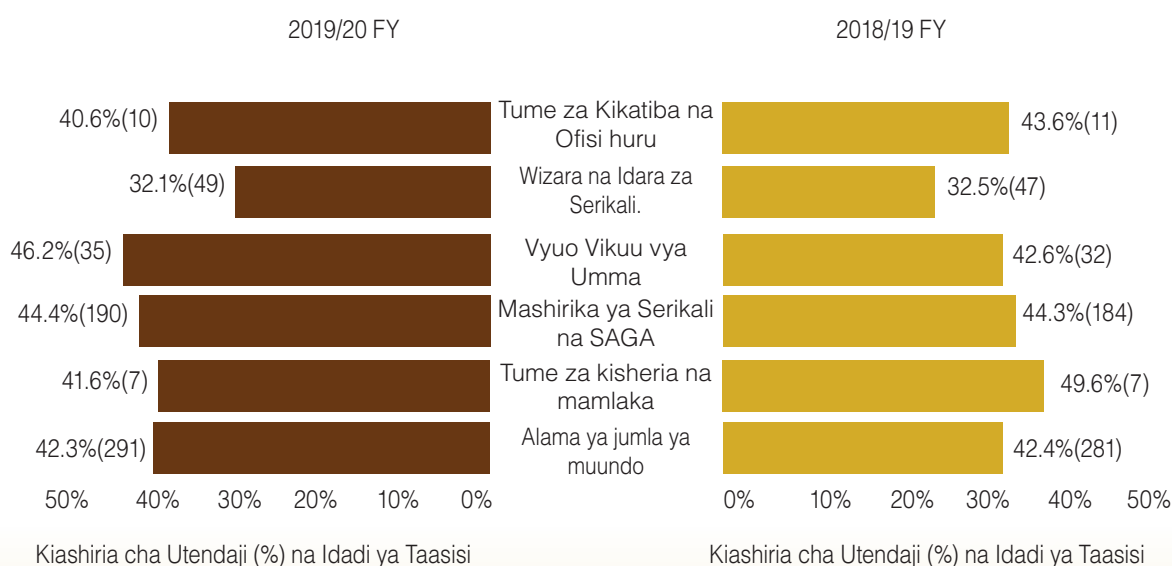
Jedwali 3-1: Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji wa Taasisi za Umma kwa Jamii

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa juu		Utendaji wa KATI		Utendaji wa CHINI		2019/20 FY	2018/19 FY	Tofauti
		Idadi ya Taasisi	Alama za wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama za wastani (%)	Kiashiria cha Utendaji (%)	Kiashiria cha Utendaji (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	2	60.8	6	39.3	2	24.3	40.6	43.6	-3.0
Wizara na Idara za Serikali	49	2	72.9	28	38.3	19	18.5	32.1	32.5	-0.4
Vyuo Vikuu vya Umma	35	9	62.4	24	42.5	2	17.0	46.2	42.6	3.6
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	39	64.7	129	42.3	22	20.8	44.4	44.3	0.1
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	63.6	4	44.9	2	23.9	41.6	49.6	-8.0
Jumla	291	53	64.5	191	41.7	47	20.0	42.3	42.4	-0.1

3.2.1 Ulinganisho wa Mchoro wa Utekelezaji wa Jumla

Mchoro 3-1 na Kiambatisho Ninawasilisha uchambuzi wa kulinganisha wa faharisi ya kufuata ya Miaka ya Fedha 2018/19 na 2019/20

na kitengo cha taasisi. Utendaji wa jumla wa taasisi ulibaki vile vile. Walakini, kulikuwa na uboreshaji dhahiri katika utendaji na Vyuo Vikuu vya Umma na Mashirika ya Serikali na SAGAs.

Mchoro 3-1: Ulinganisho wa faharisi ya Utekelezaji kwa kila jamii ya 2018/19 na 2019/20 FYs

Taasisi kumi za juu katika faharisi ya kufuata zilikuwa:

1. Kenya Reinsurance Corporation Limited
2. Idara ya Jimbo ya Huduma za Mambo ya Ndani na Raia
3. Huduma ya Ukaguzi wa Afya ya mimea ya Kenya
4. Mamlaka ya Usimamizi wa Mazingira ya Kitaifa
5. Mamlaka ya Maendeleo ya Konza Technopolis
6. Chuo Kikuu cha Kibabii
7. Bodi ya Wahandisi wa Kenya
8. Mamlaka ya Mashindano ya Kenya
9. Taasisi ya Utafiti wa Misitu ya Kenya
10. Baraza la Kitaifa la Idadi ya Watu na Maendeleo

3.3 Utendaji fahirisi na eneo la mada

Sehemu hii inazungumzia viashiria vya utendaji na vigezo vya bao vilivyotumika, na inamaanisha alama zilizopatikana katika kila eneo la mada.

3.3.1 Uboreshaji wa utoaji huduma na mabadiliko

Muhtasari wa alama za maana kwa kila kiashiria cha utendaji kwa uboreshaji wa utoaji wa huduma na mabadiliko na faharisi ya utendaji kwenye eneo la mada na sekta ya huduma imewasilishwa katika Jedwali 3-2 na 3-3.

Jedwali 3-2: Viashiria vya Utendaji na Alama ya Maana ya Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma na Mabadiliko

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Upatikanaji wa hati iliyoonyeshwa kwa muhtasari ya huduma	Ndio = 100%, Hapana = 0%	92
Upatikanaji wa hati ya muhtasari ya huduma iliyotafsiriwa kwa Kiswahili	Ndio = 100%, Hapana = 0%	79
Kuwepo kwa hati ya huduma iliyoonyeshwa hadharani kwa Kiswahili	Ndio = 100%, Hapana = 0%	95
Wafanyikazi wanahamasishwa juu ya hati ya huduma ya wateja wa shirika	Ndio = 100%, Hapana = 0%	51
Uundaji wa uhamasishaji kwa wateja wa nje juu ya masharti ya hati ya huduma ya shirika	Ndio = 100%, Hapana = 0%	49
Uchambuzi wa ushiriki wa media ya kijamii uliofanywa na mashirika	Ndio = 100%, Hapana = 0%	48
Uchambuzi wa maoni yaliyopokelewa kutoka kwa wateja ili kuboresha utoaji wa huduma	Ndio = 100%, Hapana = 0%	73
Uwepo wa utaratibu ulioandikwa kushughulikia malalamiko kutoka kwa wateja	Ndio = 100%, Hapana = 0%	77
Uundaji wa uhamasishaji kwa wateja juu ya utaratibu wa kufungua malalamiko na mashirika	Ndio = 100%, Hapana = 0%	43
Kuwepo kwa vigezo vya kuwatambua na kuwajua maafisa waliofaulu katika utoaji wa huduma	Ndio = 100%, Hapana = 0%	48

Matokeo

a) Hati ya huduma iliyoonyeshwa hadharani kwa Kiswahili ilikuwa na alama kubwa zaidi ikimaanisha kuwa taasisi nyingi zilikuwa zimeonyesha hadharani toleo la Kiswahili la hati ya huduma.

b) Uundaji wa ufahamu kwa wateja juu ya utaratibu wa kufungua malalamiko ulirekodi alama ya chini kabisa ikimaanisha kuwa mashirika machache yalikuwa yamewafanya wateja wao kujua taratibu zao za kufungua malalamiko.

Jedwali 3-3: Alama za Utendaji juu ya Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma na Mabadiliko

Kitengo ya Taasisi	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		Kiashiria cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	1	100.0	6	54.8	3	29.6	51.8
Wizara na Idara za Serikali	49	2	100.0	22	58.4	25	17.4	39.2
Vyuo Vikuu vya Umma	35	10	100.0	24	66.5	1	22.2	74.8
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	31	100.0	137	68.9	22	23.6	68.7
Tume za Kisheria na Mamlaka	7			4	67.2	3	23.1	48.3
Jumla	291	44	100.0	193	66.9	54	21.0	63.4

Tokeo

Vyuo vikuu vya Umma vilikuwa na fahirisi ya juu zaidi ya utendaji kwa sababu idadi ya vyuo vikuu ambavyo vilipimwa kama waliofaulu sana vilikuwa vikilinganishwa na vile ambavyo vilipimwa kama waliofaulu kati na chini. Kwa upande mwingine, Wizara na Idara za Serikali zilikuwa na fahirisi ya chini ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi katika sekta hii ambazo zilikadiriwa kuwa na ufaulu mdogo zilikuwa

kubwa ikilinganishwa na zile zilizokadiriwa kuwa za juu na za kati mtawaliwa.

3.3.2 Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji

Muhtasari wa alama ya maana kwa kila kiashiria cha utendaji na fahirisi ya utendaji na sekta ya huduma kwa Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji imewasilishwa katika Jedwali 3-4 na 3-5.

Jedwali 3-4: Viashiria vya utendaji na alama za maana za Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya Wastani %
Kuwepo kwa Kamati inayofanya kazi ya Kuzuia Ufisadi	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	36.4
Sehemu ya matamko ya awali yaliyowasilishwa kwa waajiriwa wapya (%)	Mgawo wa maendeleo wa maadili 0-100%	13.9
Sehemu ya tamko la mwisho lililowasilishwa kwa maafisa wanaotoka kwenye huduma isipokuwa kifo (%)	Mgawo wa maendeleo wa maadili 0-100%	9.8
Uwepo wa vigezo vya bao vya matumizi wakati wa kuajiri na mahojiano ya uendelezaji	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	84.5
Maadili na kanuni zilijumuishwa katika vigezo vya bao vya matumizi wakati wa kuajiri na mahojiano ya uendelezaji	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	23.3
Uwepo wa mkakati wa mawasiliano	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	44.7
Uwepo wa miongozo ya kuwezesha kuonekana kwa shirika.	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	40.2
Uwepo wa miongozo juu ya ushiriki wa vyombo vya habari	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	40.5

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya Wastani %
Upatikanaji wa miongozo ya upatikanaji wa habari kulingana na Kifungu cha 8 (2) cha Sheria ya Maadili na Kanuni za Utumishi wa Umma, 2015 kama inavyopendekezwa katika ripoti ya Tathmini ya 2018/2019.	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	26.5
Maadili na Kanuni zilizojumuishwa katika programu za kuingizwa kwa maafisa wapya walioajiriwa.	Ndio = 100%, Hapana = 0%)	64.8

Matokeo

a) Ijapokuwa taasisi chache zilijumuisha maadili na kanuni katika vigezo vya bao viwango vingi vya kanuni na kanuni wakati wa kuingizwa kwa maafisa wapya walioajiriwa.

b) Idadi kubwa ya taasisi za umma hazikutekeleza madhubuti mahitaji ya POEA, 2003 kuhusu tamko la awali na la mwisho.

Jedwali 3-5: Matokeo ya Utendaji juu ya Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		Kiashiria cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	3	69.9	6	39.5	1	10.0	45.7
Wizara na Idara za Serikali	49			24	37.6	25	7.6	22.3
Vyuo Vikuu vya Umma	35	8	70.5	22	36.8	5	8.4	40.5
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	40	73.0	120	38.4	30	7.1	40.8
Tume za kisheria na mamlaka	7	4	71.6	2	41.4	1	14.3	54.8
Jumla	291	55	72.4	174	38.2	62	7.6	38.1

Tokeo

Tume na Mamlaka za kisheria zilikuwa na faharisi ya juu zaidi ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi katika sekta hii ambazo zilikadiriwa kama waliofanikiwa sana zilikuwa kubwa ikilinganishwa na zile zilizokadiriwa kama waliofaulu kati na chini. Wizara na Idara za Serikali zilikuwa na faharisi ya chini kabisa ya utendaji kwa sababu sehemu ya taasisi zilizokadiriwa kama waliofaulu kwa kiwango cha chini zilikuwa kubwa ikilinganishwa na zile zilizokadiriwa kuwa za juu na za kati.

3.3.3 Viwango vya juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa alama ya maana kwa kila kiashiria cha utendaji na faharisi ya utendaji na sekta ya huduma kwa kuhakikisha viwango vya juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma vimewasilishwa katika Jedwali 3-6 na 3-7.

Jedwali 3-6: Viashiria vya utendaji na Kiwango cha Maana cha Viwango vya Juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Maafisa walihamasishwa juu ya Kanuni za Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma zilizorekebishwa, 2016	Ndio = 100%, Hapana = 0%	17.6
Uwepo wa wanachama wa miili ya wataalamu wa kisheria katika shirika	Ndio = 100%, Hapana = 0%	97.9
Idadi ya wataalamu walio na leseni ya kufanya mazoezi	Mgawo wa maendeleo wa maadili 0-100	57.7

Tokeo

Idadi kubwa ya taasisi za umma bado zilikuwa zinahamasisha maafisa wao juu ya maadili.

Jedwali 3-7: Viwango vya Utendaji kwa Viwango vya Juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma

Kitengo	Jumla Idadi ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		Kiashiria cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10			9	57.6	1	35.2	55.4
Wizara na Idara za Serikali	49	5	96.2	29	57.1	15	31.5	53.3
Vyuo Vikuu vya Umma	35	7	97.1	26	58.5	2	33.3	64.8
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	24	97.0	138	55.5	28	27.4	56.6
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	98.2	5	65.0	1	0.0	60.4
Jumla	291	37	97.0	207	56.4	47	28.6	57.1

Tokeo

Vyuo Vikuu vya Umma ilikuwa na fahirisi ya juu zaidi ya utendaji kwa sababu idadi kubwa ya vyuo vikuu vilivyokadiriwa kama Utendaji wa Juu ililinganishwa zaidi na zile zilizokadiriwa kama za kati na Utendaji wa chini. Wizara na Idara za Serikali kwa upande mwingine zilikuwa na fahirisi ya chini ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi katika Kategoria hii ilikadiriwa

kama Utendaji wa chini ililinganishwa zaidi na zile zilizokadiriwa kama za juu na Utendaji wa wastani mtawaliwa..

3.3.4 Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera

Muhtasari wa alama ya maana ya Kiashiria cha Utendaji wa Ushiriki wa Umma katika Sera na faharisi ya utendaji na sekta ya huduma imewasilishwa katika Jedwali 3-8 na 3-9.

Jedwali 3-8: Ishara za Utendajis na Alama ya Maana kwa Ushiriki wa Umma katika Mchakato wa Kutengeneza Sera

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Kuwepo kwa miongozo ya ushiriki wa umma katika taasisi za umma	Ndio= 100%, Hapana=0%	12.0

Idadi kubwa ya taasisi zilizochunguzwa hazikuwa na miongozo ya ushiriki wa umma.

Jedwali 3-9: Kielelezo cha Utendaji juu ya Ushiriki wa Umma katika Mchakato wa Kutengeneza Sera

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Chini		Kiashiria cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10			10	0.0	0.0
Wizara na Idara za Serikali	49	2		47	4.1	4.1
Vyuo Vikuu vya Umma	35	4	100.0	31	8.8	11.4
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	28	100.0	162	12.9	14.7
Tume ya kisheria na mamlaka	7	1		6	14.3	14.3
Jumla	291	35	100.0	256	10.5	12.0

Tokeo

Mashirika ya Serikali na SAGA yalikuwa na faharisi ya juu zaidi ya utendaji, idadi ya taasisi katika Jumuiya hii kama Utendaji wa Juu ililinganishwa na zile zilizokadiriwa kama za kati na Utendaji wa chini. Tume za Kikatiba na Ofisi Zinazojitegemea zilikuwa na faharisi ya chini ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi zilizokadiriwa kama Utendaji wa chini zililinganishwa zaidi na zile zilizokadiriwa kama za juu na Utendaji wa wastani.

3.3.5 Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Rasilimali za Kiuchumi

Muhtasari wa alama za maana kwa kila Kiashiria cha Utendaji kwa ufanisi, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali na faharisi ya utendaji kwenye eneo la mada na sekta ya huduma imewasilishwa katika Jedwali 3-10 na 3-11.

Jedwali 3-10: Ishara za Utendaji na Alama ya Maana ya Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Kiuchumi ya Rasilimali

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Uwepo wa Daftari iliyosasishwa ya Mali na Madeni kama inavyotakiwa na Sheria ya Usimamizi wa Fedha za Umma 2012 na Kanuni za Usimamizi wa Fedha za Umma 2015	Ndio = 100%, Hapana = 0%	71.8
Rejista za Mali na Madeni zisizohamishika zilizoandaliwa na taasisi za umma na kuwasilishwa kwa Hazina ya Kitaifa	Ndio = 100%, Hapana = 0%	21.0

Tokeo

Ingawa taasisi nyingi za umma zilikuwa na rejista za mali na madeni yaliyosasishwa hawakuwa wamewasilisha sawa kwa Hazina ya Kitaifa.

Jedwali 3-11: Alama za Utendaji juu ya Ufanisi, Ufanisi na Matumizi ya Rasilimali za Kiuchumi

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		Kiashiria cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	8	100.0	1	50.0	1	0.0	85.0
Wizara na Idara za Serikali	49	14	100.0	15	50.0	20	0.0	43.9
Vyuo Vikuu vya Umma	35	9	100.0	21	50.0	5	0.0	55.7
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	26	100.0	115	50.0	49	0.0	43.9
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	100.0	2	50.0	4	0.0	28.6
Jumla	291	58	100.0	154	50.0	79	0.0	46.4

Tokeo

Tume za Katiba na ofisi zinazojitegemea zilikuwa na fahirisi ya juu zaidi ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi katika Kategoria hii ambayo ilikadiriwa kama Utendaji wa Juu ilikuwa kubwa ikilinganishwa na zile zilizokadiriwa kama za kati na Utendaji wa chini. Tume na Mamlaka za kisheria zilikuwa na fahirisi ya chini kabisa ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi katika Kategoria hii ambayo ilikadiriwa kama Utendaji

wa chini ililinganishwa zaidi na ile iliyokadiriwa kama ya juu na Utendaji wa wastani.

3.3.6 Usimamizi wa Utendaji

Muhtasari wa alama ya maana kwa kila Kiashiria cha Utendaji wa Usimamizi wa Utendaji na fahirisi ya utendaji na sekta ya huduma imewasilishwa katika Jedwali 3-12 na 3-13.

Jedwali 3-12: Ishara za Utendaji na Alama ya Wastani ya Usimamizi wa Utendaji

Kiashiria cha Utendajis	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Kuwepo kwa mpango mkakati wa utendaji uliokubaliwa, wa sasa	Ndio = 100%, Hapana = 0%	83.5
Uwepo wa mipango ya Kazi ya Kila mwaka ya shirika kwa mwaka wa fedha wa 2019/2020	Ndio = 100%, Hapana = 0%	68.0
Alama za jumla za Tathmini (1 / Alama za Mchanganyiko) * 100 (%)	Mgawo wa maendeleo wa alama za inverse kutoka 0 hadi 100	32.5
Upatikanaji wa kandarasi ya utendaji iliyosainiwa wakati wa Mwaka wa Fedha wa 2019/2020	Ndio = 100%, Hapana = 0%	55.7
Tathmini ya utendaji wa maafisa kwa mwaka wa fedha wa 2019/2020 Iliyopitiwa na Kamati ya Usimamizi wa Utendaji	Ndio = 100%, Hapana = 0%	17.2
Uchambuzi wa Mahitaji ya Mafunzo katika taasisi za umma uliofanywa katika miaka mitatu ya kifedha iliyopita?	Ndio = 100%, Hapana = 0%	32.3
Tathmini ya Athari ya Mafunzo iliofanyika mwaka wa fedha wa 2019/2020 kama ilivyopendekezwa katika ripoti ya Tathmini ya 2018/2019.	Ndio = 100%, Hapana = 0%	2.7

Kiashiria cha Utendajis	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Uwepo wa sera ya kufundisha na ushauri kama inavyopendekezwa katika ripoti ya Tathmini ya 2018/2019	Ndio = 100%, Hapana = 0%	13.1
Hesabu ya ujuzi kwa maafisa walioanzishwa katika miaka miwili iliyopita ya kifedha	Ndio = 100%, Hapana = 0%	49.8
Uwepo wa Mipango ya Rasilimali ya Watu kama ilivyopendekezwa katika ripoti ya tathmini ya 2018/2019	Ndio = 100%, Hapana = 0%	12.0
Mahojiano ya mwisho yaliyofanywa kwa maafisa wanaotoka katika shirika kama ilivyopendekezwa katika ripoti ya Tathmini ya 2018/2019	Ndio = 100%, Hapana = 0%	51.2
Uwepo wa maswali ya kuchanganuliwa ya kuchapishwa kwa maafisa wanaotoka huduma katika Mwaka wa Fedha wa 2019/2020	Ndio = 100%, Hapana = 0%	32.9

Matokeo

a) Idadi kubwa ya taasisi za umma zilikuwa na mipango ya kimkakati ya sasa.

b) Idadi kubwa ya taasisi za umma hazikufanya tathmini ya athari za mafunzo.

Jedwali 3-13: Alama za Utendaji kwenye Usimamizi wa Utendaji

Kitengo	Jumla Iya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		2019/20FY Kiashiria cha Utendaji (%) (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10			5	36.9	5	20.5	28.7
Wizara na Idara za Serikali	49	2	73.4	26	40.5	21	13.5	30.3
Vyuo Vikuu vya Umma	35	4	67.4	23	38.8	8	18.8	37.5
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	31	67.1	106	41.9	53	19.4	39.7
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	63.6	4	36.4	2	18.6	35.2
Jumla	291	38	67.4	164	40.9	89	18.0	37.4

Tokeo

Mashirika ya Serikali and SAGAs had the highest performance index because a higher proportion of Taasisi in this Kategoria were rated as Utendaji wa Juu compared to those that were rated as medium and Utendaji wa chini. Tume za Kikatiba na Ofisi huru had the lowest performance index because a high proportion of Taasisi in this Kategoria were rated as Utendaji wa chini compared to those that were rated as high and Utendaji wa wastani.

3.3.7 Mgawanyo sawa wa Fursa na Rasilimali

Muhtasari wa alama ya maana kwa kila kiashiria cha utendaji kwa mgawanyo sawa wa fursa na rasilimali na faharisi ya utendaji na sekta ya huduma imewasilishwa katika Jedwali 3-14 na 3-15.

Jedwali 3-14: Viashiria vya Utendaji, Vigezo vya Bao na Alama ya Maana kwa Ugawaji sawa wa Fursa na Rasilimali

Kiashiria cha Utendaji	Kiashiria cha Vigezo vya Kuweka Alama	Alama ya wastani (%)
Idadi ya kila jamii ya kikabila kwa Jumla ya Idadi ya Vikundi	Uwakilishi sawia wa kila jamii ya kikabila kwa Jumla no. ya jamii za kikabila nchini Kenya	35.4
Uwakilishi wa kijinsia katika Shirika	(33.3% na juu ya jinsia yoyote = 1, Chini ya 33.3% hupewa maadili kimaendeleo kati ya 0 na chini ya 1	30.3
Uwakilishi wa watu wenye ulemavu katika Shirika	5% na juu = 1 na chini ya 1 imepewa maadili kati ya 0 na chini ya 1	1.4
Upatikanaji wa wasaidizi wa kibinafsi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	26.1
Upatikanaji wa viti vilivyobinafsishwa	Ndio = 100%, Hapana = 0%	31.3
Upatikanaji wa mkalimani wa lugha ya ishara	Ndio = 100%, Hapana = 0%	50.2
Upatikanaji wa Braille	Ndio = 100%, Hapana = 0%	52.2
Uwepo wa masaa rahisi ya kufanya kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	39.5
Upatikanaji wa vifaa vya Kusaidia (yaani viti vya magurudumu-vifaa vya kusikia-kusikia na magongo)	Ndio = 100%, Hapana = 0%	37.8
Sehemu ya Walemavu Waliofundishwa katika Taasisi (%)	% ya watu wenye ulemavu wamefundishwa dhidi ya Jumla ya watu wenye ulemavu katika shirika	12.1
Matumizi ya Magazeti kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	91.4
Matumizi ya Tovuti kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	95.2
Matumizi ya Mitandao ya Kijamii kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	44.3
Matumizi ya Tawala za Mitaa kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	12.4
Matumizi ya Vituo vya Redio Vernacular kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	3.8
Matumizi ya Vituo vya redio vya kitaifa kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	3.3
Matumizi ya Televisheni kutangaza fursa za kazi	Ndio = 100%, Hapana = 0%	3.8

Matokeo

a) Redio ilikuwa njia ndogo zaidi ya matangazo licha ya ufikiaji wake.

b) Uwakilishi wa walemavu katika huduma ya umma unabaki chini..

Jedwali 3-15: Matokeo ya Utendaji juu ya Ugawaji sawa wa Fursa na Rasilimali

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Utendaji wa Juu		Utendaji wa Kati		Utendaji wa Chini		Kiasi cha Utendaji (%)
		Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	Idadi ya Taasisi	Alama ya wastani (%)	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	3	52.0	4	33.4	3	14.0	33.2
Wizara na Idara za Serikali	49	10	62.9	25	27.8	14	11.2	30.2
Vyuo Vikuu vya Umma	35	9	53.7	22	32.7	4	12.6	35.8
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	28	57.4	134	32.4	28	12.7	33.1
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	63.2	5	29.9	1	17.4	32.8
Jumla	291	51	57.6	190	31.8	50	12.5	32.97

Tokeo

Vyuo Vikuu vya Umma ilikuwa na fahirisi ya juu zaidi ya utendaji kwa sababu idadi ya vyuo vikuu vilivyokadiriwa kama Utendaji wa Juu ililinganishwa zaidi na zile zilizokadiriwa kama za kati na Utendaji wa chini. Wizara na Idara za Serikali zilikuwa na fahirisi ya chini ya utendaji kwa sababu idadi ya taasisi zilizokadiriwa kama Utendaji wa chini zililinganishwa zaidi na zile zilizokadiriwa kama za juu na Utendaji wa wastani.

3.4: Uchambuzi wa Mwelekeo unaonyesha utendaji katika kila eneo la mada

Ulinganisho wa fahirisi ya utendaji kwa kila eneo la mada katika 2018/19 na 2019/20 imewasilishwa katika jedwali 3-16 na Mchoro 3-1.

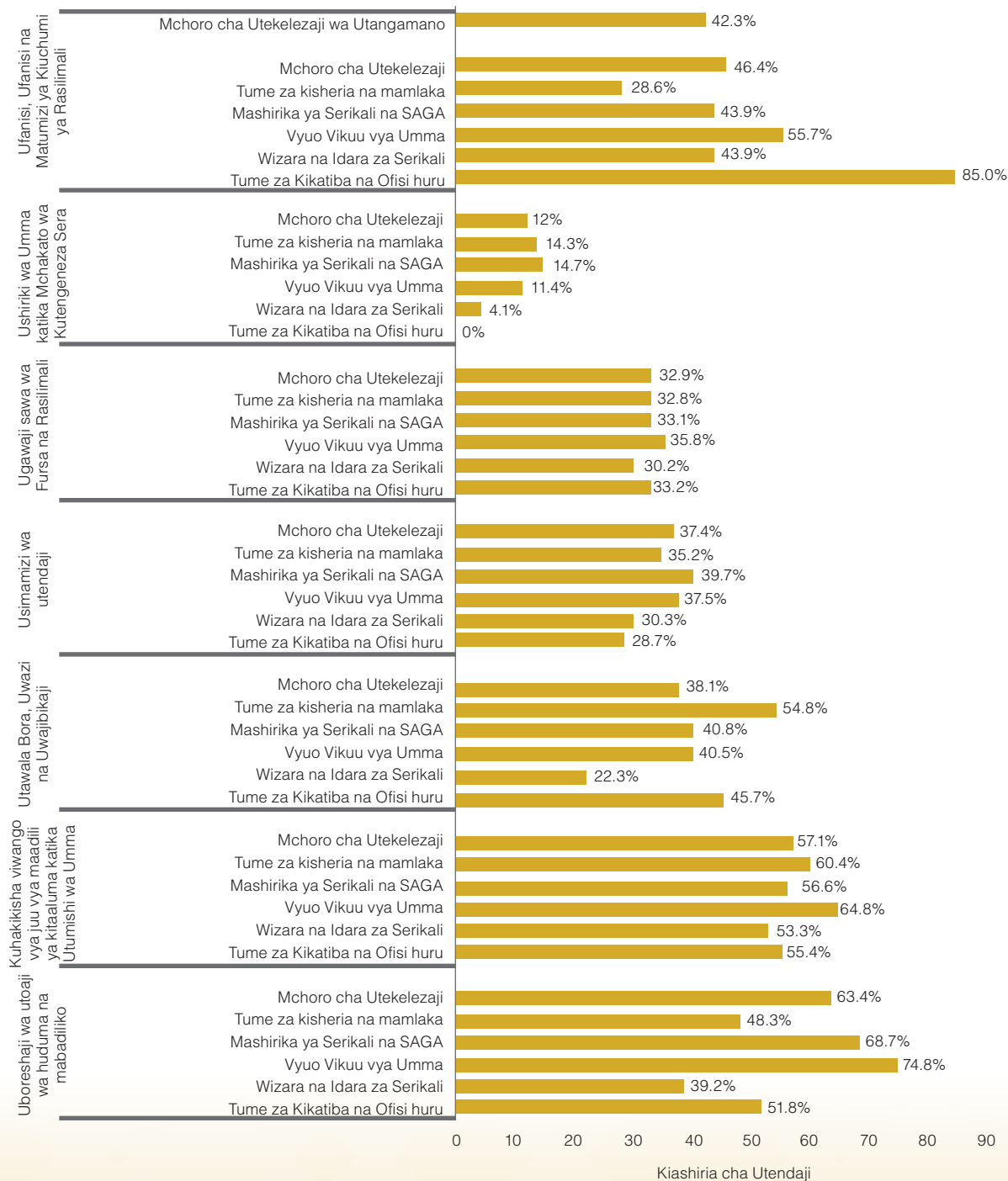
Jedwali 3-16: UKulinganisha Fahirisi ya Utendaji kwa eneo la Mada katika 2018/19 na 2019/20

Uwanja husika	Alama katika 2019/20 (A)	Alama katika 2018/19 (B)	Tofauti (A-B)
Uboreshaji wa utoaji huduma na mabadiliko	63.4	52.3	11.1
Kuhakikisha Viwango vya Juu vya Maadili ya Kitaaluma katika Utumishi wa Umma	57.1	60.3	-3.2
Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji	38.1	35.6	2.5
Usimamizi wa utendaji	37.4	25.6	11.8
Ugawaji sawa wa fursa na rasilimali	33	45.1	-12.1
Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera	12	17.1	-5.1
Utendaji bora, ufanisi na matumizi ya kiuchumi ya rasilimali	46.4	42.4	4.0

Matokeo

a) Kulikuwa na maboresho katika faharisi ya utendaji kwaUboreshaji wa utendaji huduma na mabadiliko. Hii labda ilichangiwa na taasisi zilizotoa muhtasari wa hati zao, na kuzitafsiri kwa Kiswahili na kuzionyeshwa hadharani.

b) Kulikuwa na kushuka kwa faharisi ya utendaji wa Ugawaji sawa wa fursa na uwezo. Hii inaweza kuhusishwa na viwango vya chini vya uteuzi wa walemavu katika huduma ya umma na viwango vya chini vya tuzo chini ya Upataji wa Fursa za Ununuzi wa Serikali (AGPO).

Mchoro 3-1: Alama ya Utendaji na Uwanja husika kwa 2019/2020

A group of people, including men and women, are standing in a lush green cornfield. They appear to be engaged in a discussion or a field visit. The scene is overlaid with a semi-transparent yellow banner that contains the page number and title.

4

HALI YA KUTII MAADILI NA KANUNI

HALI YA KUTII MAADILI NA KANUNI

4.1 Utangulizi

Tathmini hiyo ililenga kuweka hadhi ya utekelezaji wa maadili na kanuni za kitaifa na huduma za umma katika Vifungu vya 10 na 232 vya Katiba. Tathmini hiyo ililenga taasisi zote za umma zilizo chini ya mamlaka ya Tume. Taasisi hizo ziligawanywa katika makundi matano ambayo ni: Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea; Wizara na Idara za Serikali; Mashirika ya Serikali na Wakala wa Serikali Semi-Autonomous (SAGAs); Vyuo Vikuu vya Umma; na Tume na Mamlaka za kisheria.

Takwimu zilizotafutwa ni pamoja na majibu ya maswali na ripoti zinazoendana, miongozo na hati zingine. Tathmini hiyo ilijumuisha utafiti juu ya hali ya jumla ya rasilimali watu katika utumishi wa umma na saba huska za Uwanja. Matokeo ya utafiti yameonyeshwa katika sura hii.

4.2 Rasilimali Watu

Katiba inataka huduma za umma kutolewa kwa njia bora na bora. Hii inahitaji kwamba miundo ya kusudi imewekwa na maafisa wa kutosha

wenye ustadi sahihi na umahiri walioteuliwa. Inahitaji pia kwamba wale walioteuliwa wataonyesha idadi ya watu wanaowahudumia, ambayo ni kwamba, utumishi wa umma utajumuishwa kwa jinsia, kabila, Watu wenye Ulemavu, wachache na vikundi vilivyotengwa.

4.2.1 Uanzishwaji ulioidhinishwa

Muhtasari wa uanzishwaji wa wafanyikazi umewasilishwa katika Jedwali 4-1. Uanzishwaji ulioidhinishwa katika taasisi 289 zilizofanyiwa uchunguzi ilikuwa machapisho yaliyoidhinishwa 336,074 ambapo 210,537 zilikuwa katika-post inayowakilisha 63% na nafasi 125,492 zilikuwa wazi zikiwakilisha 37%. Nafasi zilizo wazi zimesababishwa na kusitishwa kwa ajira, kupanga upya na urekebishaji wa taasisi za serikali na kukagua uanzishwaji wa wafanyikazi. Ilibainika pia kuwa taasisi tisa zilikuwa zimeanzishwa zaidi, tisa zilikuwa zinafanya kazi katika viwango bora wakati 271 zilianzishwa kama ilivyowasilishwa katika Kiambatisho II.

Jedwali 4-1: Uanzishwaji wa Wafanyakazi

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	Katika Kiimo (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti ((A-B) / A * 100)
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	8,166	4,270	3,896	47.7
Wizara na Idara za Serikali	49	147,461	91,873	55,588	37.7
Vyuo Vikuu vya Umma	34	36,151	24,723	11,428	31.6
Mashirika ya Serikali na SAGA	189	141,101	93,527	47,574	33.7
Tume za kisheria na mamlaka	7	3,195	1,467	1,728	54.1
Jumla	289	336,074	215,860	120,214	35.8

*** NEA na Chuo Kikuu cha Rongo waliondolewa kwa sababu ya ukosefu wa uanzishwaji wa wafanyikazi walioidhinishwa na data haitoshi mtawaliwa.

Kati ya taasisi zilizozidi 9, 2 zilianzishwa zaidi ya 50%. Kati ya taasisi 271 zilizoanzishwa, 103

ziligundulika zinafanya kazi chini ya 50% ya kiwango bora. Taasisi 9 zilizoanzishwa zilikuwa:

Nambari	Taasisi	Zaidi ya Kiimo iliyowekwa	Asilimia ya Kiimo kuanzishwa zaidi
1.	Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Ufundi na Mafunzo ya Kiufundi	893	20
2.	Chuo Kikuu cha Moi	815	216.8
3.	Mamlaka ya Usafiri wa Anga ya Kenya	45	6.2
4.	Mamlaka ya Vifaa vya Tiba vya Kenya	555	161.8
5.	Benki ya Shirika la Posta ya Kenya	37	6.1
6.	Idara ya Jimbo la Utalii	12	6.5
7.	Idara ya Jimbo la Wanyamapori	1	0.9
8.	Kampuni ya Mbegu ya Kenya	16	4.5
9.	Tume ya Haki ya Utawala	6	7.9

*** NEA na Chuo Kikuu cha Rongo waliondolewa kwa sababu ya ukosefu wa uanzishwaji wa wafanyikazi walioidhinishwa na data haitoshi mtawaliwa.

Uanzishaji zaidi unaweza kutokea mara kwa mara kulingana na mabadiliko katika mahitaji ya wafanyikazi wa taasisi. Kwa mfano, kuanzishwa zaidi katika Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Ufundi na Mafunzo ya Kiufundi kulisababishwa na kuajiri wafanyikazi wa ziada kwa taasisi mpya za TVET zilizoanzishwa na zilizopo wakati wa mwaka.

Tokeo

Chuo Kikuu cha Moi, Mamlaka ya Usafiri wa Anga ya Kenya, Mamlaka ya Usambazaji wa Matibabu ya Kenya na Benki ya Akiba ya Ofisi

ya Posta ya Kenya pia ziligundulika zaidi wakati wa mzunguko wa tathmini ya 2018/2019.

Pendekezo

Muundo wa taasisi za umma ambazo zimesimamishwa kupita kiasi hupitiwa upya ili kuziunganisha na uanzishwaji wa wafanyikazi walioidhinishwa.

4.2.2 Usambazaji wa Maafisa katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa usambazaji wa maafisa katika utumishi wa umma kwa masharti yao ya ushiriki umewasilishwa katika Jedwali 4-2.

Jedwali 4-2: Usambazaji wa Maafisa katika Utumishi wa Umma

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla ya Uandikwaji	Idadi ya maafisa juu ya Sheria na Masharti ya P&P	Walioandikwa Kutumu bila Pensheni	Idadi ya maafisa walioandikwa kwa Mkataba wa muda	Mkataba zaidi ya umri wa kustaafu	Idadi ya maafisa walioandikwa Huduuma ya Majaribio	Idadi ya maafisa walioajiriwa kwa huduma ya muda	Idadi ya Maafisa Walioajiriwa kwa Masharti ya Kawaida	Jumla ya Idadi ya Maafisa kulingana na Sheria na Masharti ya kazi
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	4,270	4,068	2	162	12	17	0	3	4261
Wizara na Idara za Serikali	49	91,873	87,332	78	3,111	450	2,362	1,450	2,468	94,783
Vyuo Vikuu vya Umma	34	24,723	18,346	1,631	4,165	209	140	502	2,579	24,993
Mashirika ya Serikali na SAGA	189	93,527	76,229	2,291	12,672	117	676	6,102	6,368	98,087

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla ya Uandikwaji	Idadi ya maafisa juu ya Sheria na Masharti ya P&P	Walioandikwa Kudumu bila Pensheni	Idadi ya maafisa walioandikwa kwa Mkataba wa muda	Mkataba zaidi ya umri wa Kustaafu	Idadi ya maafisa waliokwenye Huduma ya Majaribio	Idadi ya maafisa walioajiriwa kwa huduma ya muda	Idadi ya Maafisa Walioajiriwa kwa Masharti ya Kawaida	Jumla ya Idadi ya Maafisa kulingana na Sheria na Masharti ya kazi
Tume za kisheria na mamlaka	7	1,467	1,340	0	42	1	96	0	9	1,479
Jumla	290	215,860	187,315 *(84%)	4,002 (2%)	20,152 (9%)	789 (0.3%)	3,291 (1.4%)	8,054 (3.5%)	11427	223,603

Matokeo

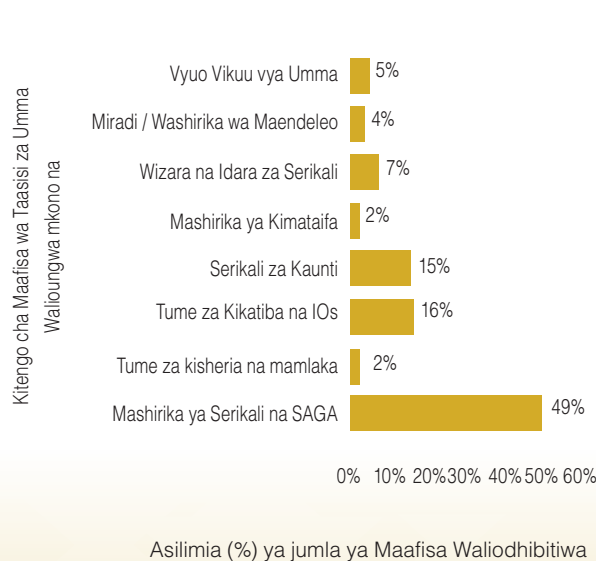
- Sera ya ajira kwa mkataba katika utumishi wa umma iliwekwa taasisi na jumla ya maafisa 20,152 wanaotumikia kwa mkataba.
- Umri wa kustaafu kwa maafisa wa umma ni miaka 60 isipokuwa maafisa wenye ulemavu ambao umri wao wa kustaafu ni miaka 65. Jumla ya maafisa 789 walikuwa wakitumikia zaidi ya umri wa kustaafu.
- Maafisa wanaohudumu Walioandikwa Kudumu bila Pensheni walikuwa wengi kutoka kada ya wafanyikazi wa msaada. Faida zao za kustaafu zinahudumiwa chini ya Mfuko wa Kitaifa wa Hifadhi ya Jamii.

4.2.3 Kuachishwa kazi

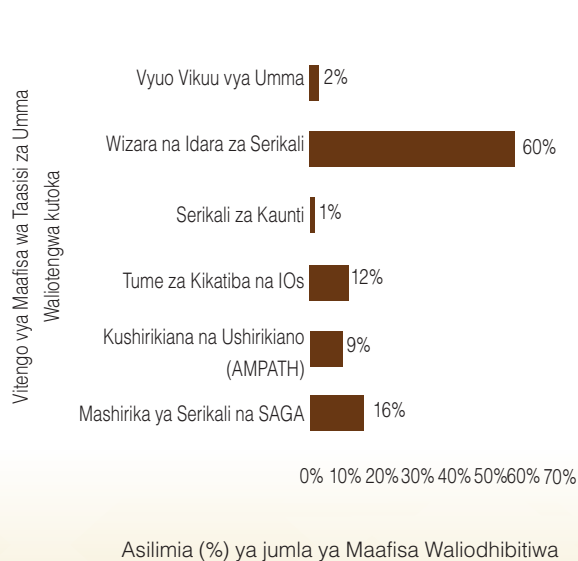
Muhtasari wa idadi ya maafisa waliotumikia kuungwa mkono katika taasisi mbali mbali na wale waliotumikia kwa msaada zaidi ya miaka sita imewasilishwa kwenye Takwimu 4-1 na Jedwali 4-3 mtawaliwa.

Jumla ya maafisa 1,265 walikuwa wakiruhusiwa katika sekta ya umma na ya kibinafsi. Sehemu kubwa ya misaada hiyo ilikuwa kwa Mashirika ya Serikali (49%), Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea (16%) na Serikali za Kaunti (15%), wakati wengi walikuwa kutoka Wizara na Idara za Serikali (60%), na Mashirika ya Serikali (16%).

Mchoro 4-1 (a) & (b): Usambazaji wa Maafisa Waliotumwa na Kutoka Taasisi za Umma

Mchoro 4-1 (a): Chati ya pai ya Maafisa wa Kitengo cha Taasisi Walioungwa mkono

Mchoro 4-1 (b): Chati ya pai ya Maafisa wa Kitengo cha Taasisi Waliotengwa Kutoka

Jedwali 4-3: Muhtasari wa Taasisi na Maafisa wanaoidhinishwa zaidi ya Miaka 6

Kategoria ya Taasisi Zilizotengwa kuidhinishwa	Vitengo vya Maafisa wa Taasisi Walioungwa mkono na								
	Tume za Kikatiba na Ofisi huru	Serikali za Kaunti	Mashirika ya Kimataifa	Wizara na Idara za Serikali	Miradi / Washirika wa Maendeleo	Vyuo Vikuu vya Umma	Mashirika ya Serikali	Tume za kisheria na mamlaka	Jumla ya Idadi ya Maafisa Walioidhinishwa
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	17						1		18
Serikali za Kaunti								1	1
Wizara na Idara za Serikali	24	44	2		3	1	44	2	120
Vyuo Vikuu vya Umma					1	3	1		5
Mashirika ya Serikali na SAGA		2	3	6	15		1		27
Jumla	41	46	5	6	19	4	47	3	171
Asilimia (%)	24%	27%	3%	4%	11%	2%	27%	2%	100%

Udhibitishaji wa wafanyikazi ni chombo kinachotumiwa na serikali kushiriki ujuzi muhimu na uwezo uliopo ndani ya utumishi wa umma. Inatumika pia kama njia ya kuongeza ujuzi na kuwapa tena wafanyikazi. Utunzaji wa wafanyikazi ndani ya Utumishi wa Umma hufanya kama hatua ya kukomesha pengo na pia njia ya kujenga uwezo kwa mashirika au maafisa wa Huduma ya Umma wapya iliyoungwa katika hatua ya awali ya kuanzishwa kwao.

Fursa za usafirishaji huruhusu maafisa kufunuliwa kwa uwanja na uzoefu ambao ni mpya kwa Huduma kwa madhumuni ya kuhamisha ujuzi. Kupitia kuorodheshwa mfanyakazi anayestaafu huachiliwa kwa muda kutoka kwa shirika ndani ya utumishi wa umma kwenda kwa shirika lingine ambalo halina utaratibu wa malipo ya pensheni, kutoa ustadi muhimu au kupata ujuzi mpya wakati wa kuhifadhi haki za pensheni za mfanyakazi.

Matokeo

Kifungu cha 37 (4) cha Kanuni za Tume ya Utumishi wa Umma, kinasema kwamba uuzaji utawekwa kwa kipindi kisichozidi miaka mitatu na inaweza kufanywa upya mara moja kwa kipindi kingine kisichozidi miaka mitatu. Walakini, tathmini ilihakikisha kuwa taasisi hazikuzingatia kikamilifu kifungu hicho.

Sababu zilizotolewa na taasisi kwa kuungwa mkono zaidi ya miaka sita (6) ni pamoja na-

- ukosefu wa usalama katika Kanda ya Kaskazini Mashariki ambayo ilifanya iwe chini ya kuvutia kwa maafisa wanaowahudumia;
- maafisa waliidhinishwa kutumika katika vitengo vya ushirikiano wa umma / binafsi;
- utaalamu bado unahitajika na shirika linalotumika;
- kuongezewa miradi ambapo afisa anaungwa mkono; na
- Utumishi mdogo katika shirika linalotumika.

Mapendekezo

- Kipindi kilichoidhinishwa cha miaka sita (6) cha kupitishwa kinatosha kwa maafisa kupata stadi zinazohitajika. Kuongezewa pesa zaidi ya miaka sita ni kinyume cha sheria na haipatikani faida zaidi kwa taasisi za wafadhili kwa hivyo ni hatari kwa utoaji wa huduma. Inapendekezwa kwa hivyo kwamba taasisi ambazo hazijafuata zinapaswa kupanga haraka kurekebisha makosa na kuwakumbusha maafisa.
- Kuidhinishwa kwa mashirika ya kimataifa kunatoa nafasi kwa Wakenya kuinuka katika mashirika ya umma ya kimataifa. Pia

huipa nchi uwakilishi mzuri katika kiwango cha kiufundi katika mashirika ya kimataifa. Kwa hivyo inashauriwa kwamba Sehemu ya 42 ya Sheria ya PSC ibadilishwe ili kutoa ruzuku zaidi ya miaka 6 katika hali ambapo maafisa wameungwa mkono kwa mashirika ya kimataifa au ushirikiano wa kibinafsi wa umma.

4.2.4 Ushiriki wa Wanafunzi katika Utumishi wa Umma

Utumishi wa umma uliendeleza na kutekeleza mipango anuwai ya tarajali ambayo zingine zililenga katika sekta na kada maalum. Programu za mafunzo zinalenga kushughulikia ukosefu wa ajira kwa vijana kwa kuwapa vijana fursa za kupata uzoefu mahali pa kazi, na hivyo kuwawezesha kuwa na ushindani katika soko la ajira. Uzoefu zaidi husaidia kufundisha maadili

ya utumishi wa umma na maadili kwa wahitimu wachanga kutoka ambapo huduma ya umma inaweza kuajiri baadaye.

a) Programu ya Mafunzo ya Tume ya Utumishi wa Umma (PSIP)

Programu ya Utumishi wa Umma (PSIP) ilitengenezwa kwa lengo la kuimarisha mipango ya mafunzo katika huduma na kusisitiza sifa na maadili ya uzalendo, unyofu, uadilifu na uaminifu kati ya wengine. Kupitia mpango huu, Tume iliongeza idadi ya vijana wanaoshiriki kama wafanyikazi kote nchini.

Muhtasari wa wafanyikazi wanaohusika chini ya mpango wa PSIP kwa hali ya kijinsia na ulemavu na kabila imewasilishwa katika Jedwali 4-4 na 4-5

Jedwali 4-4: Wanafunzi wanaoshirikiana na Jinsia na Hali ya Ulemavu

Kitengo ya Taasisi	Idadi ya Taasisi Wanafunzi walitumiwa	Idadi ya wanafunzi walitumika	Jinsia		Hali ya Ulemavu	
			Kike	Kiume	Zisizo-PWDs	Zinazo PWDs
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	5	75	36	39	75	
Wizara, Idara za Serikali na Vyombo vingine	66	2,901	1,322	1,579	2,895	6
Vyuo Vikuu vya Umma	20	314	110	204	314	
Mashirika ya Serikali na SAGA	127	1,937	850	1,087	1,925	12
Tume za kisheria na mamlaka	2	31	11	20	31	
Jumla	220	5,258	2,329 (44%)	2,929 (56%)	5,240	18

Jedwali 4- 5: Usambazaji wa Wanafunzi Kikabila, Jinsia na Ulemavu

Kikundi cha Kikabila	Idadi ya wanafunzi walitumika	Jinsia		Hali ya Ulemavu	
		Kike	Kiume	Zisizo-PWDs	Zinazo PWDs
Bajun	15	11	4	15	
Basuba	26	12	14	26	
Borana	39	12	27	39	
Burji	5	4	1	5	
Dasenach	1	1		1	
Dorobo	16	8	8	16	

Kikundi cha Kikabila	Idadi ya wanafunzi walitumika	Jinsia		Hali ya Ulemavu	
Embu	52	27	25	51	1
Gabra	18	10	8	18	
Galla	1		1	1	
Kalenjin	880	393	487	877	3
Kamba	464	217	247	463	1
Waamerika Wakenya	1		1	1	
Waarabu Wakenya	6	4	2	6	
Wasomali Wakenya	125	39	86	124	1
Kikuyu	1,073	533	540	1,069	4
Kisii	355	158	197	352	3
Konso	1		1	1	
Kuria	33	10	23	33	
Leysan	6		6	6	
Luhya	643	296	347	643	
Luo	581	231	350	579	2
Makonde	1		1	1	
Masai	145	51	94	143	2
Mbeere	35	17	18	35	
Meru	231	106	125	230	1
Mijikenda	151	55	96	151	
Njemps	6	1	5	6	
Nubi	3	2	1	3	
Orma	4		4	4	
Other Kenyan	3	1	2	3	
Pokomo	25	13	12	25	
Rendille	18	3	15	18	
Sakuye	3		3	3	
Samburu	39	12	27	39	
Swahili-Shirazi	9	5	4	9	
Taita	71	33	38	71	
Taveta	6		6	6	
Teso	52	31	21	52	
Tharaka	36	18	18	36	
Turkana	79	15	64	79	
Jumla	5,258	2,329	2,929	5,240	18

Mkuu wa Utumishi wa Umma Dkt Joseph Kinyua anawasilisha barua ya kuteuliwa kwa mmoja wa wakufunzi kutoka kikundi cha pili. Anayesimama nyuma ya mkufunzi huyo ni Mwenyekiti wa PSC Stephen Kirogo

b) Programu za Mafunzo Zinazofanywa na MDAs

Mbali na mpango wa PSIP, baadhi ya MDA zinaendesha mipango maalum ya mafunzo ya taasisi. Muhtasari wa wafanyikazi

wanaoshughulikiwa na MDA, jinsia, hali ya ulemavu, kabila na muda umewasilishwa katika Jedwali 4-6 na 4-7. Zaidi ya hayo, muhtasari wa pesa zilizolipwa kwa wafanyikazi umewasilishwa katika Jedwali 4-8.

Jedwali 4-6: Usambazaji wa Wakufunzi wanaoshughulikiwa na MDA na Jinsia, Ulemavu na Muda

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla ya wakufunzi walitumika	Jinsia		Hali ya Ulemavu		Kipindi cha Ushiriki		
			Kike	Kiume	Wasio-PWD	Walio PWDs	Chini ya miezi 6	Miezi 6 - Mwaka 1	Zaidi ya Mwaka 1
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	9	273	146	127	271	2	113	51	109
Wizara na Idara za Serikali	9	129	55	74	129		7	20	102
Vyuo Vikuu vya Umma	24	228	96	132	226	2	72	107	49
Mashirika ya Serikali na SAGA	138	3,702	1,707	1,995	3,644	58	1,098	1,908	696
Tume za kisheria na mamlaka	2	28	15	13	28		9	17	2
Jumla	182	4,360	2,019	2,341	4,298	62	1,299	2,103	958
Asilimia			(46%)	(54%)		(1.4%)			

Jedwali 4-7: Usambazaji wa Wanafunzi kwa Ukabila, Jinsia na Walemavu

Ukabila	Jumla ya Idadi ya Wakufunzi	Jinsia		Hali ya Ulemavu	
		Kike	Kiume	Wasio-PWD	Walio - PWDs
Bajuni	5	3	2	5	
Boran	43	19	24	43	
Burji	5	3	2	5	
Dorobo	1	1		1	
Embu	66	38	28	65	1
Gabra	9	3	6	9	
Kalenjin	723	322	401	713	10
Kamba	424	196	228	418	6
Waarabu Wakenya	7	2	5	7	
Wasomali Wakenya	111	43	68	110	1
Kikuyu	860	426	434	853	7
Kisii	344	170	174	340	4
Konso	1		1	1	
Kuria	16	5	11	15	1
Luhya	481	226	255	475	6
Luo	557	231	326	540	17
Maasai	176	82	94	174	2
Mbeere	10	5	5	9	1
Meru	180	90	90	176	4
Mijikenda	103	41	62	102	1
Njemps	14	7	7	14	
Wasio Wakenya	3	3		3	
Haijatolewa	17	9	8	17	
Nubi	7	6	1	7	
Orma	2		2	2	
Pokomo	3		3	3	
Rendile	15	9	6	15	

Ukabila	Jumla ya Idadi ya Wakufunzi	Jinsia		Hali ya Ulemavu	
		Kike	Kiume	Wasio-PWD	Walio - PWDs
Sakuye	3	2	1	3	
Samburu	20	9	11	20	
Suba	8	3	5	8	
Swahili	15	8	7	15	
Taita	52	23	29	52	
Taveta	1	1		1	
Teso	25	13	12	25	
Tharaka	17	11	6	17	
Turkana	36	9	27	35	1
Jumla	4,360	2,019	2,341	4,298	62

Matokeo

- i) Wengi wa jamii za kikabila waliwakilishwa.
- ii) Kanuni ya theluthi mbili ya jinsia ilitimizwa.

- iii) Ushiriki wa watu wenye ulemavu bado ulikuwa chini kwa asilimia 1.4.

Jedwali 4-8: Malipo ya Stipend kwa Wanafunzi wanaofanya kazi na MDA

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla	Imelipwa	Hajjalipwa	Lipa Haionyeshwi	Ksh 3,000-10,000	Ksh 11,000-15,000	Ksh 15,520-25,000	Juu ya Ksh 25,000	Jumla ya Kiasi Kilicholipwa
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	9	273	239		34	7	113	119		42,533,404
Wizara na Idara za Serikali	9	129	109		20			109		39,070,000
Vyuo Vikuu vya Umma	24	228	181	33	14	39	12	118	12	31,457,794
Mashirika ya Serikali na SAGA	138	3,702	2,635	186	881	254	490	1,790	101	561,697,917
Tume za kisheria na mamlaka	2	28	28					28		5,925,000
Jumla	182	4,360	3,192	219	949	300	615	2,164	113	680,684,116

c) Malipo ya Stipend

Tofauti na Wakufunzi wanaohusika chini ya mpango wa PSIP ambao walilipwa malipo ya Ksh. 25,000/-, wale wanaohusika moja kwa moja na taasisi za umma walilipwa malipo ya kati ya Ksh. 3000 na Ksh. 48,500. Taasisi saba zililipa wanafunzi mafunzo kidogo kati ya Ksh. 30,000 na Ksh. 48,500. Hizi ni pamoja na Ofisi

ya Takwimu ya Kitaifa ya Kenya, Kituo cha Mikutano cha Kimataifa cha Kenyatta, Shirika la Utafiti wa Kilimo na Mifugo Kenya, Sekretarieti ya Utoaji ya Kenya Vision 2030, Baraza la Vyombo vya Habari la Kenya, Mamlaka ya Kupambana na Bandia na Plc ya Saruji ya Portland ya Afrika Mashariki. Kwa upande mwingine, taasisi sita zililipa malipo ya chini ya Ksh. 10,000. Taasisi hizo sita zilikuwa Shirika la Maendeleo ya

Kilimo, Shirika la Fedha za Kilimo, Kampuni ya Kilimo ya Kilimo na Chakula Limited, Mamlaka ya Maendeleo ya EwasoNgiro Kusini, Taasisi ya Mali ya Viwanda ya Kenya na Chuo Kikuu cha Ufundi cha Kenya.

Pendekezo

Taasisi za Umma kufuata masharti ya Sera ya Mafunzo kwa Utumishi wa Umma, 2015 juu ya malipo ya malipo kwa wakufunzi.

d) Programu ya lazima ya Mafunzo

Idara ya Jimbo la Mifugo iliweka Madaktari wa mifugo 939 kwenye mafunzo, ambao 663 (71%) walikuwa wanaume ilihali 276 (29%) walikuwa wanawake.

Matokeo

- i) Wakufunzi mia mbili na kumi na tisa katika Vyuo Vikuu vya Umma na Mashirika ya Serikali na SAGA hawakulipwa malipo yoyote kinyume na Sera na Miongozo ya Utumishi kwa Umma 2016 na Ref. PSC / ADM / 14 / V / 105 ya tarehe 13 Oktoba 2016 ambayo inapendekeza malipo ya malipo kwa wakufunzi.
- ii) Mafunzo maalum ya MDAs yalikuwa na viwango tofauti vya malipo kwa wanafunzi. Hii inawasikitisha wafanyikazi na kwa sababu hii kwamba Tume ilifananisha viwango vya malipo vilivyolipwa kwa wafanyikazi.
- iii) Mafunzo yamekuwa muhimu sana katika kujenga uwezo na kufundisha maadili ya kazi na kanuni za utawala wa umma kwa wahitimu wachanga.

e) Programu ya Wataalam Vijana

Programu ya Vijana ya Wataalam (YPP) ni mpango wa mafunzo unaosimamiwa na KIPPR. Lengo la programu hiyo ni kuongeza uwezo wa kiufundi katika mchakato wa sera inayotegemea ushahidi, kujenga uwezo wa utafiti wa washiriki, kuangazia wigo, mahusiano na taratibu katika muundo wa utawala katika ngazi ya kitaifa na kaunti, kuanzisha washiriki kwa zana za kiuchumi za uchambuzi na kutoa uzoefu wa vitendo katika mchakato wa utengenezaji wa sera. Mpango huo unalenga wahitimu vijana kutoka sekta ya umma na ya kibinafsi katika hatua za mwanzo za taaluma yao. Jumla ya wahudumu 30 walijiunga na YPP ambao 18 (60%) walikuwa wanaume, 12 (40%) walikuwa wanawake wakati mmoja (3%) alikuwa PWD.

f) Programu ya Mafunzo ya Huduma ya Afya kwa Wote

Wizara ya Afya katika juhudi za kuboresha ubora wa utoaji wa huduma za afya nchini na kushughulikia rasilimali muhimu katika utekelezaji wa Usalama wa Afya kwa Wote iliyoundwa mpango wa mafunzo. Mpango huo ni mafunzo ya msingi wa ustadi ambayo inakusudia kuimarisha na kuunganisha maarifa yaliyopatikana wakati wa masomo ya vyuo vikuu na kazi ya kliniki na shamba ili kutoa ujuzi unaohitajika kwa utoaji wa huduma.

Muhtasari wa wafanyikazi walioteuliwa chini ya mpango wa UHC na eneo la utaalam umewasilishwa katika Jedwali 4-9.³

Jedwali 4-9: Usambazaji wa wafanyikazi chini ya Programu ya UHC na utaalam, Jinsia na Walemavu

Nambari	Eneo la utaalam	Wagombea Walioteuliwa			
		Kike	Kiume	Jumla	PWDs
1.	Afisa Kliniki aliyesajiliwa	1	1	2	0
2.	Afisa wa Maabara ya Matibabu	6	16	22	0
3.	Lishe na Mlo wa Teknolojia ya Mlo	4	1	5	1
4.	Lishe na Dietetics Afisa III	3	1	4	0
5.	Afisa Msaidizi wa Rekodi za Afya na Usimamizi wa Habari III	15	7	22	1

³Sera ya Mafunzo ya MOH kwa Wataalam wa Afya, 2020.

Nambari	Eneo la utaalim	Wagombea Walioteuliwa			
		Kike	Kiume	Jumla	PWDs
6.	Afisa Msaidizi wa Afya ya Umma III	3	3	6	0
7.	Muuguzi III aliyejandikisha	14	16	30	1
8.	Muuguzi aliyesajiliwa III	17	8	25	0
9.	Msaidizi wa tiba ya mwili III	6	4	10	0
10.	Daktari wa viungo	4	9	13	0
11.	Mfanyakazi wa Jamii wa Tiba	2	4	6	4
12.	Mtaalam wa Teknolojia ya Madawa III	1	8	9	0
13.	Mtaalam Msaidizi wa Kazini III	5	4	9	0
14.	Teknolojia ya Mifupa III	4	6	10	0
15.	Radiographer III	4	6	10	1
16.	Mtaalam wa Tiba ya Mifupa III	6	2	8	0
Jumla		95	96	191	8
Asilimia (%)		49.7	50.3		4.2

Matokeo

- i) Kanuni ya jinsia ilifikwa katika kuajiri wahitimu chini ya mpango wa UHC.
- ii) Kulikuwa na uwakilishi wa haki wa watu wenye ulemavu kwa 4.2%.

g) Programu ya Rais ya Talanta ya Dijiti (PDTP)

Programu ya Rais ya kukuza talanta za dijiti (PDTP) ni mpango wa mabadiliko wa ICT ulioundwa na Mheshimiwa Rais ili kujenga uwezo ndani ya serikali ili kuhakikisha utoaji wa huduma kwa Wakenya na kuunda kizazi kijacho cha uongozi wa ICT wenye ushindani wa ulimwengu na talanta ya teknolojia ambayo itabadilisha Kenya. Mpango huo unatekelezwa

na Wizara ya Mawasiliano ya Habari na Teknolojia na Maswala ya Vijana (MoICTA) kupitia Mamlaka ya ICT (ICTA).

PDTP imeendelea kupokea msaada kutoka kwa sekta binafsi katika mojawapo ya Programu maarufu zaidi za Ushirikiano kati ya Umma na Binafsi inayolenga vijana ndani ya sekta ya ICT. Mafunzo ya PDTP ya mwaka mzima ni mchanganyiko wa viambatisho vya sekta ya umma na binafsi, mafunzo maalum na udhibitisho. Kwa kuongezea, wafundishwaji hufanya kazi na washauri waliopewa uzoefu kwa mwongozo wa kazi na wanapewa changamoto kubuni ubunifu ili kuongeza utoaji wa huduma.

Muhtasari wa waajiriwa walioajiriwa chini ya PDTP umewasilishwa katika Jedwali 4-10

Jedwali 4-10: Programu ya Rais ya Vipaji vya Dijiti

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Idadi ya Watumishi waliotumika	Kike	Kiume	Wasio-PWDs	Walio PWDs
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	5	45	17	28	45	
Serikali za Kaunti	3	12	2	10	12	
Wizara na Idara za Serikali	25	147	46	101	146	1
Vyuo Vikuu vya Umma	1	4	2	2	4	
Mashirika ya Serikali na SAGA	16	184	49	135	184	
Tume za kisheria na mamlaka	1	3		3	3	
Jumla	51	395	116 (29%)	279 (71%)	394	1

Matokeo

- i) Kanuni ya jinsia haikutekelwa.
- ii) Uwakilishi wa watu wenye ulemavu ulikuwa chini kwa 1%.

4.3 Uboreshaji wa utoaji wa huduma na mabadiliko

Uboreshaji wa huduma na mabadiliko ya Uwanja husika ni moja wapo ya vitengo muhimu vya ujenzi wa huduma yenye inaangazia maslahi ya umma (Citizen Centric). Uboreshaji wa utoaji wa huduma hupatikana kupitia njia anuwai ikiwa ni pamoja na: kujitolea kwa viwango vya utoaji wa huduma; kuimarisha upatikanaji wa huduma; kuendeleza maendeleo ya utoaji huduma; kuweka hatua za kupokea maoni juu ya huduma zinazotolewa, kushughulikia malalamiko haraka na kuwatambua maafisa wanaofaulu katika utoaji wa huduma. Katika Uwanja huu husika Tume ilitaka kuanzisha hatua ambazo mashirika ya umma yalikuwa yameweka kwa uboreshaji wa huduma na mabadiliko. Kiashiria cha Utendaji walikuwa-

- a) Upatikanaji wa hati za huduma
- b) Njia zinazotumiwa kuimarisha upatikanaji wa huduma
- c) Ubunifu unatekelezwa ili kuboresha utoaji wa huduma
- d) Utoaji wa huduma za mkondoni
- e) Uchambuzi wa maoni
- f) Kushughulikia malalamiko
- g) Kutambuliwa kwa maafisa waliofaulu katika utoaji wa huduma

4.3.1 Kujitolea kwa Viwango vya Utoaji wa Huduma

Hati ya huduma ni taarifa ya kujitolea na shirika kuelekea utoaji wa huduma, na viwango ambavyo raia wanapaswa kutarajia. Sehemu ya 7 (6) (a) ya Sheria ya Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni) ya mwaka 2015 inahitaji kwamba taasisi za umma ziunde hati za huduma za raia .

Tume ilijaribu kuanzisha Idadi ya Taasisi ambayo ilitafsiri hati za huduma kwa Kiswahili, lugha⁴ rasmi ambayo inaeleweka na wananchi wengi, taasisi ambazo zilionyesha hadharani

hati hizo na zile ambazo zilichukua hatua za makusudi za kukuza uelewa kwa wateja wa nje kuhusu makaratasi.

Ili kuongeza idadi ya raia ambao wangeweza kuelewa yaliyomo kwenye hati za huduma, 230 (79%) ya taasisi hizo zilitafsiri hati zao zilizofupishwa kwa Kiswahili.

Kati ya wale ambao walikuwa na matoleo ya Kiswahili ya hati hiyo, 219 (95%) waliwaonyesha zaidi, wakati 11 (5%) hawakuwa nayo. Kulikuwa na ongezeko la Idadi ya Taasisi ambalo lililhamasisha wafanyikazi kwenye hati zao za huduma, katika taasisi 147, zikiwa na asilimia 51, ikilinganishwa na taasisi 94 za mwaka uliopita ambazo ziliwakilisha 33%.

Katika miaka mitatu ya kifedha iliyopita, nusu ya taasisi, 143 zikiwakilisha 49%, zilihamasisha wateja wa nje juu ya masharti ya hati zao za huduma, wakati 148 (51%) hawakufanya hivyo.

Kiwango cha kufuata kwa taasisi katika kutafsiri hati za huduma, kuzionyesha na kuhamasisha wafanyikazi na wateja wa nje juu ya yaliyomo ilikuwa 69%. Hii ilikuwa ongezeko la 11% ikilinganishwa na kiwango cha mwaka 58% cha kufuata mwaka jana. Kati ya kategoria za taasisi, kiwango cha kufuata Vyuho Vikuu vya Umma kilikuwa 79%, ikifuatiwa na Mashirika ya Serikali na SAGA kwa 76%. MDAs walikuja wa tatu kwa kiwango cha kufuata cha 46% wakati Tume za kisheria na Mamlaka na Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea zilifuatwa kwa 40% na 36% mtawaliwa.

Hii inamaanisha bado kuna nafasi ya uboreshaji wa jumla kwa 31% wakati kategoria tatu zilizosajiliwa chini ya uboreshaji wa 50% zinahitaji kuweka juhudi za makusudi kuboresha kiwango cha kufuata.

Pendekezo

Taasisi ambazo bado hazijatafsiri hati zao kwa Kiswahili zinapaswa kuendelea kufanya hivyo haraka kwa uelewa mpana. Wanapaswa pia kuhamasisha wafanyikazi na wateja juu ya masharti ya hati hiyo, na kuionyesha katika maeneo ya kimkakati.

⁴Kifungu cha 7 (1) cha Katiba ya Kenya

4.3.2 Uundaji wa Uhamasishaji kati ya Wananchi juu ya Huduma Zinazotolewa

Jukumu la kujenga uelewa kwa raia juu ya huduma za serikali ni la taasisi ya umma inayotoa huduma hiyo.

Taasisi nyingi za umma kwa kiasi kikubwa zilitumia njia sita za kujenga uelewa ambazo ni; tovuti, media ya kijamii, vyombo vya habari vya kuchapisha, vifaa vya IEC vinatangaza na media kwenye huduma zao kati ya raia. Tovuti ilikuwa njia inayopendelewa zaidi. Hii ilitumiwa na taasisi 275 (95%). Mitandao ya kijamii ilitumiwa na taasisi 234 (80%); Vyombo vya habari vya kuchapisha (Magazeti-Barua za Habari) kufikia 196 (67%); Vifaa vya Habari, Elimu na Mawasiliano (IEC) na 180 (62%); na Matangazo ya Vyombo vya Habari (TV na Redio) na taasisi 154 (53%).

Taasisi sitini na moja, zinazowakilisha 21% zilitumia njia zingine za kukuza uelewa. Hizi ni pamoja na maonyesho ya kuongezeka, kuonyesha chati za huduma, kufanya mafunzo, kutumia ujumbe mfupi, ushiriki wa wadau wa mwili / mkondoni, na ushiriki wa media.

Kwa wastani, 63% ya taasisi zilitumia njia anuwai katika kujenga uelewa, ambayo ilikuwa kushuka kutoka 67% ya mwaka jana.

Tume za kisheria na Mamlaka ziliongoza kwa matumizi ya wastani ya njia zote ili kuongeza uelewa kwa 83%, Tume za Katiba na Ofisi zinazojitegemea (CCIOs) ikifuatiwa kwa 82%, Vyuo Vikuu vya Umma kwa 67%, Shirika la Serikali na SAGAs kwa 63%, na Wizara na Idara za Serikali kwa 54%.

Walakini, kulikuwa na kupungua kwa 10% kwa wastani wa matumizi ya njia na Tume za Serikali na Mamlaka kutoka 93% mwaka uliopita, na 8% imeshuka na MDA kutoka 62% mwaka jana. Mashirika ya Serikali na SAGA yalipungua kwa 5% kutoka 68% mwaka uliopita, wakati CCIO na Vyuo Vikuu vya Umma vilipata kwa 5% na 1% hadi 73% na 66% mtawaliwa.

Tokeo

Taasisi nyingi hazijazingatia sana kujenga uelewa wa huduma zao kati ya raia. Kushuka kwa

⁵Investopedia.com

kufuata kutoka mwaka uliopita kunathibitisha hii zaidi. Kushindwa na mashirika juu ya jambo hili kunanyima raia haki zao za kupata huduma hizo ikiwa hawajulikani upatikanaji wao.

Pendekezo

Taasisi zinapaswa kukuza mipango madhubuti ya kujenga uelewa wa huduma zao kati ya raia na viashiria wazi vya ufuatiliaji na tathmini ya matokeo na matokeo.

4.3.3 Media ya Jamii kama Jukwaa la Utoaji wa Huduma

Vyombo vya habari vya kijamii ni teknolojia inayotegemea kompyuta ambayo inawezesha kupeana maoni, mawazo na habari kupitia ujenzi wa mitandao na jamii. Kwa kubuni vyombo vya habari vya kijamii ni msingi wa mtandao na huwapa watumiaji mawasiliano ya elektroniki ya haraka ya yaliyomo ambayo yanaweza kujumuisha habari za kibinafsi, hati, video na picha⁵. Katika umri wa sasa wa kiteknolojia, inaweza kuchukua jukumu muhimu katika kupima na kufuatilia viwango vya utoaji wa huduma. Kupitia mitandao ya kijamii, taasisi za serikali zinaweza kupata maoni juu ya utoaji wao wa huduma na pia kupata nafasi ya kushiriki mazungumzo ya moja kwa moja na raia ambao ni watumiaji wa huduma zao. Taasisi zinaweza pia kuunda uelewa, kudhibiti migogoro, matarajio na raia, na kuboresha picha ya taasisi kupitia media ya kijamii.

Matokeo yalifunua kwamba Jumla ya taasisi 139 (48%) zilithibitisha kwamba zilichambua miingiliano ya media ya kijamii, wakati 152 (52%) haikufanya hivyo. Wakati Tume 11 za Katiba na Tume za kisheria na Mamlaka zilitumia vyombo vya habari vya kijamii katika kujenga uelewa, saba, wanaowakilisha 70% walikwenda zaidi kuchambua ushiriki wa media ya kijamii.

Kati ya 30 (86%) Vyuo Vikuu vya Umma ambazo zilitumia media ya kijamii kukuza uelewa, ni 15 tu inayowakilisha 43% iliyochambua ushiriki wa media ya kijamii.

Vivyo hivyo, wakati 153 (81%) Mashirika ya Serikali na SAGA walitumia media ya kijamii kukuza uelewa, ni 104 tu wanaowakilisha 55%

walichambua ushiriki wa media ya kijamii. Kati ya MDA 34 (69%) ambazo zilitumia media ya kijamii kuhamasisha, ni tisa tu wanaowakilisha 18% walichambua ushiriki huo.

Tokeo

Kushindwa kwa taasisi kuchambua ushiriki wa media ya kijamii inamaanisha kuwa hawakugusa habari zote zilizopo ambazo zingewasaidia kuboresha utoaji wa huduma.

Mapendekezo

- Wizara ya ICT kuandaa sera ya kuongoza taasisi za umma katika kutumia au kujishughulisha na media ya kijamii ili kuboresha utoaji wa huduma.
- Taasisi za kufundisha wafanyakazi juu ya moduli za ushirikishaji mzuri na raia kwenye mitandao ya kijamii.
- Maswala yaliyotolewa na raia kwenye

mitandao ya kijamii yanapaswa kuandikwa, kuchambuliwa na kujibiwa kuboresha.

4.3.4. Upatikanaji wa Huduma

Katiba inatoa kwamba chombo cha serikali cha kitaifa kitahakikisha upatikanaji wa huduma zake katika maeneo yote ya Jamhuri, kwa kadri inavyofaa kufanya hivyo kwa kuzingatia aina ya huduma hiyo. Kwa hivyo ni haki ya raia kupata huduma bila kujali hali yao au eneo. Ili kufanikisha hili, taasisi za umma zilitumia njia anuwai kuongeza ufikiaji wa raia wa huduma. Hii ni pamoja na kutoa huduma kupitia ofisi za mkoa, majukwaa ya e-raia, mifumo ya mkondoni, matumizi ya simu za rununu, vituo vya Huduma, vituo vya kupiga simu na mawasiliano, Huduma ya Ujumbe Mfupi (SMS) na ofisi za rununu.

Muhtasari wa njia zinazotumiwa na raia kupata huduma za umma imewasilishwa katika Jedwali 4-11.

Jedwali 4-11: Njia zinazotumiwa na Wananchi Kupata Huduma za Umma

Njia iliyotumiwa	Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	Wizara na Idara za Serikali	Vyuo Vikuu vya Umma	Mashirika ya Serikali	Wateja wa jumla waliohudumia
Huduma ya Ujumbe Mfupi kwa Wingi (SMS)	3,472	405,067 (0.2%)	31,400	61,202,542 (99.29%)	61,642,481 (31.6%)
Ofisi za Mkoa	15,482	30,710,951 (70%)	3,000	13,143,621 (30%)	43,873,054 (22.5%)
Mifumo mingine mtandaoni	625,361 (1.5%)	24,662,119 (59.8%)	30,400 (0.1%)	15,952,277 (38.7%)	41,270,157 (21.2%)
jukwaa la e-Citizen		15,193,831 (99.5%)		74,289 (0.5%)	15,268,120 (7.8%)
Vituo vya mawasiliano	467 (0.0%)	599,453 (4.8%)	39,992 (0.3%)	11,879,877 (94.9%)	12,519,789 (6.4%)
Vituo vya Huduma	16,151 (0.2%)	3,427,755 (42.1%)	17,000 (0.2%)	4,683,360 (57.5%)	8,144,266 (4.2%)
Vituo vya simu	299	258,864 (3.5%)	33,800 (0.5%)	7,007,954 (96.0%)	7,300,917 (3.7%)
Programu za simu za rununu	7,865 (0.2%)	1,063,847 (24.7%)	9,000 (0.2%)	3,230,464 (74.9%)	4,311,176 (2.2%)
Ofisi za kuhamahama	34	485,556 (99.7%)		1,238 (0.3%)	486,828 (0.2%)
Njia zingine (Barua, Kupiga simu, Kuripoti bila kujulisha na Ripoti za Habari)	3,467 (21.7%)			12,480 (78.3%)	15,947 (0.01%)
Wateja kwa jumla waliohudumia	672,598 (0.3%)	76,807,443 (39.4%)	164,592 (0.1%)	117,188,102 (60.1%)	194,832,735

⁶Article 6(3) of the Constitution of Kenya 2010

Matokeo

- a) Matumizi ya matumizi ya mkondoni na ya rununu ni njia bora na bora ya utoaji huduma. Hii ni kwa sababu raia wana uwezo wa kupata huduma kutoka mahali popote kwa gharama ndogo.
- b) Taasisi inayoongoza kwa matumizi ya maombi ya rununu na huduma nyingi za ujumbe ilikuwa Mfuko wa Bima ya Hospitali ya Kitaifa.
- c) Kulikuwa na ongezeko la utumiaji wa majukwaa ya mkondoni au ya rununu kupata huduma katika nusu ya pili ya mwaka tofauti na wale waliotafuta huduma za kibinafsi. Hii inaweza kuhusishwa na nchi kuwa imefungwa kwa sehemu, harakati zilizuiwa lakini raia bado walipaswa kupata huduma.

Mapendekezo

- a) Taasisi kufuata njia mpya zaidi za kuunda urahisi wa upatikanaji wa huduma zao kuchukua fursa ya teknolojia inayoongeza ya dijiti.
- b) Taasisi za kuorodhesha uzoefu na masomo yaliyopatikana kwa uboreshaji wa siku zijazo na kushiriki mazoea bora.

4.35. Jukwaa la Huduma

Jukwaa la Huduma ni mtindo uliunganishwa wa utoaji wa huduma ambao unatoa Duka Moja kwa Huduma za Raia. Mtindo huo ulibuniwa na kupitishwa na Serikali mnamo tarehe 7 Novemba 2013 kwa lengo la kupeleka huduma karibu na wananchi. Sekretarieti ya Huduma ilionyesha kuwa kufikia tarehe 30 Juni 2020 kulikuwa na vituo 52 vya Huduma nchini kote ambavyo vilitoa huduma 127 kutoka kwa mashirika 33 pamoja na kampuni tano za maji na maji taka katika kaunti na kampuni nne za kibinafsi. Vituo hivyo vilitumikia Jumla ya raia 9,340,657 katika mwaka wa fedha.

Kampuni za maji na maji taka katika kaunti hizo ni pamoja na Kampuni ya Maji na Maji taka ya Thika; Kampuni ya Maji na Usafi wa Mazingira ya Kirinyaga; Kampuni ya Maji na Maji taka ya Mariakani Limited; Kampuni ya Maji na Maji taka

ya Homa-Bay Limited; na Kampuni ya Maji na Maji taka ya Gusii Limited. Taasisi za kibinafsi zilikuwa Kenya Red Cross; Ofisi ya Marejeleo ya Mikopo ya Metropol (CRB); na Kituo cha Habari cha Mtandao cha Kenya (KeNIC).

Taasisi saba zilitoa huduma za msimu kwa msingi wa mahitaji kupitia jukwaa la huduma. Hizi ni pamoja na Wizara ya Mipango na Hazina ya Kitaifa walipofanya hesabu kubwa kwa wastaafu; Wizara ya Mambo ya Ndani na Uratibu wa Serikali ya Kitaifa walipofanya usajili wa nambari ya Huduma; Wizara ya Ardhi Nyumba na Maendeleo ya Mjini wakati wa usajili na malipo ya nyumba za bei rahisi (Boma Yetu) na IEBC wakati wa kusasisha usajili wa wapiga kura.

Wengine walikuwa Bodi ya Hakimiliki ya Kenya ambayo iliunda ufahamu kwa umma juu ya maswala yanayohusiana na hakimiliki na haki zinazohusiana, kutekeleza programu za mafunzo juu ya hakimiliki na haki, leseni na shughuli zinazosimamiwa za shirika la usimamizi wa pamoja kama ilivyoainishwa chini ya Sheria, iliunda mwamko juu ya ulinzi na maarifa ya jadi na usemi wa kitamaduni; Shirika la Posta la Kenya liliuza kadi za mafanikio; na M-Akiba alifanya uuzaji wa bili za hazina.

Jumla ya serikali 38 za kaunti zilitoa huduma kwenye jukwaa la huduma. Hii ni kati ya viwango vya kukusanya, BMI, shinikizo la damu na vipimo vya sukari kwenye damu, huduma za maji, leseni, maegesho ya msimu, vibali vya biashara moja, kodi na viwango vya ardhi, leseni za pombe, leseni ya bodaboda, idhini ya upangaji wa mwili, leseni ya hoteli, stika za pikipiki na utoaji ya Fomu za Maombi ya Bodi ya Utumishi wa Umma.

Kaunti Tisa hazikutoa huduma kwenye Jukwaa la Huduma. Hawa walikuwa Siaya, Turkana, Kwale, Makueni, Taita Taveta, Garissa, Kirinyaga, Marsabit na Mandera.

Muhtasari wa mashirika yaliyotoa huduma kupitia Jukwaa la Huduma imewasilishwa katika Jedwali 4-12.

Jedwali 4-12: Mashirika Yanatoa Huduma Kupitia Jukwaa la Huduma

Vitengo vya Taasisi	Kutoa Huduma		Kutotoa Huduma		Jumla ya Taasisi
	Idadi ya Taasisi	%	Idadi ya Taasisi	%	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	4	40	6	60%	10
Wizara na Idara za Serikali	7	14	42	86%	49
Mashirika ya Serikali na SAGA	17	9	173	91%	190
Jumla	28	11	221	89%	249

Matokeo

- Taasisi chache ambazo zimetumia Mfumo wa Huduma zimefanikiwa katika kupeleka huduma karibu na watu na zimeongeza urahisi kwa raia wanaotafuta huduma kote nchini.
- Wengi wa taasisi bado hawajakubali Jukwaa la Huduma kama njia ya kuongeza ufikiaji wa raia kwa huduma za umma.

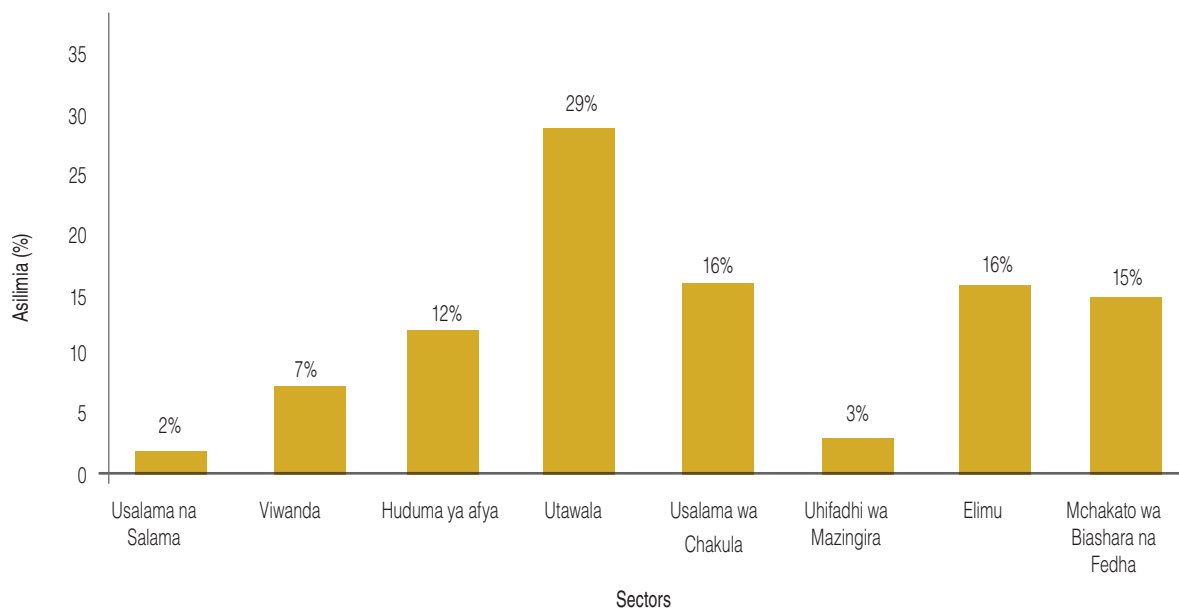
Pendekezo

Taasisi kuchukua fursa ya jukwaa la Huduma ili kuongeza ufikiaji wa huduma zao na raia kote nchini.

4.3.6 Kuimarisha Utoaji wa Huduma kupitia Ubunifu

Ubunifu unakuwa njia ya maisha katika juhudi za kuboresha ustawi wa jamii kupitia kutumia Teknolojia ya Mawasiliano ya Habari na kuziba mgawanyiko wa dijiti. Janga la Covid-19 kwa kweli limeimarisha umuhimu wa uvumbuzi kwa mwendelezo wa biashara. Ubunifu ni muhimu kwa maendeleo ya jamii kupitia utoaji suluhisho na kukuza uwezo wa jamii kutenda.

Wakati wa mwaka wa fedha wa 2019/2020, taasisi 179 ziliwasilisha mipango 643 kwa kuzingatia kama ubunifu. Mchoro 4-2 kinawasilisha ubunifu ulioainishwa na sekta.

Mchoro 4-2: Ubunifu umegawanywa na sekta

TMahitaji yanayoongezeka kila wakati ya huduma bora za umma, bora na bora kutoka kwa raia aliye na nuru imelazimisha taasisi za umma kukubali uvumbuzi. na kuwezesha Tume ya Kitaifa ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu (NACOSTI) na Wakala wa Ubunifu wa Kenya (KENIA) kusimamia ubunifu katika utumishi wa umma.

Matokeo

- Ajenda Kubwa Nne ilichangia 35% ya ubunifu.
- Taasisi tisa zenye hati miliki 13 za ubunifu. Hii ilikuwa ongezeko kutoka kwa wale sita ambao walikuwa na hati miliki ya ubunifu wao katika mwaka wa fedha wa 2018/19.
- Taasisi sitini zilianzisha ubunifu 86 ili kuboresha utoaji wa huduma katika Usalama wa Chakula, Utawala, Biashara na Michakato ya Fedha, Huduma ya Afya, Elimu, Uhifadhi wa Mazingira, Viwanda na Usalama na Usalama. Huu ulikuwa uboreshaji wa 7.5% ikilinganishwa na tathmini ya 2018/2019 ambapo ni taasisi 35

tu ambazo ziliendeleza ubunifu anuwai.

- Ubunifu wa utawala bora unachangia moja kwa moja utekelezaji wa Ibara ya 10 juu ya utawala bora na inatarajiwa kuboresha utoaji wa huduma na kupunguza malalamiko yanayohusiana na kucheleweshwa kwa utoaji wa huduma.

Pendekezo

Taasisi za umma zinapaswa, ikiwezekana, hati miliki ubunifu wao.

4.3.7 Maoni ya Kuboresha Utoaji wa Huduma

Uchambuzi wa maoni ni muhimu katika kuongoza taasisi za umma kukuza suluhisho za utoaji wa huduma kujibu mahitaji ya raia.

(a) Uchambuzi wa Maoni

Baadhi ya taasisi za umma zilifanya uchambuzi wa maoni na kuandaa ripoti. Muhtasari umewasilishwa katika Jedwali 4-13.

Jedwali 4-13: Taasisi zilizopokea na Kuandaa Ripoti za Uchambuzi wa Maoni

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Maoni kutoka kwa Wateja				Uchambuzi wa Maoni			
		Haikupokolewa	%	lipokolewa	%	Haikuchambuliwa	%	Ilichambuliwa	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	11	2	18	9	82	1	11	8	89
Wizara na Idara za Serikali	49	29	59	20	41	10	50	10	50
Vyuo Vikuu vya Umma	35	8	23	28	80	8	29	20	71
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	36	19	154	81	36	23	118	77
Tume za kisheria na mamlaka	6	1	17	5	83	2	40	3	60
Jumla	291	75	26	216	74	57	26	159	74

Tokeo

Uchambuzi wa ripoti za maoni zilizowasilishwa na taasisi zilionyesha kuwa sio ripoti zote zilikuwa na mifumo wazi ya utekelezaji kama inavyotakiwa.

(ii) Utekelezaji wa Mapendekezo ya Ripoti ya Uchambuzi wa Maoni

Muhtasari wa hali ya utekelezaji wa ripoti ya uchambuzi wa maoni imewasilishwa katika Jedwali 4-14.

Jedwali 4-14: Utekelezaji wa Ripoti za Uchambuzi wa Maoni na Sekta

Kitengo	Jumla ya Nambari ya mapendekezo	Imetekelezwa		Inaendelea		Haikutekelezwa	
		No.	%	No.	%	No.	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	2			2	100		
Wizara na Idara za Serikali	5	2	40	3	60		
Vyuo Vikuu vya Umma	79	57	72	21	27	1	1
Mashirika ya Serikali na SAGA	662	405	61	182	27	75	11
Tume za kisheria na mamlaka za kisheria	9	1	11	8	89		
Jumla	757	465	61	216	29	76	10

Matokeo

- Idadi kubwa ya taasisi za umma hazikutekeleza mapendekezo katika ripoti za uchambuzi wa maoni.
- Uchambuzi na utekelezaji wa maoni ni nyenzo muhimu katika kuboresha utoaji wa huduma. Taasisi ambazo hazikuchunguza na kutekeleza maoni zilikosa maoni muhimu kwa wateja wao.

Mapendekezo

- Mashirika ya umma kuunda njia za kukamata na kuchambua maoni ya wateja kwa wakati kwa utoaji bora wa huduma; na
- Mashirika ya umma huandaa ripoti za uchambuzi wa maoni ya wateja kila robo mwaka na kufuatilia hali ya utekelezaji juu ya mapendekezo yaliyotolewa.

4.3.8 Kushughulikia Malalamiko

Malalamiko katika utumishi wa umma ni maoni ya raia ya kutoridhika na huduma zinazotolewa na taasisi za umma. Malalamiko yanaweza kuwa rasmi au yasiyo rasmi lakini yote yanatoa fursa kwa taasisi kuboresha utoaji wa huduma. Tume hupanga kuanzisha hali na njia za kushughulikia malalamiko na taasisi za umma.

- Taratibu za utunzaji wa malalamiko na uundaji wa uelewa juu ya kufungua malalamiko**

Muhtasari wa taasisi ambazo zilikuwa na utaratibu ulioandikwa wa kushughulikia malalamiko na kujenga uelewa juu ya kufungua malalamiko imewasilishwa katika Jedwali 4-15

Jedwali 4-15: Taasisi zilizo na Taratibu za Kushughulikia Malalamiko na zile ambazo zimeunda Uhamasishaji juu ya Kujaza Malalamiko

Kitengo cha Taasisi	Idadi zilizo na Taratibu za Kumbukumbu	Idadi zisizo na Taratibu za Kumbukumbu	Jumla ya Taasisi	Idadi iliyoungwa ya Uhamasishaji	Idadi ya haikuondwa ya Uhamasishaji	Jumla ya Taasisi
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	7 (70%)	3 (30%)	10	3 (30%)	7 (70%)	10
Wizara na Idara za Serikali	25 (51%)	24 (49%)	49	11 (22%)	38 (78%)	49
Vyuo Vikuu vya Umma	33 (94%)	2 (6%)	35	27 (77%)	8 (23%)	35
Mashirika ya Serikali and SAGAs	152 (80%)	38 (20%)	190	83 (44%)	107 (56%)	190
Tume za kisheria na mamlaka	6 (86%)	1 (14%)	7	2 (29%)	5 (71%)	7
Jumla	223 (77%)	68 (23%)	291	126 (43%)	165 (57%)	291

Matokeo

- Zaidi ya nusu ya taasisi hazijatoa ufahamu kwa wateja juu ya kufungua malalamiko, Wizara na Idara ya Jimbo ndizo zilizoathirika zaidi.
- Kuandaa utaratibu wa kuwasilisha malalamiko bila kujenga uelewa kwa raia juu yake hakuongezi taasisi yoyote. Ni jukumu la taasisi kujenga uelewa kati ya raia juu ya jinsi ya kuwasilisha malalamiko.

Pendekezo

Taasisi zinapaswa kutumia majukwaa yote yaliyopo ili kujenga uelewa juu ya utaratibu wa kufungua malalamiko.

a) Azimio la Malalamiko

Sehemu ya 13 ya Sheria ya PSV & P, 2015 inatoa kwamba malalamiko yanapaswa kuchunguzwa haraka na kutatuliwa ndani ya miezi mitatu. Utafiti huo ulitaka kujua asili na idadi ya malalamiko yaliyopokelewa na taasisi za umma na ikiwa malalamiko hayo yametatuliwa.

Muhtasari juu ya asili na idadi ya malalamiko yaliyopokelewa na kusuluhishwa imewasilishwa katika Jedwali 4-16

Jedwali 4-16: Hali ya Malalamiko Iliyowasilishwa kwa Taasisi za Umma na Wananchi

Hali ya Malalamiko Iliyowekwa	Malalamiko Iliyowekwa		Idadi ya malalamiko yametatuliwa		Idadi ya malalamiko yanayosubiri kutatuliwa	
	Jumla ya idadi	% Jumla	Jumla ya idadi	%	Jumla ya idadi	%
Huduma isiyoridhisha	508,995	71	504,644	99	4,351	1
Malalamiko mengine	152,493	21	151,495	99	998	1
Kucheleweshwa utoaji wa huduma	48,474	7	46,286	95	2,188	5
Utumiaji mbaya ya Ofisi	2,492	0.35	1,332	53	1,160	47
Afisa wa Umma asiyeajibika	1,381	0.19	916	66	465	34
Uombaji Ufisadi na afisa wa umma	1,003	0.14	693	69	310	31
Maswala ya Kiraia	680	0.09	3	0	677	100
Nyaraka / faili zilizokosekana	506	0.07	430	85	76	15
Ukosefu wa maoni na maswali peleezi	279	0.04	209	75	70	25
Vilio vya maafisa	246	0.03	242	98	4	2
Upotoshaji wa habari	211	0.03	193	91	18	9
Ukosefu wa heshima na adabu na afisa wa umma	95	0.01	87	92	8	8
Ukosefu wa maoni	44	0.01	44	100	-	-
Ukosefu wa heshima	24	0.003	24	100	-	-
Unyanyasaji wa kijinsia	16	0.002	14	88	2	13
Uonevu	13	0.002	11	85	2	15
Utoro	6	0.001	6	100	-	-
Nukuu ya Annuity	3	0.0004	3	100	-	-
Utawala	2	0.0003	1	50	1	50
Ubadhirifu wa Fedha	2	0.0003	1	50	1	50
Jumla	716,965	100.0	706,634	99	10,331	1

Matokeo

- Tume ya Haki ya Utawala (CAJ) ilithibitisha kuwa idadi kubwa zaidi ya malalamiko yaliyopokelewa na Tume haikujibu / kuchelewesha katika utoaji wa huduma.
- Kurudiwa kwa malalamiko yanayohusiana na huduma zisizoridhisha, maafisa wa umma wasiojibika na kuchelewesha kwa utoaji wa huduma kunadhihirisha kwamba taasisi hazizingatii malalamiko kutoka kwa raia.
- Utatuzi wa haraka wa malalamiko huongeza imani ya umma kwa serikali.

Pendekezo

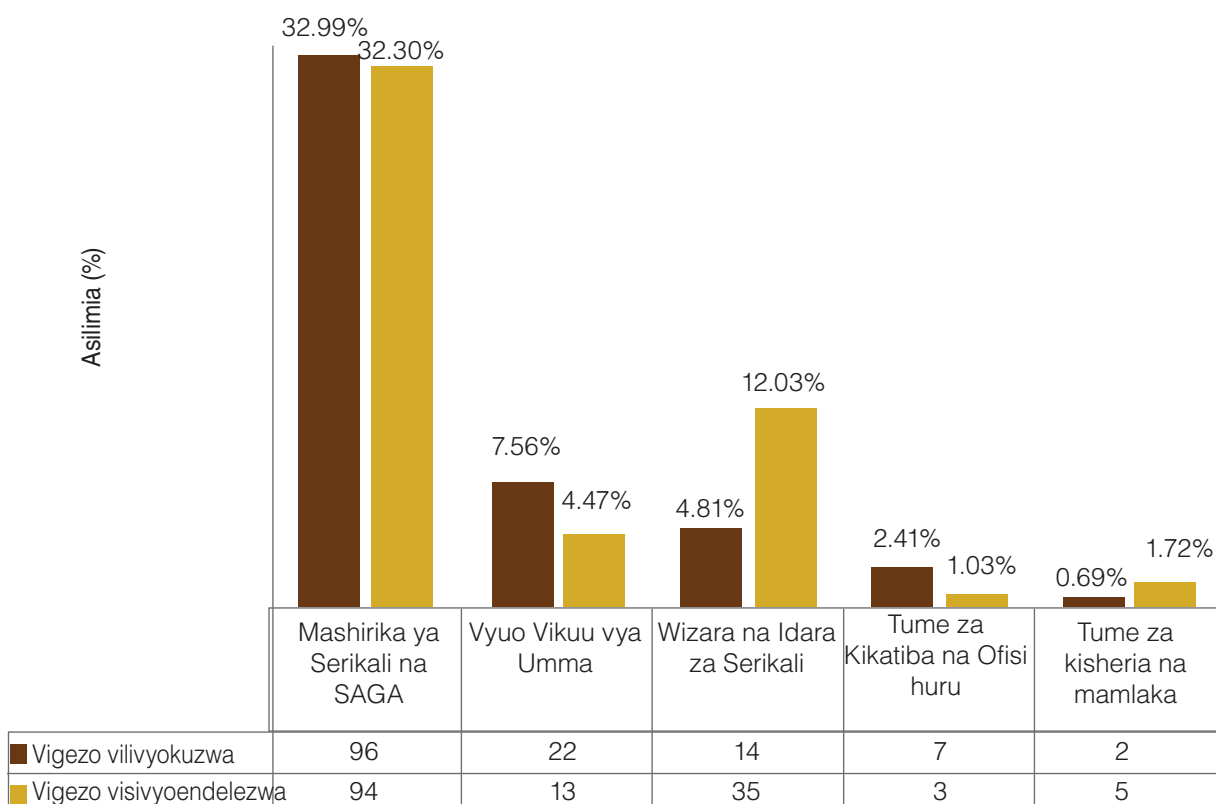
Taasisi zinapaswa kuunda mifumo ya kutoa malalamiko ya mara kwa mara kwa nia ya kupata suluhisho la kudumu kwao

4.3.9 Kutambua Uboru katika Utoaji wa Huduma

Sheria ya PSV & P, 2015 inahitaji kila taasisi ya umma kuendeleza mwongozo wa kutambua, kupongeza na kutuza maafisa wa umma ambao hutoa huduma bora, bora au za ubunifu au ambao hufanya majukumu yao vizuri sana.⁷

a) Taasisi zenye Vigezo vya Kutambua Uboru katika Utoaji wa Huduma

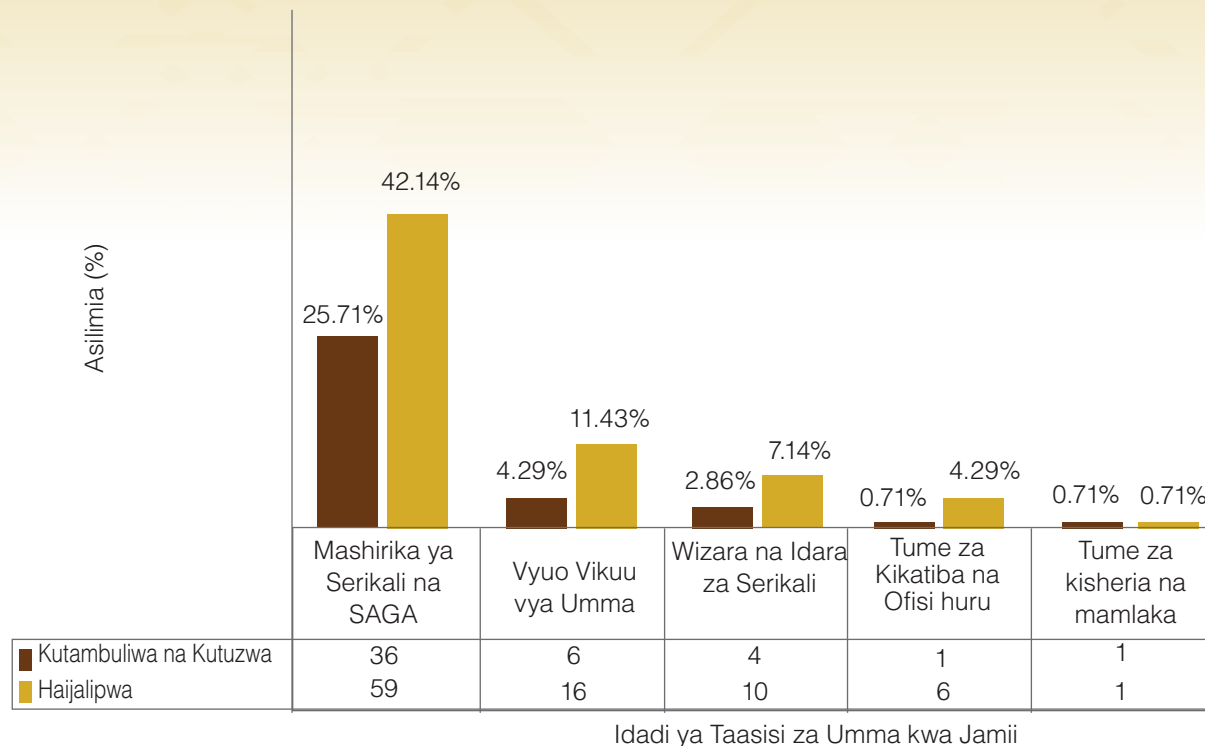
Muhtasari wa taasisi ambazo zilikuwa na vigezo vya kutambua, kutambua na kuwapa maafisa waliofaulu katika utoaji wa huduma zinawasilishwa kwenye Takwimu 4-3 na 4-4.

Idadi ya Taasisi za Umma kwa Jamii

Mchoro 4-3: Taasisi ambazo zimeunda Kigezo cha Kutambua na Kutambua Maafisa

⁷ Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni), Sheria, 2015, kifungu cha 15 (2)

Mchoro 4-4: Taasisi Zinazotambuliwa na Kutunukiwa Maafisa wa Utoaji Bora wa Huduma

Matokeo

- Lengo la kuwatambua na kuwazawadia maafisa kwa utoaji bora wa huduma ni kuhamasisha mpokeaji na kuhamasisha maafisa wengine kuboresha.
- Kushindwa kwa taasisi nyingi kukuza na kutekeleza vigezo vya malipo kunaathiri vibaya utoaji wa huduma.

Pendekezo

Taasisi za umma zinapaswa kukuza na kutekeleza vigezo vya malipo ili kuwezesha maafisa bora kutambuliwa kwa utoaji bora wa huduma.

4.3.10 Kutumia Teknolojia ya Habari kwa Uboreshaji wa Utoaji wa Huduma

Mlipuko wa COVID-19 ulipinga imani za muda mrefu kwamba mtu anapaswa kuwa katika kuanzisha rasmi ofisi ili kuwa na tija. Kipindi cha kufuli kilitoa fursa ya kufanya kazi kijijini.

a) Kuwawezesha Maafisa wenye Vifaa vya TEHAMA

Kuwepo kwa miundombinu ya msingi ya ICT ni muhimu kwa kufanikisha utekelezaji wa mipango endelevu ya serikali. Vifaa muhimu kwa usindikaji wa ofisi na kupata mtandao ni muhimu sana. Muhtasari wa utoaji wa vifaa vya ICT kwa wafanyikazi umewasilishwa katika Jedwali 4-17

Jedwali 4-17: Usambazaji wa Rasilimali za ICT katika Taasisi za Umma na Kategoria

Kitengo	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	4,261	2%	1,264	2.9%	1,068	8.2%	110	3.0%	88	5.5%
Wizara na Idara za Serikali	94,815	42%	6,375	14.8%	1,689	12.9%	1,112	30.3%	51	3.2%
Vyuo Vikuu vya Umma	25,404	11%	10,199	23.6%	821	6.3%	84	2.3%	87	5.5%
Mashirika ya Serikali na SAGA	97,639	44%	24,684	57.2%	8,951	68.5%	2,326	63.3%	134	84.4%
Tume za kisheria na mamlaka	1,484	1%	656	1.5%	547	4.2%	42	1.1%	22	1.4%
Jumla	223,603	100%	43,178	100%	13,076	100%	3,674	100%	1,591	100%

Matokeo

- a) Taasisi ndogo zilikuwa na uwiano wa kompyuta na wafanyikazi wa 1: 1
- b) Mashirika ya Serikali na SAGA yalikuwa yamefanya uwekezaji wa hali ya juu zaidi kwa kompyuta za mezani, kompyuta ndogo, I-pedi na simu mahiri.
- (i) **Utekelezaji wa Kumbukumbu ya Mzunguko: Nambari OP / CAB.39 / 1A ya Machi 1, 2018**

ununuzi wote wa ICT uwekwe chini ya Wizara ya ICT kuhakikisha uchumi wa kiwango katika ununuzi na kuongeza matumizi ya Mkakati wa Huduma za Pamoja.

Muhtasari wa vifaa vya ICT vilivyotolewa na Wizara ya ICT vimewasilishwa katika Jedwali 4-18.

Duru ya Serikali ya Mzunguko Ref: Na. OP / CAB.39 / 1A ya Machi 1, 2018, iliagiza kwamba

Jedwali 4-18: Usambazaji wa Vifaa vya ICT na Idara ya Serikali ya ICT na Ubunifu kwa Taasisi za Umma

Kitengo	Rasilimali za ICT Zinazotolewa kwa Taasisi za Umma			
	kompyuta ya laptop	Tarakilishi	Simu za Akili	I-Pads
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	31	54	15	0
Wizara na Idara za Serikali	792	1,755	302	4
Vyuo Vikuu vya Umma	3	1		
Mashirika ya Serikali na SAGA				
Tume za kisheria na mamlaka	16	13		
Jumla	843	1,823	317	4

Utumiaji wa mitambo inayojiendesha inapunguza makosa ya kibinadamu, inakuza muonekano bora katika ufahamu wa kuripoti, inahakikisha kufuata, inaongeza ufanisi wa utendaji na inaboresha kuridhika kwa wateja. Hii inajulisha sababu kwa nini karibu kila shughuli katika ulimwengu wa leo hutegemea mifumo ya kompyuta. Kasi kubwa ya mtandao, maendeleo ya mawasiliano, mitandao ya

huduma na media anuwai imefanya mambo kuwa bora kwa kufungua upeo mpya katika usindikaji wa biashara, uhamishaji wa malipo, na aina zingine za utoaji wa huduma.

Matokeo

- a) Taasisi 57 tu katika huduma ya umma isipokuwa Mashirika ya Serikali na SAGA

ndizo zilizopewa vifaa vya ICT na Idara ya Jimbo ya ICT na Ubunifu.

- b) Katika utoaji wa vifaa vya ICT, taasisi 39 zilipokea kompyuta za kompyuta ndogo, 29 zilipokea kompyuta za mezani, 2 zilipokea IPad na 3 zilipokea simu za rununu.
- c) Usambazaji wa vifaa vya ICT na Idara ya Jimbo ya ICT ilionekana kupendelea taasisi zingine kama Hazina ya Kitaifa kwa gharama za zingine. Hazina ya Kitaifa ilipokea 400 (47.4%) ya Laptops zote na 834 (45.7%) ya kompyuta zote za dawati zilizotolewa.

Mapendekezo

- i) Watumishi wa Umma wanapaswa kuwezesha na rasilimali zinazohitajika za ICT na kujazwa ili kutumia kikamilifu nafasi ya kiteknolojia kwa utoaji wa huduma iliyoboreshwa.
- ii) Sera ya ujumuishaji wa ununuzi wa vifaa vya ICT ipitiwe.

a) Kuwezesha Wafanyakazi Kufanya kazi kwa mbali Wakati wa Kufungiwa kwa Covid-19

Miongozo ya serikali juu ya umbali wa mwili katika maeneo ya umma ili kupunguza athari za utoaji wa huduma ulioathiriwa na COVID-19. Kwa ubunifu, taasisi zililazimika kutumia teknolojia ya habari ili kuhakikisha huduma muhimu zinaendelea bila kukatizwa. Kwa kutumia faida ya mtandao wa haraka nchini, mashirika yalihimiza wafanyakazi kufanya kazi mbali na ofisi kwa kutumia majukwaa ya utaftaji mkondoni kama WebEx, Zoom, Timu za Microsoft, GoToMeeting na Google Meet miongoni mwa zingine. Mabadiliko haya ya dhana yameweka mahitaji kwa taasisi kuwezesha wafanyakazi ipasavyo.

Muhtasari wa taasisi ambazo ziliwezesha wafanyakazi kufanya kazi kwa mbali zinawasilishwa katika Jedwali 4-19

Jedwali 4-19: Taasisi ambazo ziliwezesha Wafanyakazi Kufanya kazi kwa mbali

Taasisi	Jumla ya Wafanyakazi	Idadi ya Wafanyakazi Waliowezesha	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	3,412	1,418	42%
Wizara na Idara za Serikali	50,436	6,488	13%
Vyuo Vikuu vya Umma	16,947	2,493	15%
Mashirika ya Serikali na SAGA	77,447	14,519	19%
Tume za kisheria na mamlaka	1,484	1,428	96%
Jumla	149,726	26,346	18%

Tokeo

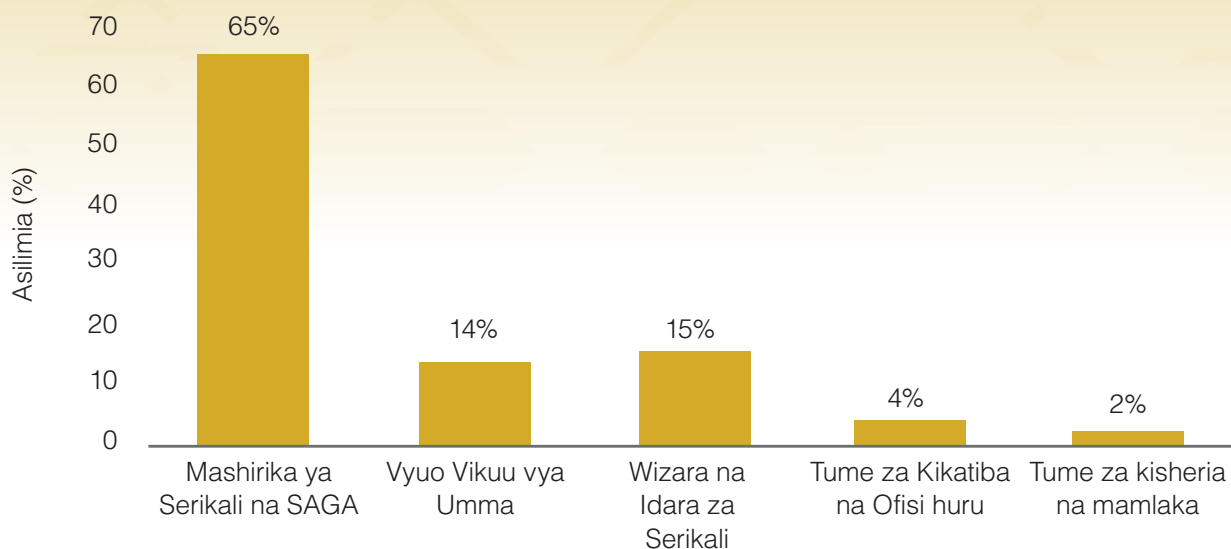
Maafisa wachache sana waliwezesha na muda wa maongezi kufanya kazi kwa mbali.

a) Utoaji wa Huduma kupitia Uboreshaji Uwepo Mkondoni

Utoaji mzuri wa huduma katika utumishi wa umma unapaswa kuwa msingi wa raia. Uwepo

mtandaoni wa huduma kwa kuhakikisha ufikiaji wa ulimwengu, masaa 24 kwa siku na upatikanaji wa siku 7 kwa wiki ni muhimu kudumisha uradhi wa raia.

Muhtasari wa taasisi zilizotoa huduma za mkondoni zinawasilishwa kwenye Mchoro 4-5.

Vitengo vya Taasisi za Umma

Mchoro 4-5: Taasisi za Umma Zinazotoa Huduma kwa Mtandaoni na Kategoria

Tokeo

- Jumla ya huduma 208 zilipatikana mtandaoni. Utoaji wa huduma za mkondoni ni muhimu katika kuboresha ufanisi na ufanisi katika utoaji wa huduma.

Mapendekezo

- Taasisi za umma kuboresha uwepo wao mtandaoni.
- Taasisi za umma kuchukua kazi ya mbali kama mkakati wa utoaji wa huduma.

4.4 Maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma

Viwango vya juu vya maadili ya kitaalam vinakuzwa kupitia njia anuwai ikiwa ni pamoja na, kufuata sheria, kanuni za maadili na sera za kiutawala, kuepusha mgongano wa maslahi, utoaji wa huduma kwa wakati unaofaa, kutumia rasilimali kwa busara na kutoa huduma kwa njia inayolenga na isiyo na upendeleo bila ushawishi wa kisiasa. Viwango vya juu vya maadili ya kitaalam vinakuzwa zaidi kwa kuweka hatua za utatuzi wa malalamiko kwa wakati na kuhakikisha uzingatiaji wa mahitaji ya chombo husika.

Tume ilijaribu kuanzisha uzingatiaji wa viwango vya juu vya maadili ya kitaalam kama ilivyoonyeshwa katika Katiba, POEA, 2003, LIA, 2012 na Sheria ya PSV & P, 2015. Kiashiria cha Utendaji wa Uwanja huu kilikuwa:

- Kuzingatia Kanuni za Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma, iliyorekebisha 2016;
- Uhamasishaji wa maafisa juu ya Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma, iliyorekebisha 2016;
- Kutia saina fomu za kujitolea kwa Kanuni;
- Idadi ya maafisa walioadhibiwa kwa kukiuka Kanuni za Maadili na Maadili;
- Idadi ya maafisa walioshtakiwa kortini;
- Kuzingatia kanuni za maadili za kitaalam;
- Idadi ya maafisa waliosajiliwa na miili ya wataalamu wa udhibiti;
- Idadi ya wataalamu waliosajiliwa katika msimamo mzuri; na
- Idadi ya maafisa wanaoungwa mkono kwa Maendeleo Endelevu ya Utaalam.

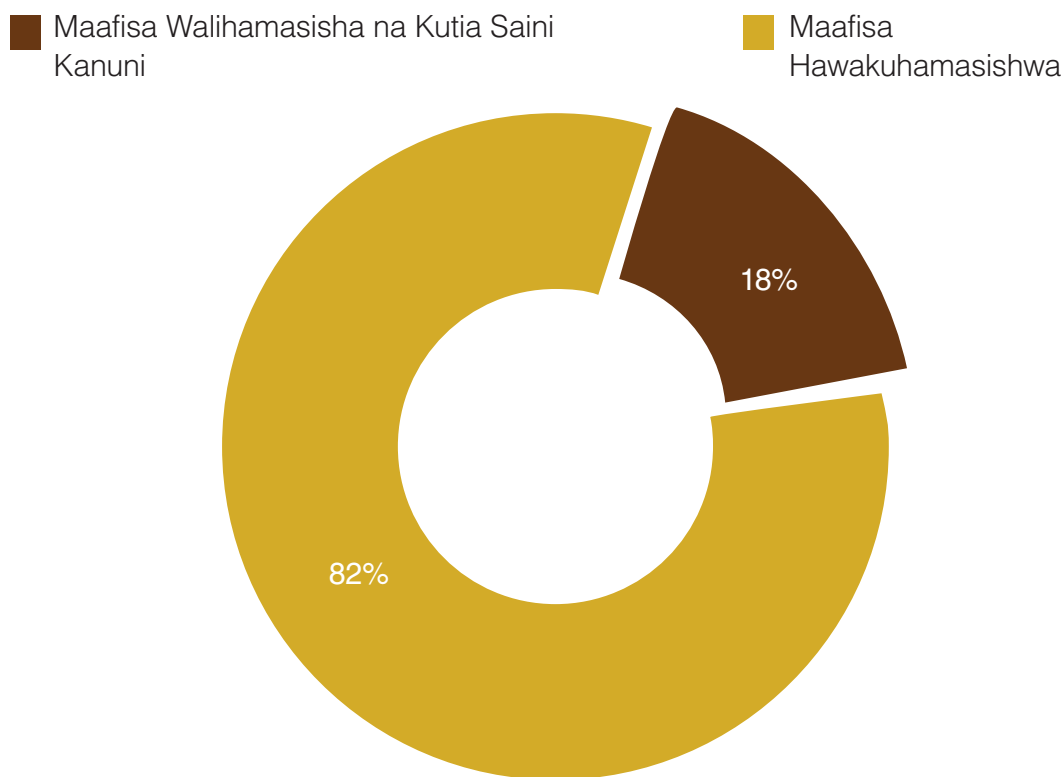
4.4.1 Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma

Kanuni za Maadili na Maadili ni zana inayotumika kukuza viwango vya juu vya

maadili ya kitaalam katika utumishi wa umma. Kanuni hiyo ambayo ilitolewa mwanzoni mnamo 2003, kufuatia kutungwa kwa Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003, ilifanyiwa marekebisho na Tume mnamo 2016 ili kusisitiza maadili na kanuni katika Ibara ya 10 na 232 ya Katiba. Taasisi zilitakiwa kubadilisha Kanuni za

Maadili na Maadili kulingana na muundo wao wa shirika, kutoa mafunzo kwa wafanyikazi sawa na kuwafanya wajitolee kwa Kanuni.

Muhtasari wa taasisi zilizowahamasisha na kujitolea kwa maafisa kwa nambari hiyo imewasilishwa kwenye Mchoro 4-6.

Mchoro 4-6: Uhamasishaji wa Maafisa katika Taasisi za Umma juu ya Maadili na Maadili

4.4.2 Kesi za Nidhamu zinazohusiana na Uvunjaji wa Kanuni za Maadili na Maadili

Kuzingatia viwango vya juu vya maadili ya taaluma katika utumishi wa umma inamaanisha kufuata Katiba, kufanya kazi kwa mujibu wa sheria, na kuzingatia Maadili ya Maadili na Maadili ya Afisa wa Umma. Idadi ya kesi za nidhamu ni kiashiria kwenye viwango vya kufuata. Tume ilijaribu kuweka idadi ya maafisa ambao walipewa nidhamu kwa kuzingatia ukiukaji wa viwango anuwai vya mwenendo vilivyoainishwa katika Kanuni. Kulikuwa na Jumla ya kesi 7,121 za nidhamu.

Matokeo

- Kesi za nidhamu ziliongezeka kwa kesi 903 (13%) ikilinganishwa na 6,218 zilizorekodiwa katika tathmini ya 2018/2019.
- Idadi ya maafisa walioshtakiwa kortini kwa utovu wa nidhamu wa kitaalam iliongezeka kwa 158% kutoka 39 hadi 99.
- Utekelezaji wa kufuata kwa njia ya mashtaka umepanda wazi. Kufunguliwa mashtaka kwa kesi kama hizo kunaweza kuwa kizuizi kwa maafisa wengine wa umma.

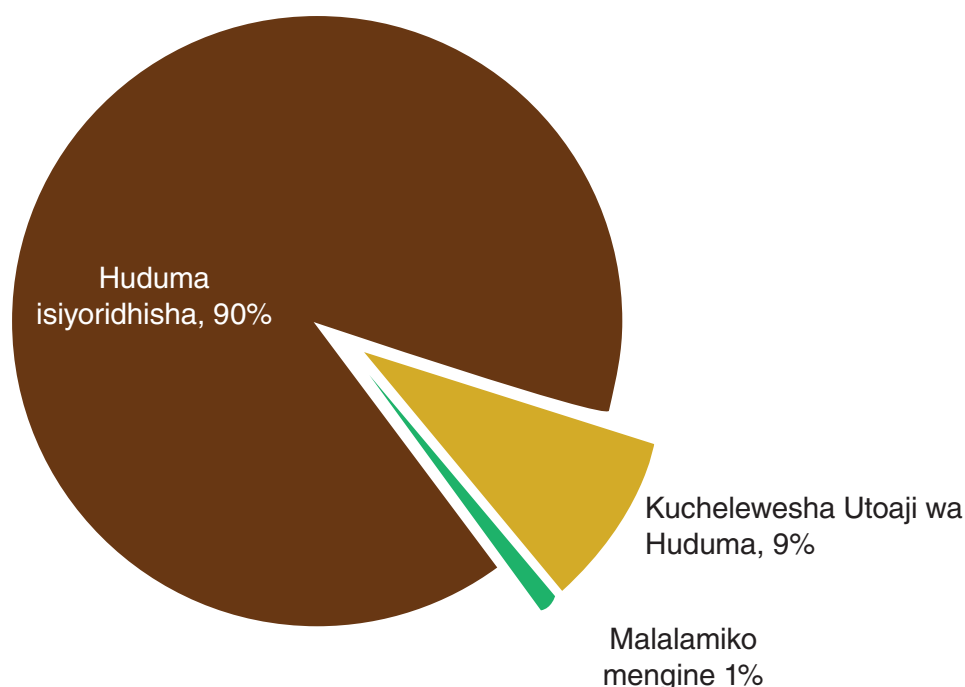
⁸Public Service Commission Public Officer Code of Conduct and Ethics 2016

Mapendekezo

- a) Taasisi za kuhamasisha wafanyikazi juu ya Kanuni za Maadili na Maadili na kuwasilisha ripoti za kila robo kwa Tume.
- b) Taasisi za umma kufanya kazi kwa karibu na mashirika ya kitaalam wakati wa kushughulikia kesi za utovu wa nidhamu wa kitaalam.

4.4.3 Malalamiko juu ya Maadili ya Maafisa wa Umma

Muhtasari wa malalamiko yaliyowasilishwa na raia umewasilishwa kwenye Mchoro 4-7. Kulikuwa na malalamiko 561,716 yanayohusiana na mwenendo wa maafisa wa umma na njia ambayo huduma zilitolewa. Huduma isiyoridhisha ndiyo iliyosababisha malalamiko ikifuatiwa na kucheleweshwa kwa utoaji wa huduma.

Mchoro 4-7: Asili ya Malalamiko Yaliyowasilishwa na Wananchi kwenye Huduma Zinazotolewa

Tokeo

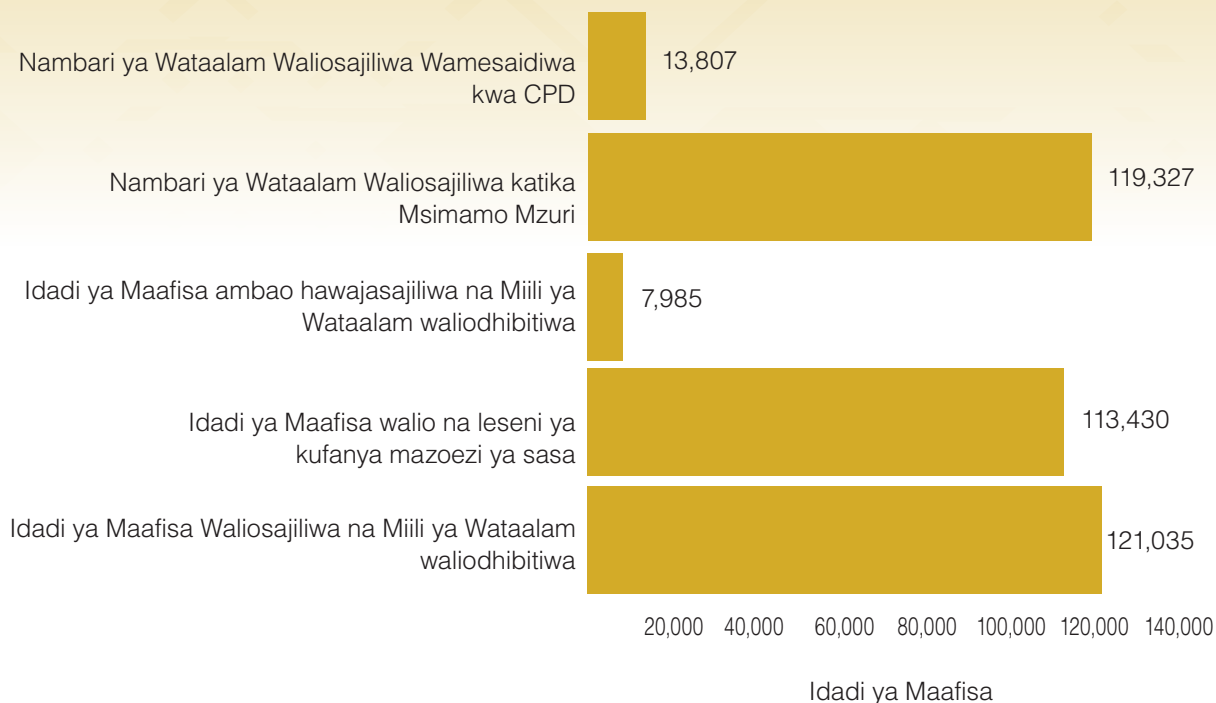
Utoaji wa huduma za kitaalam husababisha kuridhika kwa wateja na malalamiko machache.

4.4.4 Usajili na vyombo vya kitaalam vya udhibiti

Miili ya wataalam wa udhibiti huweka viwango vya mwenendo kwa wanachama wao na kuwatia nidhamu wanachama wanapokosea. Miili ya wataalamu wa udhibiti hutoa vyeti

vya kufuzu kwa wanachama wao na kuandaa mafunzo ili kuwezesha maendeleo endelevu ya taaluma. Utumishi wa umma una kada kadhaa ambazo ziko chini ya wataalamu waliodhibitiwa.

Muhtasari wa uanachama kwa miili ya wataalamu wa kitaalam na ile inayoungwa mkono kwa maendeleo endelevu ya kitaalam imewasilishwa kwenye Mchoro 4-8.

Mchoro 4-8: Hali ya Uanachama kwa Mashirika ya Kitaalamu yaliyodhibitiwa katika Taasisi za Umma

Matokeo

- Chini ya theluthi moja ya taasisi zilikuwa zimehamasisha wafanyikazi wao juu ya maadili na maadili katika miaka miwili iliyopita. Baadhi ya kesi za nidhamu zinaweza kupunguzwa ikiwa taasisi za umma zinahamasisha maafisa kwenye nambari hiyo. Ujuzi hurahisisha kufuata, wakati ukosefu wa maarifa unaweza kusababisha kukosewa.
- Maafisa wachache sana, 13,807 (11%) waliungwamkono kwa Maendeleo Endelevu ya Utaalamu kinyume na pendekezo katika ripoti ya 2018/19 kwamba maafisa wa umma ambao ni wanachama wa taasisi za kitaalamu za kisheria wataungwa mkono kwa CPD kulingana na Sehemu ya 5 (3) ya Sheria ya PSV & P, 2015.
- Maendeleo endelevu ya wataalamu ni muhimu kwani inawawezesha maafisa wanaohusika kujiendeleza na maendeleo mapya katika nyanja zao.

Pendekezo

Maafisa wanapaswa kuwezesha kuhudhuria kozi za maendeleo endelevu ya wataalamu.

4.5 Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji

Utawala bora unahusu kuendesha shughuli za umma na kusimamia rasilimali za umma kwa ufanisi na ufanisi ili kuhakikisha kutekelezwa kwa haki za binadamu na ustawi wa jamii kwa wote. Inahitaji kukuza uwezo kwa taasisi kutekeleza agizo lake; kuwa na mifumo ya matumizi ya busara ya rasilimali za umma; uainishaji wazi wa majukumu na majukumu; kupanga kwa ufanisi na ufanisi wa utoaji wa huduma; kuwa na mifumo ya ndani ya kudhibiti hatari na kuanzisha mifumo ambayo mashirika ya umma yanaweza kuwajibika kwa matumizi ya nguvu na mamlaka.

Kanuni kuu ya utawala bora ni kwamba mashirika wakati wote yanapaswa kutenda kwa masilahi ya umma ambayo yanajumuisha kujitolea kwa nguvu kwa utawala wa sheria, uadilifu na maadili ya maadili, uwazi na ushiriki wa wadau.

Tume ilijaribu, pamoja na mambo mengine, kuweka hatua zilizowekwa na mashirika ya umma: kuhakikisha kuwa mashirika yana uwezo wa kutekeleza majukumu yao; kukuza

utawala wa sheria, uadilifu na maadili ya maadili; kuendeleza maslahi ya umma; kukuza uwazi; na kuwezesha ushiriki wa umma wenye maana.

Kiashiria cha Utendaji walikuwa:

- a) Kuwepo kwa Bodi / Halmashauri zinazofanya kazi
- b) Idadi ya maafisa juu ya uteuzi wa kaimu
- c) Uwasilishaji wa matamko ya awali, kila miaka miwili na mwisho.
- d) Idadi ya zawadi na mgongano wa maslahi uliotangazwa.
- e) Hatua za kuripoti ufasidi katika shirika.
- f) Idadi ya malalamiko yaliyowasilishwa na wananchi
- g) Kuwepo kwa mkakati wa mawasiliano
- h) Njia zinazotumiwa na raia kuomba habari kutoka kwa taasisi za umma
- i) Kuwepo kwa miongozo kuwezesha kuonekana kwa shirika
- j) Kuwepo kwa miongozo juu ya ushiriki wa media
- k) Kuwepo kwa miongozo juu ya upatikanaji wa habari

4.5.1 Uwezo wa kutekeleza majukumu ya taasisi

a) Kuwepo kwa Bodi au Halmashauri zilizoundwa kikamilifu

Mashirika ya umma yanahitaji kuhakikisha wanabaki fiti kwa kusudi kwa kuwa na miundo na wafanyikazi ambao utawawezesha kutekeleza majukumu yao. Wakati wowote, inapaswa kuwe na Bodi au Baraza ambalo linahusika na sera na kutoa mwelekeo wa kimkakati. Mbali na baraza linaloongoza, mashirika pia yanahitaji wafanyikazi wanaohamasishwa wenye ujuzi na ustadi tofauti.

Matokeo yalifunua kwamba asilimia 208 (92%) ya taasisi zilizotathminiwa zilikuwa na Bodi / Halmashauri. Ni taasisi 17 (8%) tu ndizo zilizokuwa zikifanya kazi bila Bodi zilizoundwa vizuri. Mamlaka ya Kilimo na Chakula, Mamlaka ya Kitaifa ya Usalama, Sekretarieti ya Kitaifa ya Mawasiliano, Kituo cha Hisabati, Sayansi na Teknolojia ya Elimu katika Afrika na Tume ya Marekebisha ya Sheria ya Kenya pia zilitajwa katika ripoti ya 2018/2019 kuwa hazina bodi

zinazofanya kazi kikamilifu. Taasisi kumi na saba ambazo hazikuwa na Bodi zinazofanya kazi kikamilifu ni kama ilivyoorodheshwa hapa chini:

1. Mamlaka ya Kilimo na Chakula
2. Mamlaka ya Usalama wa Taifa
3. Sekretarieti ya Mawasiliano ya Kitaifa
4. Kituo cha Elimu ya Hisabati, Sayansi na Teknolojia Afrika
5. Tume ya Kurekebisha Sheria Kenya
6. Tume ya Kitaifa ya Haki za Binadamu
7. Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Athi
8. Mamlaka ya Udhhibiti wa Nishati na Petroli
9. Mamlaka ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
10. Huduma ya Maktaba ya Kitaifa ya Kenya
11. Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Kusini mwa Ziwa Victoria
12. Mfuko wa Ruzuku ya Mamlaka za Mitaa
13. Baraza la Kitaifa la Huduma za Watoto
14. Baraza la Vijana la Kitaifa
15. Bodi ya Udhhibiti wa Mashirika Yasiyo ya Serikali
16. Tume ya Ubinafisishaji
17. Maono ya 2030 Sekretarieti ya Utoaji

Tokeo

Ukosefu wa bodi / halmashauri zinazofanya kazi zina athari mbaya katika utendaji wa taasisi hizi na hii inaathiri utoaji wa huduma kwa sababu taasisi zinakosa chombo cha kutoa uongozi na mwelekeo wa kimkakati.

Mapendekezo

- i) Mamlaka ya uteuzi kuchukua nafasi ya wajumbe wa bodi ambao muda wao umekwisha katika taasisi husika.
- ii) Mamlaka ya kuteua kutengua uteuzi wa Bodi au wajumbe wa Baraza kulingana na Kifungu cha 1.14 cha Kanuni za Utawala za Mwongozo ili kuhakikisha mwendelezo na mabadiliko ya kushona.

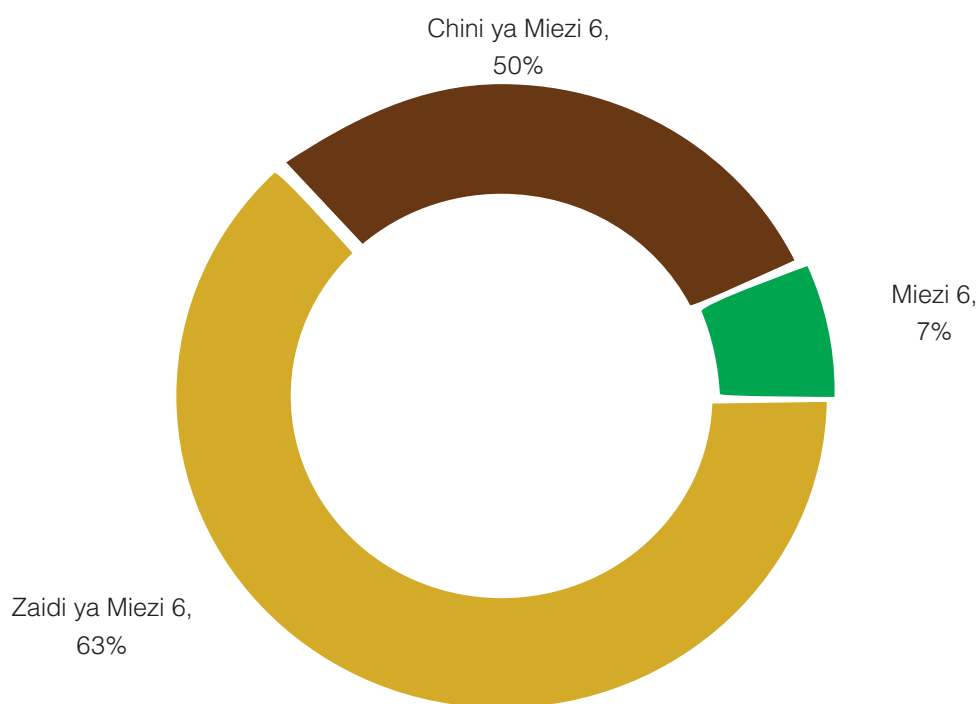
a) Uteuzi wa Kaimu katika Utumishi wa Umma

Kipindi kilichowekwa kwa uteuzi wa kaimu ni miezi sita. Afisa anazingatiwa kwa uteuzi wa kaimu wakati ofisi inakuwa wazi na inasubiri

kujazwa kwa nguvu au mmiliki anayeshikilia ameiacha kwa muda kwa sababu moja au nyingine. Wakati uwezo wa kaimu ni muhimu kama kipimo cha pengo la kuacha, haikusudiwa kudumu kwa muda mrefu kwa hivyo kipindi kidogo cha miezi sita. Taasisi za umma zinapaswa kuhakikisha kuwa wakati nafasi, ambayo inapaswa kujazwa kwa kiasi kikubwa

inatokea, mchakato unapaswa kuharakishwa.

Muhtasari wa Jumla ya idadi ya maafisa walioshikilia ofisi katika nafasi ya kaimu katika utumishi wa umma na vipindi vinavyolingana vinavyohudumiwa imewasilishwa kwenye Mchoro 4-9.

Mchoro 4-9: Muda wa Uteuzi wa Kaimu katika Utumishi wa Umma

Tokeo

Jumla ya maafisa 2,282 walihudumu katika uteuzi wa kaimu kati yao, 1,435 (63%) walihudumu kwa zaidi ya Miezi 6 wakati 847 (37%) walihudumu kwa miezi sita na chini.

Sababu zilizotolewa za uteuzi wa kaimu zaidi ya Miezi Sita

Taasisi zilitoa sababu zifuatazo za kufanya maafisa wachukue hatua zaidi ya miezi sita:

- ukosefu wa Bodi / Baraza / Baraza la Seneti linaloundwa kikamilifu kuajiri kuchukua nafasi hiyo
- kucheleweshwa uteuzi wa MD / Mkurugenzi Mtendaji wa nguvu kuendesha mchakato wa uajiri;

- Uteuzi wa kaimu uliboreshwa kwa miezi sita zaidi wakati wakisubiri mamlaka ya kuajiri kutoka Hazina ya Kitaifa;
- kuchelewa kupata idhini ya kuanzisha uajiri kutoka kwa mamlaka husika;
- Taasisi kupangwa upya;
- kufungia ajira na Hazina ya Kitaifa;
- mapendekezo ya kuungana kwa mashirika kadhaa ya serikali;
- Kushindwa kwa mgombea aliyefanikiwa kuchukua nafasi hiyo; na
- nafasi ambayo haijazwa kwa sababu ya kesi ya korti iliyosubiri au kuanza kwa mchakato wa nidhamu.

Pendekezo

Taasisi za umma kufuata Kanuni ya 23 ya Kanuni za Tume ya Utumishi wa Umma 2020 kuhusu uteuzi wa kaimu.

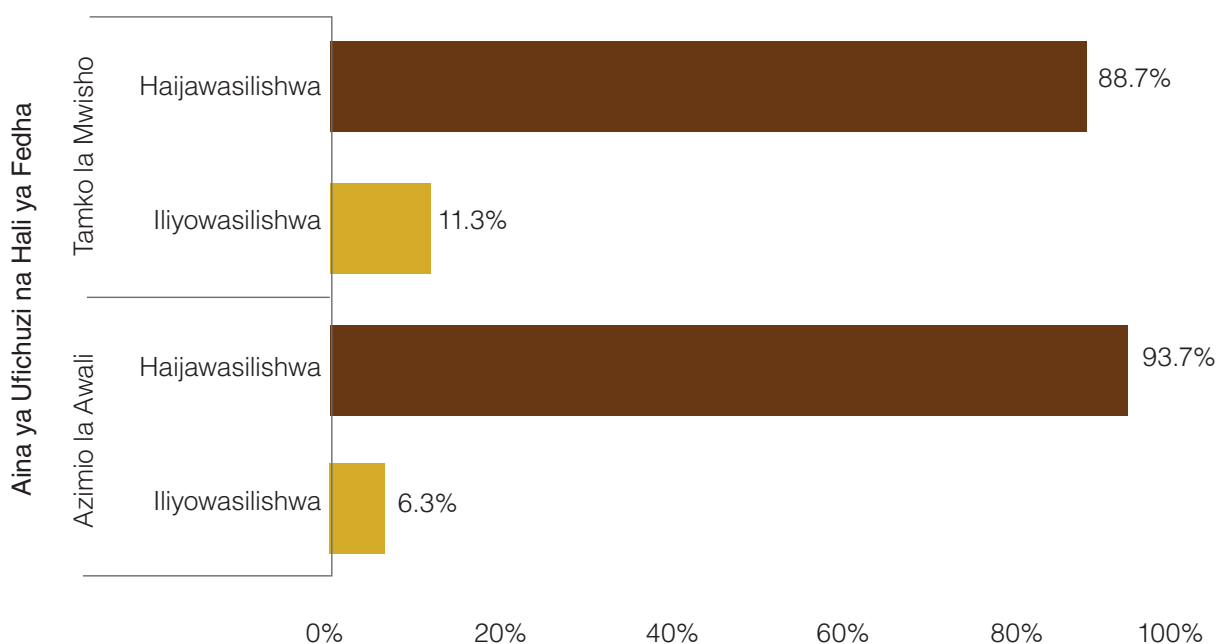
4.5.2 Kuzingatia Utawala wa Sheria, Uadilifu na Maadili ya Maadili

a) Kuzingatia Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma juu ya ufichuzi wa kifedha

Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma (POEA) 2003 inafanya kuwa sharti la lazima kwa maafisa wa umma kutoa ufunuo wa kifedha wao wenyewe, wenzi wao na watoto wanaowategemea. Usimamizi wa matamko ya utajiri unasimamiwa chini ya Ilani ya Sheria Namba 53 ya tarehe 8 Aprili 2016 ambayo inatoa taratibu za kutangaza mapato, mali na madeni. Tamko la mapato, mali na madeni ni nyenzo ya kukuza uwajibikaji na uwazi na pia kupambana na Ufisadi.

Afisa wa umma anatangaza juu ya kuingia kwenye huduma utajiri na madeni yao, kila baada ya miaka miwili wanatangaza kile walichokusanya na wakati wa kutoka wanasema serikali wameacha huduma hiyo. Ni chombo kinachotumiwa na wakala wanaochunguza ufisadi katika hali ambapo afisa anaingia kazini na utajiri kidogo lakini ghafla shina zenye thamani kubwa, bila kulinganishwa na mapato. Utafiti ulitaka kujua idadi ya maafisa ambao walitii Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003 juu ya ufichuzi wa kifedha.

Muhtasari wa taasisi zilizowasilisha matamko ya awali na ya mwisho kama inavyohitajika chini ya Sehemu ya 27 (3) na 27 (5) ya POEA, 2003 juu ya matamko ya awali na ya mwisho imewasilishwa kwenye Mchoro 4-10.

Mchoro 4-10: Hali juu ya uwasilishaji wa Azimio la awali na la mwisho na Taasisi za Umma

Matokeo

i) Ingawa kulikuwa na uteuzi 10,793 ni maafisa 684 tu ndio walitoa matamko yao ya awali. Kati ya maafisa 9,392 ambao walitoka kwenye huduma hiyo maafisa 1,065 tu ndio walitoa matamko yao ya mwisho. Kiwango cha kufuata,

kwa hivyo, kilikuwa 6% na 11% kwa matamko ya awali na ya mwisho mtawaliwa.

ii) Ingawa viwango vya kufuata matamko ya awali na ya mwisho vilikuwa vimepanda kidogo ikilinganishwa na ripoti ya 2018/2019, maafisa wengi walikuwa bado hawajatii. Hii ni ishara

tosha kwamba maafisa wengi waliojiunga au kutoka kwa huduma hawakuwasilisha matamko yao kama inavyotakiwa na POEA, 2003.

Kila tamko la miaka miwili

Kwa mujibu wa Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma (POEA) 2003 na Ilani ya Sheria Namba

53 ya 2016, kipindi cha tathmini kilikuwa mwaka wa tamko kwa kila kipindi cha tamko la miaka miwili 2017/2019.

Jedwali 4-20 hutoa muhtasari wa viwango vya kufuata kwa sekta tano

Jedwali 4-20: Hali ya Kuzingatia Tamko la Miaka Miwili ya Mapato, Mali na Madeni katika Utumishi wa Umma

Kitengo	Jumla ya maafisa	Idadi ya Maafisa waliotii	% Kuzingatia	Maafisa Wasiotii	% Kutofuata	Idadi ya kesi ambapo mchakato wa nidhamu ulikamilishwa	Idadi ya kesi ambazo mchakato wa nidhamu haukukamilishwa **
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	5,282	5,220	98.83%	62	1.17%	49	11
Wizara na Idara za Serikali	*88,721	86,787	97.82%	1,934	2.18%	119	1,665
Vyuo Vikuu vya Umma	21,177	20,495	96.78%	682	3.22%	153	7
Mashirika ya Serikali na SAGA	*103,551	101,308	97.83%	2,243	2.17%	76	23,09
Tume za kisheria na mamlaka	490	478	97.55%	12	2.45%	6	-
Jumla	219,221	214,288	98%	4,933	2%	403	3,992

* Iliyotokana na Gazette ya Kenya Namba 8091 ya tarehe 12 Oktoba, 2020.

** Tofauti kutoka kwa safu ya kutotii ni kwa sababu ya kutoka na kutowasilisha tena matamko baada ya ufafanuzi

Pendekezo

Maafisa walioidhinishwa kuhakikisha kufuata POEA, 2003 kwa kuzingatia matamshi ya awali, kila baada ya miaka miwili na mwisho.

a) Azimio la zawadi

Kanuni za Uongozi na Uadilifu, 2015 zinaelezea asili na thamani ya zawadi afisa wa umma anaweza kupokea na kuhifadhi na ile ambayo

itasalimishwa kwa shirika. Kanuni pia zinahitaji mashirika ya umma kutunza sajili za zawadi. Utafiti huo ulitaka kuthibitisha uwepo wa sajili za zawadi, na hali ya zawadi iliyotangazwa.

Muhtasari wa taasisi zilizo na zawadi zilizopokelewa na kutangazwa na maafisa wa umma na zile zilizotolewa na taasisi za umma zinawasilishwa katika Jedwali 4-21.

Jedwali 4-21: Zawadi Zilizopokelewa na Kutangazwa na Maafisa wa Umma na Zawadi zinazotolewa na Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi na zawadi zilizotangazwa na Maafisa	Zawadi zilizopokelewa na kutangazwa na maafisa na Zawadi Zinazopewa Taasisi au Watu Binafsi		
			Zawadi zilizotangazwa na Maafisa	Zawadi Zinazopewa Mashirika au Watu Binafsi	Jumla ya Zawadi
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	3 (10%)	10	15	25
Wizara na Idara za Serikali	49	4 (8%)	120	34	154
Vyuo Vikuu vya Umma	35	14 (40%)	147	104	251
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	47	1,401	2,632	4,033
Tume za kisheria na mamlaka	7	-			-
Jumla	291	68(23%)	1,678	2,785	4,463

Zawadi sio jambo baya, zawadi hubadilishwa kila wakati katika mwingiliano wa kibinadamu. Walakini, mwenye ofisi ya umma lazima afikiria kwa uangalifu asili ya zawadi anayoweza kupokea. Hii ni kwa sababu wakati mwingine zawadi hutumiwa kama njia ya ufisadi unaolenga kushawishi mchakato wa kufanya uamuzi kumfaa yule anayetoa zawadi hiyo. Kwa sababu hii, utoaji na upokeaji wa zawadi katika utumishi wa umma umewekwa.

Tokeo

Maafisa bado walipokea zawadi za kifedha wakati wengine walibakiza zawadi zisizo za fedha zenye thamani ya zaidi ya Ksh. 20,000 kinyume na Kanuni za 5 (2) za Kanuni za Uongozi na Uadilifu 2015.

Pendekezo

Taasisi za umma zinapaswa kufungua na kudumisha rejista ya zawadi katika fomu iliyowekwa kama ilivyoainishwa katika Ratiba katika Fomu A, B-I na B-II katika Kanuni za Sheria ya Uongozi na Uadilifu, 2015 na Kanuni za Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma, 2016.

4.5.3 Kukuza Uadilifu na Maadili ya Maadili

a. Kusimamia mgongano wa maslahi

Usimamizi wa mgongano wa maslahi ni msingi wa utawala bora. Kifungu cha 75 (1) (a) kinasema kwamba afisa wa Serikali atakuwa na tabia, iwe katika maisha ya umma na rasmi, katika maisha ya faragha, au kwa kushirikiana na watu wengine, kwa njia ambayo inaepuka mgongano wowote kati ya maslahi ya kibinafsi na majukumu ya umma au rasmi. Sehemu ya 16 ya Sheria ya Uongozi na Uadilifu 2012 inashughulikia mgongano wa maslahi. Inatoa kati ya mambo mengine kuwa *“Afisa wa Serikali au afisa wa umma atatumia bidii zaidi kuepukana na kuwa katika hali ambayo maslahi ya kibinafsi yanapingana au yanaonekana kupingana na majukumu ya afisa wa Serikali au afisa wa umma.”*

Migogoro inaweza kutokea mara kwa mara, ni nini cha umuhimu, na inahitajika kwa afisa wa umma ni kutoa taarifa kamili. Hii inatoa wito kwa mashirika kufuata mazoea ambayo yanawezesha kufunua maslahi. Muhtasari wa taasisi ambazo maafisa walitangaza mgongano wa maslahi na idadi ya migogoro iliyotangazwa imewasilishwa katika Jedwali 4-22.

Jedwali 4-22: Utunzaji wa Sajili za Migogoro ya Riba na Idadi ya Migogoro ya Riba Imetangazwa

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi Haikudumishwa Migogoro ya Sajili za Maslahi	Idadi ya Taasisi ambayo haikuwa na Mgongano wa Maslahi ilitangazwa	Idadi ya Taasisi ambapo Mgongano wa Maslahi ulitangazwa	Idadi ya Mgongano wa Maslahi uliotangazwa na Taasisi
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	4(40%)	8 (80%)	2 (20%)	20
Wizara na Idara za Serikali	49	15 (31%)	47 (96%)	2 (4%)	12
Vyuo Vikuu vya Umma	35	1(3%)	27 (77%)	8 (23%)	45
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	23 (12%)	166 (87%)	24 (13%)	420
Tume za kisheria na mamlaka	7	2 (29%)	5 (71%)	2 (29%)	21
Jumla	291	45 (15.5%)	253 (86.9%)	38 (13.1%)	518

Pendekezo

Taasisi za umma kudumisha mgongano wa sajili kama inavyotakikana chini ya Kifungu cha 16 (11) cha Sheria ya Uongozi na Uadilifu, 2012

a. Hatua za Kuripoti Ufisadi

Kupambana na Ufisadi mashirika ya umma yanahitajika kuweka hatua za kuripoti na kuunda Kamati za Kuzuia Ufisadi ambazo jukumu lao ni kukuza na kutekeleza Mipango ya

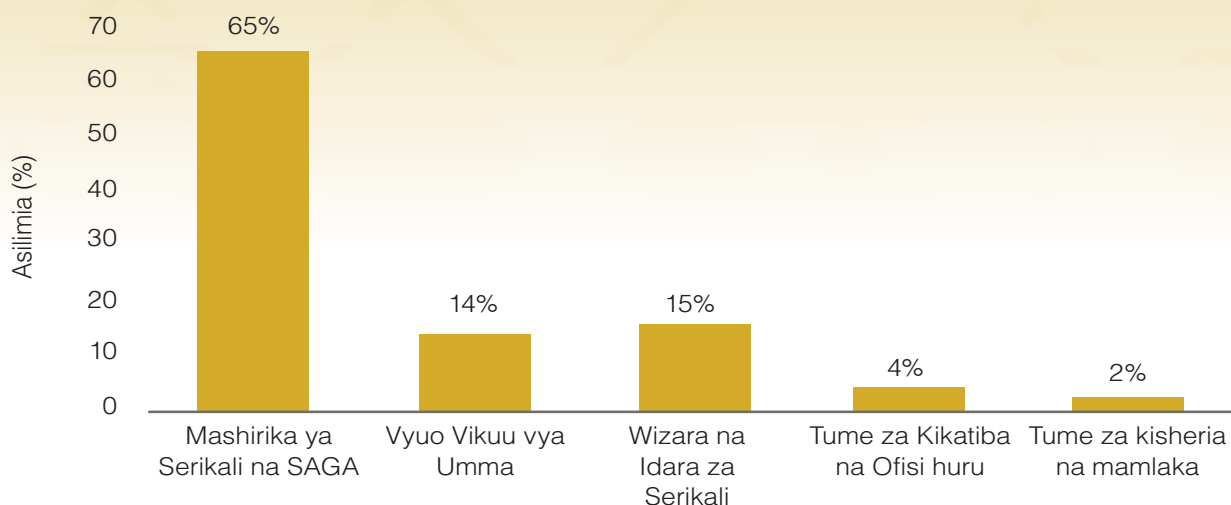
Kuzuia Ufisadi. Hatua zilizopitishwa zinapaswa kuwa za kwamba mtu binafsi anaweza kuripoti vitendo vya Ufisadi au maadili na wakati huo huo kulindwa kutokana na athari zinazoweza kutokea kutoka kwa watu wanaohusishwa.

Muhtasari wa Idadi ya Taasisi na Kamati za Kuzuia Ufisadi (CPC), ziliripoti kesi za ufisadi, maafisa walioshtakiwa na njia zinazotumiwa kuripoti kesi za ufisadi zinawasilishwa katika Jedwali 4-23 na Mchoro 4-11.

Jedwali 4-23: Taasisi za Umma na CPC, Ripoti za Kesi za Ufisadi, Maafisa Wanaoshtakiwa na njia zinazotumika Kuripoti Kesi za Ufisadi

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi na Kesi Zilizoripotiwa za Ufisadi Mwaka wa Fedha wa 2019/2020	Idadi ya Taasisi na Maafisa Wamesomewa Mashtaka kufikia tarehe 30 Juni 2020	Idadi ya Taasisi na CPC
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10		4 (40%)	6 (60%)
Wizara na Idara za Serikali	49	12 (24%)	11(22%)	34 (69%)
Vyuo Vikuu vya Umma	35	9 (26%)	4 (11%)	32 (91%)
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	25 (13%)	15 (8%)	158 (83%)
Tume za kisheria na mamlaka	7	1(14%)	0	6(86%)
Jumla	291	47 (16%)	34 (12%)	236 (81%)

Jamii ya Taasisi za Umma

Mchoro 4-11: Njia Zinazotumika Kuripoti Kesi za Ufisadi

Matokeo

- Ufisadi inadhoofisha uwezo wa serikali wa kutoa huduma za msingi kama vile huduma za afya na elimu na husababisha upotevu wa rasilimali za umma.
- Ufisadi huongeza gharama ya kufanya biashara, inakatisha tamaa uwekezaji wa kigeni na wa ndani, inapotosha matumizi ya umma, inapunguza ufanisi wa kiuchumi na kupunguza kasi ya michakato ya kiutawala kwa hivyo, kudhoofisha maendeleo na

utoaji wa huduma. Ikibainika, inaweza kuzuia kufanikiwa kwa Dira ya 2030, Ajenda Kubwa Nne na malengo mengine ya maendeleo.

a. Kuenea kwa Kesi za Ufisadi

Muhtasari wa idadi ya kesi za ufisadi zilizoripotiwa, idadi ya maafisa walioshtakiwa, waliopatikana na hatia au waliopelekwa kwa hatua ya kiutawala imewasilishwa katika Jedwali 4-24

Jedwali 4-24: Hali ya Kesi za Ufisadi Zilizoripotiwa katika Taasisi za Umma

Hali ya Kesi	Idadi ya Kesi za Ufisadi	Idadi ya Maafisa wanaoshtakiwa Mahakamani	Idadi ya Maafisa waliohukumiwa	Idadi ya Kesi Zilizorejelewa kwa Hatua ya Utawala
Udanganyifu	166	14	6	57
Matumizi mabaya ya ofisi	134	65	1	69
Hongo	43	8	1	34
Ubadhirifu wa Fedha za Umma	21	17	0	18
Ukiukaji wa Maadili	19	4	0	18
Ubadhirifu	14	3	0	9
Nyingine yoyote (Kushindwa Kutii Sheria ya Ununuzi na Masharti ya, Maadili Yasiyofaa, na Uhalifu wa Kiuchumi kati ya zingine)	13	20	0	5
Mgongano wa riba	9	1	0	6
Kuibiwa kwa zabuni	4	0	0	3
Uharibifu wa mali ya umma	2	0	0	1
Kughushi	2	0	0	2
Jumla	427	132	8	222

Matokeo

- a) Kama kipindi cha tathmini 2018/2019 ulaghai na unyanyasaji wa ofisi bado zilikuwa aina za Ufisadi zilizoenea zaidi.
- b) Kulingana na EACC, maafisa 92 walichunguzwa, kati yao 15 walishtakiwa na kuhukumiwa.
- c) Jumla ya faili 183 zilipendekezwa kwa hatua za kiutawala.

Pendekezo

EACC kukagua mpango wa uadilifu wa utumishi wa umma ili kuilinganisha na Katiba na sheria husika.

4.5.4 Kukuza Uwazi na Uwajibikaji

Mashirika ya umma yanawajibika kwa umma kwa matumizi ya rasilimali walizokabidhiwa. Uwazi unakuzwa na mashirika ya umma na miongoni mwa mambo mengine, kuonyesha

hati za huduma hadharani; kuhakikisha urahisi wa upatikanaji wa habari na umma; kutoa habari muhimu kwa umma; kuwa na michakato ya uwazi na ya kidemokrasia; kufuata sheria za upatikanaji wa habari; na kuwasilisha ripoti kwa Bunge ambalo hutumia mamlaka ya usimamizi juu ya Mtendaji.

Uwajibikaji unakuzwa kwa kutumia nguvu na kutumia rasilimali za umma kwa faida ya umma, kukubali uwajibikaji wa maamuzi, kuwa tayari kuhalalisha vitendo, kutoa sababu za hatua za kiutawala, kufanya kazi kufikia malengo ya shirika kwa njia wazi na ya uwazi na kuwa msikivu kwa mahitaji ya raia.

a) Upatikanaji wa Habari na Wananchi

Muhtasari wa taasisi za umma ambazo zilikuwa zimeandaa miongozo ya upatikanaji wa habari na zile ambazo hazikuwasilishwa katika Jedwali 4-25.

Jedwali 4-25: Taasisi za Umma zilizo na Miongozo ya Upataji habari

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Taasisi bila Mwongozo	Taasisi zilizo na miongozo
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	5	5
Wizara na Idara za Serikali	49	43	6
Vyuo Vikuu vya Umma	35	23	12
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	138	52
Tume za kisheria na mamlaka	7	5	2
Jumla	291	214 (73.5%)	77 (26.5%)

Matokeo

- i) Raia wana haki ya kikatiba kupata habari zinazoshikiliwa na mashirika ya umma. Ili kuwezesha upatikanaji wa habari, mashirika ya umma yanatakiwa kuandaa miongozo.
- ii) Badala ya kupakia mwongozo wa upatikanaji wa habari, taasisi tisa zilipakia Sheria ya ATI, 2016 au nakala za ripoti za kila robo zilizowasilishwa mapema kwa CAJ.

Pendekezo

Taasisi za umma zinapaswa kukuza miongozo juu ya upatikanaji wa habari kulingana na agizo lao, vifungu vya kikatiba na Sheria ya Upataji Habari, 2016.

a) Njia zinazotumiwa na raia kutafuta Habari

Raia wanazidi kudai habari kutoka kwa taasisi za umma. Njia inayopendelewa zaidi na raia kutafuta habari kutoka kwa taasisi za umma

ilikuwa barua pepe kwa 35%, ikifuatiwa na simu kwa 21%, na media ya kijamii (Facebook, WhatsApp na twitter) kwa 16%. Barua pepe na media ya kijamii pamoja zilikuwa 51% ya maombi. Walakini, matumizi ya Instagram na twitter bado yalikuwa chini sana. Aina ya habari inayotafutwa na raia ilikuwa juu ya kucheleweshwa au kutarajiwa utoaji wa huduma na ushauri / mwongozo wa kitaalam.

Tokeo

Kuchukuliwa kwa majukwaa ya dijiti na raia kunaongezeka.

b) Mkakati wa Mawasiliano na Muonekano wa Shirika

Muhtasari wa taasisi ambazo zilikuwa zimetengeneza mkakati wa mawasiliano kama ilivyopendekezwa katika Ripoti ya Tathmini ya 2018/2019 imewasilishwa katika Jedwali 4-26.

Jedwali 4-26: Upatikanaji wa Mkakati wa Mawasiliano katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi bila Mkakati wa Mawasiliano	%	Idadi ya Taasisi na Mkakati wa Mawasiliano	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	7	70	3	30
Wizara na Idara za Serikali	49	36	73	13	27
Vyuo Vikuu vya Umma	35	18	51	17	49
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	99	52	91	48
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	14	6	86
Jumla	291	161	55.3	130	44.7

Mawasiliano yaliyopangwa na umma ni njia muhimu ya kukuza uwazi na uwajibikaji. Mkakati mzuri wa mawasiliano husaidia shirika kushiriki mpango mkakati wake na wafanyikazi, wadau na umma kwa jumla. Inahakikisha kuwa habari zote muhimu hutawanywa kwa watu sahihi kwa wakati unaofaa, katika muundo sahihi na kutumia idhaa sahihi.

Mkakati wa mawasiliano unawawezesha wafanyikazi kurejelea taratibu zilizosanifiwa wakati wa kuingiliana ndani na nje, na kuhakikisha kuwa kila mtu ana habari za kutosha. Usawa na mtiririko wa habari pia unadumishwa mahali pa kazi, kati ya wadau na miongoni mwa raia.

Matokeo

- i) Taasisi kumi na saba zilipakia mikakati ya mawasiliano ambayo ilikuwa imepitwa na wakati.
- ii) Ilibainika kuwa njia mpya za mawasiliano ambazo umma hupendelea kama media ya kijamii hazikuangaliwa katika mikakati ya kizamani.
- iii) Ukosefu wa mkakati wa mawasiliano unaweza kuweka shirika kwa utawanyiko wa habari ambao haiendani au vizuizi vya habari. Hii inaweza kusababisha kutokuaminiana na umma au wafanyikazi. Inaweza pia kuathiri vibaya utoaji wa huduma.

¹⁰Obsolete communication strategy is one that is not aligned to the Taasisi's strategic plan. These were strategies dating over five years ago.

Mapendekezo

- i) Taasisi zinapaswa kuendeleza na kutekeleza Mkakati wa Mawasiliano ambao umefungamana na mpango mkakati.
- ii) Mikakati ya mawasiliano ya zamani inapaswa kurekebisha.

a. Miongozo juu ya Mwonekano na Ushirikiano wa media

Mwonekano ni juu ya raia na wadau kujua shirika, nini linatoa na inachangia utoaji mzuri wa huduma na ufanisi wa utendaji. Taasisi zingine ambazo hazikuwa na mkakati wa mawasiliano ziliwasilisha miongozo juu ya kujulikana na ushiriki wa media. Muhtasari wa taasisi zilizo na miongozo juu ya kujulikana na ushiriki wa media zinawasilishwa katika Jedwali 4-27.

Jedwali 4-27: Upatikanaji wa Miongozo juu ya Mwonekano na Ushiriki wa Vyombo vya Habari

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Miongozo juu ya Mwonekano wa Shirika		Miongozo juu ya Ushirikiano wa Vyombo vya Habari	
		Idadi ya Taasisi bila miongozo	Idadi ya Taasisi na miongozo	Idadi ya Taasisi bila miongozo	Idadi ya Taasisi na miongozo
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	7 (70%)	3 (30%)	5	5
Wizara na Idara za Serikali	49	36 (73%)	13 (27%)	37	12
Vyuo Vikuu vya Umma	35	18 (51%)	17 (49%)	20	15
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	99 (52%)	91 (48%)	109	81
Tume za kisheria na mamlaka	7	1 (14%)	6 (86%)	2	5
Jumla	291	161(55.3%)	130 (44.7%)	173 (59.5%)	118 (40.5%)

Kuwepo kwa miongozo juu ya kujulikana na ushiriki wa media hutoa fursa kwa washirika kushirikiana na shirika na kusaidia kufanikisha agizo lake. Kuonekana kwa chapa kunaweza kupatikana kwa kushirikisha raia na wadau kupitia mawasiliano ya mkondoni na nje ya mtandao kama vile majukwaa ya media ya kijamii, ushiriki wa media na shughuli za ushirika.

Tokeo

Miongozo mingi juu ya mwonekano uliowasilishwa haikuwa imeidhinishwa na usimamizi wa taasisi husika.

Kwa ujumla, utawala bora ni muhimu katika kuwezesha taasisi kufikia malengo yake. Kwa taasisi za umma, lengo ni kufikia matokeo ambayo yanaongeza au kudumisha ustawi wa raia tofauti na sekta binafsi ambapo lengo

ni kupata faida. Kuzingatia sheria, usawa na haki hupewa uzito mkubwa kuliko utendaji wa kifedha.

4.6 Usimamizi wa utendaji

Usimamizi wa utendaji unakusudia kuboresha utoaji wa huduma. Inaunganisha utendaji wa mtu binafsi na malengo na malengo ya shirika. Ili kuwe na kuboreshwa kwa Usimamizi wa utendaji taasisi zinahitaji kujipanga mapema, lazima kuwe na kujitolea kwa watoaji na njia za kufuatilia na kupima zinazokubaliwa. Muhimu zaidi ni hitaji la kuunganisha bajeti na zinazoweza kutolewa. Kwa tija iliyoboreshwa na ufanisi ulioimarishwa na ufanisi katika utoaji wa huduma za umma kuna haja ya kuhakikisha uuzaji upya wa mara kwa mara kwa kwanza kutambua ujuzi na ustadi unaohitajika na taasisi kufikia lengo lake na kuwezesha maafisa kupata ujuzi huo. Kwa kuongezea, kuna haja

ya kuwahamasisha maafisa kwa kuwatambua wale wanaofaulu katika utoaji wa huduma na pia kuweka hatua za kushughulikia utendaji usioridhisha.

Chini ya Uwanja huu husika, Tume ilitaka kubaini ikiwa taasisi za umma zimeweka hatua zinazohitajika kwa Usimamizi wa ufanisi. Kiashiria cha Utendaji walikuwa-

- Upatikanaji wa mpango mkakati ulioidhinishwa na utendaji,
- Upatikanaji wa mpango wa kazi wa shirika wa kila mwaka kwa mwaka wa fedha wa 2019/2020;
- Upatikanaji wa mikataba ya utendaji iliyosainiwa, alama ya tathmini ya Mkataba wa Utendaji (Alama ya Mchanganyiko) kwa mwaka wa fedha 2018/2019,
- Kuweka malengo ya utendaji na Tathmini ya Watumishi,
- Kudhamini maafisa katika taasisi za umma kwa mafunzo ya kibinafsi;
- Tathmini ya Athari za Mafunzo (TIA);
- Udhibiti wa nidhamu,

- Kupatikana kwa sera za kufundisha na ushauri;
- Kupatikana kwa Hesabu ya Hesabu na Mipango ya Rasilimali Watu;
- Kutoka na njia za kutoka;
- Toka mahojiano na uchambuzi wa mahojiano ya maswali; na
- Kuzingatia hatua juu ya Usimamizi wa Covid-19.

4.6.1 Utendaji wa Taasisi

(a) Mpango Mkakati ulioidhinishwa na Uendeshaji

Mpango mkakati ni zana ya uwajibikaji kupitia ambayo taasisi za umma zinajitolea kupeleka huduma maalum kwa umma kwa kipindi maalum. Pia inaelezea rasilimali zinazohitajika kutekeleza mpango huo.

Jedwali 4-28 linaonyesha muhtasari wa mashirika ambayo yalikuwa yameidhinisha na kutekeleza mipango ya kimkakati.

Jedwali 4-28: Upatikanaji wa Mipango ya Mkakati Iliyoidhinishwa na ya Utendaji katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Bila SP iliyoidhinishwa	%	Na SP iliyoidhinishwa	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	11	0	0.00	11	100.00
Wizara na Idara za Serikali	49	18	36.73	31	63.27
Vyuo Vikuu vya Umma	35	6	17.14	29	82.86
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	23	12.11	167	87.89
Tume za kisheria na mamlaka	6	1	16.67	5	83.33
Jumla	291	48	16.49	243	83.51

Mpango Mkakati unawezesha shirika kufanya kazi kufikia malengo yake kwa utaratibu. Kuwa na mpango mkakati ni kanuni muhimu ya utawala bora. Kutokuwa na mpango mkakati wa sasa kunamaanisha taasisi zilizoathiriwa zinatekeleza mipango kwa njia isiyo ya kawaida. Programu kama hizo hazizezi kuambatana na maono ya kisekta yao na Dira ya Kenya 2030. Kwa hivyo itakuwa ngumu kupima mchango wao katika ajenda ya kitaifa ya maendeleo.

Tokeo

Wizara na Idara za Serikali zilikuwa na kiwango cha chini cha utii kwa asilimia 63. Kiwango cha chini kiliathiri vibaya kufuata na taasisi za mto na utoaji wa huduma.

Mapendekezo

- Hazina ya Kitaifa kutekeleza mahitaji ya taasisi kuwa zimepitisha Mipango ya Kimkakati kabla ya kupakia bajeti za taasisi.

- ii) Taasisi za umma ambazo hazina mipango mkakati ya sasa ya kuharakisha kukamilisha kwao.
- iii) Taasisi za umma kuandaa au kukagua mipango mkakati na kuziunganisha na MTP III na Dira ya 2030.

(a) Mipango ya Kazi ya Shirika ya Kila Mwaka kwa Mwaka wa Fedha wa 2019/2020

Muhtasari wa taasisi za umma ambazo zilikuwa na mipango ya kazi ya kila mwaka na zile ambazo hazikuwa nazo zinawasilishwa katika Jedwali 4-29.

Jedwali 4-29: Upatikanaji wa Mipango ya Kazi ya Shirika ya Mwaka 2019/20 FY katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi Bila AWP	%	Idadi ya Taasisi na AWP	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	4	40.00	6	60.00
Wizara na Idara za Serikali	49	15	30.61	34	69.39
Vyuo Vikuu vya Umma	35	16	45.71	19	54.29
Mashirika ya Serikali na SAGAs	190	58	30.53	132	69.47
Tume za kisheria na mamlaka	7	0	0.00	7	100.00
Jumla	291	93	32.0%	198	68.0%

Mipango wa kazi ni mfumo wa ndani wa kuziwajibisha timu. Kupitia mashirika ya mipango ya kazi ya kila mwaka yana uwezo wa kufuatilia, kupima na kutathmini maendeleo na inapobidi badilisha kozi. Kutopatikana kwa mipango wa kazi wa kila mwaka inafanya kuwa ngumu kupima utendaji wa taasisi.

Tokeo

Vyuo Vikuu vya Umma ilikuwa na kiwango cha chini cha kufuata kwa kuzingatia kuwa na mipango ya kazi ya kila mwaka.

Pendekezo

Taasisi zinapaswa kukuza na kutekeleza mipango ya kazi ya kila mwaka ili kuwezesha kufanikiwa kwa malengo ya taasisi.

(a) Alama ya Tathmini ya Mkataba wa Utendaji (Alama nyingi) kwa Mwaka wa Fedha 2018/2019

Taasisi za umma ambazo zimewekwa kwenye kandarasi ya utendaji hutathminiwa kila mwaka kutathmini kiwango cha mafanikio ya malengo yaliyowekwa. Tathmini ya mkataba wa utendaji ilifanywa kwa Wizara na Idara za Serikali, Mashirika ya Serikali na SAGAs, Vyuo Vikuu vya Umma na taasisi za juu. Upimaji wa utendaji unatoka kwa alama ya utendaji ya 1.0 (utendaji bora) ambayo ni ya juu zaidi taasisi ya umma inaweza kufikia hadi 0 (utendaji duni), alama ya chini kabisa ya utendaji ambayo taasisi inaweza kurekodi kama inavyoonyeshwa kwenye Jedwali 4-30 hapa chini.

Jedwali 4-30: Vigezo vya Kupima Utendaji

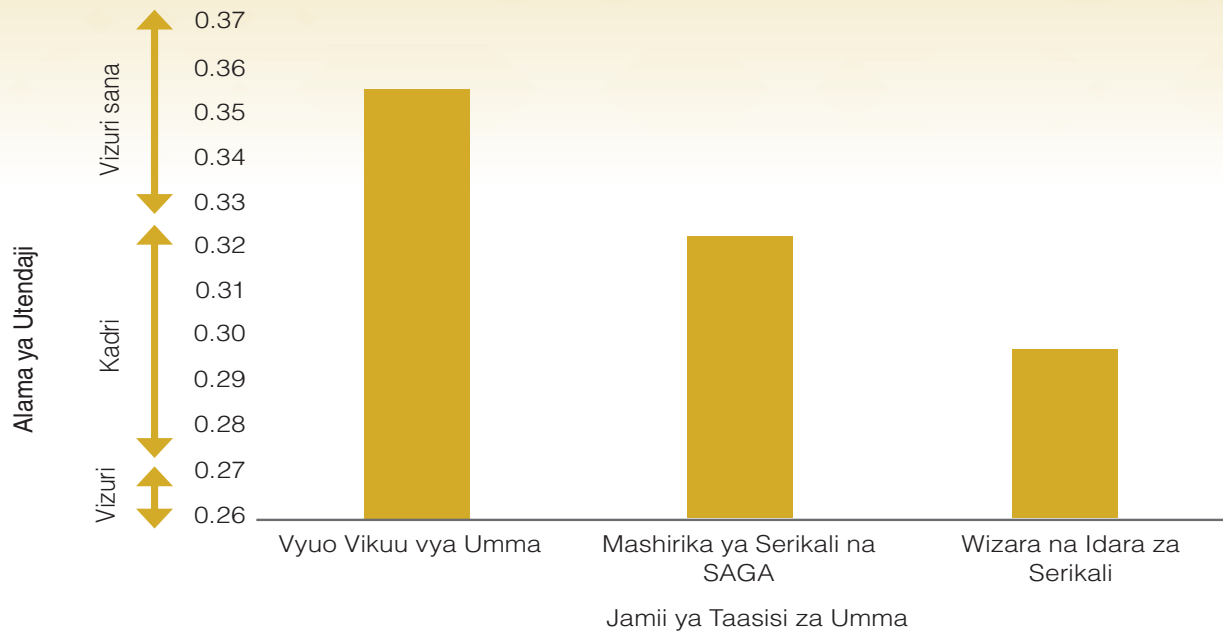
Kiwango cha Thamani ya Viwango vya Utendaji	Kitengo cha Utendaji
$0.4167 < X * < 1.0000$	Bora Zaidi
$0.3333 < X < 0.4167$	Vizuri sana
$0.2778 < X < 0.3333$	Vizuri
$0.2500 < X < 0.2778$	Vizuri kadri
$0.0000 < X < 0.2500$	Vibaya

* Ambapo X ni alama ya Utendaji ya taasisi.

Chanzo: Alama ya utendaji imepitishwa kutoka kwa miongozo ya ukandarasi wa utendaji wa viwango vya FY 2018/19.

Muhtasari wa alama ya tathmini ya utendaji na sekta imeonyeshwa kwenye Mchoro 4-12.

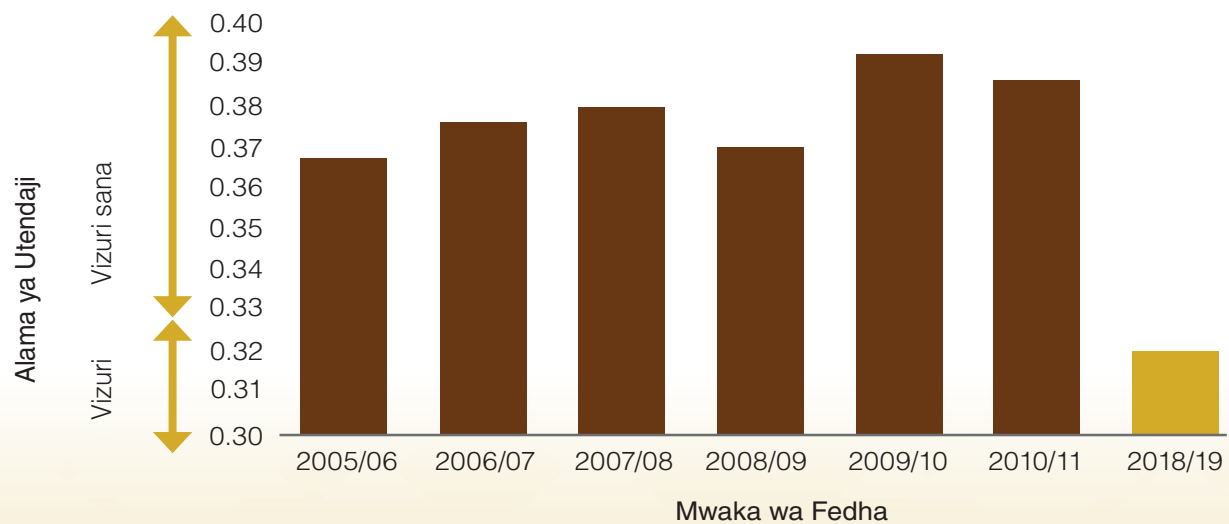
Mchoro 4- 12: Mchoro wa Utendaji na Kategoria

Matokeo

- i) Jumla ya jumla ya utendaji wa taasisi zilizotathminiwa ni 0.3205. Kiwango hiki cha utendaji ni cha chini kwamba kiwango cha utendaji kilisajiliwa katika miaka sita ya kwanza ya kuanzishwa kwa mikataba ya utendaji katika utumishi wa umma.
- ii) Utendaji wa huduma ya umma ulikuwa katika hali ya kushuka ikilinganishwa na miaka ya nyuma.

(a) Mikataba ya utendaji iliyosainiwa wakati wa mwaka wa fedha wa 2019/2020

Muhtasari wa taasisi ambazo zilitia saina kandarasi za utendaji au zilizokuwa zimehakiki mikataba ya utendaji wakati wa Mwaka wa Fedha wa 2019/2020 na zile ambazo hazikuwa nazo zimewasilishwa katika Jedwali 4-31.

Chanzo: Ripoti za tathmini ya mikataba ya utendaji kwa 2005/2006 - 2010/2011

Mchoro 4- 13: Utendaji wa Jumla wa Utumishi wa Umma: 2005/2006 - 2010/2011; & 2018/2019

Findings

- i) The overall aggregate performance score for Taasisi evaluated was 0.3205. This level of performance is lower than the performance level registered in the first six years of introduction of performance contracts in the public service.
- ii) The performance of the public service was on a decline trend compared to the previous years.

(d) Signed performance contracts during the 2019/2020 financial year

A summary of Taasisi which signed performance contracts or had vetted performance contracts during the 2019/2020 Financial Year and those which did not have are presented in Table 4-31.

Jedwali 4- 31: Kutia saina kwa Mikataba ya Utendaji ya 2019/20 katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi haikusaini PC za 2019/20	%	Idadi ya Taasisi Zilizosaini 2019/20 PC	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10		%	0	0.00
Wizara na Idara za Serikali	49	36	73.47	13	26.53
Vyuo Vikuu vya Umma	35	13	37.14	22	62.86
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	63	33.16	127	66.84
Tume za kisheria na mamlaka	7	7	100.00	0	0.00
Jumla	291	129	44.33	162	55.67

Mkataba wa utendaji ni zana ambayo inakuza uwazi na uwajibikaji. Mkataba wa utendaji unapaswa kushikamana na mpango mkakati na mpango wa kazi wa kila mwaka wa taasisi kwa mwaka fulani. Walakini, sio kila shughuli katika mpango wa kazi wa kila mwaka imeongezeka hadi mkataba wa utendaji. Shughuli muhimu tu za kipaumbele ambazo zina athari ya moja kwa moja kwa maisha ya raia zinajumuishwa katika mkataba wa utendaji.

Matokeo

- i) Kushindwa kwa 44% ya taasisi zilizofanyiwa utafiti kutia saina kandarasi ya utendaji haitoi vizuri katika suala la kukuza uwazi na uwajibikaji.
- ii) Kifungu cha 249 cha Katiba kinasema kwamba Tume za Kikatiba na wamiliki wa Ofisi zinazojitegemea wanatii Katiba na sheria na hawazingatiwi na maagizo au udhibiti wa mtu au mamlaka yoyote. Hii inaweza kuelezea ni kwanini hakuna aliyesaini Mkataba wa Utendaji ambao kawaida huongozwa na wizara.

Mapendekezo

- i) Taasisi zote za umma kutia saina mikataba ya utendaji.
- ii) Kwa Tume za Kikatiba na wamiliki wa Ofisi zinazojitegemea usimamizi utasaini kandarasi ya utendaji na Bodi / Tume husika.
- iii) Taasisi za umma kufanya tathmini ya utendaji ya kila mwaka ili kuwezesha uchambuzi wa matokeo ya utendaji na kutumia habari iliyochanganuliwa kusaidia uamuzi.
- iv) Mpango wa kazi wa mwaka wa shirika ujumuishwe kama moja ya mahitaji ya kawaida wakati wa kusainiwa kwa Utendaji na kusahihisha

(a) Kubatilisha Mikataba ya Utendaji

Taasisi za Umma hutoa kile walichoahidi katika mikataba ya utendaji iliyosainiwa kupitia maafisa wao. Kwa hivyo, ni jukumu la afisa uhasibu / aliyeidhinishwa kuhakikisha kuwa mkataba umesainiwa, uliowekwa kwa kurugenzi / idara / vitengo na maafisa binafsi wa umma. Maafisa wa umma basi wanawajibika kwa malengo

yao wenyewe na kwa pamoja kwa malengo ya idara zao za serikali, Wakala wa Serikali Semi-Autonomous, kurugenzi / idara au vitengo nk.

Kwakusainimkatabawautendajitaasisiinajitolea kutumia rasilimali zilizopo za kibinadamu na kifedha kutekeleza malengo yaliyokubaliwa. Kubadilisha mikataba ya utendaji hadi ngazi ya pili na ya tatu inawawezesha maafisa kuteka malengo yao ya kibinafsi kutoka kwa kiwango kilichotengwa ambacho wanaweza kuwajibika kibinafsi.

Tokeo

Taasisi zote 162 ambazo zilikuwa na mikataba ya utendaji husika katika ngazi ya kwanza haikutoa ushahidi kwamba walifichua mikataba hiyo katika ngazi ya pili.

Pendekezo

Taasisi za umma kuteleza mikataba ya utendaji kwa viwango vya chini na kuhakikisha kuwa idara zote zinachangia utekelezaji wa agizo la taasisi.

(a) Sababu Zinazotolewa na Taasisi za kutosaini Mkataba wa Utendaji

Taasisi zilitoa sababu zifuatazo za kutosaini PC

- i) Kushindwa kuwezesha uhakiki wa Mikataba ya Utendaji kupitia GHRIS;
- ii) Mikataba ya Utendaji ilihakikiwa na / au kutiwa saini na Wenyeviti wa Bodi / Halmashauri wakisubiri kushuhudiwa na Wizara mama;
- iii) Kuchelewa kusaini mikataba ya utendaji inayopelekwa kwa wizara mama;
- iv) Kuchelewesha au kutosaini mikataba ya utendaji kwa Makatibu wa Baraza la Mawaziri;

v) Baadhi ya taasisi mpya ambazo zilikosa miundo na wafanyakazi walisamehewa kusaini PC; na

vi) Kuchelewesha kuteua wajumbe wa Bodi au Halmashauri.

Tokeo

Hivi sasa, hakuna mfumo wowote wa kisheria wa kuongoza mchakato wa kuambukizwa kwa utendaji. Hii inaweza kuelezea ukweli kwamba kuna taasisi nyingi za umma ambazo hazikusaini mkataba wa utendaji mnamo 2019/20.

Pendekezo

Usimamizi wa utendaji kuwa nanga katika sheria.

4.6.2 Utendaji Kazi

Tathmini ya utendaji ni ukaguzi wa mara kwa mara wa utendaji wa kazi ya mfanyakazi na mchango wake katika kutimiza malengo na malengo ya shirika. Kwa hivyo hii inahitaji maafisa wa umma kuweka malengo ambayo watapimwa. Malengo yanaweza kupitiwa kila robo mwaka, nusu mwaka au kila mwaka. Tathmini ya utendaji inaweza kutumiwa kukagua maendeleo na kumzawadia Utendaji wa Juu na pia kufanya maamuzi ambayo yanaweza kujumuisha kuweka mfanyakazi ambaye utendaji wake hauridhishi kwenye mpango wa uboreshaji wa utendaji au hata kujitenga.

(a) Mfumo wa Tathmini ya Utendaji Kazi

Muhtasari wa maafisa walioweka malengo ya utendaji, wale waliopimwa na wale wanaotambuliwa kwa utendaji bora na Kategoria ya taasisi imewasilishwa katika Jedwali 4-32.

Jedwali 4-32: Tathmini ya Wafanyakazi na Kategoria ya Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Wafanyakazi	Tathmini ya Wafanyakazi						
		Idadi ya Wafanyakazi ambao Waliweka malengo ya utendaji wa mtu binafsi?	Idadi ya Wafanyakazi ambao walipimwa?	Idadi ya Wafanyakazi waliozidi malengo yaliyokubaliwa ya utendaji (101% +)	Idadi ya Wafanyakazi ambao wamefikia malengo yote ya utendaji uliokubaliwa (100%)	Idadi ya Wafanyakazi waliofikia kati ya 80 - 99% ya malengo yaliyokubaliwa ya utendaji	Idadi ya Wafanyakazi waliofikia kati ya 60 - 79% ya malengo yaliyokubaliwa ya utendaji	Idadi ya Watumishi waliofikia 59% na Chini ya malengo yaliyokubaliwa ya utendaji
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	4,270	4,071 (95%)	3,744 (92%)	890	1,735	744	335	54
Wizara na Idara za Serikali	91,873	35,874 (63%)	22,448 (39%)	7,467	16,512	2,487	428	329
Vyuo Vikuu vya Umma	24,723	19,712 (80%)	14,009 (71%)	474	1,636	6,237	4,315	613
Mashirika ya Serikali na SAGA	93,527	67,868 (73%)	58,485 (86%)	5,834	13,605	25,535	9,685	1,370
Tume za kisheria na mamlaka	1,467	407 (28%)	298 (73%)	6	52	83	139	14
Jumla	215,860	127,932	98,984	14,671	33,540	35,086	14,902	2,380
Asilimia (%)		59	77.37	14.82	33.88	35.45	15.05	2.40

Matokeo

- i) Karibu 59% ya maafisa waliweka malengo ya mtu mmoja mmoja wakiacha 41% ambao utendaji wao haukuweza kupimwa.
- ii) Wizara na Idara za Serikali na Tume za matumizi ya mamlaka na mamlaka zilirekodi viwango vya chini zaidi vya kufuata kuhusiana na kuweka malengo ya utendaji.
- iii) Karibu nusu ya maafisa waliopimwa walifikia malengo yao.

Pendekezo

Menejimenti inapaswa kutekeleza utekelezaji wa Tathmini ya Utendaji wa Wafanyakazi ya kila mwaka kwa wafanyakazi wote.

(a) Kupitia tathmini ya utendaji kwa maafisa na Kamati ya Usimamizi wa utendaji

Kuwa na maafisa binafsi wa umma kuweka malengo ni hatua ya kwanza tu ya kusimamia utendaji wa mfanyakazi. Ili iwe na maana malengo yaliyowekwa na maafisa binafsi yanapaswa kufuatiliwa mara kwa mara. Katika sekta ya umma hii inafanywa kupitia Kamati za Usimamizi wa utendaji. Jedwali 4-33 linawasilisha uhakiki wa Tathmini ya Utendaji na Kamati za Usimamizi wa utendaji.

Jedwali 4-33: Mapitio ya Tathmini ya Utendaji kazi na Kamati za Usimamizi wa utendaji na Katigoria ya Taasisi

Kitengo	Jumla ya Mashirika	Idadi ya Taasisi ambapo PMC haikutana	%	Idadi ya Taasisi ambapo PMC ilikutana	%	Idadi ya Maafisa Walituzwa	Idadi ya Maafisa Walioamurishwa	Idadi ya Maafisa Walioyekwa kwenye mipango ya uboreshaji wa utendaji
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	9	3.1	1	0.3	-	2	2
Wizara na Idara za Serikali	49	45	15.5	4	1.4	103	29	48
Vyuo Vikuu vya Umma	35	29	10.0	6	2.1	522	9	1
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	152	52.2	38	13.1	3,747	162	517
Tume za kisheria na mamlaka	7	6	2.1	1	0.3	4	1	12
Jumla	291	241	83%	50	17%	4,376	203	580

Ili huduma ya raia kutambuliwa kuna haja ya wafanyikazi wote kupimwa kila mwaka. Hii itawezesha kutambuliwa kwa wasanii wa hali ya juu kufanya vizuri zaidi, wale ambao wanajitahidi kuweka kwenye mipango ya uboreshaji wa utendaji na kujitenga kwa wale ambao hawataki kuboresha.

Tokeo

Idadi ndogo ya mashirika ambayo kamati za kukagua utendaji zilikutana ni dalili kwamba Usimamizi wa utendaji wa wafanyikazi hauchukuliwi kwa uzito. Hii inaathiri vibaya uzalishaji na utoaji wa huduma. Watendaji wa hali ya juu watashushwa kwa kukosa kutambuliwa na watendaji duni hawatakuwa na motisha ya kuboresha.

Pendekezo

Kamati za Usimamizi wa utendaji kukutana kila robo mwaka kukagua utendaji wa wafanyikazi kama inavyotolewa katika Mshahara wa

Utendaji na Mfumo wa Vizuizi kwa Utumishi wa Umma.

4.6.3 Maendeleo ya Rasilimali Watu

(a) Bajeti ya Mafunzo

Kujiendeleza na matarajio ya raia na maendeleo katika nyanja anuwai kuna haja ya kuhakikisha kuwa maafisa wa umma wana ustadi na ustadi muhimu. Zaidi ya hayo, Katiba inataka wafanyikazi wote wa umma wapatiwe fursa za kutosha na sawa za mafunzo. Kwa taasisi kupata bora zaidi kutoka kwa uwekezaji wa mafunzo, mafunzo yanapaswa kufanywa kwa muundo na utaratibu. Taasisi kwa hivyo zinahitaji kufanya tathmini ya mahitaji ya mafunzo, kuandaa makadirio ya mafunzo na kuhakikisha kuwa bajeti ya kutosha ya chini ya 1% ya bajeti ya kawaida hutolewa kwa maendeleo ya rasilimali watu.

Muhtasari wa mgao na matumizi ya mafunzo kwa sekta umeonyeshwa katika Jedwali 4-34.

Jedwali 4-34: Ugawaji na Uingizaji wa Bajeti ya Mafunzo

Sekta	Bajeti ya Mara kwa Mara	Bajeti ya Mafunzo	% ya Bajeti ya Mafunzo kwa Bajeti ya Mara kwa Mara	Matumizi ya Mafunzo	Kiwango cha Matumizi
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	19,551,415,129.00	274,682,442.00	1.4%	178,579,859.00	65%
Wizara na Idara za Serikali	1,192,362,457,314.00	1,355,161,883.00	0.11%	888,038,038.00	66%

Sekta	Bajeti ya Mara kwa Mara	Bajeti ya Mafunzo	% ya Bajeti ya Mafunzo kwa Bajeti ya Mara kwa Mara	Matumizi ya Mafunzo	Kiwango cha Matumizi
Vyuo Vikuu vya Umma	58,824,103,599.00	137,123,054.00	0.23%	97,961,283.00	71%
Mashirika ya Serikali na SAGA	577,509,954,751.20	4,805,191,865.00	0.83%	3,303,200,492.00	69%
Tume za kisheria na mamlaka	6,372,418,046.00	155,375,273.00	2.44%	64,414,019.00	41%
Jumla	1,854,620,348,839.20	6,637,534,517.00	0.36%	4,460,193,691.00	67%

Matokeo

- i) Jumla ya 110 (39%) ya taasisi za umma zimetenga kiwango cha chini cha 1% ya bajeti ya kawaida ili kugharamia mafunzo.
- ii) Utofauti wa data juu ya ugawaji wa bajeti na ufyatujaji ulibainika kutoka taasisi 48.

Pendekezo

Taasisi za umma zinapaswa kuzingatia Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu ya Utumishi

wa Umma, 2016 ambayo inawataka kutenga kati ya 1% na 2% ya matumizi ya kawaida kwa mafunzo.

(a) Tathmini ya Mahitaji ya Mafunzo (TNA)

Jedwali 4-35 inawasilisha muhtasari wa taasisi ambazo zilifanya makadirio ya TNA na Mafunzo.

TNA inaweza kusaidia kurekebisha shida ya utendaji; inahakikisha kuwa mafunzo

Jedwali 4-35: Utekelezaji wa Makadirio ya Tathmini ya Mahitaji ya Mafunzo na Mafunzo katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi			Idadi ya Taasisi iliyoendesha TNA		Jumla ya Taasisi			Idadi ya Taasisi iliyoendesha TNA	
	Idadi	%	%	Idadi	%	Idadi	%	Idadi	%	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	3.4	0.0	10	0.0	10	3.4	0.0	0.0	
Wizara na Idara za Serikali	49	8.6	8.2	24	8.2	24	6.4	18	19.1	
Vyuo Vikuu vya Umma	35	7.2	4.8	14	4.8	14	3.2	11	11.7	
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	46.4	18.9	55	18.9	55	6.4	49	52.1	
Tume za kisheria na mamlaka	7	2.1	0.3	1	0.3	1	1.1		0.0	
Jumla	291	67.7	32.3	94	32.3	94	17.0	78	83.0	

yaliyopatikana yanafaa kwa utendaji wa kazi. TNA iliyofanywa vizuri ikifuatiwa na mafunzo halisi itasababisha utendaji ulioboreshwa.

Matokeo

i) Idadi kubwa ya taasisi za umma hazikufanya tathmini ya mahitaji ya mafunzo licha ya maafisa 17,687 ya mafunzo. Kwa hivyo, makadirio ya mafunzo na baadaye mafunzo halisi ya maafisa hayatokani na mahitaji ya mafunzo na mapungufu ya utendaji wa maafisa. Hii inamaanisha kuwa mafunzo hayakuwa lazima kulingana na mahitaji ya mafunzo yaliyotambuliwa muhimu kwa kuboresha utendaji wa afisa na kwa taasisi.

ii) Uchambuzi zaidi ulifunua kwamba Taasisi zilitumia njia tofauti katika kufanya TNA. Wakati taasisi zingine zilitumia mbinu inayolenga utafiti wengine hawakutumia.

Pendekezo

Mfumo wa TNA utakaotengenezwa ili kusanifisha mchakato wa kutekeleza TNA na taasisi za umma.

(a) Kufanya Tathmini ya Athari za Mafunzo (TIA)

Muhtasari wa taasisi zilizofanya tathmini ya athari ya mafunzo imewasilishwa katika Jedwali 4-36.

Jedwali 4-36: Tathmini ya Athari za Mafunzo inayofanywa katika Taasisi za Umma

Aina ya Shirika	Jumla ya Idadi ya Taasisi	Idadi ya Taasisi haikuchukuliwa TIA	%	Idadi ya Taasisi iliofanya TIA	%
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	10	3.4	0	0
Wizara na Idara za Serikali	49	47	16	2	0.7
Vyuo Vikuu vya Umma	35	35	12		0
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	185	64	5	1.7
Tume za kisheria na mamlaka	7	6	2.1	1	0.3
Jumla	291	283	97	8	2.7

Tathmini ya athari ya mafunzo inahusika na kutathmini ufanisi na ufanisi wa programu ya mafunzo iliyohudhuriwa na afisa wa umma na mchango wake katika kusaidia shirika kufikia malengo yake.

Tokeo

Idadi kubwa ya taasisi haikufanya tathmini ya athari ya mafunzo kwa hivyo ilikuwa ngumu kuanzisha ufanisi wa programu za mafunzo kuelekea uboreshaji wa utendaji na tija.

Pendekezo

Mfumo wa Tathmini ya Athari za Mafunzo unapaswa kutengenezwa kuongoza taasisi za umma juu ya jinsi ya kufanya tathmini ya athari za mafunzo.

(a) Kufundisha na Ushauri katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa taasisi zilizo na sera za kufundisha na ushauri zinawasilishwa katika Jedwali 4-37.

Kufundisha na ushauri ni faida kwa mfanyakazi na shirika. Mfanyakazi anapata kujifunza kutoka kwa bora na kwa ushauri wa shirika unasababisha uaminifu kwa wafanyikazi na hupunguza kugeuka. Ushauri ni mzuri kwa upangaji wa urithi na inahakikisha mwendelezo wa biashara wakati wafanyikazi wenye uzoefu wanaondoka kwenye shirika.

Jedwali 4-37: Upatikanaji wa Sera ya Kufundisha na Ushauri katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi bila Sera	Idadi ya Taasisi Ilioandaa Sera	Jumla ya Taasisi	Tarehe maalum			Tarehe zingine nje ya Tarehe Maalum				Hakuna Tarehe Maalum		
					Desemba-2020	Machi-2021	Juni-2021	Agosti-2021	Desemba - 2021	Machi-2022	Juni-2022		Desemba - 2022	
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10			8	1	3	4							
Wizara na Idara za Serikali	49	48	1	41	1	8	29		1		1			1
Vyuo Vikuu vya Umma	35	33	2	30	4	7	19							
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	156	34	143	12	22	92	1	4	1	6			5
Tume za kisheria na mamlaka	7	6	1	5			4							1
Jumla	291	253 (87%)	38 (13%)	227	18	40	148	1	5	1	7	1		6

Matokeo

- i) Uchambuzi wa kulinganisha kutoka kwa tathmini ya 2018/2019 ulifunua kuwa kati ya mashirika 281 yaliyotathminiwa, Jumla ya taasisi 16 zinazowakilisha 6% zilikuwa na sera juu ya ukochoa na ushauri, wakati Jumla ya taasisi 265 zinazowakilisha 94% hazikuwa na sera. Kutoka kwa tathmini ya miaka miwili, inaweza kuzingatiwa kuwa kuna ongezeko kidogo kidogo katika suala la sera ya kufundisha na ushauri iliyotengenezwa.
- ii) Kufundisha na kutoa ushauri ni muhimu katika kuhakikisha kuwa shirika linashughulikia mahitaji ya sasa na ya baadaye ya mfanyakazi binafsi na shirika. Ili kuwezesha mafunzo na mafunzo ya muundo ni muhimu kwa taasisi kuwa na sera za kuongoza mchakato.
- iii) Taasisi sita ambazo hazikutoa tarehe maalum wakati zinakusudia kukuza sera za kufundisha na ushauri zilitoa sababu anuwai ikiwa ni pamoja na ukosefu wa Bodi iliyoundwa, ukosefu wa fedha za kuendeleza sera, muunganiko wa Mashirika ya Serikali umekamilika au taasisi wakati wa kujeruhiwa.

Mapendekezo

- i) Taasisi za umma kuendeleza na kutekeleza sera na mipango ya kufundisha, ushauri na usimamizi wa talanta kama inavyotakiwa katika Mwongozo wa Sera na Taratibu za Rasilimali Watu, 2016.
- ii) Taasisi za Umma kuwezesha ufundishaji na ushauri kwa uboreshaji wa utendaji na usimamizi wa urithi.

4.6.4 Hesabu za Ujuzi na Mipango ya Rasilimali Watu

Hesabu ya ustadi inaiwezesha taasisi kuamua ujuzi uliopo na ikiwa ustadi huu utawezesha taasisi kutekeleza agizo lake. Pale ambapo kuna mapungufu ya ustadi basi hatua za kurekebisha zinaweza kuchukuliwa ama kupitia uhamishaji, ajira au mafunzo kwa maafisa waliopo.

Upangaji wa rasilimali watu ni muhimu katika kuhakikisha mwendelezo wa biashara, na kwamba kuna usumbufu mdogo katika utoaji wa huduma. Taasisi inaweza kutabiri mapema ujuzi unaohitajika katika siku za usoni na kuweka utaratibu wa kuhakikisha kuwa stadi hizo zitapatikana. Upangaji wa rasilimali watu ni muhimu katika kukuza utawala bora.

Muhtasari wa taasisi zilizo na hesabu ya ustadi na mipango ya rasilimali watu imewasilishwa katika Jedwali 4-38.

Jedwali 4-38: Upatikanaji wa Hesabu za Ustadi na Mipango ya Rasilimali Watu Katika Taasisi za Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi Bila Ujuzi wa Hesabu	%	Idadi ya Taasisi na Ujuzi wa Hesabu	%	Idadi ya Taasisi haijaandaa Mpango wa Utumishi (HR)	%	Idadi ya Taasisi iliandaa Mpango wa Utumishi (HR)	%
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	6	2.1	4	1.4	10	3.4		0.0
Wizara na Idara za Serikali	49	22	7.6	27	9.3	38	13.1	11	3.8
Vyuo Vikuu vya Umma	35	22	7.6	13	4.5	31	10.7	4	1.4
Mashirika ya Serikali na SAGAs	190	93	32.0	97	33.3	171	58.8	19	6.5
Tume za kisheria na mamlaka	7	3	1.0	4	1.4	6	2.1	1	0.3
Jumla	291	146	50.2	145	49.8	256	88.0	35	12.0

Matokeo

- i) Idadi kubwa ya taasisi zilitoa hesabu ya sifa za kielimu na kitaalam za maafisa. Walakini, ustadi na umahiri wa maafisa haukuonyeshwa. Matokeo haya yalikuwa sawa na mkakati wa Upangaji wa Rasilimali Watu na Usimamizi wa Utawala wa Utumishi wa Umma 2017 ambao ulionyesha kwamba Wizara, Idara na Wakala hazitumii hesabu kamili za ustadi ambazo zingejulisha hali ya rasilimali watu vya kutosha. Kwa hivyo hii inafanya kuwa ngumu kutambua nafasi zilizopo za ustadi na kuandaa mipango inayofaa kushughulikia mapungufu hayo.
- ii) Kuhusu Mipango ya Rasilimali Watu, taasisi ziliwasilisha miongozo ya maendeleo ya kazi kwa kada anuwai ya wafanyikazi katika taasisi zao na Uanzishwaji ulioidhinishwa. Jitihada hizi hazikuwa za kutosha kushughulikia masuala yote katika Mipango ya Rasilimali Watu.

Pendekezo

Mfumo kamili wa hesabu ya ujuzi unapaswa kutengenezwa ili kuongoza katika kuandaa hesabu ya ujuzi wa taasisi.

4.6.5 Udhhibiti wa Nidhamu katika Utumishi wa Umma

Madhumuni ya udhibiti wa nidhamu katika utumishi wa umma ni kuunda Utumishi wa Umma wenye ari na wa kujitolea ambao unasimamia kanuni za maadili na maadili ya kazi kwa utoaji bora wa huduma. Sheria inataka mchakato wa nidhamu kuwa wa kiutaratibu na wa haraka. Katika utumishi wa umma, kesi za nidhamu zinapaswa kukamilishwa ndani ya miezi sita. Msingi wa hii ni kwamba wakati afisa anapokabiliwa na mchakato wa nidhamu viwango vya wasiwasi huongezeka kwani afisa hana hakika ikiwa anahifadhi kazi hiyo au anaipoteza. Utendaji kwa hivyo umeathiriwa. Isipokuwa kwa kipindi cha miezi sita ni wakati kesi ya nidhamu ni matokeo ya kesi inayoendelea ya korti ambayo kesi hiyo ya korti inapaswa kuhitimishwa kwanza kabla ya uamuzi kufanywa.

Muhtasari wa idadi ya kesi za nidhamu, zile zilizohitimishwa ndani ya miezi sita na zile zinazosubiri zinawasilishwa katika Jedwali 4-39.

Jedwali 4-39: Hali ya kesi za Nidhamu na Kukamilisha Kesi katika Taasisis ya Umma

Hali ya Kisa cha Nidhamu	Idadi ya Kesi za Nidhamu	Idadi ya Kesi za Nidhamu Zilizomalizika Ndani ya Miezi 6	Idadi ya Kesi Bora za Nidhamu Zaidi ya Miezi 6	Idadi ya Kesi za Nidhamu Zilizo Mahakamani
Kutokuwepo kazini bila ruhusa	2,524	1,983	236	55
Uzembe wa wajibu	2,152	1,812	125	25
Kutozingatia tamko la utajiri	614	366	233	4
Udanganyifu	376	210	110	57
Ukiukaji wa Kanuni za Mwenendo na Maadili	270	228	41	19
Wizi wa mtumishi wa umma	156	91	42	40
Kulewa wakati wa saa za kazi	148	58	8	2
Kutotawaliwa	131	118	9	2
Matumishi mbaya ya Ofisi	129	27	84	72
Matumizi ya lugha ya matusi	109	102	2	0
Uharibifu wa makusudi wa Mali ya Serikali	102	92	7	0
Kutoa habari za uwongo	62	42	12	6
Kughushi	60	29	20	11
Uchelewaji	51	51	0	0
Kuomba na kukubali Ufisadi	43	13	21	21
Matumizi mabaya ya mali ya umma	41	25	12	1
Unyanyasaji wa kijinsia	28	16	12	5
Bajeti kupita kiasi	23	23	0	0
Aibu ya kifahari	22	10	10	0
Mgongano wa maslahi	20	17	1	1
Kuchelewa kwa kutoa huduma	17	14	3	0
Uonevu	14	3	8	3
Uvunjaji wa usiri	11	7	1	1
Kupoteza fedha za serikali	9	9	0	0
Inasubiri kesi ya mauaji	9	0	9	9
Kupata Mishahara miwili	8	8	0	1
Ukimbiaji wa wajibu	5	4	1	0
Kesi ya Ajali	3	2	0	1
Uharibifu wa mali ya serikali	2	1	1	0
Kujihusisha na siasa	2	2	0	0
Kusimamisha Mshahara	2	2	0	0
Kughushi / Kuiga mtu	1	1	0	0
Utovu wa nidhamu	1	1	0	0
Kupoteza mali ya serikali	1	1	0	0
Uuaji wa ukatili	1	0	1	1
Matumizi mabaya ya mali ya serikali	1	0	1	1
Kesi zingine	3	1	2	2
Jumla	7,151	5,369	1,012	340

Matokeo

- i) Utoro na uzembe wa wajibu ulichangia asilimia 66 ya kesi za nidhamu.
- ii) Utoro na uzembe wa wajibu kunaweza kuathiri tija ya afisa na kusababisha utendaji duni wa mtu binafsi na shirika. Inashauriwa kwa rasilimali watu kuzingatia sababu kuu ya utoro kazini na uzembe wa majukumu ambayo inaweza kuwa ni kwa sababu ya kujitenga, kuchoma au ukosefu wa kazi ya kutosha au usimamizi. Ushirikiano wa karibu na afisa husika / ushauri au ushauri unaweza kutoa ufahamu juu ya sababu hiyo na kutoa hatua zinazofaa kwa afisa wa umma na shirika.
- iii) Matumizi mabaya ya ofisi, wizi wa mtumishi na Ufisadi ina athari katika utoaji wa huduma na utendaji kwa kiwango kikubwa. Baadhi ya makosa haya yangeendelea kwa korti ya Kupambana na Ufisadi, kama hatua ya kiutawala itaanza ndani ya taasisi maalum ambapo kosa hilo lilitendeka, uamuzi wa mwisho unasema ya kufutwa kazi itasubiri matokeo ya korti ili kuepusha hali ya hatari mbili. afisa anayetuhumiwa. Vivyo hivyo, mafunzo juu ya Maadili na Maadili ya Afisa wa Umma yangempatia afisa (ma) maarifa juu ya nini kitakuwa sawa na ukiukaji wa kanuni na hata jinsi ya kuripoti ukiukaji huo.
- iv) Kesi za nidhamu katika utumishi wa umma zina asili tofauti na hutofautiana kutoka kwa utovu wa nidhamu mdogo na makosa makubwa. Katika visa kadhaa, makosa kadhaa haya yanaonekana kuwa madogo ambayo yanaweza kutatuliwa kupitia ushauri nasaha, kurudisha mafunzo ya ndani ya sera za rasilimali watu na kanuni za mwenendo na juu ya ufundishaji wa kazi kwa wafanyakazi wote bila kujali vyeo.

Pendekezo

Kesi za nidhamu zitakamilika ndani ya miezi 6 kama ilivyoainishwa katika Mwongozo wa Sera na Taratibu za Rasilimali Watu, 2016.

4.6.6 Kuzingatia hatua za Serikali juu ya Usimamizi wa Gonjwa la Covid-19

Kufuatia tamko la Shirika la Afya Ulimwenguni juu ya Covid-19 kuwa shida ya kiafya, Serikali iliunda timu ya wakala wakiwemo wadau kutoka sekta binafsi. Wizara ya Afya, ikichukua jukumu la kuongoza, ilitunga Kanuni ambazo zilitoa mfumo wa sheria katika usimamizi wa Covid-19 kama ilivyotolewa katika Afya ya Umma (Kinga, Udhhibiti na Ukandamizaji wa Covid-19), 2020.

Pamoja na ujio wa janga hilo, kulikuwa na haja ya kurekebisha njia mpya za kufanya kazi ili kushughulikia kuenea kwa virusi hatari. Miongozo ya mahali pa kazi ilitengenezwa na kutolewa na Mkuu wa Utumishi wa Umma kwa Serikali za Kitaifa na Kaunti juu ya jinsi ya kudhibiti janga hilo mahali pa kazi. Mikakati kadhaa chini ya miongozo iliwekwa kutoka kwa kukuza upanaji wa mwili na kijamii mahali pa kazi, maafisa wa umma walio na hali iliyokuwepo na wale wenye umri wa miaka 58 na zaidi wakiulizwa kufanya kazi kutoka nyumbani. Hatua za ziada ni pamoja na kuhakikisha usafi mahali pa kazi kwa kutoa vinyago vya uso, dawa za kusafisha pombe, kuanzisha vituo vya kunawa mikono, kufanya ukaguzi wa joto na mafusho ya majengo ya ofisi.

Miongozo hiyo pia ilitoa itifaki zinazofaa kufuatwa wakati wa kurudi kazini baada ya karantini na kutengwa. Miongozo iliwekwa ili kuhakikisha usalama wa maafisa wa umma wakati huo huo ikihakikisha kuwa utoaji wa huduma unaendelea.

Muhtasari wa kufuata hatua za serikali juu ya usimamizi wa Covid-19 umewasilishwa katika Jedwali 4-40.

Jedwali 4-40: Kuzingatia Hatua za Serikali juu ya Usimamizi wa Covid-19

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Idadi ya Taasisi zinazotii Hatua za Serikali juu ya COVID-19	Idadi ya maafisa wenye umri wa miaka 58 na zaidi waliachiliwa kufanya kazi	Idadi ya wafanyikazi walio na hali ya hapo awali iliyotolewa kufanya kazi	Idadi ya vitambaa vya uso vilivyonunuliwa au kupokelewa kama mchango kufikia 30 Juni 2020.	Idadi ya barakoa iliotelewa kwa wafanyikazi mnamo 30 Juni 2020.	Idadi ya vituo vya kusafisha vya sanitiza vilivyowekwa mahali pa kazi.	Idadi ya sehemu za kunawa mikono zimazopatikana mahali pa kazi.	Idadi ya mara ambazo ofisi zilinyunyuziwa dawa.	Idadi ya bunduki za kupima joto zinazotumika mnamo 30 Juni 2020.	Idadi ya jukwaa la mkutano wa dijiti lililopitishwa na shirika.
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	10	83	30	144,450	42,810	555	159	67	28	38
Wizara na Idara za Serikali	49	49	3,307	792	4,730,202	1,307,055	36,838	38,565	468	2,763	3,089
Vyuo Vikuu vya Umma	35	35	3,159	1,079	191,279	85,675	3,577	1,472	246	289	477
Mashirika ya Serikali & SAGAs	190	189	3,709	1,919	4,093,643	4,114,216	23,744	5,684	2,273	2,160	7,097
Tume za kisheria na mamlaka	7	7	20	33	29,550	23,974	3,100	61	94	68	22
Jumla	291	290	10,278	3,853	9,189,124	5,573,730	67,814*	45,941	3,148	5,308*	10,723

* Tenga data kutoka kwa Wizara ya Afya

Tokeo

Kuzingatia hatua za kinga mahali pa kazi kulizingatiwa na wengi (290) wa taasisi zilizotathminiwa.

a) Kuwepo kwa Ratiba ya Kazi ya Shift

Ratiba ya kazi ya kuhama ni mpangilio wa kufanya kazi ambapo wafanyikazi hufaulu kazini ili kuwezesha taasisi kufanya kazi kwa muda wa kazi uliopanuliwa. Walakini, wakati wa janga la Covid-19, matumizi ya mfumo wa kazi

ya kuhama ilitoa jukwaa kwa mashirika ya umma kuhakikisha kuwa kazi inafanywa kwa muda uliowekwa kwa kuhakikisha kufuata miongozo iliyotolewa katika usimamizi wa Covid-19. Katika kutekeleza miongozo iliyotolewa na mkuu wa utumishi wa umma, taasisi zinapaswa kuwa zimeunda ratiba za kazi ili kuwezesha utoaji wa huduma bila kushonwa hata wakati wa janga hilo.

Muhtasari wa taasisi ambazo zilikuwa na ratiba ya kazi zinawasilishwa katika Jedwali 4-41

Jedwali 4-41: Kupitishwa kwa Ratiba ya Kazi ya Shift na Katigoria ya Taasisi

Kitengo	Jumla ya Taasisi	Inapatikana	Haipatikani	Wengine
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	9	0	1
Wizara na Idara za Serikali	49	41	5	3
Vyuo Vikuu vya Umma	35	31	3	1
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	159	14	16
Tume za kisheria na mamlaka	7	6	1	1
Jumla	291	246 (84.5%)	23 (7.9%)	22(7.6%)

Matokeo

- i) Janga la Covid19 lilivuruga njia ambayo mambo yalikuwa yakifanywa. Maafisa walihitajika kufanya kazi kutoka nyumbani au kufanya kazi kwa zamu. Kupitishwa kwa ratiba ya kazi ya kuhama iliharakishwa wakati wa kufungwa.
- ii) Mipango mingine iliyopitishwa na taasisi ili kudhibiti janga hilo kutoka kwa kijijini hadi kufanya kazi kwa kawaida na kupungua kwa wafanyikazi waliopo ofisini kwa kiwango cha chini.
- iii) COVID-19 haikutarajiwa na kwa hivyo hakuna sera ya kuongoza njia ya kawaida

ya kufanya kazi. Ilikuwa ngumu kutathmini utendaji wa maafisa ambao walikuwa wakifanya kazi kutoka nyumbani.

Pendekezo

Mfumo wa sera ya kusimamia utendaji wa wafanyikazi wanaofanya kazi kwa mbali au kwa zamu iundwe.

4.6.7 Anatoka kwenye huduma

Muhtasari wa asili ya kutoka umewasilishwa katika Jedwali 4-42.

Jedwali 4- 42: Asili na Njia za Kuondoka katika Utumishi wa Umma

Kitengo	Jumla ya Taasisi za Umma	Idadi ya Taasisi Bila Maafisa Waliotoka Huduma	%	Idadi ya Taasisi Pamoja Na Maafisa Waliotoka Huduma	%	Njia za Kuondoka na Idadi ya Maafisa ambao waliondoka kwenye Huduma					
						Kujiuzulu	Kufukuzwa kazi	Kifo	Kustaafu	Kumaliza kwa mkataba	Jumlas
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	10	3	1.0	7	2.4	19	2	8	50	13	92
Wizara na Idara za Serikali	49		0.0	49	16.8	61	221	256	3,033	401	3,972
Vyuo Vikuu vya Umma	35	1	0.3	34	11.7	207	57	91	440	250	1,045
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	24	8.2	166	57.0	590	489	341	2,627	891	4,938
Tume za kisheria na mamlaka	7	1	0.3	6	2.1	15	2	5	11	13	46
Jumla	291	29	10.0	262	90.0	892	771	701	6,161	1,568	10,093

Matokeo

- i) Kustaafu ndio sababu inayoongoza kwa uhasibu kwa maafisa 6,161 (61%).
- ii) Kwa ujumla, iligundulika kuwa uwiano wa uteuzi mpya (10,793) wa kuondoka (10,093) ulikuwa 1: 1 kwa hivyo idadi ya maafisa katika huduma huwa ni ya kila wakati.

Pendekezo

Taasisi za kutumia habari zilizopokelewa kutoka kwa mahojiano ya kutoka ili kuboresha utoaji wa huduma

a) Uendeshaji na Uchambuzi wa Maswali ya Mahojiano ya Toka

Muhtasari wa taasisi ambazo zilifanya na kuchambua mahojiano ya kutoka nje zinawasilishwa katika Jedwali 4-43.

Jedwali 4-43: Usimamizi wa Mahojiano ya Toka na uchambuzi wa Maswali ya Toka katika Taasisi za Umma

Kitengo	Idadi ya Taasisi			Idadi ya Taasisi iliendesha Mahojiano ya Kutoka			Idadi ya Taasisi haijachambuliwa Zana za Mahojiano ya Kutoka			Idadi ya Taasisi ambazo Zimechanganuliwa Zana za Mahojiano ya Kutoka		
	Idadi ya Taasisi	Idadi ya Taasisi haijafanywa Mahojiano ya Kutoka	%	Idadi ya Taasisi iliendesha Mahojiano ya Kutoka	%	Idadi ya Taasisi haijachambuliwa Zana za Mahojiano ya Kutoka	%	Idadi ya Taasisi ambazo Zimechanganuliwa Zana za Mahojiano ya Kutoka	%			
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10		%	7	2.4	4	2.6	3	2.0			
Wizara na Idara za Serikali	49	44	15.1	5	1.7	5	3.3	0	0.7			
Vyuo Vikuu vya Umma	35	10	3.4	25	8.6	17	11.2	8	5.3			
Mashirika ya Serikali na SAGA	190	81	27.8	109	37.5	72	48.7	37	24.3			
Tume za kisheria na mamlaka	7	4	1.4	3	1.0	2	1.3	1	0.7			
Jumla	291	142	48.8	149	51.2	100	67.1	49	32.9			

Mahojiano ya kutoka nje ni zana madhubuti ya kupata maoni kutoka kwa maafisa wanaotoka katika taasisi ya umma. Mazoezi mazuri yanahitaji kwamba data ya mahojiano ya kutoka ichunguzwe na matokeo yakashirikiwa na usimamizi kwa ufuatiliaji. Habari iliyopatikana inaweza kutumika kuboresha utendaji wa shirika na kusaidia katika kivutio cha wafanyikazi, uhifadhi na motisha.

Matokeo

- i) Kushindwa kufanya na kuchambua mahojiano ya kutoka na taasisi nyingi ilimaanisha kuwa taasisi zilikosa maoni muhimu kutoka kwa maafisa waliotoka katika taasisi zao.
- ii) Kanuni za rasimu ya Tume ya Utumishi wa Umma (Usimamizi wa utendaji) imepelekwa kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali ili

ichapishwe. Mara baada ya kupitishwa na Bunge, Kanuni hizo zitarahisisha Usimamizi wa utendaji katika utumishi wa umma.

Pendekezo

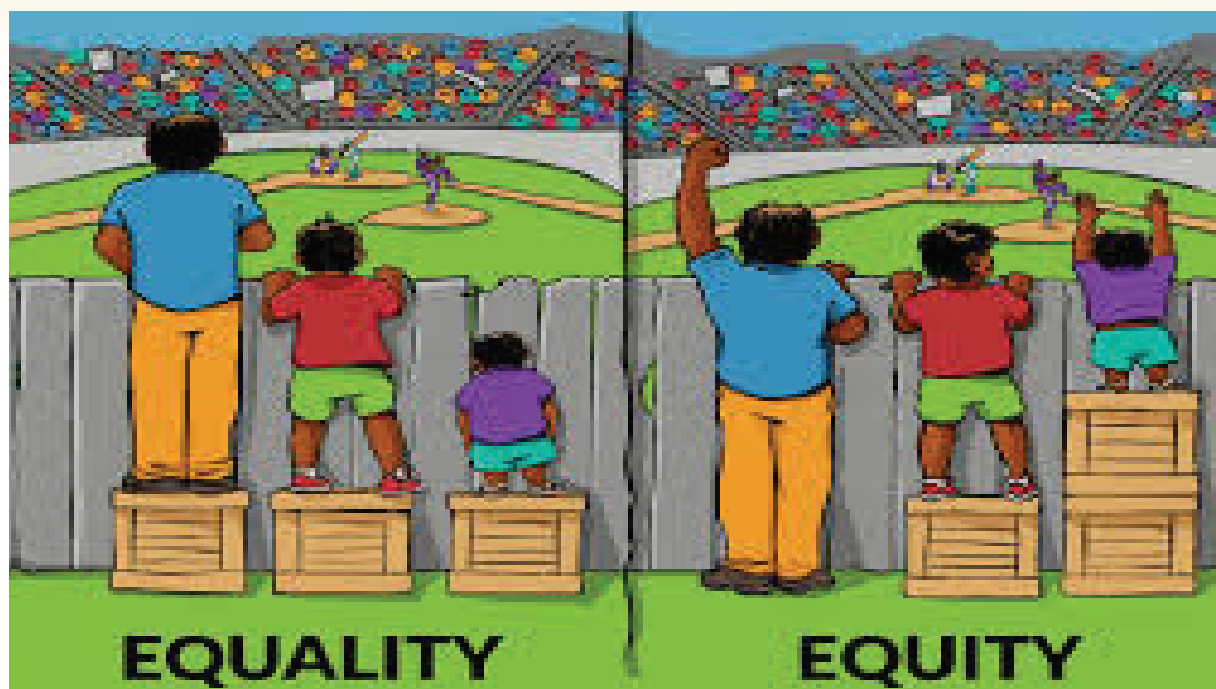
Mwongozo wa Sera na Taratibu za Rasilimali Watu 2016 uhakikiwe ili iwe lazima kwa taasisi za umma kufanya mahojiano ya kutoka, kuchambua hojaji na kutekeleza mapendekezo.

4.7 Ugawaji sawa wa fursa na matumizi

Kifungu cha 27 cha Katiba kinataka usawa na kutobaguliwa kwa watu wote. Matibabu sawa sio kila wakati husababisha faida sawa. Kwa hivyo, Ibara hiyo inaanza tena kanuni ya usawa kutibu shida hii kwa kuilazimisha Serikali kuchukua hatua za kisheria na zingine ikiwa ni pamoja na mipango na sera zinazolenga

kurekebisha ubaya wowote unaopatikana na watu binafsi au vikundi kwa sababu ya ubaguzi wa zamani. Hii inaweza kujumuisha kutambua

na kuondoa vizuizi ambavyo vimeweka vikundi kadhaa pembezoni mwa jamii.

Uwakilishi wa picha ya tofauti kati ya usawa na usawa

Chanzo: Taasisi ya Maingiliano ya Mabadiliko ya Jamii

Kwa kuzingatia yaliyotajwa hapo juu, Katiba inalazimisha serikali kuhakikisha theluthi mbili ya uwakilishi wa kijinsia, angalau 5% ya uteuzi katika utumishi wa umma wa Watu wenye Ulemavu (PWDs); vijana watapewa fursa za kushiriki katika nyanja za kisiasa, kijamii na kiuchumi; jamii ndogo na zilizotengwa zinapewa fursa maalum katika nyanja za elimu na uchumi na zina upatikanaji mzuri wa maji, huduma za afya na miundombinu mtawaliwa; na kwamba wazee wanaishi kwa heshima.

Fursa katika utumishi wa umma zitajumuisha mafunzo na maendeleo katika ngazi zote pamoja na uteuzi na kupandishwa vyeo kulingana na ushindani wa haki na sifa katika utambuzi wa jamii anuwai nchini Kenya, wanaume na wanawake, Walemavu na vijana. (Maadili na Kanuni) Sheria, 2015 inatoa mazingira ambayo kanuni ya ushindani wa haki inaweza kuondolewa ili kutoa hatua ya uthibitisho.

Sera ya Utofauti kwa Utumishi wa Umma, miongozo ya 2016 juu ya uingiliaji na usimamizi wa maswala anuwai katika utumishi wa umma. Chini ya Uwanja huu husika, Tume ilijaribu kuanzisha mgawanyo wa rasilimali na fursa kulingana na vifungu vya hapo juu vya katiba na kiashiria 16.7.1 (a) ya Lengo 16.7 la Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa.

- a) Usambazaji wa wafanyakazi kwa jinsia, walemavu na ukabila;
- b) Usambazaji wa uteuzi, mafunzo na kupandishwa vyeo kwa jinsia, watu wenye ulemavu na makabila;
- c) Utoaji na ubinafsishaji wa vifaa na huduma za kutumiwa na watu wenye ulemavu;
- d) Njia za nafasi za matangazo;
- e) Programu za vitendo vya ushirika;
- f) Usambazaji wa fursa za AGPO kwa wanawake, vijana na watu wenye ulemavu; na
- g) Usambazaji wa programu kwa watu waliotengwa / wachache, walio katika mazingira magumu na vikundi maalum.

4.7.1 Usambazaji wa Maafisa wa Umma na Jinsia, walemavu na ukabila

Tume ilitaka kuanzisha idadi ya jumla ya maafisa wanaotumikia katika utumishi wa umma kulingana na jinsia, walemavu na ukabila wakati wa mwaka wa fedha wa 2019/2020.

a) Uwakilishi wa kijinsia katika utumishi wa umma

Muhtasari wa uwakilishi wa kijinsia katika utumishi wa umma umewasilishwa katika Jedwali 4-44.

Jedwali 4-44: Muhtasari wa uwakilishi wa Jinsia katika Utumishi wa Umma

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla ya Maafisa	Kike	Kiume
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	4,270	1,748(41%)	2,522(59%)
Wizara na Idara za Serikali	49	91,873	30,873(34%)	61,000(66%)
Vyuo Vikuu vya Umma	35	24,723	10,055(41%)	14,668(59%)
Mashirika ya Serikali na SAGA	189	93,527	32,377(35%)	61,150(65%)
Tume za kisheria na mamlaka	7	1,467	763 (52%)	704(48%)
Jumla	*290	215,860	75,816(35%)	140,044(65%)

* Mamlaka ya Kitaifa ya Ajira ilizingatiwa chini ya idara ya Serikali ya Kazi.

Tokeo

Uchambuzi wa data-kibaiolojia ulifunua kwamba kanuni mbili za theluthi mbili za jinsia zilikutana kwa ujumla katika sekta zote tano katika utumishi wa umma isipokuwa katika taasisi 58 zilizo rodheshwa katika Kiambatisho cha Tatu. Hata hivyo imebainika kuwa mahitaji ya kikatiba ya uwakilishi sawa hayajitimizwa. Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba kinahitaji uwakilishi sawa wa jinsia zote katika ngazi zote.

Mapendekezo

i) Taasisi za umma zinapaswa kujitahidi kufikia uwakilishi sawa wa kijinsia kulingana

na Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba na kiashiria 16.7.1 (a) cha Lengo la 5 la Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa.

ii) Taasisi 58 za umma ambazo hazijafuata mahitaji ya theluthi mbili ya jinsia ili kushughulikia mapungufu yao ya kijinsia kama ilivyoongozwa na mipango ya hatua ya usawa.

a) Uwakilishi na Jinsia katika Ngazi za Kazi

Muhtasari wa uwakilishi wa kijinsia katika viwango anuwai katika utumishi wa umma umewasilishwa katika Jedwali 4-45.

Jedwali 4-45: Muhtasari wa Uwakilishi na Jinsia katika Ngazi za Kazi.

Vikundi vya Kazi / Ngazi / Kiwango / Daraja	Jumla ya Watumishi kwa Kiwango	Jinsia				Tofauti*
		Kiume	%	Kike	%	
Mkurugenzi Mkuu au Kiwango cha Sera (CSG 1 & CSG 2 au sawa) [U na juu au sawa]	426	335	78.6	91	21.4	-11.9
Usimamizi Mwandamizi (CSG 3 - CSG 5 au sawa) [R-T au sawa]	6,233	4,442	71.3	1,791	28.7	-4.6
Usimamizi wa kati (CSG 6 & CSG 7 au sawa) [P-Q au sawa]	18,040	11,804	65.4	6,236	34.6	0
Wafanyikazi wa Kiufundi - Kiwango cha kuingia kwa Bachelors (CSG 8 - CSG 11 au sawa) [J-N au sawa]	76,664	45,166	59	31,498	41.1	0

Vikundi vya Kazi / Ngazi / Kiwango / Daraja	Jumla ya Watumishi kwa Kiwango	Jinsia				Tofauti*
		Kiume	%	Kike	%	
Wafanyakazi wa Uendeshaji- Kiwango cha kuingia kwa cheti / Stashahada (CSG 12-CSG 15 au sawa) (EH au sawa)	95,811	64,824	67.7	30,987	32.3	-0.6
Wafanyakazi wa Usaidizi (CSG 16 & CSG 17 au sawa) [A-D au sawa]	18,274	12,429	68	5,845	32	-1.3
Jumla	215,448	139,000		76,448		

* Tofauti ni tofauti kati ya asilimia halisi na asilimia 33 ya katiba

Kumbuka: Takwimu kutoka kwa taasisi saba zifuatazo ziliondolewa kwenye uchambuzi hapo juu kwani data haikuwa imejaa katika viwango vyote vya kazi. Shirika la Maendeleo ya Viwanda na Biashara, Bodi ya Maziwa ya Kenya, Kenya Petroli Refineries Limited, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka, Idara ya Jimbo la Kazi za Umma, Mfuko wa Utalii, na Ofisi ya Takwimu ya Kitaifa ya Kenya.

Tokeo

Ilibainika kuwa jinsia ya kike ilikuwa chini ya uwakilishi katika viwango vya juu vya usimamizi na sera.

Mapendekezo

- Taasisi za umma kujitolea kufikia uwakilishi sawa katika viwango anuwai kulingana na Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba na kiashiria 16.7.1 (a) cha Lengo 16.7 la Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa.

- Taasisi za umma kuendeleza na kutekeleza mipango ya makusudi ya upendeleo ili kuhakikisha usawa wa kijinsia unatekelezwa katika ngazi zote za kazi.

a) Uwakilishi wa walemavu katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa hali ya uwakilishi wa watu wenye ulemavu na sekta ya huduma imewasilishwa kama Jedwali 4-46.

Jedwali 4-46: Hali ya uwakilishi wa watu wenye ulemavu na Sekta ya Huduma

Kitengo	Idadi ya Taasisi	Jumla ya Maafisa	Zisizo za watu wenye ulemavu	Watu wenye ulemavu	%
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	10	4,270	4,218	52	1.2%
Wizara na Idara za Serikali	49	91,873	90,945	928	1.0%
Vyuo Vikuu vya Umma	35	24,723	24,376	347	1.4%
Mashirika ya Serikali na SAGA	189	93,527	92,134	1,393	1.5%
Tume za kisheria na mamlaka	7	1,467	1,447	20	1.4%
Jumla	290	215,860	213,120	2,740	1.3%

Matokeo

- Kulikuwa na uboreshaji kidogo wa 0.1% ikilinganishwa na ripoti ya 2018/19.
- Pengo la uwakilishi wa watu wenye ulemavu lilikuwa 3.7% ya kizingiti cha katiba cha kiwango cha chini cha 5%.
- Ingawa kizingiti cha kikatiba hakijafikiwa na taasisi nyingi, mashirika 13 yafuatayo yalikuwa yamefikia kizingiti:

- Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu
- Kamati ya Ufundi ya Uhusiano wa Serikali
- Bodi ya Ukeketaji ya Wanawake
- Kituo cha Nairobi cha Usuluhishi wa Kimataifa
- Mfuko wa Vyuo Vikuu
- Taasisi ya Usimamizi wa Elimu Kenya
- Taasisi ya Elimu Maalum ya Kenya
- Mamlaka ya Ukuzaji wa Bonde la Mto North EwasoNg'iro

- i) Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria Kusini
- j) Baraza la Elimu ya Sheria
- k) Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Posta na Ukuzaji wa Stadi
- l) Mamlaka ya Kitaifa ya Uvunaji na Uhifadhi wa Maji
- m) Mamlaka ya Kitaifa ya Kampeni Dhidi ya Pombe na Dawa za Kulevya.

a) Uwakilishi wa walemavu katika Ngazi anuwai

Muhtasari wa uwakilishi wa watu wenye ulemavu katika ngazi zote umewasilishwa katika Jedwali 4-47. Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu liliripoti kuwa Jumla ya Walemavu 522,022 walisajiliwa na Baraza kufikia tarehe 30 Juni, 2020. Kwa maana hiyo, ni sawa tu na 0.5% ya watu wenye ulemavu waliosajiliwa waliwakilishwa katika utumishi wa umma. Baraza hata hivyo halikutoa data iliyogawanywa na viwango vya elimu na jinsia.

Jedwali 4-47: Muhtasari wa Uwakilishi wa walemavu katika Viwango Mbalimbali

Vikundi vya Kazi / Ngazi / Kiwango / Daraja	Jumla ya Wafanyikazi kwa Kiwango cha daraja	Idadi ya watu wenye ulemavu	%	Ulemavu (PWDs)	
				Kiume	Kike
Mkurugenzi Mkuu au Kiwango cha Sera (CSG 1 & CSG 2 au sawa) [U na juu au sawa]	427	2	0.5	1	1
Usimamizi Mwandamizi (CSG 3 - CSG 5 au sawa) [R-T au sawa]	6,233	117	1.9	95	22
Usimamizi wa kati (CSG 6 & CSG 7 au sawa) [P-Q au sawa]	18,040	240	1.3	180	60
Wafanyikazi wa Kiufundi - Kiwango cha kuingia kwa Bachelors (CSG 8 - CSG 11 au sawa) [J-N au sawa]	76,664	1261	1.6	824	437
Wafanyikazi wa Uendeshaji- Kiwango cha kuingia kwa cheti / Stashahada (CSG 12-CSG 15 au sawa) (E-H au sawa)	95,811	902	0.9	594	308
Wafanyikazi wa Usaidizi (CSG 16 & CSG 17 au sawa) [A-D au sawa]	18,274	218	1.2	151	67
Jumla	215,448	2,740	1.3	1,845	895

Kumbuka:

Takwimu kutoka kwa mashirika 7 yafuatayo hayakujumuishwa kwenye uchambuzi wa hapo juu wa data ya Bio kwani haikutosha: Shirika la Maendeleo ya Viwanda na Biashara, Bodi ya Maziwa Kenya, Kenya Petroli Refineries Limited, Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka, Idara ya Jimbo ya Kazi za Umma, Mfuko wa Utalii, na Ofisi ya Kitaifa ya Takwimu ya Kenya.

Tokeo

Kizingiti cha kikatiba cha uwakilishi wa 5% wa walemavu katika ngazi zote hakikutimizwa.

Mapendekezo

Ili kufikia kizingiti cha kikatiba cha kiwango cha chini cha 5% kwa walemavu, inashauriwa kuwa:

- i) NCPWD inahitajika kutenganisha data za watu wenye ulemavu kwa viwango vya

jinsia na elimu na kushiriki na mashirika ya umma kwa kuzingatia wakati wa uajiri.

- ii) Taasisi za Umma kutekeleza mipango ya hatua za ubinadamu wakati wa kuajiri kulingana na Kifungu cha 10 cha Sheria ya Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni), 2015, na kama ilivyoongozwa na programu za hatua za watu wenye ulemavu zilizotengenezwa wakati wa mwaka 2018/19 zinathamini tathmini ya kufuata;
- iii) Taasisi za Umma kutoa kwa makusudi fursa za mafunzo kwa maafisa wenye ulemavu kulingana na Sera ya Maendeleo ya

Rasilimali Watu kwa Utumishi wa Umma kuwawezesha kupata sifa za kuwawezesha maendeleo yao katika huduma.

a) **Uwakilishi wa Jumuiya za Kikabila katika Utumishi wa Umma**

Uwakilishi wa kikabila

Jamii arobaini na tatu kati ya 46 za makabila kulingana na Sensa ya Watu na Makazi ya Kenya 2019 ziliwakilishwa katika utumishi wa umma.

Hakuna taasisi yoyote iliyotathminiwa iliyokuwa imefikia uwakilishi sawia wa jamii zote 46 za kikabila. Walakini, taasisi 51 (18%) zilikuwa na uwakilishi wa angalau nusu ya jamii 46 za kikabila. Kati ya wale walio na angalau nusu ya jamii za kikabila, 22 walikuwa Wizara na Idara za Serikali, Mashirika 23 ya Serikali na SAGAs, Tume tatu za Kikatiba na Ofisi Huru, mbili Vyuo Vikuu vya Umma na Tume moja ya mamlaka na mamlaka. Jedwali 4-48 ni muhtasari wa taasisi 10 bora zaidi za wawakilishi.

Jedwali 4-48: Muhtasari wa Taasisi Wawakilishi Kumi Zaidi na Sekta

Sekta	Jina la Taasisi	Idadi ya Vikundi vya Kikabila vilivyowakilishwa
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	Tume Huru ya Uchaguzi na Mipaka	33
	Tume ya Maadili na Kupambana na Ufisadi	32
Wizara na Idara za Serikali	Idara ya Jimbo Kwa Huduma za Mambo ya Ndani na Raia	35
	Wizara ya Afya	34
	Idara ya Jimbo Kwa Ulinzi wa Jamii	33
Mashirika ya Serikali na SAGA	Shirika la Wanyamapori Kenya	37
	Shirika la Mageraza ya Kenya	33
	Mamlaka ya Ushuru ya Kenya	33
	Shirika la Huduma ya Misitu Kenya	30
	Chuo cha Mafunzo ya Afya Kenya	30

Tokeo

Hakuna hata moja la Vyuo Vikuu vya Umma na Tume za nguvu na mamlaka walikuwa kati ya mashirika 10 ya juu zaidi yanayowakilisha. Kwa kuongezea, taasisi 126 (43%) zilikuwa na uwakilishi wa kikabila wa chini ya theluthi (15) ya jamii 46 za kikabila. Hizi zilijumuisha Wizara sita na Idara za Serikali, Mashirika 99 ya Serikali na SAGAs, 17 Vyuo Vikuu vya Umma, Tume mbili za Kikatiba na Ofisi Huru na Tume mbili za mamlaka na mamlaka.

(i) Uwakilishi wa kawaida

Jumla ya jamii 35 kati ya jamii 46 za kikabila zilikuwa ndani ya kizingiti cha kawaida cha uwakilishi sawia ukilinganisha na saizi ya idadi ya watu wa kitaifa na kupotoka kwa kawaida kwa +1 au -1. Kwa ujumla, uwakilishi sawia kwa jamii zote 46 za kikabila bado haujatekelezwa.

(ii) Jamii zinazowakilishwa

Jamii tatu ambazo ni Waturkana, Luhya na Mijikenda ziliwakilishwa ikilinganishwa na idadi ya watu wa kitaifa wakati Wasomali wa Kenya walikuwa chini ya uwakilishi. Ilibainika kuwa Waluhya na Mijikenda pia waliripotwa kama waliowakilishwa wakati wa tathmini ya 2018/19.

(iii) Kuwakilisha zaidi

Jamii za kikabila za Kisii na Kiluo ziliwakilishwa zaidi, na kwamba hali ya uwakilishi wa wawili hao ilikuwa sawa wakati wa tathmini ya 2018/19. Jamii za Wakikuyu na Wakalenjin ziliwakilishwa kupita kiasi, kama ilivyokuwa katika tathmini ya awali.

(iv) Jamii ambazo hazijawakilishwa

Dahalo, Wayyu na Mmarekani Mkenya ndio walikuwa jamii pekee ambazo hazijawakilishwa katika utumishi wa umma. Hata hivyo imebainika kuwa jamii za kabila la Dahalo na

Wayyu walikuwa hawajaandikishwa katika ripoti ya Sensa ya Watu ya 2009. Maelezo ya hali ya uwakilishi kwa jamii za kikabila yanawasilishwa katika Kiambatisho IV.

Mamlaka ya Kitaifa ya Ajira (NEA) ilionyesha kuwa hifadhidata ya raia wanaotafuta fursa za kazi imetengenezwa. Taasisi imejitolea kuendelea kusasisha hifadhidata na kusambaza ripoti kwa mashirika kwa kuzingatia wakati wa kuajiri.

Pendekezo

Taasisi za utumishi wa umma zilizoathiriwa na kukosekana kwa usawa katika uwakilishi wa kikabila zinapaswa kujitahidi kutekeleza mpango wa vitendo juu ya makabila ambao uliwasilishwa katika ripoti ya tathmini ya 2018/19 na inavyotakiwa na Sehemu ya 10 ya Sheria ya Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni), 2015

4.7.2 Utoaji wa Malazi yanayofaa kwa Walemavu

Mkataba wa Umoja wa Mataifa kuhusu Haki za Watu Wenye Ulemavu (CRPD) unasema kwamba ili kukuza usawa na ubaguzi, vyama vya Serikali vitachukua hatua kuhakikisha kuwa makazi yanayofaa yanatolewa.

Makao yanayofaa ni mabadiliko yoyote kwa maombi au mchakato wa kukodisha, kwa kazi, kwa njia ya kazi, au mazingira ya kazi ambayo inamruhusu mtu mwenye ulemavu ambaye amehitimu kwa kazi hiyo kufanya majukumu muhimu ya kazi hiyo na kufurahiya fursa sawa za ajira. Makao huchukuliwa kuwa “ya busara” ikiwa hayasababishi ugumu usiofaa au tishio la moja kwa moja. Inaweza kujumuisha: kubadilisha kazi za kazi, kutoa maegesho yaliyohifadhiwa, kuboresha upatikanaji katika eneo la kazi, kubadilisha uwasilishaji wa vipimo na vifaa vya mafunzo, kutoa au kurekebisha bidhaa, vifaa, au programu, kuruhusu ratiba ya kazi inayobadilika, kutoa msaada au huduma ya kuongeza ufikiaji au upeanaji upya kwa nafasi iliyo wazi.

Malazi yenye busara yanajumuisha mabadiliko yoyote kwa maombi au mchakato wa kukodisha, kazi, njia ya kazi, au mazingira ya kazi ambayo inamruhusu mtu mwenye ulemavu ambaye

amehitimu kwa kazi hiyo kufanya majukumu muhimu ya kazi hiyo na furahiya fursa sawa za ajira. Makao huchukuliwa kuwa “ya busara” ikiwa hayasababishi ugumu usiofaa au tishio la moja kwa moja. Hii inaweza kujumuisha kubadilisha kazi za kazi, kutoa maegesho yaliyotengwa, kuboresha ufikiaji katika eneo la kazi, kubadilisha uwasilishaji wa vipimo na vifaa vya mafunzo, kutoa au kurekebisha bidhaa, vifaa, au programu, kuruhusu ratiba ya kazi inayobadilika, kutoa msaada au huduma kuongeza ufikiaji au upeanaji upya kwa nafasi iliyo wazi.

Kanuni ya Mazoezi ya Tume ya Utumishi wa Umma juu ya Ulemavu kuu, 2010 inatoa kwamba taasisi za utumishi wa umma zitatekeleza kanuni ya muundo wa ulimwengu na malazi ya kuridhisha katika ununuzi wa bidhaa, huduma na kazi. Malazi ya busara yanapaswa kuanza kutoka hatua ya matangazo hadi muda wa mfanyakazi mwenye ulemavu yuko kazini.

a) Matangazo ya Nafasi kama Njia ya Usawazishaji wa Fursa za Ajira

Njia ya matangazo ina athari katika kufanikisha uwakilishi katika utumishi wa umma. Sehemu ya 5 (2) ya Sheria ya Ajira, 2003 inatoa kwamba mwajiri atakuza fursa sawa katika ajira na ajitahidi kuondoa ubaguzi katika sera yoyote au mazoea ya ajira. Inazingatiwa kuwa wakati mwingine chini ya uwakilishi wa jamii hufanyika kwa sababu ya hali inayopitishwa na taasisi za umma kutangaza nafasi za kazi. Ili kuhakikisha kuwa waombaji wote wanaoweze kana wana nafasi sawa ya kuomba nafasi zilizotangazwa, Sehemu ya 37 (1) ya Sheria ya PSC, 2017, inahitaji kwamba matangazo hayo yawekwe kwenye wavuti, angalau gazeti moja la kila siku la chanjo ya kitaifa, redio na njia zingine za mawasiliano.

Kwa kuongezea, Sehemu ya 37 (3) ya Sheria ya PSC inatoa kwamba matangazo yatafanywa kwa njia bora na nzuri ili kuhakikisha kuwa waombaji, pamoja na watu ambao kwa sababu yoyote wamefadhaika au wanaweza kupata fursa sawa. omba nafasi zilizotangazwa. Kando, Sehemu ya 2.2.2 (ii) (b) ya Sera ya Utofauti kwa Utumishi wa Umma, 2016 inatoa kwamba taasisi za umma zitatangaza nafasi

za kazi zilizopo kwa njia inayoweza kupatikana kwa Watu Wenye Ulemavu ikiwa ni pamoja na kutumia njia za Serikali zilizowekwa, kuchapisha, maandishi makubwa, braille, runinga, redio na mtandao ikiwa ni pamoja na kushiriki matangazo na Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu (NCPWD).

Kando, Sehemu ya 32 (b) ya Kanuni za Tume ya Utumishi wa Umma, 2020 inataka taasisi za

umma kupitia sera zao za ajira ili kuhakikisha kuwa njia ya utangazaji wa nafasi za kazi hazidharau kikundi chochote.

Tume ilitaka kuanzisha njia zinazotumiwa na taasisi za umma kutangaza nafasi za kazi. Muhtasari wa njia zinazotumika zinawasilishwa katika Jedwali 4-49.

Jedwali 4-49: Njia zinazotumiwa na Taasisi ya Umma Kutangaza Nafasi Zinazopatikana

Sekta	Uchapishaji wa Habari (Magazeti-Barua za Habari)	Matangazo ya media (Runinga na Redio)	Mtandao wa kijamii	Vifaa vya Habari-Elimu na Mawasiliano (IEC)	Tovuti	Nyingine
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	11	9	11	9	11	3
Wizara na Idara za Serikali	29	23	34	20	45	9
Vyuo Vikuu vya Umma	29	20	30	21	34	7
Mashirika ya Serikali na SAGA	122	97	153	124	180	40
Tume za kisheria na mamlaka	5	5	6	6	6	2
Jumla	196	154	234	180	276	61

Matokeo

i) Usawa wa fursa umefasiriwa kumaanisha "mchakato ambao mifumo anuwai ya jamii na mazingira kama huduma, shughuli, habari na nyaraka hupatikana kwa wote, haswa watu wenye Ulemavu."¹¹

ii) Vyombo vya habari viliendelea kuwa njia inayopendelewa zaidi kama ilivyoriptiwa katika 2018/2019.

iii) Vyombo vya habari vya matangazo vilikuwa njia iliyopendekezwa zaidi kama ilivyoriptiwa katika 2018/2019. Hii ni licha ya ukweli kwamba vyombo vya habari vya utangazaji, haswa redio, ni moja wapo ya njia bora zaidi kufikia wigo mpana zaidi wa waombaji kazi. Ufanisi wa vyombo vya habari vya matangazo kwenye tangazo ulithibitishwa na Ripoti ya Kenya Media

Landscape ya Julai, 2019 iliyotengenezwa na Reel forge na Utafiti wa TIFA ambayo ilionyesha kuwa redio ndio chanzo cha media kinachotumiwa zaidi nchini kwa 66%.

Mapendekezo

- i) Taasisi zote za umma kuzingatia Kifungu cha 37 (1) cha Sheria ya PSC, 2017 inayohusiana na njia ya mawasiliano na matangazo ya nafasi za kazi.
- ii) Taasisi za umma kushiriki nafasi za kazi zilizopo na NCPWD na Mamlaka ya Ajira ya Kitaifa (NEA).
- iii) Sera ya ujumuishaji wa matangazo ya kazi ipitiwe ili kuilinganisha na Sehemu ya 37 (1) ya Sheria ya PSC, 2017.

¹¹ Kanuni za Kawaida za UN juu ya Usawazishaji wa Fursa, Asili ya 24

a) Uboreshaji wa Huduma na Vifaa

Haitoshi kuteua walemavu katika sekta ya umma. Mara baada ya kuteuliwa, taasisi za umma zinapaswa kuweka hatua za kuhakikisha kuwa mfanyakazi aliye na ulemavu anahifadhiwa na kukua. Mkatiba wa Ajira (Watu Walemavu) wa ILO (Na. 159), unahimiza Nchi Wanachama kuchukua hatua ambazo zitawapatia Watu Wenye Ulemavu fursa sawa ya kupata, kuhifadhi na kusonga mbele katika ajira ambayo imechaguliwa kwa hiari katika soko la wazi la wafanyabiashara. Kwa hivyo hii inahitaji ubadilishaji wa vifaa na huduma. Sharti hili limepachikwa katika Sehemu ya 21 ya Sheria ya Watu Wenye Ulemavu, 2003 ambayo inatoa kwamba Watu Wenye Ulemavu wanastahili kupata mazingira rafiki na yasiyo na vizuizi kuwawezesha kupata majengo,

barabara na vifaa vingine vya kijamii na vifaa vya kusaidia na vifaa vya kukuza uhamaji wao.

Tume ilitaka kuanzisha idadi ya jumla ya vifaa na huduma zinazopatikana katika taasisi za umma ambazo zimeboreshwa kutumiwa na watu wenye ulemavu. Ilijaribu kuweka hadhi ya ubinafsishaji wa huduma na vifaa vya walemavu chini ya vigezo vifuatavyo: wasaidizi wa kibinafsi, majengo yanayopatikana, maegesho yaliyotengwa, viti vilivyobinafsishwa, upatikanaji wa mkalimani wa lugha ya ishara, upatikanaji wa braille, vifaa vya usafi vilivyobinafsishwa, upatikanaji wa hisi iliyoboreshwa, masaa rahisi ya kufanya kazi, na utoaji wa vifaa vya kusaidia.

Muhtasari wa hatua zilizopitishwa na taasisi za umma kubadilisha vifaa na huduma kuwajibika kwa mahitaji ya watu wenye ulemavu zinawasilishwa katika Jedwali 4-50.

Jedwali 4-50: Vifaa na Huduma za Walemavu

Vifaa au Huduma Zilizobadilishwa kuhudumia Walemavu (PWDs)	Kitengo ya Taasisi					
	Tume za Kikatiba na Ofisi huru	Wizara na Idara za Serikali	Vyuo Vikuu vya Umma	Mashirika ya Serikali na SAGA	Tume za kisheria na mamlaka	Jumla
Visaidizi vya kibinafsi	4	21	11	37	3	76
Jengo linaloweza kutumika na Walemavu	10	39	35	167	7	258
Maegesho yaliyohifadhiwa	8	36	32	160	4	240
Viti vilivyoandaliwa za walemavu	3	19	12	56	1	91
Upatikanaji wa mkalimani wa lugha ya ishara	2	11	23	107	3	146
Upatikanaji wa Braille	2	12	25	111	2	152
Vifaa vya usafi vya kipekee vya walemavu	8	25	28	126	6	193
Upatikanaji wa lifti za walemavu	3	14	8	67	5	97
Saa rahisi za kufanya kazi	4	24	10	74	3	115
Vifaa vya kusaidia (yaani viti vya magurudumu-vifaa vya kusikia-kusikia na magongo)	3	10	18	77	2	110
*Nyingine	0	3	3	5	0	11

¹²Article 3 of C159_Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983 (No. 159)

Matokeo

- i) Idadi ya Taasisi ambayo iliripoti kwamba waliandika hati zao kwa braille iliongezeka kutoka 33 mwaka 2018/2019 hadi 160, ongezeko la 80%.
- ii) Nusu ya taasisi hizo zilisaini hati yao ya huduma kwa wateja katika braille.
- iii) Nyaraka zingine zilizonakiliwa ni pamoja na katalogi za bidhaa, agizo la shirika, sheria, sera, kanuni, miongozo ya utaratibu, miongozo ya mafunzo na mipango ya kimkakati.
- iv) Vituo vingine au huduma zilizoboreshwa kutumiwa na watu wenye ulemavu walikuwa, kaunta za wateja zilizoboreshwa kwa watu wenye ulemavu kama vile ufinyu, tovuti zilizobinafsishwa, mabasi rafiki ya walemavu, hosteli za wanafunzi zilizobadilishwa, malipo yasiyolipika, usafiri wa bure, meza zilizobinafsishwa, alama,

kazi barabara na wakalimani wa lugha ya ishara.

- v) Baraza la Kitaifa la Huduma za Watoto, Maabara ya Kitaifa ya Kudhibiti Ubora na Kituo cha Mkoa juu ya Elimu ya Rasilimali ya Maji ya Ardhi, Mafunzo na Utafiti haukufuata yoyote ya vigezo hapo juu.
- vi) Wakati taasisi zinaweza kutoa misaada, masaa ya kufanya kazi rahisi na viti vya magurudumu kulingana na hali ya ulemavu wa mfanyakazi wao, kuna huduma ambazo zinapaswa kubadilishwa bila kujali kama kuna mfanyakazi mwenye ulemavu katika shirika au la. Hii ni kwa sababu ofisi za umma zinatembelewa na watu wenye mahitaji anuwai. Kwa hivyo inapaswa kuwe na uzingatiaji wa 100% na taasisi katika kutoa: majengo ya kupatikana, maegesho yaliyotengwa, wakalimani wa lugha ya ishara na vifaa vya usafi vilivyobinafsishwa.

Basi inayostahili ulemavu iliyonunuliwa na Taasisi ya Elimu Maalum ya Kenya kwa matumizi ya Watu wenye Ulemavu

Chanzo: Taasisi ya Elimu Maalum ya Kenya

Mapendekezo

- i) Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu kufanya ukaguzi wa majengo ili kubaini upatikanaji wa watu wenye Ulemavu ifikapo Machi 2021.

- ii) Taasisi zote za umma kujitolea kubadilisha huduma na vifaa vyao ili kushughulikia mahitaji anuwai ya walemavu.
- iii) Taasisi za umma kubinafsisha huduma na vifaa vyao ili kushughulikia mahitaji anuwai ya walemavu.

4.7.3 Usambazaji wa Uteuzi, Mafunzo na Ukuzaji na Jinsia, Walemavu na Ukabila

Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba kinahitaji kupeana nafasi za kutosha na sawa za uteuzi, mafunzo na maendeleo, katika ngazi zote za utumishi wa umma, ya (i) wanaume na wanawake (ii) wanachama wa makabila yote na (iii) watu wenye ulemavu. Tume ilitaka kuanzisha idadi ya jumla ya maafisa walioteuliwa, waliofunzwa na kukuzwa waliogawanywa na jinsia, watu wenye ulemavu na ukabila.

4.7.3.1 Uteuzi

(a) Uwakilishi katika Uteuzi katika Utumishi wa Umma

Jumla ya taasisi 195 zinazowakilisha 67% zilionyesha kwamba walikuwa wameweka miadi mnamo 2019/20. Muhtasari wa uteuzi uliogawanywa na jinsia na ulemavu katika sekta zote umewasilishwa katika Jedwali 4-51.

Jedwali 4-51: Muhtasari wa Uteuzi uliotengwa na Jinsia na Hali ya Ulemavu kwa Sekta zote

Vitengo vya Taasisi za Umma	Jumla ya Maafisa Walioajiriwa	Jinsia		Jinsia ya walemavu walioajiriwa		Jumla ya watu wenye ulemavu walioajiriwa	%
		Female	Male	Female	Male		
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	955	338 (35.4%)	617 (64.6%)	2	3	5	0.5
Wizara na Idara za Serikali	6,804	2,771 (40.7%)	4,033 (59.3%)	20	60	80	1.2
Vyuo Vikuu vya Umma	1,121	402 (35.9%)	719 (64.1%)	5	10	15	1.3
Mashirika ya Serikali na SAGA	3,397	1,289 (37.9%)	2,108 (62.1%)	9	30	39	1.1
Tume za kisheria na mamlaka	86	43 (50.0%)	43 (50.0%)			0	0.0
Jumla	12,363	4,843 (39.2%)	7,520 (60.8%)	36	103	139	1.1

Matokeo

- Kanuni ya theluthi mbili ya jinsia ilipatikana katika uteuzi huo.
- Kulikuwa na ongezeko la uwakilishi wa kikabila kutoka jamii 38 za kikabila mwaka 2018/2019 hadi 41 mwaka 2019/2020.
- Hakuna sekta kati ya tano iliyofanikisha mahitaji ya (5%) ya uwakilishi wa watu wenye ulemavu katika uteuzi.

Pendekezo

Taasisi zilizo na uwakilishi mdogo kwa kuzingatia kanuni ya jinsia ya theluthi mbili, 5% PWDs na makabila kutekeleza mipango ya hatua ya kutuliza iliyotengenezwa wakati wa mwaka wa fedha wa 2018/19 ili kurekebisha usawa mnamo Juni 2021.

(a) Uteuzi kupitia uwindaji Mkuu

Kutafuta kichwa ni aina ya uajiri na uteuzi ambao unajumuisha kufanya utaftaji maalum ili kubaini wagombea wenye ujuzi wa hali ya juu au ngumu kupata jukumu au nafasi fulani, haswa kwa kazi za watendaji na kiwango cha juu. Katiba inataka uteuzi katika utumishi wa umma uwe kupitia ushindani wa haki. Walakini, taasisi zingine ziliteua wafanyikazi kupitia uwindaji wa kichwa. Jumla ya taasisi 21 (7%) zilitafuta watu wanaofaa 143 kwa nafasi tofauti katika utumishi wa umma. Ikulu ilikuwa na idadi kubwa zaidi na maafisa 47 (33%), ikifuatiwa na Ofisi ya Naibu Rais na Chuo Kikuu cha Kisii kwa 28 (20%) na 20 (14%) maafisa mtawaliwa.

4.7.3.2 Usambazaji wa Fursa za Mafunzo na Jinsia, Walemavu na Ukabila

Mafunzo ni muhimu katika kuwapa maafisa ustadi unaohitajika kwa utendaji wa kazi. Ili kuhakikisha kuwa maafisa wanashindana kwa kiwango sawa kwa kupandishwa vyeo, fursa za mafunzo zinapaswa kusambazwa kwa usawa. Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu kwa utumishi wa umma inapendekeza kwamba mafunzo yalinganishwe kwa utaratibu na kanuni za Usimamizi-wa Matokeo (RBM) na kuongozwa na maadili ya kitaifa na kanuni za utawala na maadili na kanuni za utumishi wa umma.

Kwa kuongezea, sera ya mafunzo inapeana zaidi mipango ya hatua za kudhibitisha kuhakikisha vikundi vilivyotengwa na watu wachache na Walemavu wanapewa fursa za mafunzo katika utumishi wa umma na pia kufadhiliwa kwa mipango inayofaa ya shahada ya kwanza. Tume ilitafuta kuamua usambazaji wa fursa za mafunzo kwa jinsia, walemavu na ukabila.

(a) Uwakilishi katika Mafunzo katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa usambazaji wa maafisa waliofunzwa na hali ya kijinsia na walemavu katika sekta zote umewasilishwa kama Jedwali 4-52.

Jedwali 4-52: Usambazaji wa Maafisa Waliofunzwa na Jinsia na Hali ya Ulemavu katika Sekta Zote

Kitengo	Jumla ya Wafanyikazi kulingana na Takwimu za Historia yao	Jumla ya Maafisa Waliofunzwa	% Imefundishwa	Jinsia		Jumla ya Walemavu Waliofunzwa
				Kike	Kiume	
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	4270	330	7.7%	171 (52%)	159 (48%)	5
Wizara na Idara za Serikali	91873	1,837	2.0%	877 (48%)	960 (52%)	17
Vyuo Vikuu vya Umma	24723	543	2.2%	215 (39.6%)	328 (60.4%)	10
Mashirika ya Serikali na SAGA	93527	14,687	15.7%	5,694 (38.8%)	8,993 (61.2%)	137
Tume za kisheria na mamlaka	1467	290	19.8%	172 (59%)	118 (41%)	4
Jumla	215,860	17,687	8.2%	7,129 (40%)	10,558 (60%)	173 (2.4%)

Muhtasari wa usambazaji wa maafisa waliofunzwa na kiwango cha kozi, mdhamini, jinsia, walemavu na waliotengwa imetolewa katika Jedwali 4-53.

Jedwali 4-53: Usambazaji wa Maafisa Waliofunzwa na Kiwango cha Kozi, Mdhamini, Jinsia, Walemavu na Waliotengwa

Kiwango	Jumla ya Maafisa Waliofunzwa	Aina ya Mdhamini			Jinsia		Hali ya Ulemavu			Waliotengwa		
		Mshirika wa Maendeleo	GOK	Binafsi	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume	Idadi ya Walemavu Waliofundishwa	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume	Jumla ya Waliotengwa waliopata mafunzo	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume
Uzamivu	224	48	146	30	79	145	1		1	18	6	12
Shahada ya uzamili	325	31	274	20	151	174	109	53	56	30	13	17
Shahada	43	4	19	20	16	27	54	18	36	2		2

Kiwango	Jumla ya Maafisa Waliofunzwa	Aina ya Mdamini			Jinsia		Hali ya Ulemavu			Waliotengwa		
		Mshirika wa Maendeleo	GOK	Binafsi	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume	Idadi ya Walemavu Waliofundishwa	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume	Jumla ya Waliotengwa waliopata mafunzo	Idadi ya Wanamke	Idadi ya Wanaume
Stashahada ya Juu	35	2	31	2	22	13	2	1	1	4	1	3
Stashahada	69	5	53	11	40	29				2	1	1
Cheti	11,085	455	10598	32	4392	6693	5	2	3	1704	502	1202
Mikutano na Warsha	5,906	254	5645	7	2429	3477	2		2	510	173	337
Jumla	17,687	799 (4.5%)	16,766 (94.8%)	120 (0.7%)	7,129	10,558	173	74	99	2,270	696	1,574

Usambazaji wa kina wa fursa za mafunzo na vikundi vya kikabila ni kama inavyowasilishwa katika Kiambatisho V.

Matokeo

- Jumla ya maafisa 11,781 wanaowakilisha (67%) ya Jumla waliofunzwa walihudhuria kozi ndefu na fupi, wakati maafisa 5,906 (33%) walihudhuria semina na makongamano ya siku moja hadi nne.
- Kulikuwa na kushuka kwa idadi ya maafisa waliosaidiwa kwa kozi fupi na ndefu kutoka 40171 mnamo FY 2018/2019 hadi 17,687 katika FY 2019/2020. Kupungua kunaweza kuhusishwa na athari za COVID-19 wakati wa nusu ya pili ya mwaka wa fedha.
- Maafisa kutoka makabila 37 walinufaika na fursa za mafunzo. Kulikuwa na kushuka kwa 4 (9%) kutoka kwa jamii za kabila 41 ambazo ziliwakilishwa katika mafunzo wakati wa Mwaka wa Fedha wa 2018/19.
- Kati ya maafisa 17,687 waliofunzwa, 2,270 walitoka kwa wachache na vikundi vilivyotengwa vinavyowakilisha 13%. Kwa kuongezea, ingawa 75% ya wachache na vikundi vilivyotengwa walifundishwa kwa kozi za cheti za jumla, 50 (2%) wamefundishwa kwa kozi ya PhD, Masters na Bachelors.
- Maafisa kutoka kabila laAweer / Waata, Dasenach, Dorobo, Gabra, Gosha, Konso, Walwana / Malakote hawakunufaika na fursa hizo za mafunzo.

Pendekezo

Taasisi huunda mpango kamili wa mafunzo ya kuwajengea uwezo maafisa wanaolenga katika ngazi zote kwa lengo la kuwapa ujuzi wa kazi na ustadi unaohitajika katika mabadiliko ya utoaji wa huduma.

(a) Mafunzo ya watu wenye ulemavu

Kati ya maafisa waliofunzwa 17,687 173 (1%) walikuwa walemavu. Idadi kubwa ya watu wenye ulemavu waliopata mafunzo walitoka Mashirika ya Serikali na SAGA huku 137 wakiwakilisha 79% ya watu wenye Ulemavu waliofunzwa. Wizara na Idara za Serikali ilifuatiwa na maafisa 17 (10%), Vyuho Vikuu vya Umma na 10 (6%) wakati Tume ya Katiba na Ofisi Hurus na Tume ya kisheria na Mamlaka walikuwa na maafisa 5 (3%) na 4 (2%) wamefundishwa mtawaliwa. Kwa kuongezea, kutoka kwa walemavu wa miguu 173 waliofunzwa, wengi walichukua digrii ya Uzamili yaani 109 (63%) wakati 54 (31%) walichukua digrii za Shahada. Maafisa watano (3%) walichukua cheti cha jumla wakati kozi za Stashahada ya Juu na Uzamivu zilifanywa na 2 (1%) na afisa 1 (1%) mtawaliwa. Idadi kubwa ya walemavu waliopata mafunzo ilitoka kwa Kenya Pipeline Company Limited na 14 (8%) walemavu waliofunzwa ikifuatiwa na Shule ya Serikali ya Kenya na 10 (6%).

Tokeo

Kati ya watu wenye ulemavu wa jumla 2,740 wanaohudumu katika utumishi wa umma, ni 173 (6%) tu ndio waliofadhiliwa kwa mafunzo wakati wa ripoti.

Pendekezo

Taasisi za Umma kufuata Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu kwa Utumishi wa Umma, 2015 na kutoa fursa za mafunzo kwa watu

wenye ulemavu ili kuwezesha maendeleo yao katika utumishi wa umma.

4.7.3.3 Usambazaji wa Matangazo kwa Jinsia, WWW na Ukabila

(a) Uwakilishi katika Matangazo katika Utumishi wa Umma

Muhtasari wa idadi ya matangazo ambayo yaligawanywa na jinsia na ulemavu katika sekta zote imewasilishwa katika Jedwali 4-54.

Jedwali 4-54: Muhtasari wa Matangazo yaliyotengwa na Jinsia na Ulemavu kwa Sekta

Kitengo	Idadi ya Maafisa Waliopandishwa cheo	Jinsia		PWDs	
		Kike	Kiume	Idadi ya PWDs	%
Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	153	72 (47%)	81 (53%)	2	1.3%
Wizara na Idara za Serikali	5,221	1,996 (38%)	3,225 (62%)	39	0.7%
Vyuo Vikuu vya Umma	718	323 (45%)	395 (55%)	6	0.8%
Mashirika ya Serikali na SAGA	5,377	1,853 (33%)	3,524 (66%)	64	1.2%
Tume za kisheria na mamlaka	15	7 (47%)	8 (53%)	0	0%
Jumla	11,484	4,251 (37%)	7,233 (63%)	111	1%

Usambazaji wa kina wa matangazo kwa kabila, jinsia na ulemavu katika viwango vya kazi unawasilishwa kama Kiambatisho VI.

Matokeo

- Ingawa kanuni ya theluthi mbili ya jinsia ilifikiwa, mahitaji ya 5% kwa watu wenye ulemavu hayakutimizwa kama ilivyokuwa wakati wa tathmini ya 2018/19.
- Idadi ya jamii za kikabila zilizowakilishwa katika matangazo ziliongezeka kutoka 35 hadi 43 kuelekea kutambua kanuni ya ushirikishwaji wa kikabila.

Pendekezo

Inapendekezwa kwamba taasisi za utumishi wa umma zilizo na kesi zilizoripotiwa za chini ya uwakilishi na zisizo za uwakilishi wa jamii za kikabila katika uteuzi wa uendelezaji wajitolea kutekeleza mipango ya hatua za kudhibitisha zilizotengenezwa wakati wa mwaka wa fedha 2018/19 ili kurekebisha mapungufu.

(a) Matangazo Yanayofanywa Bila Mahojiano

Sehemu ya 10 (1) ya Sheria ya Utumishi wa Umma (maadili na kanuni), 2015 inasema kuwa utumishi wa umma, taasisi ya umma au afisa aliyeidhinishwa atahakikisha kuwa maafisa wa umma wanateuliwa na kupandishwa vyeo kwa misingi ya ushindani wa haki na sifa. Sheria hiyo hata hivyo inatoa hali ambapo kupandishwa nguvu kunaweza kufanywa bila mashindano ikiwa-

- jamii nchini Kenya haiwakilizwi vya kutosha katika uteuzi au kupandishwa vyeo katika utumishi wa umma au katika taasisi ya umma;
- urari wa jinsia katika utumishi wa umma au katika taasisi ya umma hupendelea jinsia moja;
- kabila linawakilishwa sana katika utumishi wa umma au katika taasisi ya umma; au
- watu wenye ulemavu hawawakilizwi vya kutosha katika utumishi wa umma au katika taasisi ya umma.

Jumla ya taasisi 74 (26%) ziliwapandisha vyeo maafisa 5,833 kwa nafasi tofauti za utumishi wa umma bila kufanya mahojiano. Idara ya Jimbo ya Huduma za Mambo ya Ndani na Raia ilikuwa ya juu zaidi na maafisa 1,799 (31%) waliopendekezwa bila mahojiano. Hii ilifuatiwa na KenGen, Ikulu na Huduma ya Wanyamapori ya Kenya na 1,123 (19%), 588 (10%) na maafisa 429 (7%) walipandishwa vyeo mtawaliwa.

Kutafuta

Kwa kuwa sheria inatarajia kwamba katika visa vingine kupandishwa vyeo kunaweza kutolewa bila ya ulazima wa mahojiano kufanywa sheria inaelezea mazingira ambayo uendelezaji huo unaweza kutokea.

Pendekezo

Ukaguzi unafanywa kubaini kama matangazo ambayo yalifanywa bila mahojiano yalikuwa sawa na Sehemu ya 10 ya Sheria ya Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni) ya 2015.

4.7.4 Utekelezaji wa Programu za Vitendo Vinavyothibitishwa

Sheria ya Tume ya Utumishi wa Umma, 2017 inafafanua hatua ya udhibitishaji kama hatua

zilizopangwa kushinda au kuboresha ukosefu wa usawa au utaratibu wa kunyimwa fursa. Kifungu cha 48 cha Sheria hiyo kinataka Tume kutunga kanuni ili kutekeleza mahitaji ya Katiba inayohusu ujumuishaji kwa jinsia, jamii tofauti za Kenya, watu wenye ulemavu na vijana. -mwaka wa kushughulikia mapengo ya tofauti katika kabila, jinsia na uwakilishi wa watu wenye ulemavu katika taasisi zao. Mipango ya miaka mitatu ilikuwa ya FY 2019/20, 2020/21 na 2021 / 22. Sehemu hii inatoa maelezo ya utekelezaji wa mapengo ya utofauti kwa kipindi cha 2019/20.

(a) Utekelezaji wa Programu za Utekelezaji za Kiwango juu ya Mapungufu ya Kijinsia

Ripoti ya maadili ya 2018/19 inaonyesha kwamba taasisi 150 za umma zilipanga kuajiri maafisa 1,211, wanaume 27 na wanawake 1,184 ili kukabiliana na mapungufu ya kijinsia katika taasisi zao katika viwango anuwai.

Muhtasari wa mipango ya kuchukua hatua ya kukabiliana na mapungufu ya kijinsia katika viwango anuwai imewasilishwa katika Jedwali 4-55.

Jedwali 4-55: Kuajiri Kushughulikia Mapungufu ya Kijinsia kwa Kiwango

Viwango vya kazi	Jumla ya Maafisa Waliopangwa Kuajiriwa (A)	Idadi ya Kike	Idadi ya Kiume	Jumla ya Maafisa Walioajiriwa	Idadi ya Kiume	%	Idadi ya Kike	%
Mkurukenzi Mkuu au Sera	7	6	1	72	51	71	21	29
Usimamizi Mwandamizi	87	84	3	435	301	69	134	31
Usimamizi wa Kati	237	221	16	1,188	817	69	371	31
Wafanyikazi wa Kiufundi	239	236	3	5,592	3,404	61	2,188	39
Wafanyakazi wa Uendeshaji	520	516	4	3,503	2,036	58	1,467	42
Wafanyikazi wa Kusaidia	121	121	0	1,573	911	58	662	42
Jumla	1,211	1,184	27	12,363	7,520	61	4,843	39

Matokeo

i) Ijapokuwa uajiri ulizingatia kanuni za kijinsia theluthi mbili katika utumishi wa umma,

kanuni hiyo haikufikiwa viwango vya athigher katika utumishi wa umma.

ii) Kama FY 2018/2019, wanaume wengi walijiriwa kuliko maafisa wa kike.

(a) Utekelezaji wa Programu za Vitendo Vya Kuthibitisha kwa Watu Wenye Ulemavu

Ripoti ya maadili ya 2018/19 inaonyesha kuwa taasisi 150 za umma zilipanga kuajiri watu wenye ulemavu 1,289 kushughulikia uwakilishi

wa mapungufu ya watu wenye ulemavu katika taasisi zao katika viwango anuwai. Muhtasari wa mipango ya hatua ya kupunguza matatizo ya watu wenye ulemavu katika viwango anuwai imewasilishwa katika Jedwali 4-56.

Jedwali 4-56: Kuajiriwa Kushughulikia Mapungufu ya Walemavu kwa Kila Kiwango

Ngazi za Kazi	Idadi ya watu wenye ulemavu wa mpango iliyopangwa kwa Ajira ya 2019/20 FY (A)	Jumla ya Maafisa walijajiriwa	Idadi ya walemavu walioajiriwa katika 2019 / 20FY (B)	% ya watu wenye ulemavu wameajiriwa
Mkurukenzi Mkuu au Sera	24	72	2	2.7
Usimamizi Mwandamizi	77	435	7	1.6
Usimamizi wa Kati	187	1,188	6	0.5
Wafanyakazi wa Kiufundi	470	5,592	82	1.5
Wafanyakazi wa Uendeshaji	387	3,503	30	0.9
Wafanyakazi wa Kusaidia	144	1,573	12	0.8
Jumla	1,289	12,363	139	1.1

Tokeo

Kuajiri Walemavu katika ngazi zote hakukutana na mahitaji ya Kikatiba ya uwakilishi wa chini wa 5%.

maafisa 2,175 kutoka kwa makabila ambayo hayajawakilishwa katika taasisi hizo. Upangaji ulifanywa na dhana kwamba jamii zingine ziliwakilishwa katika taasisi, kwa hivyo, vipaumbele katika uajiri vilitakiwa kutolewa kwa jamii ambazo hazijawakilishwa na hizi zilikuwa jamii zilizoainishwa kama watu wachache na waliotengwa.

(a) Utekelezaji wa Programu za Vitendo vya Kuthibitisha Kushughulikia Usawa wa Kikabila

Ripoti ya maadili ya 2018/19 inaonyesha kuwa taasisi 210 za umma zilipanga kuajiri

Muhtasari wa mipango ya hatua za kukabiliana na usawa wa kikabila imewasilishwa katika Jedwali 4-57.

Jedwali 4-57: Kuajiri kushughulikia usawa wa kikabila

Jina la kikabila	Idadi ya Maafisa Waliopangwa Kuajiri (A)	Idadi ya Maafisa Walioajiriwa (B)	Idadi ya Taasisi Haikupangwa lakini ilijiri	Idadi ya Taasisi ambayo ilijiri kama iliyopangwa	Idadi ya Taasisi ambayo ilijiri kwa chini
Bajuni	53	40	11	1	
Basuba	47	43	15	1	1
Boni-Sanye	0	2	1		
Borana	34	101	25	2	2
Burji	51	11	5		1
Dorobo	72	7	6		
Gabra	53	37	11	1	2
Gosha	64	1		1	
Wasomali Wakenya*	92	423	57	2	1
Kuria	49	58	19		
Maasai	34	366	47	5	3

Jina la kikabila	Idadi ya Maafisa Waliopangwa Kuajiri (A)	Idadi ya Maafisa Walioajiriwa (B)	Idadi ya Taasisi Haikupangwa lakini iliajiri	Idadi ya Taasisi ambayo iliajiri kama Iliyopangwa	Idadi ya Taasisi ambayo iliajiri kwa chini
Mbeere	61	58	15		1
Mijikenda	81	347	40	4	1
Njemps	58	22	7		
Nubi	68	10	2		1
Orma**	52	15	6		
Pokomo	44	51	13		
Rendille	46	19	6	1	
Sakuye	68	4	2		
Samburu	53	67	13		
Swahili	45	34	13	1	1
Taita	21	257	39	2	
Taveta	59	14	5		
Teso	23	105	25	2	
Tharaka	82	48	10	1	1
Turkana	98	106	19	1	
Walwana/Malakote	62	2	2		
Jumla	1,470	2,248			

* *Leysan waliunganishwa na Wasomali katika sensa ya 2019*

** *Gallaw aliunganishwa na Orma katika sensa ya 2019*

Matokeo

- i) Kati ya maafisa 10,793 walioajiriwa 1,933 (18%) walitoka kwa jamii zilizotengwa na jamii ndogo na 8,860 (82%) walikuwa kutoka jamii ambazo ziliwakilishwa katika taasisi.
- ii) Idadi kubwa ya taasisi ambazo hazikupanga kuajiri yoyote ziliajiri waliotengwa na wachache.
- iii) Taasisi hazikuajiri kama ilivyopangwa ili kuleta jamii ambazo zinawakilishwa. Bila kufuata mipango ya ajira mapungufu ya uwakilishi yanaendelea kupanuka.

Pendekezo

Taasisi za kutekeleza mpango wa hatua ya kuchukua hatua ya uwakilishi wa daraja.

4.7.5 Usambazaji wa Programu kwa Vikundi Vinavyo hatarini

Usawa wa fursa utapatikana tu ikiwa Vyama vya Serikali vitachukua njia ya usawa. Hii ni kwa sababu, njia inayofaa inashughulikia ukosefu wa usawa uliotokana na vipimo vya pamoja kama vile ushirika wa kikundi. Hatua zozote zilizopitishwa kutoa usawa mkubwa lazima ziwe za vitendo na zenye ufanisi na sio za nadharia na za uwongo ikiwa zitatoa faida zinazoonekana kwa mtu aliyeathiriwa. Kwa sababu hii, Ibara ya 54 hadi 57 ya Katiba inatoa haki za vikundi maalum ambavyo vinahitaji Serikali kuchukua hatua za makusudi kushughulikia maswala yanayohusiana na vikundi maalum.

Ili kuwezesha kupatikana kwa haki hizi maalum, serikali imeweka mipango inayolenga vikundi vilivyo hatarini. Programu hizo ni pamoja

¹³Sandra Fredman, 'Providing Substantive Equality and the Positive Duty to Provide', (2005)

¹⁴De Vos, 'Beyond Formal Equality- Positive Action Under European Commission, 10

¹⁵Alastair Mowbray, 'The Creativity of the Human Rights Court', (2005), 5 Human Rights Law Review, 57 at 73

na Upataji wa Fursa za Ununuzi wa Serikali (AGPO), Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Wanawake, (WEDF), Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana (YEDF), Uhamishaji wa Fedha za Wazee (OP-CT) na Watoto Yatima na Walio Hatarini (CT- OVC) na Watu wenye ulemavu mkali (PWDs-CT) miongoni mwa mengine yanayotekelezwa na wakala mbalimbali wa serikali.

4.7.5.1 Usambazaji wa fursa za AGPO kwa Wanawake, Vijana na watu wenye ulemavu

Kifungu cha 227 (2) cha Katiba kinasema kwamba Sheria ya Bunge itaainisha mfumo ambao sera zinazohusu ununuzi na utupaji mali zitatekelezwa na zinaweza kutoa aina ya upendeleo katika ugawaji wa mikataba na ulinzi na maendeleo ya makundi ya watu au vikundi ambavyo hapo awali vilikuwa vimepunguzwa na ushindani au ubaguzi wa haki.

Sambamba na Kifungu hiki, Kifungu cha 157 (10) cha Sheria ya Ununuzi wa Umma na Utoaji wa Mali, 2015 kinasema kwamba kila taasisi inayonunua itahakikisha kuwa angalau 30% ya thamani ya ununuzi wake katika kila mwaka wa fedha imetengwa kwa vijana, wanawake na watu wenye ulemavu. Ili kutekeleza kifungu hiki, serikali ilianzisha Mpango wa Fursa za Ununuzi wa Serikali (AGPO) ili kuwezesha vijana, wanawake na walemavu kushiriki katika ununuzi wa serikali.

Ili vikundi kufaidika na ununuzi uliohifadhiwa, wanahitajika kujiandikisha na Hazina ya Kitaifa. Kufikia tarehe 30 Juni 2020, vikundi 126,356 maalum vinavyojumuisha vikundi vya wanawake 53,564 (42%), vikundi vya vijana 66,742 (53%) na vikundi 6,050 (5%) vya watu wenye ulemavu walikuwa wamesajiliwa na Hazina ya Kitaifa.

Muhtasari wa kiasi kilichotengwa kwa vikundi vilivyo katika mazingira magumu kwa kila sekta imewasilishwa katika Jedwali 4-58.

Jedwali 4-58: Muhtasari wa Kiasi Kilichotengwa kwa vikundi vilivyo hatarini chini ya AGPO kwa Sekta

Secta	Kikundi Maalum			Jumla
	Wanawake	Vijana	PWDs	
Katiba na Tume za Kisheria na Ofisi Huru	513,267,521	575,086,829	115,046,029	1,203,400,379
Wizara na Idara za Serikali	4,789,638,002	5,735,069,761	750,065,616	11,274,773,379
Vyuo Vikuu vya Umma	1,386,368,005	1,166,308,874	146,792,499	2,699,469,378
Mashirika ya Serikali na SAGA	12,865,273,925	11,248,281,804	2690413533	26,803,969,262
Tume za kisheria na mamlaka	289,302,409	303,176,836	167833705	760,312,950
Jumla	19,843,849,862 (46%)	19,027,924,104 (45%)	3,870,151,382 (9%)	42,741,925,348

Taasisi za umma zilitenga Kshs.42.7 bilioni kwa vikundi vilivyo katika mazingira magumu chini ya mpango wa AGPO.

Matokeo

- Vikundi maalum vilivyosajiliwa na Hazina ya Kitaifa vimeongezeka kwa 19,129 (18%) kutoka 107,227 vilivyosajiliwa mwaka 2018/19 FY hadi 126,356.
- Taasisi zilizowasilisha ripoti za AGPO kwa Hazina ya Kitaifa zilipungua na 22 kutoka

131 wakati wa FY 2018/19 hadi 109 wakati wa ripoti.

- Kuhusu kufuata Sera ya AGPO, Hazina ya Kitaifa iliripoti kwamba ni taasisi 22 tu ndizo zilizotii. Hizi zilikuwa wizara na idara tano, Mashirika 14 ya Serikali na SAGA, moja chini ya Tume ya Kikatiba na Ofisi Huru; na Vyuo Vikuu vya Umma mbili.
- Vikundi vya wanawake na vijana vilichukua sehemu kubwa katika kupata fursa za ununuzi. Vikundi vya watu wenye ulemavu walipewa zabuni ndogo. Hii inahusiana na

usajili wa vikundi katika Hazina ya Kitaifa ambapo vikundi vya watu wenye ulemavu walikuwa wamesajili idadi ndogo zaidi.

- v) Idara ya Jimbo la Utamaduni na Urithi, Chuo Kikuu cha Turkana, Maabara ya Kitaifa ya Kudhibiti Ubora, Bodi ya Usajili wa Magonjwa ya Maji na Kenya Petrol Refineries Limited haikutenga fedha zozote kwa vikundi maalum hapo juu.

Pendekezo

Vyombo vyote vya ununuzi kufuata mahitaji ya kuwasilisha ripoti za utekelezaji wa AGPO kwa Hazina ya Kitaifa kama inavyotolewa na sera ya AGPO.

4.7.5.2 Programu za Vikundi vilivyo katika mazingira magumu na vilivyotengwa

Kifungu cha 10 kinataka taasisi zote za umma na maafisa wa umma kukuza hadhi ya binadamu, haki za binadamu na kulinda waliotengwa. Taasisi za umma zilihitaika kutoa programu zinazotekelezwa kwa vikundi vilivyo hatarini na Jumla ya walengwa. Taasisi za kuripoti katika sekta zote zilionyesha kuwa mipango anuwai ya hatua za kutuliza zilitekelezwa. Hizi ni pamoja na kujenga uwezo na kujenga uelewa; maendeleo ya sheria, sera na miongozo; utoaji wa maji safi na usafi wa mazingira; huduma za afya; huduma na vifaa vya walemavu. fursa za ajira; chakula na lishe; Nishati mbadala; na habari, mawasiliano na miundombinu ya teknolojia.

Programu zingine zilizotekelezwa ni pamoja na Upataji wa Fursa za Ununuzi wa Serikali

(AGPO), elimu na ujifunzaji; uboreshaji wa mitandao ya barabara; uhifadhi wa mazingira; uwezeshaji vijana, usawa wa kijinsia na uwezeshaji wanawake; uhamisho wa fedha; biashara ndogo ndogo na ndogo; ujenzi wa amani na mshikamano; kuzuia na kudhibiti maafa; uanzishwaji wa kamati na vikundi vya kazi na kilimo.

Pendekezo

Taasisi za umma kuweka kipaumbele na kuunga mkono utekelezaji wa mipango ya vitendo vya upendeleo kwa vikundi vilivyotengwa na wachache katika maeneo yao ya mamlaka.

4.7.5.3 Programu za Vikundi Maalum

a) Uwezeshaji Wanawake

i) Upataji wa Huduma za Mikopo

Serikali kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Wanawake (WEDF) iliwezesha utoaji wa mkopo kwa vikundi vya wanawake 10,954 na wanachama wa 121,842 walienea katika kaunti zote 47. Vikundi vya wanawake vilifaidika na mikopo yenye thamani ya Ksh. Bilioni 2.7 ambayo ilikusudiwa kuwezesha miradi na mipango anuwai. Muhtasari wa mikopo iliyotolewa kwa vikundi vya wanawake vilivyotengwa na kaunti inawasilishwa kama Kiambatisho cha VII.

i) Mafunzo

Maafisa kutoka Wizara ya Utumishi wa Umma na Jinsia, Mfuko wa Uwezo na Mfuko wa Biashara ya Wanawake wakitoa Hundi kwa mnufaiika wa Mfuko wa Uwezo katika Kaunti ya Laikipia mnamo Juni 13, 2020

Chanzo: Wizara ya Utumishi wa Umma na Jinsia

Muhtasari juu ya hali ya mafunzo na Jumla ya idadi ya wanawake waliofunzwa imewasilishwa katika Jedwali 4-59. Serikali kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Wanawake iliwezesha mafunzo ya wanawake 125,279 juu

ya ujasiriamali na kuongeza thamani. Hasa, mafunzo hayo yalizingatia kanuni za ujasiriamali na kuongeza thamani kwa bidhaa za kilimo na viwanda. Walakini imebainika kuwa hakuna walengwa wa mafunzo alikuwa walemavu.

Jedwali 4-59: Muhtasari juu ya Asili ya Mafunzo na Jumla ya Idadi ya Wanawake Waliofunzwa

Aina ya Mafunzo	Eneo Maalum la Mafunzo	Jumla ya Wanawake Waliofunzwa	Idadi ya Walemavu waliopata Mafunzo
Mafunzo ya Ujasiriamali	Utangulizi wa Mfuko wa Biashara ya Wanawake	119,119	0
	Kuunda Kikundi cha Nguvu		
	Jinsia na Ujasiriamali		
	Ujasiriamali		
	Jinsi ya Kutengeneza Wazo La Biashara Liwezalo		
Mafunzo ya Kuongeza Thamani	Jinsi ya Kuandaa Mpango wa Biashara		
	Kilimo cha mazao na kuongeza thamani	6,160	0
	Ufugaji wa maziwa na kuongeza thamani		
	Ufugaji wa kuku na kuongeza thamani		
	Kutengeneza sabuni na kuongeza thamani		

Aina ya Mafunzo	Eneo Maalum la Mafunzo	Jumla ya Wanawake Waliofunzwa	Idadi ya Walemavu waliopata Mafunzo
	Kilimo cha nyuki, utengenezaji wa asali na kuongeza thamani		
	Kutengeneza mchuzi wa nyanya na kuongeza thamani		
	Utengenezaji wa mgando na kuongeza thamani		
	Ufugaji wa mifugo na kuongeza thamani		

i) Kupata Masoko ya Mitaa na ya Kimataifa

Serikali kupitia WEDF iliendelea kusaidia vikundi vya wanawake katika kupata masoko ya ndani na ya kimataifa ya bidhaa zao. WEDF iliunga mkono wanawake 719 kutoka kwa vikundi 68 vya wanawake katika kaunti zote kupata masoko ya ndani na ya kimataifa kwa huduma na bidhaa zao. Kati ya walengwa 719, 689 na 356 walipata masoko ya ndani na ya kimataifa mtawaliwa.

a) Uwezesaji Vijana

i) Upataji wa Huduma za Mikopo

Serikali imeweka hatua za kuimarisha ajira kwa vijana na ujasiriamali kupitia msaada wa kifedha wa mikopo, mafunzo na kusaidia vijana kupata masoko ya ndani na ya kimataifa kupitia Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana (YEDF). YEDF ni mradi wa kitovu chini ya Dira ya 2030 nguzo ya kijamii kutoa mikopo, huduma za maendeleo ya biashara na kuwezesha uuzaji wa bidhaa na huduma za biashara zinazomilikiwa na vijana katika masoko ya ndani na ya kimataifa. Mfuko huo

ni sehemu ya mipango ya serikali ya kuongeza fursa za ajira kwa vijana

Serikali kupitia YEDF ilitoa Ksh.450 milioni kwa vikundi vya vijana 2,550 na wanachama wa 16,248 walienea katika kaunti 45. Mikopo iliunga mkono miradi katika mali isiyohamishika; kilimo; ujenzi na ujenzi; nishati na maji; huduma za kifedha; utengenezaji; madini / uchimbaji; utalii na ukarimu; na uchukuzi na mawasiliano. Hata hivyo ilibainika kuwa hakuna vikundi vya vijana kutoka kaunti za Mandera na Marsabit vilivyofaidika.

ii) Mafunzo

Idara ya Jimbo ya Maswala ya Vijana iliwezesha mafunzo juu ya ustadi wa msingi wa biashara kwa vijana wanaopatikana kutoka kaunti zote 47. Jumla ya vijana 1,676 walio na wanaume 797 (48%), wanawake 879 (52%) na walemavu 16 (1%) walinufaika na programu ya mafunzo.

Kwa kuongezea, YEDF ilifundisha vijana kutoka kaunti anuwai. Muhtasari juu ya hali ya mafunzo, Jumla ya idadi ya wanufaika na kaunti na jinsia imewasilishwa kama Jedwali 4-60 na Kiambatisho VIII.

Jedwali 4-60: Asili ya Mafunzo na Jumla ya Idadi ya Vijana Waliofunzwa

Eneo maalum la Mafunzo	Jinsia		Jumla ya Vijana Waliofunzwa	Idadi ya walemavu waliofunzwa (PWDs)
	Kiume	Kike		
Ujasiriamali na kitambulisho cha nafasi ya Biashara	29,808	24,792	54,600	1,200
Mamlaka ya AGPO na YEDF	2,952	2,448	5,400	90
JUMLA	32,760	27,240	60,000	1,290

Tokeo

Mafunzo hayo yaliwapatia vijana ujuzi juu ya ujasiriamali na utambuzi wa fursa za biashara. Hii kwa muda mrefu itashughulikia suala la ukosefu wa ajira kwa vijana.

1) Upataji wa Masoko ya Mitaa na ya Kimataifa

Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana uliunga mkono vijana 12 kutoka kwa vikundi 10 vya vijana huko Kitui, Nyamira, Kisii, Nakuru, Kilifi, Mombasa na Kisumu kupata masoko ya ndani na ya kimataifa kwa huduma na bidhaa zao. Kati ya walengwa 12, 7 walipata masoko ya ndani wakati 5 walipata masoko ya kimataifa.

2) Msaada wa Vijana Kupitia Ushirikiano Mkakati

YEDF kwa kushirikiana na UNDP iliunga mkono vijana 737 waliotokana na kaunti za Baringo, Tana River na Turkana kupata fursa za ajira hapa nchini. Kati ya walengwa 737, 435 (59%) walikuwa wanaume na 302 (41%) walikuwa wanawake.

Tokeo

Idadi ya watu waliofaidika na programu za YEDF na WEDF ni ndogo ikilinganishwa na idadi ya watu kwa ujumla.

4.7.6 Programu za Ulinzi wa Jamii

Lengo la Maendeleo Endelevu Namba 1 juu ya Umasikini linajumuisha hatua ambazo Vyama vya Serikali vinahitajika kuchukua ili kuhakikisha mifumo ya ulinzi wa jamii imewekwa. Ulinzi wa jamii unamaanisha sera na hatua, pamoja na hatua za kisheria, ambazo zinaongeza uwezo na fursa kwa maskini na wanyonge kuboresha na kudumisha maisha yao, maisha, na ustawi. Hatua hizi zinawawezesha wapataji mapato na wategemezi wao kudumisha kiwango kinachofaa cha mapato kupitia kazi nzuri, kuhakikisha upatikanaji wa huduma za afya kwa bei nafuu, usalama wa jamii na msaada wa kijamii.

Lengo kuu la ulinzi wa jamii nchini Kenya ni kuhakikisha kuwa raia wote wanaishi kwa heshima na kutumia uwezo wao wa kibinadamu kwa maendeleo yao ya kijamii na kiuchumi. Vyombo vya sasa vya utoaji wa ulinzi wa jamii ndani ya misaada ya kijamii, usalama wa jamii na sekta za bima ya afya ya jamii ni pamoja na uhamishaji wa pesa, usambazaji wa chakula, programu za kulisha shuleni, bima ya afya ya jamii, mafao ya kustaafu, ruzuku ya bei, kazi za umma na fedha ndogo kati ya zingine.

Serikali kupitia idara ya Jimbo la Ulinzi wa Jamii iliendelea kutekeleza mpango wa uhamishaji wa pesa wa InuaJamii. Muhtasari wa mipango ya ulinzi wa jamii iliyogawanywa na jinsia na kiwango kilichotolewa imewasilishwa kama Jedwali 4-61.

Jedwali 4-61: Programu za Ulinzi wa Jamii zilizotengwa na Jinsia na Kiasi Kilichotolewa

Jina la Programu	Jinsia		Jumla ya Walengwa wanaofaidika	Jumla ya Kiasi cha fedha Kilichotolewa	% Jumla ya Malipo
	Kiume	Kike			
CT-OVC	59,703 (20%)	234,657 (80%)	294,360	7,065,076,000	26.9%
OPCT	297,636 (39%)	468,788 (61%)	766,424	18,364,848,000	70.0%
PWDs	27,451 (81%)	6,638 (19%)	34,089	816,444,000	3.1%
Jumla	384,790	710,083	1,094,873	26,246,368,000	100%

Tokeo

Kwa jumla, walengwa wa juu katika kaunti katika programu tatu za uhamishaji wa pesa pamoja walikuwa Muranga na 49,663, Kakamega na 44,700, Kiambu na 44,519, Kitui na 39,779 na

Nakuru na walengwa 38,419. Muhtasari wa pesa iliyotolewa kwa kila mpango uliogawanywa na kaunti imewasilishwa katika Kiambatisho IX. Walengwa 5 wa juu na kaunti katika programu za uhamishaji wa pesa zinawasilishwa katika Jedwali 4-62

Jedwali 4-62: Wafaidika na Kaunti tano zinazoongoza kwa kila mpango

Nambari	CT-OVC		OP-CT		PWSD-CT	
	Kaunti	Jumla ya Walengwa waliofaidika	Kaunti	Jumla ya Walengwa waliofaidika	Kaunti	Jumla ya Walengwa waliofaidika
1.	Turkana	18,625	Muranga	42,232	Mandera	2,299
2.	Mandera	16,981	Kiambu	35,916	Migori	1,781
3.	Kakamega	10,615	Kakamega	33,177	Nairobi	1,322
4.	Kisumu	10,318	Kitui	32,196	Kisii	1,170
5.	Migori	10,505	Nakuru	30,142	Kiambu	1,135

Rais Uhuru Kenyatta atoa pesa kwa mzee katika stendi ya KCB wakati wa uzinduzi wa Wiki ya Mkutano wa Ulinzi wa Jamii huko KICC jijini Nairobi mnamo Januari 27, 2020

4.8 Ufanisi, ufanisi, matumizi ya kiuchumi ya rasilimali, na maendeleo endelevu

Ili kuhakikisha kuwa taasisi zinatamia rasilimali walizopewa kwa ufanisi na kuimarisha kanuni

za fedha za umma ambazo zinahitaji fedha za umma zitumiwe kwa busara na uwajibikaji, Bunge lilitunga Sheria ya Usimamizi wa Fedha za Umma, 2012 (Sheria ya PFM, 2012). Sheria inataka kuhakikisha kuwa rasilimali zinatumiwa katika utoaji wa huduma tofauti na matumizi ya

¹⁶ Article 201 of the Constitution of Kenya 2010

kawaida. Kwa hivyo Sheria ya PFM inaamuru kwamba maendeleo kwa uwiano wa matumizi ya kawaida yatakuwa 70:30. Hii ni kuhakikisha rasilimali zinaelekezwa kwa mipango ambayo ina athari kwa raia. Kwa kuongezea, Sheria inatoa kwamba afisa wa uhasibu awajibike kwa usimamizi wa mali na dhima za taasisi. Kwa sababu hii, taasisi za umma zinatakiwa kutunza rejista za mali na deni.

Bunge pia lilitunga Sheria ya Ununuzi wa Umma na Utoaji wa Mali, 2015 ambayo inaweka viwango vya ununuzi bora na utupaji mali na taasisi za umma. Idadi ya malalamiko au mabishano yaliyowasilishwa kwa Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma (PPRA) au Bodi ya Ukaguzi wa Ununuzi wa Umma (PPRB) ni kiashiria juu ya viwango vya kufuata Sheria ya Ununuzi wa Umma na Utoaji wa Mali.

Kuhusiana na ufanisi, kuwa na matokeo yaliyokusudiwa, mashirika ya umma yanatarajiwa kutekeleza programu ambazo malengo yao ni kuboresha maisha ya Wakenya. Mipango hiyo iko chini ya Ajenda Kubwa Nne ambayo imetolewa kutoka kwa Vison 2030 na pia mipango iliyo chini ya Malengo ya Maendeleo ya Umoja wa Mataifa. Ufanisi wa uwekezaji wa serikali katika mapato tofauti yanayounda Mashirika ya Serikali inathibitishwa na gawio linalopatikana na Hazina ya Kitaifa.

Tume ilitaka kuanzisha viwango vya kufuata PFM, Sheria ya 2012 na PPAD, Sheria ya 2015. Kwa kuongezea, ilitaka kuanzisha mipango iliyotekelezwa ili kutekeleza Big Four na SDGs.

Kiashiria cha Utendaji chini ya Uwanja huu kilikuwa-

- a) kuzingatia maendeleo kwa uwiano wa matumizi ya kawaida ya 70:30;
- b) kuzingatia operesheni na matengenezo ya uwiano wa malipo ya wafanyikazi ya 60:40;
- c) ufyonzwaji wa fedha zilizotengwa;
- d) bili zinazosubiri;
- e) kudumisha hesabu ya mali na deni;
- f) uwasilishaji wa rejista iliyosasishwa kwa Hazina ya Kitaifa
- g) malalamiko yaliyowasilishwa kwa Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma;
- h) hakuna mabishano yaliyowasilishwa kwa Bodi ya Ukaguzi wa Ununuzi wa Umma; na
- i) ripoti ya Mkaguzi Mkuu.

4.8.1 Kuzingatia Sheria ya PFM, 2012

- a) **Kuzingatia uwiano wa maendeleo hadi 70:30 ya kawaida**

Taasisi ziliulizwa kuwasilisha bajeti zao: Jumla ya mgao wa bajeti, Jumla ya mgao wa bajeti iliyoboreshwa ya maendeleo, Jumla ya mgao wa bajeti ya kawaida ya marekebisha, matumizi halisi ya maendeleo, matumizi halisi ya bajeti ya kawaida, matumizi ya uendeshaji na matengenezo (O&M) na matumizi ya malipo ya kibinafsi (PE). Muhtasari wa mgao wa bajeti na matumizi umeonyeshwa katika Jedwali 4-63.

Jedwali 4-63: Ugawaji wa Bajeti Iliyoriportwa na Matumizi Halisi na Taasisi za Umma wakati wa FY 2019/2020

Kitengo cha Taasisi	Ugawaji wa Bajeti (Ksh. Milioni)			Matumizi halisi (Ksh. Milioni)		Matumizi halisi ya OM & PE		PE:OM	Mara kwa mara: Maendeleo
	Jumla ya mgao wa makadirio ya bajeti	Jumla ya ugawaji wa bajeti ya Maendeleo iliyokarabatiwa	Jumla ya mgao wa bajeti ya Marekebisho ya Kawaida	Matumizi halisi ya maendeleo	Matumizi halisi ya bajeti ya mara kwa mara	Matumizi ya Uendeshaji na Matengenezo	Matumizi ya Fedha ya Kibinafi		
Mashirika ya Serikali na SAGA	1,096,281.13	640,702.46	455,578.66	338,416.91	431,140.49	174,708.78	126,790.59	58:42	42:58
Vyuo Vikuu vya Umma	42,216.32	7,189.36	35,026.96	6,112.20	32,395.25	7,604.13	23,567.74	24:76	83:17
Wizara na Idara za Serikali	1,256,670.20	566,876.53	689,793.67	506,881.91	578,621.49	197,630.34	67,529.75	75:25	55:45
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	20,111.57	560.16	19,551.42	524.86	19,192.16	6,996.29	11,571.28	38:62	97:3
Tume za kisheria na mamlaka	6,401.99	29.57	6,372.42	24.13	5,835.52	1,992.95	2,802.20	42:58	99.5:0.5
Jumla	2,421,681.21	1,215,358.09	1,206,323.13	851,960.02	1,067,184.92	388,932.49	232,261.56	63:37	50:50

Kumbuka: Takwimu kutoka taasisi 63 hazikuchunguzwa kwani ilizingatiwa kuwa seti za data za nje

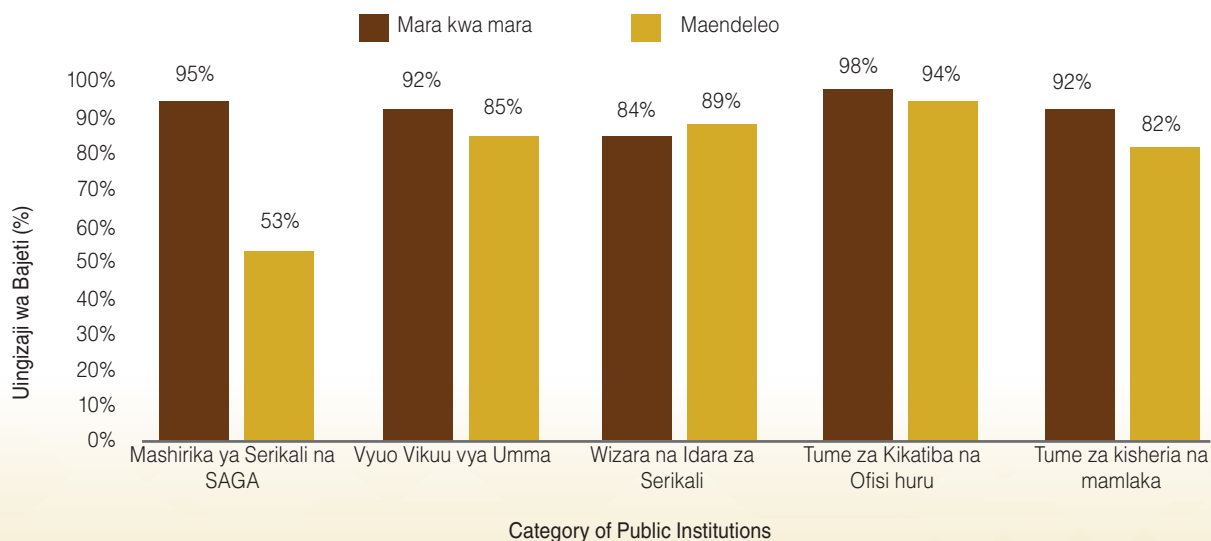
Matokeo

- i) Kwa ujumla, 70:30 kwa mara kwa mara kwa uwiano wa maendeleo ilifikiwa 50:50 kushuka kidogo kutoka kwa mwaka uliopita wa 2018/19 ambao ulirekodi uwiano wa 55:45.
- ii) Viwango vya chini vya mgawanyo wa CCIO na Vyuo Vikuu vya Umma vinaweza

kuhusishwa na aina ya majukumu yao kwa kuwa wengi wao ni walengwa wa huduma au sheria.

a) Matumizi ya Bajeti

Muhtasari wa matumizi ya bajeti na Kategoria ya taasisi huwasilishwa kama Mchoro 4-14

Mchoro 4-14: Matumizi ya Bajeti katika Taasisi za Umma na Jamii

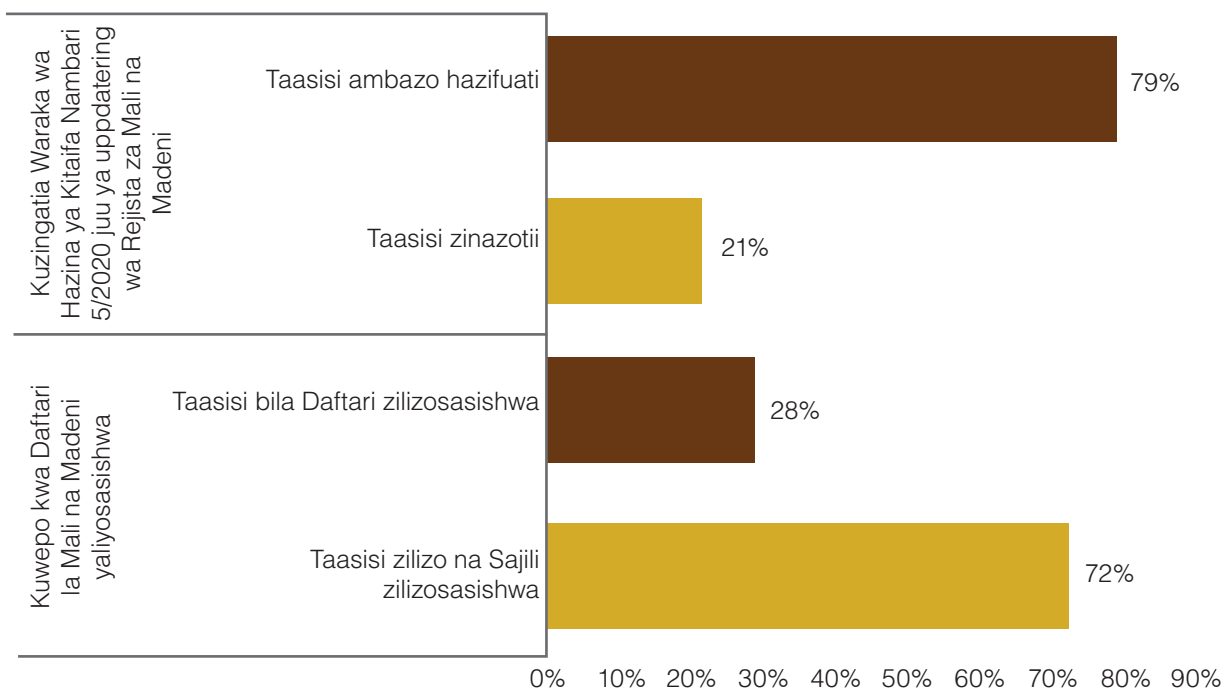
Tokeo

Wengi wa taasisi walitumia bajeti zao zaidi ya 90%. Fedha hizi ziliripotiwa kuelekezwa kutekeleza sera na mipango chini ya ajenda ya “Kubwa Nne”, inayolenga kuharakisha na kudumisha ukuaji unaojumuisha, kutoa fursa za kazi zenye tija, kupunguza umaskini na ukosefu wa usawa wa mapato na kutoa mustakabali mzuri kwa Wakenya wote.

a) Mali na Madeni ya Kitaifa

Mali na deni za serikali ni utajiri wa raia. Hazina ya Kitaifa inawashikilia kwa niaba ya wananchi. Sheria ya PFM, 2012 na Kanuni zinahitaji taasisi zote kuweka na kudumisha rejista kamili za mali ili kulinda mali za umma. Rejista hizi zinawasilishwa kwa Hazina ya Kitaifa kwa utunzaji salama.

Muhtasari wa hali ya upatikanaji wa Rejista za Mali na Madeni zilizosasishwa kwa Taasisi za Umma za Serikali ya kitaifa zinawasilishwa kwenye Mchoro 4-15.

Mchoro 4- 15Ukuwepo kwa Rejista za Mali na Madeni yaliyosasishwa na Kiwango cha Ufuataji wa Waraka wa Hazina ya Kitaifa Nambari 5/2020 juu ya Upyaji wa Saraka za Mali na Madeni na Taasisi za Umma

Matokeo

i) Jumla ya taasisi 209 (72%) zilizofanyiwa utafiti zilionyesha kuwa zina rejista za mali na deni. Kati ya hizi, 61 (21%) walikuwa wamefuata Waraka wa Hazina ya Kitaifa Namba 5/2020 wa tarehe 5 Februari 2020 juu ya kusasisha rejista za mali na deni na kuwasilisha hiyo kwa Hazina ya

Kitaifa. Walakini, data kutoka Hazina ya Kitaifa ilifunua kuwa ni taasisi 13 tu ndizo zilizowasilisha ripoti juu ya Mali na Madeni kama inavyohitajika.

ii) Hazina ya Kitaifa ilionyesha kuwa Rejista ya Mali na Deni za Kitaifa kwa Mali zote za Serikali za Kitaifa hazijaandaliwa kulingana na Sheria ya PFM ya 2012.

Mapendekezo

- i) Hazina ya Kitaifa inakamilisha Sera na Miongozo juu ya utayarishaji wa Rejista za Mali na Madeni;
- ii) Maafisa Masuuli wa Vyombo vya Serikali vya Kitaifa kuandaa na kuwasilisha Rejista za kisasa za Hazina kwa Hazina ya Kitaifa; na
- iii) Hazina ya Kitaifa kukusanya Daftari la Kitaifa la Mali na Madeni kwa kila Mali ya Serikali ya Kitaifa kulingana na Sheria ya PFM, 2015.

a) Ripoti za Mkaguzi Mkuu

Idadi kubwa ya taasisi ziliripoti kwamba hazijapokea ripoti za ukaguzi wa F / Y 2018/19. Hii inaweza kuelezewa na ukweli kwamba ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Hesabu ilibaki wazi kwa muda mrefu kufuatia kumalizika kwa kipindi cha mwenye ofisi ya awali. Kucheleweshwa kwa uteuzi wa Mkaguzi Mkuu wa Hesabu kuliathiri utiaji saine wa Ripoti za Ukaguzi kwa mwaka wa fedha wa mwaka 2018/2019 kama inavyotakiwa na sheria.

Mali za serikali ziko katika hatari kubwa ya kutumiwa vibaya ikiwa rekodi zao hazihifadhiwa vizuri kulingana na Kanuni za PFM, Sheria ya 2012 na PFM, 2015.

4.8.2 Kuzingatia Sheria ya Ununuzi na Umma ya Umma, 2015

a) Malalamiko yanayohusiana na ununuzi

Jumla ya malalamiko yanayohusiana na ununuzi 476 yaliwasilishwa kwa Mamlaka ya Udhambi wa Ununuzi wa Umma. Ikilinganishwa na ripoti ya 2018/2019, kasoro katika tathmini ya zabuni na vipimo vilibaki kuwa malalamiko yaliyoenea zaidi kwa 39% ya malalamiko yaliyowasilishwa (kesi 185), ikifuatiwa na kucheleweshwa kwa malipo ya bidhaa / huduma zilizotolewa ambazo zilichangia 19%, (89 kesi), wakati madai ya ufisadi wakati wa mashauri ya ununuzi yalichangia asilimia 15 ya malalamiko (kesi 71).

PPRA iliamua kesi 132 wakati tisa zilikuwa bado kwa kuongezea, Bodi ya Utawala ya Mapitio ya Ununuzi ilionyesha kwamba rufaa

177 juu ya ununuzi zilipokelewa, kati ya hizo 165 ziliamuliwa na 12 zilisubiriwa.

b) Kujenga uwezo juu ya mambo yanayohusiana na Ununuzi

Ili kuwajengea uwezo na kuwarekebisha wafanyikazi wa ununuzi, PPRA iliandaa mafunzo ya siku nne kwa maafisa ununuzi wa 157 kulingana na pendekezo la ripoti ya 2018/2019. Mada zilizoshughulikiwa ni pamoja na, miili inayohusika katika udhibiti wa ununuzi wa umma; mashirika ya ndani ya vyombo vya ununuzi; mbinu za ununuzi na ushauri; uundaji wa mkataba wa ununuzi, usimamizi na usimamizi; mipango ya upendeleo na uhifadhi katika ununuzi; udhibiti wa hesabu, mali na usimamizi wa maduka; ovyo wa mali isiyoweza kutumiwa, ya kizamani, ya ziada; maadili na uadilifu katika ununuzi na uzingatiaji, ukaguzi wa usimamizi, makosa na vikwazo.

4.8.3 Kuzingatia Sera na Miongozo ya Rasilimali Watu

a) Kuachishwa kazi kwa wafanyikazi

Kutengwa ni njia moja ya kutumia rasilimali watu inayopatikana kwa utoaji bora wa huduma. Kutoka kwa utafiti huo jumla ya maafisa 1,265 walisafirishwa kwa taasisi mbali mbali za umma, serikali za kaunti na mashirika mengine ya kimataifa. Wengi wa maafisa walioungwa mkono walitoka Wizara na Idara za Serikali. Hii ni sawa na ratiba ya nne ya Katiba ambayo inaweka jukumu la kujenga uwezo kwa serikali ya kitaifa.

b) Msukumo wa wafanyikazi

Nguvu ya wafanyakazi ni msingi wa kufanikisha utekelezaji wa mipango ya serikali. Hamasa ya wafanyikazi hutafsiri kuongezeka kwa uzalishaji na inaweza kuchangia viwango vya juu vya pato. Hamasa inaweza kuwa kwa njia ya kumtambua mfanyakazi kwa utoaji bora wa huduma. Ni taasisi 140 tu zilizothibitisha kuwa zimeandaa vigezo vya kutambua na kutambua maafisa wa utoaji wa huduma bora Hii inatafsiri kwa 48% ya Jumla ya Idadi ya Taasisi iliyotathminiwa. Kati yao, 48 (34%) waliripoti kutambuliwa na kuwapa wafanyikazi kulingana na vigezo.

4.8.4 Ufanisi katika matumizi ya Rasilimali za Umma

a) Gawio / mapato kwa Hazina ya Kitaifa

Mashirika ya umma yanahusu zaidi kuongeza ustawi wa raia tofauti na kupata faida. Mashirika haya yanajihusisha na shughuli za kuongeza mapato kupitia mali na huduma za umma. Taasisi zinatarajiwa kutoa mapato yanayofaa na zinapaswa kutangaza (kutoa taarifa kamili ya mapato yanayotokana na ndani) na kulipa gawio kwa Hazina ya Kitaifa. Ufanisi wa uwekezaji huu unaweza kuonekana tu kupitia gawio lililopokelewa.

Jumla ya taasisi 29 (10%) zilitoa gawio / mapato kwa Hazina ya Kitaifa kiasi cha Kshs bilioni 69.4. Mashirika ya Serikali na SAGAs na Wizara na Idara za Serikali zilifanya 73% na 27% mtawaliwa wa taasisi ambazo zilitoa gawio / mapato.

Tokeo

Usimamizi wa mali za umma unahitaji uhasibu sahihi. Eneo hili linaweza kuwa mahali pazuri kwa matumizi mabaya na ufiadini.

Jedwali 4-64: Nguzo Kubwa Nne

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Maelezo
1.	Secta ya Viwanda	Inasaidia kuongeza thamani na kuongeza sehemu ya Sekta ya Viwanda ya Pato la Taifa (GDP) kutoka 9.2% hadi 20% ifikapo 2022. Hii inakusudia kuharakisha ukuaji wa uchumi, kuunda ajira na kupunguza umaskini.
2.	Usalama wa Chakula na Lishe	Inazingatia mipango ambayo inahakikishia usalama wa chakula na lishe kwa Wakenya wote ifikapo 2022 kupitia upanuzi wa uzalishaji na usambazaji wa chakula, kupunguzwa kwa bei ya chakula ili kuhakikisha ununuzi na msaada wa kuongeza thamani katika mlolongo wa thamani ya usindikaji wa chakula.
3.	Mambo yote ya Afya kila sekta	Inalenga kuhakikisha udhamini wa afya bora na nafuu kwa Wakenya wote.
4.	Nyumba za bei nafuu	Inakusudia kuwa na angalau nyumba elfu tano (500,000) za bei rahisi zilizojengwa ifikapo 2022, na hivyo kuboresha hali ya maisha kwa Wakenya.
5.	Viwezesaji	Hutoa mazingira wezesi na ujenzi wa ujenzi ili kufikia Ajenda Kubwa Nne

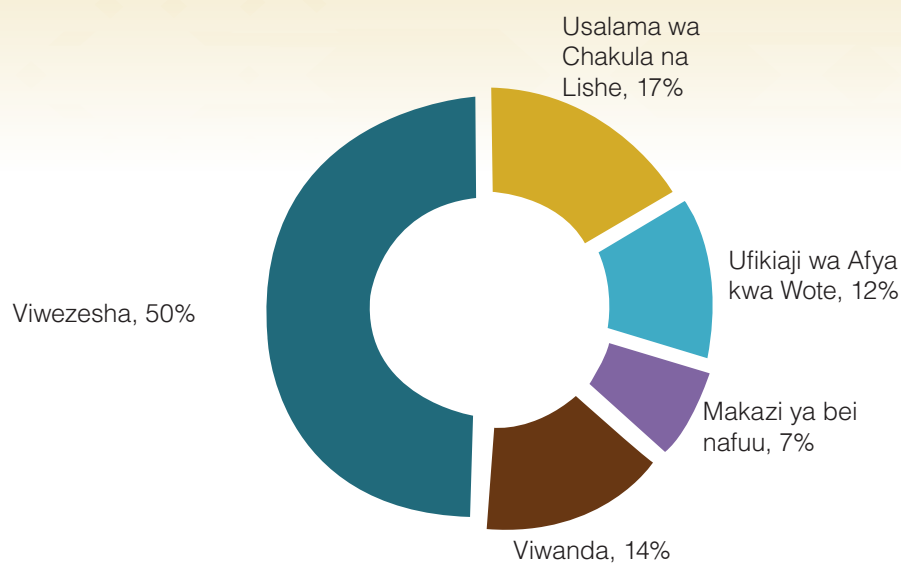
Ajenda Nne kubwa inatafuta kushughulikia shida kubwa zinazowakabili Wakenya wakati wanaunda mazingira bora ya kufanikisha mabadiliko ya kiuchumi, kuongeza ubunifu wa kazi na kuboresha maisha kwa ujumla.

b) Ajenda Kubwa Nne

Matumizi ya rasilimali za umma inapaswa kuonekana katika mabadiliko ya maisha ya raia wa Kenya. Mnamo Juni 2008, serikali ilizindua Dira ya Kenya 2030. Utendaji wa uchumi unaendelea umeshuhudiwa tangu kuanzishwa kwa Dira ya 2030. Akijua kuwa zaidi inahitajika kufanywa ili kuongeza ustawi wa Wakenya na kufikia viwango vya ukuaji wa uchumi, serikali iliamua kuwa kuna haja ya mabadiliko ya dhana. Fikra mpya ilitoa Ajenda Kubwa Nne.

Ajenda Kubwa Nne ni ajenda ya serikali inayolengwa ya mabadiliko inayozingatia nguzo nne za kijamii na kiuchumi ambazo lengo lake ni kuunda uwanja sawa, kuufanya uchumi ujumuishe zaidi na kuhakikisha ustawi wa pamoja. Muhtasari wa nguzo nne za kijamii na kiuchumi na mipango ya Ajenda Nne Kubwa imewasilishwa katika Jedwali 4-64 na Kiambatisho X.

Muhtasari wa wahojiwa na nguzo kubwa nne umewasilishwa kwenye Mchoro 4-16.

Mchoro 4-16: Asilimia ya Programu Kubwa Nne na Sekta

Matokeo

- i) Wengi, (74%), wa taasisi walionyesha walikuwa wakitekeleza angalau moja ya nguzo 4 za Ajenda Nne Kubwa.
- ii) Nusu, (50%), ya taasisi za taasisi za umma zinawezesha, kutoa msaada unaohitajika na mazingira mazuri kwa madereva wa Ajenda Nne Kubwa kutekeleza mipango hiyo.
- iii) Uwakilishi wa chini wa madereva wa Ajenda Kubwa Nne ni kwa muundo, kwani mipango hiyo imewekwa kwa hususa nne za Uwanja.
- iv) Mashirika ya Serikali na SAGA yanaongoza katika utekezaji wa Nne Kubwa katika nguzo zote 4 na taasisi 141 (66%). Hii ilifuatiwa na Wizara na Idara za Serikali kwa 17% na Vyuho Vikuu vya Umma kwa 14%.

a) Walengwa wa Nne Kubwa

Utekezaji wa Ajenda Kubwa Nne uliathiri maisha ya watu wengi, haswa katika sekta ya afya kupitia Usalama wa Afya kwa Wote. Jumla ya raia milioni 2.9 walifaidika moja kwa moja kutoka kwa mpango wa majaribio wa UHC ambao ulitolewa katika kaunti nne (4) za Machakos, Nyeri, Isiolo na Kisumu. Kwenye utengenezaji, viwanda kama RIVATEX, nguo za Bedi na tasnia zingine za kottage na SMEs

zilirudisha nyuma kwa maisha kama matokeo ya ruzuku ya serikali, na kusababisha mamia ya ajira kwa vijana. Upanuzi wa nyumba ulitoa fursa kwa SMEs kutengeneza madirisha na milango kwa vitengo vipya vya makazi. Wakulima wengi na wafugaji walinufaika na ruzuku ya serikali na bima ya wanyama ili kuwakinga na hasara kutokana na hali mbaya ya hali ya hewa. Upanuzi wa umeme na uboreshaji wa barabara na miundombinu mingine pamoja na uwekezaji katika usalama ulitoa mazingira yanayofaa kwa sekta nyingi katika uchumi kustawi.

a) Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs)

Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs), ambayo pia yanajulikana kama Malengo ya Ulimwenguni, ni mikakati ya maendeleo iliyopitishwa na Nchi Wanachama Wote wa Umoja wa Mataifa mnamo 2015. Zinakusudiwa kuongeza kasi ya hatua za kumaliza umaskini, kupunguza usawa (pamoja na usawa wa kijinsia) na njaa na kuhakikisha upatikanaji kwa elimu, maji safi na kazi nzuri kwa wote. Kwa hivyo SDGs zinalenga kulinda sayari na kuhakikisha amani na ustawi unafurahiwa na watu wote ifikapo mwaka 2030. Kwa ujumla, kuna SDGs 17 zilizowasilishwa katika Jedwali 4-65.

Jedwali 4-65: Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs)

Nambari	SDGs	Hatua
1.	Hakuna Umasikini	Jenga miundombinu thabiti, kukuza ujumuishaji unaojumuisha na endelevu, na kukuza uvumbuzi
2.	Bila Njaa	Kupunguza kukosekana kwa usawa ndani na kati ya nchi
3.	Afya njema na Ustawi	Fanya miji na makazi ya watu kuwa pamoja, salama, yenye utulivu na endelevu
4.	Elimu ya Ubora	Hakikisha matumizi endelevu na mifumo ya uzalishaji
5.	Usawa wa kijinsia	Chukua hatua za dharura kupambana na mabadiliko ya hali ya hewa na athari zake (kwa kuzingatia makubaliano yaliyofanywa na Baraza la Mfumo wa Umoja wa Mataifa kuhusu Mabadiliko ya Tabianchi (UNFCCC))
6.	Maji safi na Usafi wa Mazingira	Hifadhi na utumie endelevu bahari, bahari na rasilimali za baharini kwa maendeleo endelevu
7.	Nishati Nafuu na Safi	Kulinda, kurejesha na kukuza matumizi endelevu ya mifumo ya ikolojia ya ardhi, kusimamia misitu, kupambana na jangwa na kusitisha na kurekebisha uharibifu wa ardhi, na kukomesha upotezaji wa viumbe hai
8.	Kazi nzuri na Ukuaji wa Uchumi	Kukuza jamii zenye amani na umoja kwa maendeleo endelevu, kutoa upatikanaji wa haki kwa wote na kujenga taasisi zinazofaa, zinazowajibika na kujumuisha katika ngazi zote
9.	Viwanda, Ubunifu na Miundombinu	Imarisha njia za utekelezaji na ufufue ushirikiano wa ulimwengu kwa maendeleo endelevu
10.	Kupunguza kukosekana kwa usawa	Kupunguza usawa ndani na kati ya nchi
11.	Miji Endelevu na Jamii	Fanya miji na makazi ya watu kuwa pamoja, salama, yenye utulivu na endelevu
12.	Matumizi na Uzalishaji Unaowajibika	Hakikisha matumizi endelevu na mifumo ya uzalishaji
13.	Hatua ya Hali ya Hewa	Chukua hatua za dharura kupambana na mabadiliko ya hali ya hewa na athari zake (kwa kuzingatia makubaliano yaliyofanywa na Baraza la Mfumo wa Umoja wa Mataifa juu ya Mabadiliko ya Tabianchi (UNFCCC))
14.	Maisha Chini ya Maji	Hifadhi na utumie vyema bahari, bahari na rasilimali za baharini kwa maendeleo endelevu
15.	Maisha Juu ya Ardhi	Kulinda, kurejesha na kukuza matumizi endelevu ya mifumo ya ikolojia ya ardhi, kusimamia misitu, kupambana na jangwa na kusitisha na kurekebisha uharibifu wa ardhi, na kukomesha upotezaji wa viumbe hai
16.	Amani, Haki, na Taasisi Dhabiti	Kukuza jamii zenye amani na umoja kwa maendeleo endelevu, kutoa upatikanaji wa haki kwa wote na kujenga Taasisi yenye ufanisi, uwajibikaji na umoja katika ngazi zote
17.	Ushirikiano kwa Malengo	Imarisha njia za utekelezaji na ufufue ushirikiano wa ulimwengu kwa maendeleo endelevu

Muhtasari wa Idadi ya Programu za SDG Zilizotekelezwa na Katgoria ya taasisi zinawasilishwa katika Jedwali 4-66.

Jedwali 4-66: Programu za SDG Zilizotekelezwa katika Taasisi za Umma na Katgoria

#	SDGS	Idadi ya Wahojiwa na Jamii ya Taasisi				
		Mashirika ya Serikali	Vyuo Vikuu vya Umma	Wizara na Idara za Serikali	Tume za kisheria na mamlaka	Tume za Kikatiba na Ofisi huru
SDG 1	Hakuna Umasikini	23	3	7	0	0
SDG 2	Bila Njaa	32	7	7	1	0
SDG 3	Afya njema na Ustawi	30	13	6	2	1
SDG 4	Elimu ya Ubora	29	21	8	1	2
SDG 5	Usawa wa kijinsia	18	9	2	2	0
SDG 6	Maji safi na Usafi wa Mazingira	35	10	2	1	1
SDG 7	Nishati Nafuu na Safi	19	7	1	0	1
SDG 8	Kazi nzuri na Ukuaji wa Uchumi	22	8	8	0	0
SDG 9	Viwanda, Ubunifu na Miundombinu	29	11	9	0	1
SDG 10	Kupunguza kukosekana kwa usawa	8	2	3	1	0
SDG 11	Miji Endelevu na Jamii	13	4	3	2	1
SDG 12	Matumizi na Uzalishaji Unaowajibika	8	1	2	0	0
SDG 13	Hatua ya Hali ya Hewa	29	10	3	0	1
SDG 14	Maisha chini ya Maji	11	3	3	0	1
SDG 15	Maisha juu ya Ardhi	14	4	2	0	1
SDG 16	Amani, Haki, na Taasisi Dhabiti	13	4	6	2	2
SDG 17	Ushirikiano kwa Malengo	16	10	5	1	0

Ripoti ya Kitaifa ya hiari ya 2020 (VNR) ya Kenya inaonyesha maendeleo mazuri yamepatikana katika SDG nyingi 17 kama vile kupunguza umaskini, afya, elimu, usawa wa kijinsia, utoaji wa maji safi na usafi wa mazingira, umeme, kupambana na mabadiliko ya hali ya hewa na kuhakikisha miji endelevu. Walakini, malengo kadhaa bado yapo nyuma. Hii ni pamoja na viwango vya umasikini, matukio ya malaria kwa kila watu 1,000, ukosefu wa ajira na viashiria vingine vinavyohusiana na jinsia.

Matokeo

- Wengi, (65%), wa taasisi walitekeleza angalau moja ya malengo 17 ya SDGs.
- Programu nyingi zinazotekelezwa zinalenga

kuboresha maisha, maisha bora na ustawi wa Wakenya.

- Programu zingine zinazolenga kukuza ujumuishaji, kuboresha urahisi wa kufanya biashara, utoaji wa mikopo nafuu kwa vifaa kwa wawekezaji wanaowezekana, kupunguza mabadiliko ya hali ya hewa na uendelevu wa mazingira.

4.9 Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera

Ushiriki wenye maana wa umma unahitaji kuanzishwa kwa muundo wazi na mchakato na majukumu yaliyoainishwa wazi na jinsi ushiriki wa umma utafanyika na jinsi uamuzi

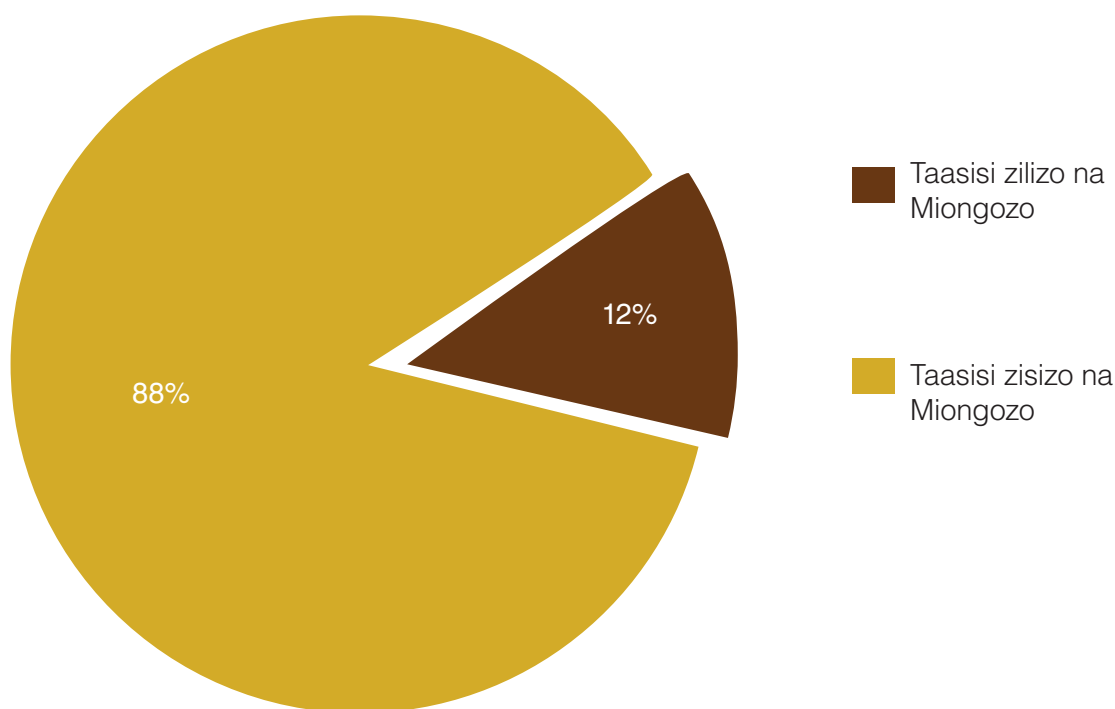
utakavyofanywa. Inahitaji kutambuliwa kwa wadau, uwazi unaongwa mkono na mifumo madhubuti ya mawasiliano na njia za kupokea maoni. Kushiriki kwa Umma kunahitaji kuhusisha umma katika mchakato mzima wa utengenezaji wa sera na kuchukua maoni yao katika kufanya maamuzi.

Chini ya Uwanja huu husika Tume ilitaka kuanzisha hatua ambazo taasisi za umma zilikuwa zimeweka ili kuwezesha ushiriki wa umma unaofaa. Viashiria maalum vilikuwa:

- a) Upatikanaji wa miongozo ya ushiriki wa umma;
- b) Kupatikana kwa orodha ya wadau; na
- c) Ushahidi wa ushiriki wa umma katika utengenezaji wa sera.

4.9.1 Uendelezaji wa Miongozo ya Ushiriki wa Umma.

Muhtasari wa Taasisi zilizoandaa miongozo ya PP imewasilishwa kwenye Mchoro 4-17

Mchoro 4-17: Kuwepo kwa Miongozo ya Ushiriki wa Umma katika Taasisi za Umma

Matokeo

- a) Taasisi chache, (12%) ziliandaa miongozo ya PP.
- b) Miongozo ya ushiriki wa umma inawezesha ushiriki wa umma uliowekwa ili kutoa maamuzi yanayoweza kutekelezwa. Ukosefu wa miongozo inamaanisha kuwa mchakato utafanyika kwa njia isiyo ya kawaida na kutakuwa na ukosefu wa msimamo.

4.9.2 Sera Zilizotengenezwa

Tume ilitaka kubaini ikiwa taasisi za umma zilishiriki sehemu hiyo ya umma katika kuandaa sera na njia zinazotumiwa kuwezesha

ushiriki wa umma. Jumla ya taasisi 110 (38%) zilionyesha kwamba walikuwa wameandaa hati za sera. Kwa wale ambao walihusika na umma katika kuandaa hati za sera, njia inayopendelewa zaidi ya ushiriki wa umma ilikuwa kutuma maoni yaliyoandikwa, na Jumla ya maoni 11,225 yaliyoandikwa yakipokelewa na taasisi. Hii ilifuatiwa na uwasilishaji mkondoni ambapo Jumla ya maoni 5,204 mkondoni yalipokelewa. Warsha zilikuwa njia ya chini kutumika kwa ushiriki wa umma na washiriki 1,325 waliohudhuria warsha.

4.9.3 Taasisi zilizo na hesabu ya Wadau

Hesabu ya wadau inahakikisha kuwa washika dau wanahusika. Ikiwa washikadau sahihi hawajashiriki thamani ya mchango uliopokelewa inaweza kuwa si nyingi. Wengi 205 (70%) ya taasisi zilizokadiriwa walikuwa na hesabu ya wadau. Uhusiano huu na matokeo yanayohusiana na taasisi ambazo zilikuwa na mipango ya kimkakati ambayo ilisimama kwa 234 (84%). Taasisi kawaida hutoa hesabu ya wadau katika mipango yao ya kimkakati.

Matokeo

- i). Matumizi duni ya semina kama njia ya ushiriki wa umma inaweza kuhusishwa na janga la kufutwa kwa Covid-19 ambapo ushiriki wa watu ulivunjika moyo.

- ii). Kwa upande mzuri kulikuwa na ongezeko la utumiaji wa mawasilisho mkondoni ikilinganishwa na tathmini ya 2019/2020. Uwasilishaji mkondoni huunda ufuatiliaji, ambayo ni muhimu kwa madhumuni ya uwajibikaji.

Mapendekezo

- i). Taasisi za umma kubinafsisha na kutekeleza miongozo ya Tume ya Utumishi wa Umma kwa ushiriki wa umma katika uundaji wa sera; na
- ii). Bunge kuharakisha kutungwa kwa Muswada wa Ushiriki wa Umma wa 2018. Hii itaongoza taasisi katika kuandaa miongozo ya taasisi ya ushiriki wa umma.

5

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

HITIMISHO NA MAPENDEKEZO

5.1 Utangulizi

Kwa miaka mingi, huduma ya umma imezingatia zaidi kuboresha ufanisi, ufanisi na uchumi (3Es). Walakini, Katiba ya 2010 inajumuisha maadili na kanuni kama jambo muhimu katika kufanikisha 3Es na huduma ya umma ya katikati. Umuhimu wa raia katika utoaji wa huduma kama inavyofikiriwa katika Katiba inahitaji Tume kwenda zaidi ya kuchapisha tu maadili na kanuni katika juhudi zake za uendelezaji. Inataka kuweka mikakati maalum ya kukuza ili kuwezesha utekelezaji, ukusanyaji wa data kwa ushahidi unaotokana na ushahidi. kufanya maamuzi na mipango ya kujenga uwezo kwa utekelezaji wa lengo kuu la huduma ya kitaalam, msingi wa maadili na maadili.

Ripoti hii imeangazia hatua ambazo Tume imeweka ili kukuza maadili na kanuni, hadhi ya utekelezaji na changamoto. Utumishi wa umma unaozingatia dhamana na utaalam ni sharti la lazima kwa huduma ya umma yenye ufanisi

na yenye ufanisi, ambayo ni muhimu kwa kuhakikisha utoaji wa huduma sawa kwa raia. Kuanzisha huduma ya umma yenye maadili na maadili ni mchakato wa nguvu unaohitaji ushiriki thabiti wa wadau wote muhimu.

Utumishi wa umma kwa kiwango kikubwa sana huamua utendaji wa uchumi. Kwa hivyo lengo kuu ni kuimarisha uwezo wa taasisi ya huduma za umma kutoa huduma na kukuza umakini wa raia na ukuaji endelevu unaojumuisha.

Kuelekea mwisho huu, maendeleo mashuhuri yametimizwa kwa kuzingatia utamaduni wa msingi wa dhamana katika utumishi wa umma kama inavyoonyeshwa na kupatikana kwa theluthi mbili ya jinsia kanuni, kuongezeka kwa uwakilishi wa watu wenye ulemavu katika huduma, uboreshaji wa utoaji wa huduma, na utekelezaji mpango wa ulinzi wa jamii kwa vikundi vilivyo hatarini. Kwa kasi iliyotambuliwa kufikia sasa kudumishwa, mapendekezo yafuatayo yanapaswa kutekelezwa:

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
Mapendekezo ya jumla	Kushiriki katika Utafiti wa Maadili na Kanuni	Taasisi 14 ambazo zilishindwa kushiriki katika utafiti wa tathmini ya kufuata zinatakiwa kuelezea sababu za kutotii	PSC	Mnamo Machi 2021
Muhtasari wa Rasilimali Watu katika Utumishi wa Umma	Kuweka maadili na kanuni katika mahitaji ya kuingia kwa huduma ya umma	Taasisi za umma kuingiza maadili na kanuni katika zana za kuajiri / mahojiano	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma kufuata Sera ya HRD juu ya kuingizwa kwa maafisa wapya walioteuliwa na ni pamoja na yaliyomo kwenye maadili na kanuni.	MDA zote	Kuendelea
		Karatasi ya alama ya kuajiri na uteuzi ya mahojiano inapaswa kupitiwa ili kujumuisha alama ya uzani wa maadili na kanuni za kutumiwa na taasisi za umma	PSC	Kufikia Juni 2021

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
	Kuanzishwa kwa wafanyikazi	Muundo wa taasisi za umma ambazo zimedhibitishwa kupita kiasi zinapaswa kupitiwa	PSC	Kufikia Juni 2021
	Kutengwa zaidi ya miaka sita (6)	a) Maafisa wanaotumikia kuungwa mkono zaidi ya miaka 6 wakumbukwe. b) Kifungu cha 42 cha Sheria ya PSC kirekebishwe ili kutoa ruzuku zaidi ya miaka 6 katika hali ambapo maafisa wanapewa dhamana kwa mashirika ya kimataifa au ushirikiano wa kibinafsi wa umma.	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Mafunzo	Taasisi za Umma kufuata masharti ya Sera ya Mafunzo kwa Utumishi wa Umma, 2015 juu ya malipo ya malipo kwa wafanyikazi	MDA zote	Kufikia Juni 2021
Uboreshaji wa utoaji huduma na mabadiliko	Ununuzi wa vifaa vya ICT	Sera ya ujumuishaji wa ununuzi wa vifaa vya ICT inapaswa kupitiwa	HoPS	
	Kujitolea kwa Viwango vya Utoaji wa Huduma	Mashirika ya umma ambayo bado hayatafsiri hati zao za huduma kwa Kiswahili kufanya hivyo kwa usomaji mpana	MDAs	Kufikia Juni 2021
		Mashirika ya umma ambayo bado hayajahamasisha wafanyikazi na wateja juu ya masharti ya hati za huduma ili kuongeza uelewa juu ya hati hizo.	MDAs	Kufikia Juni 2021
	Uundaji wa uhamasishaji kwa raia kuhusu huduma zinazotolewa na mashirika ya umma	Taasisi za umma kujenga uelewa juu ya huduma zao kati ya raia na viashiria wazi vya ufuatiliaji na tathmini ya matokeo na matokeo	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Uchambuzi wa ripoti za mitandao ya kijamii	Serikali kupitia wakala wa serikali husika kuandaa mfumo wa sera ya kuongoza taasisi za umma juu ya ushiriki wa media ya kijamii	• Idara ya Jimbo ya ICT na Ubunifu	Kufikia Juni 2021
		Sera ya kuongoza taasisi za umma katika kutumia au kujishughulisha na media ya kijamii ili kuboresha utoaji huduma	Wizara ya ICT	Kufikia Juni 2021
		Taasisi za umma kufundisha wafanyikazi juu ya njia za ushiriki mzuri na raia kwenye media ya kijamii.	MDA zote	Kufikia Juni 2021

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
	Kuimarisha Ufikiaji wa Huduma	Taasisi za umma kuchukua njia mpya za kuimarisha utoaji wa huduma haswa kupitia majukwaa ya teknolojia ya dijiti kuwezesha upatikanaji wa huduma za umma	MDA zote	Kufikia Juni 2021
		Taasisi zinapaswa kuchukua fursa ya jukwaa la Huduma ili kuongeza ufikiaji wa huduma zao na raia kote nchini (pale inapofaa)	Sekretarieti ya Huduma zote za MDAs	Kuendelea
	Matumizi ya maoni ya mteja	Taasisi za umma kuhifadhi na kuchambua maoni ya mteja, kuandaa na kutekeleza ripoti.	MDA zote	Kuendelea
		Miongozo juu ya uchambuzi wa maoni ya mteja itengenezwe	PSC	Kufikia Juni 2021
	Taratibu za Kushughulikia Malalamiko	Taasisi za umma kutumia majukwaa yaliyopo ili kuongeza uelewa kwa raia juu ya taratibu za kufungua malalamiko katika taasisi zao.	MDA zote	Kufikia Juni 2021
		Taasisi za umma kutunza sajili za malalamiko, na kuunda mifumo ya kupeperusha malalamiko ya kawaida kwa nia ya kupata suluhisho la kudumu	MDA zote	Kuendelea
	Kutambua Ubora katika Utoaji wa Huduma	Taasisi za umma zilizo chini ya mamlaka ya Tume kukuza vigezo vya tuzo ili kuwezesha maafisa bora kutambuliwa na kutuzwa kwa ubora katika utoaji wa huduma	MDAs	Kufikia Machi 2021
	Kutumia Teknolojia ya Habari ya Utoaji wa Huduma Iliyoboreshwa	Maafisa wa umma kuwezesha na rasilimali za ICT na kuwa na ujuzi tena	MDA zote	Hatua kwa hatua
		Taasisi za umma kuchukua kazi ya mbali kama mkakati wa utoaji wa huduma	MDA zote	Kuendelea
	Utoaji wa huduma kwenye majukwaa ya mitandaoni	Taasisi za umma kuboresha uwepo wao mitandaoni	MDA zote	Kufikia Juni 2021
Viwango vya juu vya maadili ya kitaaluma katika utumishi wa umma	Kuzingatia Kanuni za Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma	Taasisi za Umma mara kwa mara zinahamasisha wafanyikazi juu ya masharti ya Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma, 2016 na kuwasilisha ripoti za kila robo kwa PSC	MDA zote	Kuendelea
	Uanachama kwa Sekta ya kitaalam ya udhibiti	Taasisi za umma kusaidia wanachama wa sekta ya taaluma husika kuhudhuria kozi za ukuzaji wa taaluma ya Kuendelea	MDA zote	Kuendelea

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
Utawala Bora, Uwazi na Uwajibikaji	Uteuzi wa wajumbe wa Bodi au Halmashauri	Kuteua mamlaka kutikisa uteuzi wa Bodi au wajumbe wa Baraza kwa mujibu wa Kifungu cha 1.14 cha Kanuni za Utawala za Mwongozo ili kuhakikisha mpito bila mshikamano.	Mkuu wa Utumishi wa Umma (HoPS)	Kuendelea
		Kuteua mamlaka kuchukua nafasi ya wajumbe wa bodi ambao muda wao umekwisha katika taasisi husika.	Mkuu wa Utumishi wa Umma (HoPS)	Juni 2021
	Uteuzi wa Kaimu katika Utumishi wa Umma	Taasisi za umma kufuata Kanuni ya 23 ya Kanuni za Tume ya Utumishi wa Umma 2020 kuhusu uteuzi wa kaimu	MDA zote	Kufikia Machi 2021
	Kuzingatia Sheria ya Maadili ya Afisa wa Umma, 2003 juu ya ufunuo wa kifedha	Maafisa walioidhinishwa kuhakikisha maafisa wanazingatia POEA, 2003 kwa kuzingatia matamko ya awali, ya kila mwaka na ya mwisho	PSC	Kufikia Juni 2021
	Kuendelea	The National Treasury to enforce the requirement for Taasisi to have approved Strategic Plans before loading of Taasisi budgets	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Usimamizi wa zawadi	Taasisi za umma kufungua na kudumisha daftari la zawadi katika fomu iliyowekwa kama ilivyoainishwa katika Ratiba katika Fomu A, B-I na B-II katika Kanuni za Sheria ya Uongozi na Uadilifu, 2015 na Kanuni za Maadili na Maadili ya Utumishi wa Umma, 2016	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Kusimamia mgongano wa maslahi	Taasisi za umma kudumisha mgongano wa sajili kama inavyotakikana chini ya Kifungu cha 16 (11) cha Sheria ya Uongozi na Uadilifu, 2012	MDA zote	Kuendelea
	Kuenea kwa kesi za ufisadi	Programu ya Uadilifu wa Utumishi wa Umma ipitiwe na ianganishwe na Katiba na sheria husika.	EACC	Kufikia Juni 2021
	Kuzuia Ufisadi	EACC kuhamasisha MDAs juu ya Sera ya Kitaifa ya Maadili na Kupambana na Rushwa, 2020	Tume ya Maadili na Kupambana na Ufisadi (EACC)	Kufikia Juni 2022

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
	Upataji wa Habari na Wananchi	Taasisi za umma kuandaa miongozo juu ya upatikanaji wa habari kulingana na agizo lao kama ilivyoongozwa na Sheria ya Upataji wa Habari, 2016	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Mkakati wa Mawasiliano	Taasisi za umma kukuza au kukagua mikakati husika ya mawasiliano ili iwe sawa na mipango yao ya kimkakati	MDA zote	Kufikia Juni 2021
		Mikakati ya zamani ya mawasiliano inapaswa kurekebisha	MDA zote	Kufikia Juni 2021
Usimamizi wa utendaji	Mipango ya kimkakati	Hazina ya Kitaifa kutekeleza mahitaji ya taasisi kuwa zimeidhinisha Mipango ya Kimkakati kabla ya kupakia bajeti za taasisi	MDA zote	Kufikia Juni 2021
		Taasisi za umma ambazo hazina mipango ya kimkakati ya sasa inapaswa kuharakisha mchakato huo na kumaliza sawa katika miezi 6 ili kuepusha usumbufu unaoletwa na ucheleweshaji huo		
		Idara ya Mipango ya Jimbo inapaswa kuhakikisha kuwa kipindi cha upangaji mkakati kwa taasisi kinahusiana na kipindi cha MTP		
	Mipango ya kazi ya shirika ya kila mwaka	Taasisi za umma kuandaa mipango ya kazi ya kila mwaka ili kuwezesha kufanikiwa kwa malengo ya taasisi	MDA zote	Kuendelea
	Mkataba wa Utendaji	Taasisi zote za umma kutia saina mikataba ya utendaji	MDA zote	Kuendelea
		Kwa Tume za Kikatiba na wamiliki wa Ofisi zinazojitegemea usimamizi utasaini mkataba wa utendaji na Bodi / Tume husika	Tume za Kikatiba na Ofisi Huru	Kuendelea
		Taasisi za umma kuteleza mikataba ya utendaji kwa viwango vya chini na kuhakikisha kuwa idara zote zinachangia utekelezaji wa agizo la taasisi	MDA zote	Kuendelea
		taasisi za umma kufanya tathmini ya utendaji ya kila mwaka ili kuwezesha uchambuzi wa matokeo ya utendaji na kutumia habari iliyochanganuliwa kusaidia uamuzi	MDA zote	Kuendelea

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
		Mpango wa kazi wa shirika wa kila mwaka ujumuishwe kama moja ya mahitaji ya kawaida wakati wa kusainiwa kwa Utendaji na kusahihisha	MDA zote	Kuendelea
		Usimamizi wa utendaji kuwa nanga katika sheria	Bunge	
	Utendaji Kazi wa mfanyikazi	Usimamizi inapaswa kutekeleza utekelezaji wa Tathmini ya Utendaji wa Wafanyakazi ya kila mwaka kwa wafanyakazi wote	MDA zote	Kuendelea
		Kamati za Usimamizi wa utendaji kukutana kila robo mwaka kukagua utendaji wa wafanyakazi kama ilivyotolewa katika Mshahara wa Utendaji na Mfumo wa Vizuizi kwa Utumishi wa Umma.	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Mafunzo ya wafanyakazi	Mfumo wa TNA utengenezwe kuongoza taasisi za umma katika kufanya TNA	PSC	Kufikia Juni 2021
		Fedha za kutosha kati ya 1% na 2% ya matumizi ya kawaida yatengwa kwa ajili ya kujenga uwezo kulingana na Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu ya Utumishi wa Umma, 2016	Hazina ya Kitaifa	Kuendelea
		Mfumo wa Tathmini ya Athari za Mafunzo utengenezwe kuongoza taasisi za umma juu ya taratibu za tathmini ya athari	PSC	Kufikia Juni 2021
	Kufundisha na Ushauri	Mfumo wa sera ya kufundisha na ushauri kwa matumizi ya taasisi za umma	PSC	Kufikia Juni 2021
		Taasisi za Umma kuwezesha ufundishaji na ushauri kwa uboreshaji wa utendaji na usimamizi wa urithi	MDA zote	Kufikia Juni 2021
	Ufundi wa Hesabu na Mpango wa Rasilimali Watu	Tume ya Utumishi wa Umma kuandaa mfumo kamili wa hesabu ya ujuzi	PSC	Kufikia Juni 2021
	Udhibiti wa Nidhamu katika Utumishi wa Umma	Taasisi za umma kuharakisha kesi za nidhamu katika muda uliowekwa katika sera za Utumishi	MDA zote	Kuendelea
	Kuzingatia hatua za Serikali juu ya Usimamizi wa Gonjwa la Covid-19	Mfumo wa sera ya kusimamia utendaji wa wafanyakazi wanaofanya kazi kwa mbali au kwa zamu iundwe.	PSC	Kufikia Juni 2021

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
	Wafanyikazi hutoka	Taasisi za kutumia habari zilizopokelewa kutoka kwa mahojiano ya kutoka ili kuboresha utoaji wa huduma.	MDA zote	Kuendelea
Ugawaji sawa wa fursa na rasilimali	Usambazaji wa maafisa wa umma katika utumishi wa umma	Utekelezaji wa haraka wa sheria juu ya Ibara ya 27 (8) juu ya sheria ya theluthi mbili ya jinsia	Bunge	
	Usambazaji wa maafisa wa umma katika utumishi wa umma	Taasisi za umma kujitolea kufikia uwakilishi sawa wa kijinsia kulingana na Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba na Lengo la 5 la Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma kujitolea kufikia uwakilishi sawa katika viwango anuwai kulingana na Kifungu cha 232 (1) (i) cha Katiba na kiashiria 16.7.1 (a) cha Lengo 16.7 la Malengo ya Maendeleo Endelevu ya Umoja wa Mataifa.		
		Taasisi za umma kujitahidi kufikia uwakilishi wa 50/50 ambayo ni mahitaji chini ya Mkataba wa UN juu ya kuondoa aina zote za ubaguzi dhidi ya wanawake.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za Umma kutekeleza mipango ya hatua za upendeleo wakati wa kuajiri kulingana na Kifungu cha 10 cha Sheria ya Utumishi wa Umma (Maadili na Kanuni), 2015, na ikiongozwa na mipango ya hatua ya kukubali iliyotengenezwa wakati wa mwaka 2018/19 inathamini tathmini ya kufuata.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma kutoa nafasi za mafunzo kwa maafisa wenye ulemavu kulingana na Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu kwa Utumishi wa Umma kuwawezesha kupata sifa za kuwezesha maendeleo yao katika huduma.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma zilizoathiriwa na kukosekana kwa usawa katika uwakilishi wa kikabila kujaribu kutekeleza programu ya hatua ya usawa juu ya makabila ambayo iliwasilishwa katika ripoti ya tathmini ya 2018/19.	MDA zote	Kufikia Juni 2021

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
		Taasisi za umma kutekeleza mipango ya vitendo vya ubinadamu ili kuhakikisha usawa wa kijinsia katika Ngazi za Kazi kabisa.	MDAs	Kuendelea
		Takwimu za kitaifa za walemavu zinagawanywa na viwango vya jinsia na elimu na kugawanywa na taasisi za umma.	NCPWD	Kufikia Juni 2021
		PSC kuelekeza taasisi 58 za umma ambazo hazijafuata mahitaji ya theluthi mbili ya jinsia kutekeleza mipango yao ya utekezaji	PSC	Kuendelea
		PSC kufanya ukaguzi juu ya mashirika ambayo yalitifuta nyadhifa mbali mbali ili kuhakikisha kufuata Ibara ya 232 (1) (g) juu ya mashindano ya haki na sifa kama msingi wa uteuzi na kupandishwa vyeo.	PSC	Kufikia Machi 2021
	Matangazo ya nafasi za kazi	Sera ya ujumuishaji wa matangazo ya kazi ipitiwe ili kuilinganisha na Sehemu ya 37 (1) ya Sheria ya PSC, 2017	HoPS	
		Taasisi za umma kufuata Kifungu cha 37 (1) cha Sheria ya PSC, 2017 inayohusiana na njia ya mawasiliano na matangazo ya nafasi za kazi.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma kushiriki nafasi za kazi zilizopo na NCPWD na Mamlaka ya Ajira ya Kitaifa (NEA)	MDA zote	Kuendelea
	Uboreshaji wa vifaa na huduma za kutumiwa na watu wenye ulemavu	Taasisi za umma kubinafsisha huduma na vifaa vyao kushughulikia mahitaji anuwai ya walemavu.	MDA zote	Kufikia Juni 2021
		Ukaguzi juu ya upatikanaji wa majengo ya walemavu unafanywa	Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu	Kufikia Machi 2021
	Usambazaji wa uteuzi, nafasi za mafunzo na kupandishwa vyeo	Taasisi za Umma kufuata Sera ya Maendeleo ya Rasilimali Watu kwa Utumishi wa Umma, 2015 na kutoa nafasi za mafunzo kwa watu wenye Ulemavu ili kuwezesha maendeleo yao katika utumishi wa umma.	MDA zote	Kuendelea

Uwanja husika	Hoja	Mapendekezo	Mtaalam wa Kiongozi / Viongozi	Ratiba za nyakati
		Taasisi zinaunda mpango kamili wa mafunzo ya kuwajengea uwezo maafisa wanaolenga katika ngazi zote kwa lengo la kuwapa ujuzi wa kazi na ustadi unaohitajika katika mabadiliko ya utoaji wa huduma	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi za umma zilizo na kesi zilizoripotiwa za chini ya uwakilishi na zisizo za uwakilishi wa jamii za kikabila katika uteuzi wa uendelezaji zinatakiwa kutekeleza mipango ya hatua za kudhibitisha zilizotengenezwa wakati wa FY 2018/19 ili kurekebisha mapungufu.	MDA zote	Kuendelea
		Taasisi zote za umma kutekeleza mipango ya kuchukua hatua kwa kupunguza mapengo ya uwakilishi	MDA zote	
		Taasisi za umma kuweka kipaumbele na kuunga mkono utekelezaji wa mipango ya vitendo vya upendeleo kwa vikundi vilivyotengwa na wachache katika maeneo yao ya mamlaka.	MDA zote	
Utendaji bora, ufanisi na matumizi ya matumizi ya bidhaa na maendeleo endelevu	Kuzingatia PFM, Sheria ya 2012 na Kanuni za PFM, 2015	Hazina ya Kitaifa kukusanya Daftari la Kitaifa la Mali na Madeni kwa kila Mali ya Serikali ya Kitaifa kulingana na Sheria ya PFM, 2015	Hazina ya Kitaifa	Kufikia Juni 2021
		Maafisa Masuuli wa Vyombo vya Serikali vya Kitaifa kuandaa na kuwasilisha hadi sasa Daftari la Mali kwa Hazina ya Kitaifa	MDA zote	Kufikia Machi, 2021
		Hazina ya Kitaifa kukamilisha sera na miongozo juu ya utayarishaji wa rejista za mali na dhima	Hazina ya Kitaifa	Kufikia Juni 2021
Ushiriki wa umma katika mchakato wa utengenezaji wa sera.	Miongozo ya ushiriki wa umma	Fuatilia haraka kupitishwa kwa Muswada wa Ushiriki wa Umma, 2019	Bunge	
		Taasisi za umma kubinafsisha na kutekeleza miongozo ya Tume ya Utumishi wa Umma kwa ushiriki wa umma katika uundaji wa sera.	MDA zote	By June, 2021

VIAMBATISHO

VIAMBATISHO

Kiambatisho I: Uchambuzi wa kulinganisha wa Mchoro cha Utekelezaji cha FY 2018/19 na 2019/20

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Shirika la Kenya Reinsurance Limited	Shirika la Serikali na SAGA	79.4	53.8	25.6
Idara ya Jimbo Kwa Huduma za Mambo ya Ndani na Raia	Wizara na Idara ya Jimbo	77.2	68	9.2
Huduma ya Ukaguzi wa Afya ya mimea ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	75.1	43.5	31.6
Mamlaka ya Kitaifa ya Usimamizi wa Mazingira	Shirika la Serikali na SAGA	74.4	51.8	22.6
Mamlaka ya Maendeleo ya Konza Technopolis	Shirika la Serikali na SAGA	74.3	64.6	9.7
Chuo Kikuu cha Kibabii	Chuo Kikuu cha Umma	73.3	49.2	24.1
Wahandisi Bodi Ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	72.2	76.5	-4.3
Mamlaka ya Mashindano ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	71.5	66.3	5.2
Taasisi ya Utafiti wa Mimitu ya Kenya (KEFRI)	Shirika la Serikali na SAGA	71.5	61.3	10.2
Baraza la Kitaifa la Idadi ya Watu na Maendeleo	Shirika la Serikali na SAGA	70.8	39.6	31.2
Chuo Kikuu cha Kisii	Chuo Kikuu cha Umma	69.5	43.1	26.4
Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na Idara ya Sheria	Wizara na Idara ya Jimbo	68.7	48.2	20.5
Mamlaka ya Masoko ya Mitaji	Shirika la Serikali na SAGA	67.4	79.5	-12.1
Wakala wa Mtandao wa Biashara Kenya (KENTRADE)	Shirika la Serikali na SAGA	67.1	57.2	9.9
Mamlaka ya Ushuru ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	66.6	75.6	-9
Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Ziwa	Shirika la Serikali na SAGA	66.3	38.9	27.4
Mamlaka ya Barabara Kuu ya Kitaifa ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	66.3	67.7	-1.4

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Shule ya Serikali ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	66.1	69	-2.9
Kampuni ya Kusambaza Umeme Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	66.0	61.3	4.7
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Tana	Shirika la Serikali na SAGA	65.8	57.7	8.1
Mfuko wa Dhamana ya Sekta ya Maji	Shirika la Serikali na SAGA	65.7	62.2	3.5
Ofisi ya Fasihi ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	64.4	58.3	6.1
Wahasibu na Makatibu Bodi ya Mitihani ya Kitaifa ya Kenya -KASNEB	Shirika la Serikali na SAGA	63.9	65.8	-1.9
Mamlaka Huru ya Usimamizi wa Polisi	Tume ya kisheria na mamlaka	63.6	78.9	-15.3
Kituo cha Hisabati, Sayansi na Teknolojia ya Elimu barani Afrika	Shirika la Serikali na SAGA	63.6	53.3	10.3
Tume ya Kitaifa ya Haki za Binadamu ya Kenya	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	63.2	71.4	-8.2
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria Kusini	Shirika la Serikali na SAGA	63.2	52.4	10.8
Chuo Kikuu cha Chuka	Chuo Kikuu cha Umma	63.0	57.2	5.8
Baraza la Kitaifa la Kudhibiti Ukimwi	Shirika la Serikali na SAGA	62.8	65.4	-2.6
Mamlaka ya Ujenzi ya Kitaifa	Shirika la Serikali na SAGA	62.7	38	24.7
Chuo Kikuu cha Tharaka	Chuo Kikuu cha Umma	62.6	-	
Chuo cha Mafunzo ya Afya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	61.8	46.9	14.9
Nishati na Mamlaka ya Udhibiti wa Petroli	Shirika la Serikali na SAGA	61.7	42.9	18.8
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Athi	Shirika la Serikali na SAGA	61.6	27.6	34
Mamlaka ya Kupambana na Bandia	Shirika la Serikali na SAGA	60.9	79.2	-18.3
Mamlaka ya Ukuzaji wa Ukanda wa LAPSSSET	Shirika la Serikali na SAGA	60.9	34.7	26.2
Kenya Tsetse And Trypanosomiasis Baraza la Kutokomezwa (KENTTEC)	Shirika la Serikali na SAGA	60.7	42.9	17.8

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Chuo Kikuu cha Multimedia cha Kenya	Chuo Kikuu cha Umma	60.5	47.2	13.3
Taasisi ya Kenya ya Utafiti na Uchambuzi wa Sera ya Umma (KIPPRA)	Shirika la Serikali na SAGA	60.5	57.3	3.2
Chuo Kikuu cha Kirinyaga	Chuo Kikuu cha Umma	59.9	49.8	10.1
Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii	Shirika la Serikali na SAGA	59.7	47.7	12
Mamlaka ya Kitaifa ya Umwagiliaji	Shirika la Serikali na SAGA	59.5	52.6	6.9
Kampuni ya Bomba ya Kenya Limited	Shirika la Serikali na SAGA	59.3	67.6	-8.3
Kampuni ya Uzalishaji wa Umeme ya Kenya Plc	Shirika la Serikali na SAGA	59.2	53.7	5.5
Tume ya Elimu ya Chuo Kikuu	Shirika la Serikali na SAGA	59.0	59.9	-0.9
Mfuko wa Bidhaa	Shirika la Serikali na SAGA	58.8	52.6	6.2
Mamlaka ya Usafiri wa Majini Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	58.4	56.4	2
Tume ya Kitaifa ya Ardhi	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	58.3	41.9	16.4
Jaramogi Oginga Odinga Chuo Kikuu Cha Sayansi Na Teknolojia	Chuo Kikuu cha Umma	58.2	28	30.2
Ufundi na Mamlaka ya Elimu ya Ufundi na Mafunzo	Shirika la Serikali na SAGA	57.9	49.6	8.3
Chuo Kikuu cha Teknolojia cha Murang'a	Chuo Kikuu cha Umma	57.7	38.8	18.9
Kituo cha Kitaifa cha Utafiti wa Uhalifu	Shirika la Serikali na SAGA	57.6	41.7	15.9
Chuo Kikuu cha Pwani	Chuo Kikuu cha Umma	57.2	42.9	14.3
Chuo Kikuu cha Laikipia	Chuo Kikuu cha Umma	56.8	50.7	6.1
Chuo Kikuu cha Eldoret	Chuo Kikuu cha Umma	56.8	45.4	11.4
Huduma za Kivuko cha Kenya Limited	Shirika la Serikali na SAGA	56.6	41.3	15.3
Tume ya Kitaifa ya Kenya ya UNESCO	Shirika la Serikali na SAGA	56.6	-	

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Baraza la Kitaifa la Kuripoti Sheria - Sheria ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	56.5	45.4	11.1
Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	56.1	49.7	6.4
Wizara ya Afya	Wizara na Idara ya Jimbo	55.2	41.8	13.4
Taasisi ya Utafiti wa Bahari na Uvuvi ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	55.2	41.6	13.6
Mfuko wa Biashara ya Wanawake	Shirika la Serikali na SAGA	55.0	48.7	6.3
Shirika la Fedha za Kilimo	Shirika la Serikali na SAGA	54.9	37.8	17.1
Idara ya Jimbo Kwa Ushirika	Wizara na Idara ya Jimbo	54.6	38.5	16.1
Taasisi ya Mali ya Viwanda ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	54.6	73.3	-18.7
Mamlaka ya Usafiri wa Anga ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	54.5	38.7	15.8
Mfuko wa Bima ya Hospitali ya Kitaifa	Shirika la Serikali na SAGA	54.3	32.6	21.7
Shirika la Utangazaji la Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	53.6	42.5	11.1
Baraza la Habari La Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	53.3	40	13.3
Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma	Shirika la Serikali na SAGA	53.3	31.1	22.2
Vyuo vikuu vya Kenya na Vyuo Vikuu Huduma ya Kuweka Mahali	Shirika la Serikali na SAGA	53.2	47.8	5.4
Shirika la Posta La Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	53.1	41.9	11.2
Tume ya Ubinafsishaji	Shirika la Serikali na SAGA	53.0	52.7	0.3
Ofisi ya Viwango ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	53.0	52.7	0.3
Mamlaka ya Faida za Kustaafu	Shirika la Serikali na SAGA	52.9	53.2	-0.3
Wakala wa Nishati ya Niuklia na Nishati	Shirika la Serikali na SAGA	52.7	-	
Hospitali ya Mafunzo na Rufaa ya Moi	Shirika la Serikali na SAGA	52.7	44.4	8.3

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Mamlaka ya Udhhibiti wa Bima	Shirika la Serikali na SAGA	52.7	71.1	-18.4
Masinde Muliro Chuo Kikuu Cha Sayansi Na Teknolojia	Chuo Kikuu cha Umma	52.6	33.3	19.3
Wizara ya Nishati	Wizara na Idara ya Jimbo	52.5	65	-12.5
Baraza la Magavana	Tume ya kisheria na mamlaka	52.1	44.8	7.3
Chuo Kikuu Cha Nairobi	Chuo Kikuu cha Umma	51.9	49.4	2.5
Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia cha Meru	Chuo Kikuu cha Umma	51.9	46.7	5.2
Mamlaka ya Bandari ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	51.6	40.2	11.4
Chuo Kikuu cha Karatina	Chuo Kikuu cha Umma	50.8	53.5	-2.7
Kampuni ya Maendeleo ya Jotoardhi	Shirika la Serikali na SAGA	50.6	53.6	-3
Tume ya Kurekebisha Sheria Kenya (KLRC)	Tume ya kisheria na mamlaka	50.5	49.2	1.3
IDB Mtaji mdogo	Shirika la Serikali na SAGA	50.3	53.7	-3.4
Taasisi ya Kenya ya Ukuzaji wa Mitaala	Shirika la Serikali na SAGA	50.3	44.1	6.2
Nafaka na Bodi ya Kitaifa ya Zao	Shirika la Serikali na SAGA	50.1	15.8	34.3
Mamlaka ya Maendeleo Kusini mwa EwasoNgiro	Shirika la Serikali na SAGA	50.1	65.1	-15
Idara ya Jimbo Kwa Mafunzo ya mapema na Elimu ya Msingi	Wizara na Idara ya Jimbo	50.0	48	2
Umeme Vijijini Na Shirika La Nishati Mbadala	Shirika la Serikali na SAGA	49.9	37.4	12.5
Mfuko wa Taifa wa Udhambi wa Mazingira	Shirika la Serikali na SAGA	49.8	54.7	-4.9
Shirika la Bima ya Amana ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	49.6	46	3.6
Idara ya Jimbo Kwa Utumishi wa Umma	Wizara na Idara ya Jimbo	49.5	25.7	23.8
Mamlaka ya Kitaifa ya Usalama	Shirika la Serikali na SAGA	49.4	33.8	15.6

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Taasisi ya Kenya ya Elimu Maalum	Shirika la Serikali na SAGA	49.3	47.2	2.1
Shirika la Maendeleo ya Kanda ya Chai ya Nyayo	Shirika la Serikali na SAGA	49.0	37.1	11.9
Kampuni Nguvu na Umeme ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	48.8	43.2	5.6
Mamlaka ya Kitaifa ya Uchukuzi na Usalama	Shirika la Serikali na SAGA	48.8	66.1	-17.3
Chuo Kikuu cha Maseno	Chuo Kikuu cha Umma	48.3	41.7	6.6
Mfuko wa Kitaifa wa Maendeleo ya Majimbo ya Serikali	Shirika la Serikali na SAGA	48.3	51.1	-2.8
Mamlaka ya Rasilimali za Maji	Shirika la Serikali na SAGA	48.3	-	
Bodi ya Mikopo ya Elimu ya Juu	Shirika la Serikali na SAGA	47.9	46.4	1.5
Wakala wa Mnara wa Maji Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	47.8	54.1	-6.3
Wakala wa Ulinzi wa Mashahidi	Shirika la Serikali na SAGA	47.5	45.6	1.9
Taasisi ya Utafiti na Maendeleo ya Viwanda ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	47.4	42.7	4.7
Kituo cha Nairobi cha Usuluhishi wa Kimataifa	Shirika la Serikali na SAGA	46.8	48.8	-2
Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa	Tume ya kisheria na mamlaka	46.7	49.6	-2.9
Bodi ya Hakimiliki ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	46.5	43.8	2.7
Mamlaka ya vifaa vya Tiba vya Kenya (KEMSA)	Shirika la Serikali na SAGA	46.4	47.2	-0.8
Chuo Kikuu cha Maasai Mara	Chuo Kikuu cha Umma	46.4	41.5	4.9
Kituo cha Mikutano cha Kimataifa cha Kenyatta	Shirika la Serikali na SAGA	46.3	38	8.3
Mamlaka ya Mali Isiyodaiwa ya Fedha	Shirika la Serikali na SAGA	46.2	47.4	-1.2
Laini ya Usafirishaji ya Kitaifa ya Kenya Ltd.	Shirika la Serikali na SAGA	46.2	43.3	2.9
Baraza la Uuguzi La Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	46.1	30.6	15.5

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Bodi ya Utalii ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	45.9	43.8	2.1
Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana	Shirika la Serikali na SAGA	45.9	30.3	15.6
Tume ya Utumishi wa Umma	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	45.9	40.2	5.7
Jomo Kenyatta Foundation	Shirika la Serikali na SAGA	45.8	49.2	-3.4
Idara ya Jimbo Kwa Jinsia	Wizara na Idara ya Jimbo	45.5	39.3	6.2
Kilimo na Mamlaka ya Chakula	Shirika la Serikali na SAGA	45.5	46.2	-0.7
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Bonde la Ufa la Kati	Shirika la Serikali na SAGA	45.2	29.8	15.4
Maono Sekretarieti ya Utoaji	Shirika la Serikali na SAGA	45.1	33.3	11.8
Shule ya Sheria ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	44.9	38.1	6.8
Bodi ya Udhhibiti wa Huduma za Maji	Shirika la Serikali na SAGA	44.9	67.4	-22.5
Bodi ya Mifugo ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	44.9	37.8	7.1
Kituo cha Rasilimali za Maumbile ya Wanyama Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	44.8	38.5	6.3
Chuo Kikuu Cha Embu	Chuo Kikuu cha Umma	44.8	53	-8.2
Chuo Kikuu cha Egerton	Chuo Kikuu cha Umma	44.3	42.7	1.6
Tume ya Maadili na Kupambana na Rushwa	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	44.2	47.4	-3.2
Mamlaka ya Mawasiliano ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	44.1	48.1	-4
Shirika la Maendeleo ya Kilimo	Shirika la Serikali na SAGA	43.7	37	6.7
Creameries mpya za Ushirika Kenya (NKCC)	Shirika la Serikali na SAGA	43.7	47.3	-3.6
Tume ya Haki ya Utawala	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	43.7	59.8	-16.1
Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu	Shirika la Serikali na SAGA	43.7	45.5	-1.8

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Benki ya Akiba ya Posta ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	43.6	41.1	2.5
Baraza la Elimu ya Sheria	Shirika la Serikali na SAGA	43.4	40.1	3.3
Shirika la Huduma ya Misitua Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	43.2	64	-20.8
Shirika la Utafiti wa Kilimo na Mifugo Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	42.8	35.7	7.1
Wizara ya Ardhi na Mipango ya Kimwili	Wizara na Idara ya Jimbo	42.6	21.1	21.5
Baraza la Mitihani la Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	42.6	50.2	-7.6
Jumuiya ya Benki ya Kenya Limited	Shirika la Serikali na SAGA	42.5	48.5	-6
Mamlaka ya Maendeleo ya Mito ya Tana na Athi	Shirika la Serikali na SAGA	42.3	35.8	6.5
Wizara ya Ulinzi	Wizara na Idara ya Jimbo	42.3	46.1	-3.8
Chuo Kikuu cha Teknolojia cha Dedan Kimathi	Chuo Kikuu cha Umma	42.2	-	
Shirika la Mafuta la Kitaifa	Shirika la Serikali na SAGA	42.0	46.3	-4.3
Chuo Kikuu cha Machakos	Chuo Kikuu cha Umma	42.0	41.1	0.9
Mamlaka ya Kanda za Kusindika	Shirika la Serikali na SAGA	41.7	44.4	-2.7
Wakala wa Kupambana na Dawa za Kulevya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	41.7	40.9	0.8
Chuo Kikuu cha Rongo	Chuo Kikuu cha Umma	41.7	34.9	6.8
Mamlaka ya Kitaifa ya Uvunaji na Uhifadhi wa Maji	Shirika la Serikali na SAGA	41.2	32.1	9.1
Bodi ya Usimamizi wa Mfuko wa Uwezo	Shirika la Serikali na SAGA	41.2	24.4	16.8
Taasisi ya Kenya ya Mawasiliano ya Misa	Shirika la Serikali na SAGA	41.1	37.9	3.2
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Kaskazini	Shirika la Serikali na SAGA	41.0	36.6	4.4
Chuo Kikuu cha Ushirika cha Kenya	Chuo Kikuu cha Umma	40.6	38.5	2.1

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Mamlaka ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	Shirika la Serikali na SAGA	40.4	31.7	8.7
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria	Shirika la Serikali na SAGA	40.4	53	-12.6
Mfuko wa Utoaji wa Mamlaka za Mitaa	Shirika la Serikali na SAGA	40.3	39	1.3
Idara ya Jimbo Kwa Mifugo	Wizara na Idara ya Jimbo	39.4	37.5	1.9
Idara ya Jimbo la Kazi	Wizara na Idara ya Jimbo	39.1	36.8	2.3
Wizara ya Mambo ya nje	Wizara na Idara ya Jimbo	38.8	35	3.8
Kurugenzi ya Huduma za Uhamiaji	Wizara na Idara ya Jimbo	38.7	35.6	3.1
Shirika la Kitaifa la Biashara la Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.6	35.3	3.3
Ofisi ya Takwimu ya Kitaifa ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.3	49.8	-11.5
Mamlaka ya Uwekezaji Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.3	46.3	-8
Chuo cha Chuo Kikuu cha Marafiki cha Kaimosi (KAFUCO)	Chuo Kikuu cha Umma	38.1	36.5	1.6
Taasisi ya Utafiti wa Tiba ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.1	47.6	-9.5
Mamlaka ya Barabara Vijijini Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.1	39.8	-1.7
Idara ya Jimbo Kwa Biashara na Maendeleo ya Biashara	Wizara na Idara ya Jimbo	38.0	36.8	1.2
Kampuni ya Mbegu ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	38.0	44.5	-6.5
Mamlaka ya Udhhibiti wa Vyama vya Soka	Shirika la Serikali na SAGA	37.9	68.4	-30.5
Mamlaka ya Kitaifa ya Kampeni Dhidi ya Pombe na Dawa za Kulevya (NACADA)	Shirika la Serikali na SAGA	37.8	50.5	-12.7
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Tanathi	Shirika la Serikali na SAGA	37.7	40.5	-2.8
Huduma ya Wanyamapori Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	37.7	40.9	-3.2
Shirika la Nyumba la Taifa	Shirika la Serikali na SAGA	37.5	42.7	-5.2

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Tume ya Ugawaji wa Mapato	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	37.3	36.6	0.7
Chuo cha Utalii cha Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	37.3	40.1	-2.8
Ofisi ya Naibu Rais	Wizara na Idara ya Jimbo	36.9	14.5	22.4
Shirika la Fedha la Utalii	Shirika la Serikali na SAGA	36.9	49.6	-12.7
Chuo cha Kilimo cha Bukura	Shirika la Serikali na SAGA	36.9	43.9	-7
Huduma ya Kitaifa ya Vijana	Shirika la Serikali na SAGA	36.8	33.5	3.3
Mamlaka ya Barabara za Mjini Kenya (KURA)	Shirika la Serikali na SAGA	36.8	46.5	-9.7
Idara ya Jimbo la Usafirishaji	Wizara na Idara ya Jimbo	36.7	31.2	5.5
Chuo Kikuu ChaKabianga	Chuo Kikuu cha Umma	36.5	47.3	-10.8
Chuo Kikuu cha Alupe	Chuo Kikuu cha Umma	35.9	35.1	0.8
Ikulu	Wizara na Idara ya Jimbo	35.9	34.5	1.4
Mamlaka ya Maendeleo ya Pwani	Shirika la Serikali na SAGA	35.8	38	-2.2
Mamlaka ya Kitaifa ya Mafunzo ya Viwanda - Nita	Shirika la Serikali na SAGA	35.8	43.9	-8.1
Tume ya Mishahara na Mishahara	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	35.8	40.5	-4.7
Kenya Safari Lodges & Hotel Limited	Shirika la Serikali na SAGA	35.7	34.2	1.5
Chuo Kikuu cha Ufundi cha Kenya	Chuo Kikuu cha Umma	35.5	34.3	1.2
Chuo Kikuu cha Nairobi Enterprises Na Huduma Limited	Shirika la Serikali na SAGA	34.8	41.9	-7.1
Chuo Kikuu cha Kusini Mashariki mwa Kenya	Chuo Kikuu cha Umma	34.7	45.3	-10.6
Bodi ya Dawa na Sumu	Shirika la Serikali na SAGA	34.7	-	
Chuo cha Chuo Kikuu cha Bomet	Chuo Kikuu cha Umma	34.5	-	

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Mamlaka ya Biashara Ndogo Ndogo	Shirika la Serikali na SAGA	34.5	31.6	2.9
Chuo Kikuu cha Taita Taveta	Chuo Kikuu cha Umma	34.3	32.7	1.6
Bodi ya Ushirika wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali	Shirika la Serikali na SAGA	34.3	33.9	0.4
Tathmini ya Ukuzaji wa Mitaala ya TVET na Baraza la Vyeti (TVET CDACC)	Shirika la Serikali na SAGA	34.2	49.6	-15.4
Huduma ya Usajili wa Biashara	Shirika la Serikali na SAGA	34.1	44.4	-10.3
Chuo Kikuu cha Moi	Chuo Kikuu cha Umma	34.0	39.3	-5.3
Idara ya Jimbo Kwa Ulinzi wa Jamii	Wizara na Idara ya Jimbo	33.9	22.9	11
Chuo cha Chuo Kikuu cha Tom Mboya	Chuo Kikuu cha Umma	33.7	42.8	-9.1
Idara ya Jimbo Kwa Mipango	Wizara na Idara ya Jimbo	33.4	45.4	-12
Kemikali ya Kilimo na Kampuni ya Chakula Limited	Shirika la Serikali na SAGA	33.4	50.4	-17
Idara ya Jimbo la Uvuvi, Ufugaji wa samaki na Uchumi Bluu	Wizara na Idara ya Jimbo	33.3	37.3	-4
Tume ya Kitaifa ya Sayansi, Teknolojia na Ubunifu	Shirika la Serikali na SAGA	33.0	48.7	-15.7
Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Kerio	Shirika la Serikali na SAGA	32.8	32.3	0.5
Idara ya Jimbo la Ugatuzi	Wizara na Idara ya Jimbo	32.8	37.9	-5.1
Baraza la Vijana la Kitaifa	Shirika la Serikali na SAGA	32.7	33.5	-0.8
Mamlaka ya Kitaifa ya Usimamizi wa Ukame	Shirika la Serikali na SAGA	32.6	29	3.6
Idara ya Jimbo Kwa Elimu ya Chuo Kikuu na Utafiti	Wizara na Idara ya Jimbo	32.4	21.5	10.9
Ufundi Chuo Kikuu Cha Mombasa	Chuo Kikuu cha Umma	32.1	31.5	0.6
Shirika la Reli la Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	32.0	40.2	-8.2
Bodi ya Ukeketaji wa Wanawake	Shirika la Serikali na SAGA	31.7	31	0.7

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Shirika la Maendeleo ya Viwanda na Biashara	Shirika la Serikali na SAGA	31.6	29.2	2.4
Hazina ya Kitaifa	Wizara na Idara ya Jimbo	31.6	29.6	2
Bodi ya Maziwa Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	31.5	48.2	-16.7
Idara ya Jimbo Kwa Madini	Wizara na Idara ya Jimbo	31.3	43.8	-12.5
Idara ya Jimbo Kwa Vijana	Wizara na Idara ya Jimbo	31.1	25.7	5.4
Kitengo cha Uzalishaji wa Vifaa vya Shule	Shirika la Serikali na SAGA	31.1	26.7	4.4
Mfuko wa Utalii	Shirika la Serikali na SAGA	30.6	41.8	-11.2
Baraza la Maendeleo ya Ngozi Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	30.5	29.2	1.3
Kamati ya Ufundi ya Uhusiano wa Serikali (IGRTC)	Tume ya kisheria na mamlaka	30.4	39.8	-9.4
Huduma ya Kitaifa ya Maktaba ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	30.1	-	
Idara ya Jimbo Kwa Petroli	Wizara na Idara ya Jimbo	30.0	32.7	-2.7
Idara ya Jimbo la Utalii	Wizara na Idara ya Jimbo	29.5	34.3	-4.8
Tume ya Nyama Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	29.0	33.1	-4.1
Idara ya Jimbo Kwa Utangazaji na Mawasiliano ya Simu	Wizara na Idara ya Jimbo	29.0	22.4	6.6
Ofisi ya Mkaguzi - Mkuu	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	29.0	25.5	3.5
Mamlaka ya Kitaifa ya Ajira	Shirika la Serikali na SAGA	28.8	-	
Maabara ya Kitaifa ya Kudhibiti Ubora	Shirika la Serikali na SAGA	28.7	27.8	0.9
Saruji ya Saruji ya Portland ya Afrika Mashariki	Shirika la Serikali na SAGA	28.6	25.7	2.9
Sekretarieti ya NEPAD / APRM ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	28.4	53.6	-25.2
Idara ya Jimbo Kwa Kazi za Umma	Wizara na Idara ya Jimbo	28.3	27.2	1.1

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Bomas Of Kenya Ltd.	Shirika la Serikali na SAGA	28.3	34.5	-6.2
Bodi ya Wahariri ya Kitabu cha Mwaka cha Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	28.2	37.9	-9.7
Taasisi ya Uzalishaji wa Chanjo ya Mifugo ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	28.2	42.5	-14.3
Michezo Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	28.1	35.9	-7.8
Nambari ya Machining Complex	Shirika la Serikali na SAGA	28.1	40.8	-12.7
Mfuko wa Kitaifa wa Vitendo	Shirika la Serikali na SAGA	28.0	25.2	2.8
Makavazi ya Kitaifa ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	27.6	31.8	-4.2
Idara ya Jimbo la Maendeleo ya Mazao na Utafiti wa Kilimo	Wizara na Idara ya Jimbo	27.1	23.7	3.4
Bodi ya Bidhaa za Kudhibiti Wadudu	Shirika la Serikali na SAGA	27.1	41.9	-14.8
Tume ya Uwiano na Utangamano ya Kitaifa	Tume ya kisheria na mamlaka	27.1	49.7	-22.6
Ofisi ya Mdhibiti wa Bajeti	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	27.0	43.5	-16.5
Usafishaji wa Petroli ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	26.4	-	
Idara ya Jimbo Kwa Maendeleo ya ASALs	Wizara na Idara ya Jimbo	26.0	16	10
Mfuko wa Fidia kwa Wamiliki wa Sera	Shirika la Serikali na SAGA	25.9	28.7	-2.8
Idara ya Jimbo la Miundombinu	Wizara na Idara ya Jimbo	25.9	-	
Idara ya Jimbo Kwa ICT na Ubunifu	Wizara na Idara ya Jimbo	25.6	24.6	1
Idara ya Jimbo Kwa Maendeleo ya Ukanda wa Mkoa na Kaskazini	Wizara na Idara ya Jimbo	25.4	24.2	1.2
Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Ufundi na Mafunzo ya Kiufundi	Wizara na Idara ya Jimbo	25.4	41.8	-16.4
Taasisi ya Usimamizi wa Elimu Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	25.2	32.5	-7.3
Sekretarieti ya Mawasiliano ya Kitaifa	Shirika la Serikali na SAGA	25.1	22.3	2.8

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Chuo Kikuu cha Garissa	Chuo Kikuu cha Umma	25.0	29	-4
Usimamizi wa Taasisi ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	25.0	39.2	-14.2
Shirika la Kuhamisha Kenya na Chapa	Shirika la Serikali na SAGA	24.8	42.5	-17.7
Baraza la Madaktari wa Kenya na Baraza la Madaktari wa Meno	Shirika la Serikali na SAGA	24.3	34	-9.7
Sekretarieti ya Huduma Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	23.5	45.6	-22.1
Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Pwani	Shirika la Serikali na SAGA	23.4	43.3	-19.9
Taasisi ya Maji ya Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	23.4	37.3	-13.9
Idara ya Jimbo Kwa Jumuiya ya Afrika Mashariki	Wizara na Idara ya Jimbo	23.0	24.2	-1.2
Mfuko wa Vyuo Vikuu	Shirika la Serikali na SAGA	22.7	-	
Viwanda vya Ordnance Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	22.4	32.2	-9.8
Tume Huru ya Uchaguzi na Mipaka	Tume ya Katiba na Ofisi Huru	21.7	31.3	-9.6
Mamlaka ya Ukuzaji wa Bonde la Mto Kaskazini	Shirika la Serikali na SAGA	21.3	45.7	-24.4
Idara ya Jimbo Kwa Viwanda	Wizara na Idara ya Jimbo	21.1	26	-4.9
Idara ya Jimbo la Nyumba na Maendeleo ya Mjini	Wizara na Idara ya Jimbo	20.7	26.9	-6.2
Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka	Tume ya kisheria na mamlaka	20.7	37.3	-16.6
Wizara ya Mazingira na Misititu	Wizara na Idara ya Jimbo	19.6	28.5	-8.9
Baraza la Kitaifa la Huduma za Watoto	Shirika la Serikali na SAGA	19.1	-	
Kampuni ya Sukari ya Chemelil Limited	Shirika la Serikali na SAGA	18.0	-	
Kituo cha Mkoa Juu ya Maji ya chini ya ardhi	Shirika la Serikali na SAGA	17.8	-	
Usajili wa Bodi ya Makatibu wa Umma iliyothibitishwa	Shirika la Serikali na SAGA	17.6	35.8	-18.2

Jina la Shirika	Aina ya Shirika	Kielelezo cha jumla cha Utekelezaji (%) 2019/20	Kielelezo cha jumla cha kufuata (%) 2018/19	Kupotoka
Kampuni ya Uhakikisho ya Kitaifa ya Kenya (2001) Limited	Shirika la Serikali na SAGA	16.8	29.6	-12.8
Kituo cha Utamaduni cha Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	16.4	18.5	-2.1
Ofisi ya Maswala ya Baraza la Mawaziri	Wizara na Idara ya Jimbo	15.4	32.8	-17.4
Idara ya Jimbo Kwa Huduma za Marekebisho	Wizara na Idara ya Jimbo	14.3	23.9	-9.6
Wizara ya Maji, Usafi wa Mazingira na Umwagiliaji	Wizara na Idara ya Jimbo	14.1	35.5	-21.4
Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Posta na Ukuzaji wa Stadi	Wizara na Idara ya Jimbo	13.7	17.5	-3.8
Idara ya Jimbo la Wanyamapori	Wizara na Idara ya Jimbo	13.1	24.5	-11.4
Idara ya Jimbo Kwa Usafirishaji na Bahari	Wizara na Idara ya Jimbo	12.6	31.7	-19.1
Jeshi la Magereza Kenya	Wizara na Idara ya Jimbo	12.0	12.9	-0.9
Idara ya Jimbo Kwa Michezo	Wizara na Idara ya Jimbo	10.8	27.1	-16.3
Chuo cha Chuo Kikuu cha Turkana	Chuo Kikuu cha Umma	8.9	-	
Shirika la Anga la Kenya	Shirika la Serikali na SAGA	8.2	-	
Idara ya Jimbo Kwa Utamaduni na Urithi	Wizara na Idara ya Jimbo	6.3	24.7	-18.4
Bodi ya Usajili wa Hydrologists	Shirika la Serikali na SAGA	2.7	-	

Kiambatisho II: Uanzishwaji wa Wafanyakazi

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
Tume za Kikatiba na Ofisi huru	Tume ya Haki ya Utawala	76	82	-6	-7.9
	Tume ya Ugawaji wa Mapato	94	67	27	28.7
	Tume ya Maadili na Kupambana na Ufisadi	2,243	736	1,507	67.2
	Tume Huru ya Mipaka ya Uchaguzi	1,024	853	171	16.7
	Tume ya Kitaifa ya Haki za Binadamu ya Kenya	461	106	355	77
	Tume ya Kitaifa ya Ardhi	1,665	442	1,223	73.5
	Ofisi ya Mkaguzi - Mkuu	1,895	1,563	332	17.5
	Ofisi ya Mdhambi wa Bajeti	204	125	79	38.7
	Tume ya Utumishi wa Umma	410	223	187	45.6
	Tume ya Mishahara na Malipo	94	71	23	24.5
Jumla			8,166	4,268	3,898
Wizara na Idara za Serikali	Ofisi ya Maswala ya Baraza la Mawaziri	445	271	174	39.1
	Kurugenzi ya Huduma za Uhamiaji	4,796	1,472	3,324	69.3
	Wizara ya Ulinzi	3,481	1,573	1,908	54.8
	Wizara ya Nishati	827	373	454	54.9
	Wizara ya Mazingira na Misitani	1,981	767	1,214	61.3
	Wizara ya Mambo ya nje	1,547	802	745	48.2
	Wizara ya Afya	3,964	2,494	1,470	37.1
	Wizara ya Ardhi na Mipango ya Kimwili	4,950	2,472	2,478	50.1
	Wizara ya Maji, Usafi wa Mazingira na Umwagiliaji	1,055	482	573	54.3
	Hazina ya Kitaifa	3,982	2,475	1,507	37.8
	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na Idara ya Sheria	1,101	854	247	22.4
	Ofisi ya Naibu Rais	490	351	139	28.4
	Idara ya Jimbo la Miundombinu	4,362	1,870	2,492	57.1

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Idara ya Jimbo Kwa Mifugo	2,909	1,179	1,730	59.5
	Idara ya Jimbo Kwa Utangazaji	597	368	229	38.4
	Idara ya Jimbo Kwa Ushirika	331	158	173	52.3
	Idara ya Jimbo Kwa Huduma za Marekebisho	1,533	1,214	319	20.8
	Idara ya Jimbo la Maendeleo ya Mazao	913	714	199	21.8
	Idara ya Jimbo Kwa Utamaduni na Urithi	1,348	202	1,146	85
	Idara ya Jimbo la Ugatuzi	307	214	93	30.3
	Idara ya Jimbo Kwa Mafunzo ya Mapema & Elimu ya Msingi	8,895	4,471	4,424	49.7
	Idara ya Jimbo Kwa Jumuiya ya Afrika Mashariki	260	145	115	44.2
	Idara ya Jimbo la Uvuvi, Ufugaji wa samaki na Uchumi Bluu	660	266	394	59.7
	Idara ya Jimbo Kwa Jinsia	287	221	66	23
	Idara ya Jimbo la Nyumba na Maendeleo ya Mjini	1,925	852	1,073	55.7
	Idara ya Jimbo Kwa ICT na Ubunifu	511	205	306	59.9
	Idara ya Jimbo Kwa Huduma za Mambo ya Ndani na Raia	35,750	25,442	10,308	28.8
	Idara ya Jimbo la Kazi	1,801	577	1,224	68
	Idara ya Jimbo Kwa Madini	1,035	359	676	65.3
	Idara ya Jimbo Kwa Petroli	349	188	161	46.1
	Idara ya Jimbo Kwa Mipango	532	305	227	42.7
	Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Posta na Ukuzaji wa Stadi	60	38	22	36.7
	Idara ya Jimbo Kwa Utumishi wa Umma	512	290	222	43.4
	Idara ya Jimbo Kwa Kazi za Umma	1,674	679	995	59.4
	Idara ya Jimbo Kwa Mkoa na Kaskazini	244	53	191	78.3
	Idara ya Jimbo Kwa Usafirishaji na Bahari	205	69	136	66.3

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Idara ya Jimbo Kwa Ulinzi wa Jamii	2,880	1,896	984	34.2
	Idara ya Jimbo Kwa Michezo	281	156	125	44.5
	Idara ya Jimbo Kwa Maendeleo ya ASALs	148	128	20	13.5
	Idara ya Jimbo la Utalii	184	196	-12	-6.5
	Idara ya Jimbo Kwa Biashara na Maendeleo ya Biashara	753	351	402	53.4
	Idara ya Jimbo la Usafirishaji	306	190	116	37.9
	Idara ya Jimbo Kwa Elimu ya Chuo Kikuu na Utafiti	250	172	78	31.2
	Idara ya Jimbo la Mafunzo ya Ufundi na Mafunzo ya Kiufundi	4,431	5,324	-893	-20.2
	Idara ya Jimbo la Wanyamapori	116	117	-1	-0.9
	Idara ya Jimbo Kwa Vijana	718	632	86	12
	Idara ya Jimbo Kwa Viwanda	865	434	431	49.8
	Ikulu	1,208	872	336	27.8
	Jeshi la Magereza Kenya	39,702	26,121	13,581	34.2
Jumla			147,461	91,054	56,407
Vyuo Vikuu vya Umma	Chuo Kikuu cha Alupe	1,050	77	973	92.7
	Chuo cha Chuo Kikuu cha Bomet	182	90	92	50.5
	Chuo Kikuu cha Chuka	658	625	33	5
	Chuo Kikuu cha Teknolojia cha Dedan Kimathi	867	522	345	39.8
	Chuo Kikuu cha Egerton	2,125	1,768	357	16.8
	Chuo Kikuu cha Garissa	287	187	100	34.8
	Chuo cha Chuo Kikuu cha Marafiki cha Kaimosi	646	195	451	69.8
	Chuo Kikuu cha Karatina	498	405	93	18.7
	Chuo Kikuu cha Kibabii	554	388	166	30
	Chuo Kikuu cha Kirinyaga	394	235	159	40.4
	Chuo Kikuu cha Ushirika cha Kenya	351	262	89	25.4

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Jaramogi Oginga Odinga Chuo Kikuu Cha Sayansi Na Teknolojia	867	311	556	64.1
	Chuo Kikuu cha Kisii	1,461	982	479	32.8
	Chuo Kikuu cha Laikipia	926	547	379	40.9
	Chuo Kikuu cha Maasai Mara	1,681	616	1,065	63.4
	Chuo Kikuu cha Machakos	608	524	84	13.8
	Chuo Kikuu cha Maseno	2,017	1,185	832	41.2
	Masinde Muliro Chuo Kikuu Cha Sayansi Na Teknolojia	1,630	945	685	42
	Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia cha Meru	1,512	401	1,111	73.5
	Chuo Kikuu cha Moi	376	1,191	-815	-216.8
	Chuo Kikuu cha Multimedia cha Kenya	720	394	326	45.3
	Chuo Kikuu cha Teknolojia cha Murang'a	564	279	285	50.5
	Chuo Kikuu cha Pwani	905	437	468	51.7
	Chuo Kikuu cha Taita Taveta	637	240	397	62.3
	Chuo Kikuu cha Kusini Mashariki mwa Kenya	522	489	33	6.3
	Ufundi Chuo Kikuu Cha Mombasa	1,326	624	702	52.9
	Chuo Kikuu cha Tharaka	82	82	0	0
	Chuo Kikuu cha Ufundi cha Kenya	2,003	1,512	491	24.5
	Chuo cha Chuo Kikuu cha Tom Mboya	107	80	27	25.2
	Chuo cha Chuo Kikuu cha Turkana	96	94	2	2.1
	Chuo Kikuu cha Eldoret	1,510	1,274	236	15.6
	Chuo Kikuu Cha Embu	696	372	324	46.6
	Chuo Kikuu Cha Kabianga	641	570	71	11.1
	Chuo Kikuu Cha Nairobi	7,652	4,622	3,030	39.6
Jumla			36,151	22,525	13,626
Mashirika ya Serikali	Shirika la Maendeleo ya Kilimo	959	814	145	15.1
	Shirika la Fedha za Kilimo	561	494	67	11.9
	Kilimo na Mamlaka ya Chakula	731	53	678	92.7

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Kemikali ya Kilimo na Kampuni ya Chakula Limited	292	240	52	17.8
	Mamlaka ya Kupambana na Bandia	250	108	142	56.8
	Wakala wa Kupambana na Dawa za Kulevya Kenya	68	34	34	50
	Bodi ya Ukeketaji wa Wanawake	66	10	56	84.8
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Athi	121	82	39	32.2
	Bomas Of Kenya Ltd.	225	176	49	21.8
	Chuo cha Kilimo cha Bukura	272	138	134	49.3
	Huduma ya Usajili wa Biashara	80	36	44	55
	Mamlaka ya Masoko ya Mitaji	165	105	60	36.4
	Kituo cha Sayansi ya Teknolojia na Teknolojia	191	120	71	37.2
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Bonde la Ufa la Kati	43	36	7	16.3
	Kampuni ya Sukari ya Chemelil Limited	1,151	552	599	52
	Mamlaka ya Maendeleo ya Pwani	166	133	33	19.9
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Pwani	169	169	0	0
	Tume ya Elimu ya Chuo Kikuu	188	84	104	55.3
	Mfuko wa Bidhaa	159	47	112	70.4
	Mamlaka ya Mawasiliano ya Kenya	287	268	19	6.6
	Mamlaka ya Mashindano ya Kenya	99	74	25	25.3
	Jumuiya ya Benki ya Kenya Limited	282	258	24	8.5
	Baraza la Elimu ya Sheria	51	36	15	29.4
	Saruji ya Saruji ya Portland ya Afrika Mashariki	530	524	6	1.1
	Mamlaka ya Udhibiti wa Petroli	249	137	112	45
	Wahandisi Bodi Ya Kenya	111	28	83	74.8

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Ewaso Ngiro Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Mto Kaskazini	170	47	123	72.4
	Ewaso Ngiro Mamlaka ya Maendeleo Kusini	217	173	44	20.3
	Mamlaka ya Kanda za Kusindika	276	156	120	43.5
	Kampuni ya Maendeleo ya Jotoardhi	2,010	1,054	956	47.6
	Bodi ya Mikopo ya Elimu ya Juu	315	267	48	15.2
	Sekretarieti ya Huduma Kenya	101	67	34	33.7
	Bodi ya Usajili wa Hydrologists	1	1	0	0
	IDB Mtaji mdogo	37	18	19	51.4
	Shirika la Maendeleo ya Viwanda na Biashara	86	56	30	34.9
	Mamlaka ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	188	87	101	53.7
	Mamlaka ya Udhibiti wa Bima	110	74	36	32.7
	Jomo Kenyatta Foundation	120	112	8	6.7
	Wahasibu na Makatibu wa Kenya Kitaifa	127	107	20	15.7
	Shirika la Utafiti wa Kilimo na Mifugo Kenya	3,612	2,104	1,508	41.7
	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Kenya	1,430	736	694	48.5
	Kituo cha Rasilimali za Maumbile ya Wanyama Kenya	171	115	56	32.7
	Shirika la Utangazaji la Kenya	2,262	1,514	748	33.1
	Ofisi ya Viwango ya Kenya	1,440	1,018	422	29.3
	Mamlaka ya Usafiri wa Anga ya Kenya	721	766	-45	-6.2
	Bodi ya Hakimiliki ya Kenya	119	40	79	66.4
	Kituo cha Utamaduni cha Kenya	77	38	39	50.6
	Bodi ya Maziwa Kenya	253	147	106	41.9
	Taasisi ya Usimamizi wa Elimu Kenya	107	58	49	45.8

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Kampuni ya Uzalishaji wa Umeme ya Kenya Plc	2,537	2,518	19	0.7
	Kampuni ya Kusambaza Umeme Kenya	910	553	357	39.2
	Shirika la Kuhamisha Kenya na Chapa	216	95	121	56
	Huduma za Kivuko cha Kenya Limited	340	285	55	16.2
	Shirika la Huduma ya Misitua Kenya	8,374	4,099	4,275	51.1
	Taasisi ya Utafiti wa Misitua ya Kenya (KEFRI)	1,291	776	515	39.9
	Taasisi ya Mali ya Viwanda ya Kenya	175	79	96	54.9
	Taasisi ya Utafiti na Maendeleo ya Viwanda ya Kenya	640	320	320	50
	Taasisi ya Kenya ya Utafiti na Uchambuzi wa Sera ya Umma	171	53	118	69
	Taasisi ya Kenya ya Ukuzaji wa Mitaala	670	328	342	51
	Taasisi ya Kenya ya Mawasiliano ya Misa	237	95	142	59.9
	Taasisi ya Kenya ya Elimu Maalum	172	149	23	13.4
	Usimamizi wa Taasisi ya Kenya	45	30	15	33.3
	Mamlaka ya Uwekezaji Kenya	86	57	29	33.7
	Baraza la Maendeleo ya Ngozi Kenya	129	47	82	63.6
	Ofisi ya Fasihi ya Kenya	302	183	119	39.4
	Taasisi ya Utafiti wa Bahari na Uvuvi ya Kenya	1,363	696	667	48.9
	Mamlaka ya Usafiri wa Majini Kenya	158	120	38	24.1
	Tume ya Nyama Kenya	324	217	107	33
	Baraza la Madaktari wa Kenya na Baraza la Madaktari wa Meno	143	43	100	69.9
	Taasisi ya Utafiti wa Tiba ya Kenya	1,977	814	1,163	58.8

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Mamlaka ya vifaa vya Tiba vya Kenya (KEMSA)	343	898	-555	-161.8
	Chuo cha Mafunzo ya Afya Kenya	5,986	2,374	3,612	60.3
	Kampuni ya Uhakikisho ya Kitaifa ya Kenya (2001) Limited	6	6	0	0
	Ofisi ya Takwimu ya Kitaifa ya Kenya	709	442	267	37.7
	Tume ya Kitaifa ya Kenya ya Unesco	57	38	19	33.3
	Mamlaka ya Barabara Kuu ya Kitaifa ya Kenya	742	527	215	29
	Huduma ya Kitaifa ya Maktaba ya Kenya	1,692	639	1,053	62.2
	Laini ya Usafirishaji ya Kitaifa ya Kenya Ltd.	26	16	10	38.5
	Shirika la Kitaifa la Biashara la Kenya	124	57	67	54
	Viwanda vya Ordnance Kenya	692	298	394	56.9
	Usafishaji wa Petroli ya Kenya	221	118	103	46.6
	Kampuni ya Bomba ya Kenya Limited	1,572	1,423	149	9.5
	Huduma ya Ukaguzi wa Afya ya mimea ya Kenya	437	395	42	9.6
	Mamlaka ya Bandari ya Kenya	7,971	6,654	1,317	16.5
	Benki ya Akiba ya Posta ya Kenya	610	647	-37	-6.1
	Kampuni ya Umeme na Taa ya Kenya	10,928	10,481	447	4.1
	Shirika la Reli la Kenya	946	284	662	70
	Shirika la Kenya Reinsurance Limited	160	160	0	0
	Mamlaka ya Ushuru ya Kenya	14,555	7,901	6,654	45.7
	Mamlaka ya Barabara Vijijini Kenya	988	681	307	31.1
	Kenya Safari Lodges _ Hotel Limited	425	262	163	38.4
	Shule ya Serikali ya Kenya	987	574	413	41.8

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Shule ya Sheria ya Kenya	192	138	54	28.1
	Kampuni ya Mbegu ya Kenya	358	374	-16	-4.5
	Shirika la Anga la Kenya	1	1	0	0
	Bodi ya Utalii ya Kenya	113	68	45	39.8
	Wakala wa Mtandao wa Biashara Kenya	118	72	46	39
	Baraza la Kutokomeza Tsetse na Trypanosomiasis la Kenya	432	57	375	86.8
	Vyuo vikuu vya Kenya na Vyuo Vikuu Huduma ya Kuweka Mahali	127	60	67	52.8
	Mamlaka ya Barabara za Mjini Kenya (Kura)	628	278	350	55.7
	Chuo cha Utalii cha Kenya	448	420	28	6.3
	Bodi ya Mifugo ya Kenya	118	19	99	83.9
	Taasisi ya Uzalishaji wa Chanjo ya Mifugo ya Kenya	234	160	74	31.6
	Taasisi ya Maji ya Kenya	316	74	242	76.6
	Wakala wa Mnara wa Maji Kenya	108	101	7	6.5
	Huduma ya Wanyamapori Kenya	7,457	4,661	2,796	37.5
	Bodi ya Wahariri ya Kitabu cha Mwaka cha Kenya	32	29	3	9.4
	Kituo cha Mikutano cha Kimataifa cha Kenyatta	182	124	58	31.9
	Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Kerio	232	139	93	40.1
	Mamlaka ya Maendeleo ya Konza Technopolis	187	49	138	73.8
	Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Ziwa	362	275	87	24
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria	76	58	18	23.7
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria Kusini	80	55	25	31.3
	Mamlaka ya Ukuzaji wa Ukanda wa Lapsset	162	69	93	57.4

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Mfuko wa Utoaji wa Mamlaka za Mitaa	184	126	58	31.5
	Baraza la Habari La Kenya	50	31	19	38
	Mamlaka ya Biashara Ndogo Ndogo	268	112	156	58.2
	Hospitali ya Mafunzo na Rufaa ya Moi	4,027	3,741	286	7.1
	Kituo cha Nairobi cha Usuluhishi wa Kimataifa	55	21	34	61.8
	Mfuko wa Kitaifa wa Vitendo	263	100	163	62
	Baraza la Kitaifa la Kudhibiti Ukimwi	351	156	195	55.6
	Mamlaka ya Kitaifa ya Kampeni Dhidi ya Pombe na Dawa za Kulevya	118	57	61	51.7
	Mamlaka ya Kitaifa ya Usalama	180	38	142	78.9
	Nafaka na Bodi ya Kitaifa ya Zao	1,079	766	313	29
	Tume ya Kitaifa ya Teknolojia ya Sayansi na Ubunifu	172	52	120	69.8
	Sekretarieti ya Mawasiliano ya Kitaifa	26	21	5	19.2
	Mamlaka ya Ujenzi ya Kitaifa	417	397	20	4.8
	Baraza la Kitaifa la Huduma za Watoto	86	0	86	100
	Baraza la Kitaifa la Kuripoti Sheria	161	72	89	55.3
	Baraza la Kitaifa la Watu Wenye Ulemavu	267	102	165	61.8
	Baraza la Kitaifa la Idadi ya Watu na Maendeleo	254	104	150	59.1
	Kituo cha Kitaifa cha Utafiti wa Uhalifu	214	29	185	86.4
	Mamlaka ya Kitaifa ya Usimamizi wa Ukame	798	206	592	74.2
	Mamlaka ya Kitaifa ya Usimamizi wa Mazingira	417	408	9	2.2
	Mfuko wa Taifa wa Udhamini wa Mazingira	77	32	45	58.4
	Maendeleo ya Majimbo ya Serikali ya Kitaifa	502	305	197	39.2

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Mfuko wa Bima ya Hospitali ya Kitaifa	2,220	1,888	332	15
	Shirika la Nyumba la Taifa	320	187	133	41.6
	Mamlaka ya Kitaifa ya Mafunzo ya Viwanda - Nita	740	305	435	58.8
	Mamlaka ya Kitaifa ya Umwagiliaji	518	266	252	48.6
	Makavazi ya Kitaifa ya Kenya	1,200	1,104	96	8
	Shirika la Mafuta la Kitaifa	258	180	78	30.2
	Maabara ya Kitaifa ya Kudhibiti Ubora	79	50	29	36.7
	Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii	1,454	1,261	193	13.3
	Mamlaka ya Kitaifa ya Uchukuzi na Usalama	729	672	57	7.8
	Uvunaji wa Kitaifa wa Maji _ Mamlaka ya Uhifadhi	347	196	151	43.5
	Baraza la Vijana la Kitaifa	81	14	67	82.7
	Huduma ya Kitaifa ya Vijana	4,671	1,652	3,019	64.6
	Sekretarieti ya NEPAD-APRM ya Kenya	46	31	15	32.6
	Creameries mpya za Ushirika Kenya (NKCC)	1,968	1,964	4	0.2
	Bodi ya Ushirika wa Mashirika Yasiyo ya Serikali	74	61	13	17.6
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Kaskazini	39	37	2	5.1
	Wakala wa Nishati ya Nishati na Nishati	149	72	77	51.7
	Nambari ya Machining Complex	200	116	84	42
	Baraza la Uuguzi La Kenya	44	12	32	72.7
	Shirika la Maendeleo ya Kanda ya Chai ya Nyayo	1,032	641	391	37.9
	Bodi ya Bidhaa za Kudhibiti Wadudu	419	117	302	72.1
	Bodi ya Dawa na Sumu	640	183	457	71.4
	Mfuko wa Fidia kwa Wamiliki wa Sera	5	5	0	0
	Shirika la Posta La Kenya	2,882	2,510	372	12.9
	Tume ya Ubinafsishaji	63	27	36	57.1

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma	115	71	44	38.3
	Kituo cha Mkoa Juu ya Maji ya chini ya ardhi	2	2	0	0
	Usajili wa Makatibu wa Umma wenye Vyeti	28	3	25	89.3
	Mamlaka ya Faida za Kustaafu	91	68	23	25.3
	Umeme Vijijini Na Shirika La Nishati Mbadala	1,118	298	820	73.3
	Mamlaka ya Udhibiti wa Vyama vya Soka	139	68	71	51.1
	Kitengo cha Uzalishaji wa Vifaa vya Shule	45	36	9	20
	Michezo Kenya	240	121	119	49.6
	Mamlaka ya Ukuzaji wa Mito ya Tana na Athi	377	377	0	0
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Tana	105	65	40	38.1
	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Tanathi	72	43	29	40.3
	Ufundi na Mamlaka ya Elimu ya Ufundi na Mafunzo	140	48	92	65.7
	Shirika la Bima ya Amana ya Kenya	158	50	108	68.4
	Baraza la Mitihani la Kenya	657	399	258	39.3
	Shirika la Fedha la Utalii	75	45	30	40
	Mfuko wa Utalii	268	249	19	7.1
	Tathmini ya Maendeleo ya Mitaala ya TVET na Baraza la Vyeti	67	23	44	65.7
	Mamlaka ya Mali Isiyodaiwa ya Fedha	39	32	7	17.9
	Mfuko wa Vyuho Vikuu	78	9	69	88.5
	Chuo Kikuu cha Nairobi Enterprises Na Huduma Limited	112	88	24	21.4
	Bodi ya Usimamizi wa Mfuko wa Uwezo	1,174	24	1,150	98
	Maono Sekretarieti ya Utoaji	29	15	14	48.3
	Mamlaka ya Rasilimali za Maji	826	668	158	19.1

Kategoria	Jina la Shirika	Uanzishwaji ulioidhinishwa (A)	In Post (B)	Tofauti (AB)	% Tofauti (AB)/A*100
	Mfuko wa Dhamana ya Sekta ya Maji	175	70	105	60
	Bodi ya Udhhibiti wa Huduma za Maji	77	30	47	61
	Wakala wa Ulinzi wa Mashahidi	296	86	210	70.9
	Mfuko wa Biashara ya Wanawake	396	377	19	4.8
	Mfuko wa Maendeleo ya Biashara ya Vijana	242	165	77	31.8
Jumla		141,101	91,181	49,920	35.4
Tume za kisheria na mamlaka	Baraza la Magavana	82	59	23	28
	Tume ya Kurekebisha Sheria Kenya	177	58	119	67.2
	Mamlaka Huru ya Usimamizi wa Polisi	326	221	105	32.2
	Kamati ya Ufundi ya Uhusiano wa Serikali	118	55	63	53.4
	Tume ya Uwiano na Utangamano ya Kitaifa	79	67	12	15.2
	Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka	2,204	985	1,219	55.3
	Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa	209	64	145	69.4
Jumla		3,195	1,509	1,686	52.8
Jumla		336,074	210,537	125,537	37.4

Kiambatisho III: Mashirika ambayo hayakufuata Sheria ya Theluthi Tatu-Jinsia

Nambari	Sekta	Jina la shirika
1	Wizara na Idara za Serikali	Idara ya Jimbo Kwa Madini
2	Wizara na Idara za Serikali	Wizara ya Mazingira na Misitu
3	Wizara na Idara za Serikali	Wizara ya Maji, Usafi wa Mazingira na Umwagiliaji
4	Wizara na Idara za Serikali	Idara ya Jimbo la Miundombinu
5	Wizara na Idara za Serikali	Idara ya Jimbo Kwa Kazi za Umma
6	Wizara na Idara za Serikali	Jeshi la Magereza Kenya
7	Vyuo Vikuu vya Umma	Ufundi Chuo Kikuu Cha Mombasa
8	Vyuo Vikuu vya Umma	Chuo Kikuu cha Alupe
9	Vyuo Vikuu vya Umma	Chuo Kikuu cha Garissa
10	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma
11	Mashirika ya Serikali	EwasoNg_Iro Mamlaka ya Maendeleo ya Bonde la Mto Kaskazini
12	Mashirika ya Serikali	Ofisi ya Takwimu ya Kitaifa ya Kenya
13	Mashirika ya Serikali	Shirika la Mafuta la Kitaifa
14	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Kenya
15	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Kanda za Kusindika
16	Mashirika ya Serikali	Bodi ya Bidhaa za Kudhibiti Wadudu
17	Mashirika ya Serikali	Shirika la Kitaifa la Biashara la Kenya
18	Mashirika ya Serikali	Laini ya Usafirishaji ya Kitaifa ya Kenya Ltd.
19	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Mali Isiyodaiwa ya Fedha
20	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria Kusini
21	Mashirika ya Serikali	Taasisi ya Utafiti wa Bahari na Uvuvi ya Kenya
22	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Usafiri wa Anga ya Kenya
23	Mashirika ya Serikali	Creameries mpya za Ushirika za Kenya (Nkcc)
24	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Kitaifa ya Usimamizi wa Ukame
25	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji wa Tana
26	Mashirika ya Serikali	Kampuni ya Maendeleo ya Jotoardhi
27	Mashirika ya Serikali	Kampuni ya Kusambaza Umeme Kenya
28	Mashirika ya Serikali	Viwanda vya Ordnance Kenya
29	Mashirika ya Serikali	Bodi ya Dawa na Sumu
30	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Kaskazini
31	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji ya Ziwa Victoria
32	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Barabara za Mjini Kenya (Kura)

Nambari	Sekta	Jina la shirika
33	Mashirika ya Serikali	Huduma ya Kitaifa ya Vijana
34	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
35	Mashirika ya Serikali	Shirika la Maendeleo ya Kilimo
36	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Ukuzaji wa Ukanda wa Lapsset
37	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Barabara Vijijini Kenya
38	Mashirika ya Serikali	Mfuko wa Kitaifa wa Maendeleo ya Majimbo ya Serikali
39	Mashirika ya Serikali	Usafishaji wa Petroli ya Kenya
40	Mashirika ya Serikali	Taasisi ya Uzalishaji wa Chanjo ya Mifugo ya Kenya
41	Mashirika ya Serikali	Kenya Safari Lodges _ Hotel Limited
42	Mashirika ya Serikali	Kampuni ya Uzalishaji wa Umeme ya Kenya Plc
43	Mashirika ya Serikali	Kituo cha Rasilimali za Maumbile ya Wanyama Kenya
44	Mashirika ya Serikali	Shirika la Huduma ya Misitu Kenya
45	Mashirika ya Serikali	Kitengo cha Uzalishaji wa Vifaa vya Shule
46	Mashirika ya Serikali	Kampuni ya Kenya Power _ Lighting
47	Mashirika ya Serikali	Mamlaka ya Bandari ya Kenya
48	Mashirika ya Serikali	Mfuko wa Kitaifa wa Vitendo
49	Mashirika ya Serikali	Huduma ya Wanyamapori Kenya
50	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Anga za Kenya
51	Mashirika ya Serikali	Mfuko wa Fidia kwa Wamiliki wa Sera
52	Mashirika ya Serikali	Hesabu ya Machinin Complex
53	Mashirika ya Serikali	Wakala wa Maendeleo ya Ujenzi wa Maji Pwani
54	Mashirika ya Serikali	Kampuni ya Sukari ya Chemelil Limited
55	Mashirika ya Serikali	Kemikali ya Kilimo na Kampuni ya Chakula Limited
56	Mashirika ya Serikali	Huduma za Kivuko cha Kenya Limited
57	Mashirika ya Serikali	Saruji ya Saruji ya Portland ya Afrika Mashariki
58	Mashirika ya Serikali	Bodi ya Usajili wa Hydrologists

Kiambatisho IV: Uwakilishi wa Jumuiya za Kikabila katika Utumishi wa Umma

Nambari	Ukabila	Idadi ya Watu (Sensa ya 2019)	Uwakilishi sawia katika idadi ya watu wa Kitaifa	Jumla Katika chapisho	% ya Jumla katika chapisho	Tofauti	Hali ya Uwakilishi
1	Kalenjin	6358113	13.37	35,991	16.77	3.40	Uwakilishi wa juu
2	Kikuyu	8148668	17.13	45,291	21.10	3.97	Uwakilishi wa juu kwa jumla
3	Msomali wa Kenya	2780502	5.85	5,052	2.35	-3.50	Uwakilishi wa chini kwa jumla
4	Dahalo	575	0	0	0.00	0.00	Hawajawakilishwa
5	Wayyu	3761	0.01	0	0.00	-0.01	Hawajawakilishwa
6	Mmarekani Mkenya	596	0	0	0.00	0.00	Hawajawakilishwa
7	Aweer / Waata	20103	0.04	4	0.00	-0.04	Uwakilishi wa kawaida
8	Bajuni	91422	0.19	417	0.19	0.00	Uwakilishi wa kawaida
9	Borana	276236	0.58	1,658	0.77	0.19	Uwakilishi wa kawaida
10	Burji	36938	0.08	147	0.07	-0.01	Uwakilishi wa kawaida
11	Dasenach	19337	0.04	11	0.01	-0.03	Uwakilishi wa kawaida
12	Dorobo	23171	0.05	62	0.03	-0.02	Uwakilishi wa kawaida
13	El Molo	1104	0	14	0.01	0.01	Uwakilishi wa kawaida
14	Embu	404801	0.85	3,248	1.51	0.66	Uwakilishi wa kawaida
15	Gabra	141200	0.3	381	0.18	-0.12	Uwakilishi wa kawaida
16	lgosha	685	0	2	0.00	0.00	Uwakilishi wa kawaida
17	Ilchamus / Njemps	32949	0.07	133	0.06	-0.01	Uwakilishi wa kawaida
18	Kamba	4663910	9.81	19,804	9.23	-0.58	Uwakilishi wa kawaida
19	Konso	1299	0	11	0.01	0.01	Uwakilishi wa kawaida
20	Kuria	313854	0.66	827	0.39	-0.27	Uwakilishi wa kawaida
21	Maasai	1189522	2.5	3,696	1.72	-0.78	Uwakilishi wa kawaida
22	Makonde	3764	0.01	10	0.00	-0.01	Uwakilishi wa kawaida
23	Mbeere	195250	0.41	806	0.38	-0.03	Uwakilishi wa kawaida
24	Meru	1975869	4.15	10,207	4.76	0.61	Uwakilishi wa kawaida
25	Nubi	21319	0.04	84	0.04	0.00	Uwakilishi wa kawaida
26	Pokomo	112075	0.24	958	0.45	0.21	Uwakilishi wa kawaida
27	Orma	158993	0.33	336	0.16	-0.17	Uwakilishi wa kawaida
28	Rendile	96313	0.2	288	0.13	-0.07	Uwakilishi wa kawaida
29	Sakuye	27006	0.06	55	0.03	-0.03	Uwakilishi wa kawaida

Nambari	Ukabila	Idadi ya Watu (Sensa ya 2019)	Uwakilishi sawia katika idadi ya watu wa Kitaifa	Jumla Katika chapisho	% ya Jumla katika chapisho	Tofauti	Hali ya Uwakilishi
30	Samburu	333471	0.7	1,002	0.47	-0.23	Uwakilishi wa kawaida
31	Suba	157787	0.33	363	0.17	-0.16	Uwakilishi wa kawaida
32	Swahili	56074	0.12	1,089	0.51	0.39	Uwakilishi wa kawaida
33	Taita	344415	0.72	3,419	1.59	0.87	Uwakilishi wa kawaida
34	Taveta	26590	0.06	209	0.10	0.04	Uwakilishi wa kawaida
35	Teso	417670	0.88	1,451	0.68	-0.20	Uwakilishi wa kawaida
36	Tharaka	220015	0.46	449	0.21	-0.25	Uwakilishi wa kawaida
37	Walwana / Malakote	21774	0.05	18	0.01	-0.04	Uwakilishi wa kawaida
38	Waasia wa Kenya	47555	0.1	80	0.04	-0.06	Uwakilishi wa kawaida
39	Waarabu wa Kenya	59021	0.12	230	0.11	-0.01	Uwakilishi wa kawaida
40	Wazungu wa Kenya	1738	0	5	0.00	0.00	Uwakilishi wa kawaida
41	Wasio Wakenya	463562	0.97	173	0.08	-0.89	Uwakilishi wa kawaida
42	Kisii	2703235	5.68	16,176	7.54	1.86	Uwakilishi wa juu
43	Luo	5066966	10.65	25,382	11.83	1.18	Uwakilishi wa juu
44	Luhya	6823842	14.35	25,657	11.96	-2.39	Uwakilishi wa chini
45	Mijikenda	2488691	5.23	7,778	3.62	-1.61	Uwakilishi wa chini
46	Turkana	1016174	2.14	1,632	0.76	-1.38	Uwakilishi wa chini
JUMLA		47,347,915		214,606			

Kiambatisho V: Usambazaji wa Fursa za Mafunzo na Vikundi vya Kikabila

Jina la kikabila	Kitengo cha Kikabila		Kiwango cha Mafunzo										Aina ya Mfadhili				Jinsia		Hali ya Ulemavu	
	Walitengwa	Wastotengwa	Waliotengwa	Maafisa waliotunzwa	Dactari wa Falsafa (PHD)	Masters	Shahada	Stashada ya Juu	Stashada	Cheti	Mikutano na Warsha	Mshirika wa Maendeleo	GOK	Binafsi	Kike	Kiume	Wasio-PWDS	Walio-PWDS		
Bajuni	23		23		1				10	12	5	18			9	14		23		
Basuba	29		29						17	12	3	26			10	19		28		
Borana	81		81		1				46	34	12	69			23	58		81		
Burji	3		3							3		3				2		2		
Elmolo	1		1							1		1			1	1		1		
Embu		249	249		1	6	1	1	163	77	14	235			115	134		248		
Gabbra	16		16						11	5	3	13			7	9		16		
Gureeh	3		3		1	1			1	1	1	2				3		3		
Ichamus/ Njemps	14		14						14			14				14		14		
Kalenjin		2,559	2,559		25	36	13	4	1,516	953	91	2,432			941	1,618		2,530		
Kamba		1,746	1,746		22	36	2	1	1,061	617	99	1,637			728	1,018		1,732		
Waarabu Wakenya		51	51		3	12			33	3	3	48			20	31		51		
Waasia Wakenya		12	12		3	3			4	5		12			6	6		12		
Wazungu Wakenya		1	1							1		1			1	1		1		
Wasomali Wakenya		324	324		1	9	1	1	189	123	12	309			3	232		317		
Kikuyu		3,845	3,845		53	74	11	11	2,282	1,393	158	3,665			22	1,863		3,807		
KISII		1,138	1,138		20	29	1	3	706	375	34	1,097			7	465		1,126		
Kuria	34		34		1				19	14	4	30			9	25		34		
Luhya		2,154	2,154		33	35	5	5	1,306	761	113	2,023			18	879		2,127		
Luo		2,338	2,338		39	38	6	3	1,498	746	110	2,212			16	868		2,306		
Maasai		283	283		5	5		2	181	95	19	264			99	184		280		

Jina la kikabila	Kitengo cha Kikabila		Kiwango cha Mafunzo										Aina ya Mfadhili				Jinsia		Hali ya Ulemavu	
	Walitengwa	Wasitengwa	Jumla ya Maafisa	Waliofunzwa	Dactari wa Falsafa (PHD)	Masters	Shahada	Shahada ya Juu	Stashada	Cheti	Mikutano na Warsha	Mshirika wa Maendeleo	GOK	Binafsi	Kike	Kiume	Wasio-PWDS	Walio-PWDS		
Mbeere	21		21					1	12	8		21		9	12	21				
Meru		714	714	9	12	2	2	3	440	246	27	681	6	356	358	712	2			
Mijikenda	1,119		1,119	9	14	1	1		936	158	32	1,087		301	818	1,115	4			
Wasio Wakenya		3	3						2	1		3		1	2	3				
Nubi	10		10		1				6	3	1	9		3	7	10				
Orma	21		21						12	9		21		6	15	21				
Pokomo	67		67						51	16	8	59		21	46	66	1			
Rendille	19		19						9	10	5	14		3	16	19				
Sakuye	3		3						1	2	1	2		1	2	3				
Samburu	48		48		1				25	22	10	38		9	39	48				
Swahili	135		135		4		1		113	17	4	131		41	94	135				
Taita	462		462	5	5	1	1		346	104	19	441	2	192	270	461	1			
Taveta	11		11						6	5	1	10		4	7	11				
Teso	80		80	1	2		1	1	41	34	6	74		31	49	79	1			
Tharaka	8		8						3	5		8		6	2	8				
Turkana	62		62	2					25	35	4	56	2	10	52	62				
Jumla	2,270	15,417	17,687	224	325	43	35	69	11,085	5,906	799	16,766	122	7,129	10,558	17,514	173			

Kiambatisho VI: Usambazaji wa Matangazo kwa Ukabila, Jinsia na Ulemavu na Ngazi za Kazi

Jina la kikabila	Jumla No. of Officers Promoted	Ngazi za Kazi				Gender				PWDs			Ngazi za Kazi											
		Mkurukenzi Mkuu au Kiwango cha Sera	Usimamizi Mwandamizi	Usimamizi wa Kati	Wafanyakazi wa Kifundi	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Wafanyakazi wa Kusaidia	Kike	Kiume	Jumla ya PWDs	Wanawake wenye ulemavu wa kiume	Wanawe wenye ulemavu wa kiume	Kike	Usimamizi wa kati	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Kiume	Usimamizi	Kike	Wafanyakazi wa Kusaidia	Kike	Kiume	Wafanyakazi wa Kifundi		
Bajuni	27		1	1	7	15	3	2	25															
Boni-Sanye	1			1					1															
Boran	111		1	2	36	71	1	25	86	3													3	
Burji	9				2	7			9															
Dasnach	1				1				1															
Dorobo	4				3	1		1	3															
Elmolo	2				1	1		1	1															
Embu	151	1	3	12	70	48	17	65	86	1													1	
Gabra	14			1	6	7		1	13															
Gosha	1					1			1															
Kalenjin	1,627	2	39	141	707	631	107	576	1,051	7	5	7	1	1	2							4	4	
Kamba	1,023		27	63	452	407	74	397	626	7	5	7	4	3								1	3	
Waarabu wa Kenya	11		1	2	5	3		3	8															
Muasia wa Kenya	5			4	1			2	3															

Jina la kikabila	Jumla No. of Officers Promoted	Ngazi za Kazi					Gender			PWDs			Ngazi za Kazi					
		Mkurukenzi Mkuu au Kiwango cha Sera	Usimamizi Wandamizi	Usimamizi wa Kati	Wafanyakazi wa Kiufundi	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Wafanyakazi wa Kusaidia	Kike	Kiume	Jumla ya PWDs	Wanawake wenye ulemavu wa kiume	Wanawe wenye ulemavu wa kiume	Usimamizi wa kati	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Usimamizi Wandamizi	Wafanyakazi wa Kusaidia	Wafanyakazi wa Kiufundi	
Kenyan Somali	370		5	17	105	229	14	51	319	2				2				
Kikuyu	2,762	1	94	261	1,247	956	203	1,220	1,542	18	5	13	1	1	7	1	1	1
Kisii	868		34	97	357	340	40	330	538	13	8	5		3	4		5	1
Kuria	45			2	23	19	1	13	32									
Kuria	2					2		2										
Luhya	1,257	1	49	141	575	405	86	482	775	13	3	10		1	4	1	1	2
Luo	1,349		54	149	558	466	122	468	881	16	4	12	1	1	5		2	5
Maasai	242		2	7	89	105	39	54	188	2	1	1				1		1
Mbeere	39		4	2	12	11	10	16	23	2	2	2						2
Meru	501	1	27	48	203	200	22	228	273	6	3	3			1	1		3
Mijikenda	428		3	28	156	191	50	118	310	2	1	1			1			1
Njemps	8				3	5		2	6									
Non Kenyans	6		1	4	1			3	3									
Nubi	1					1			1									
Orma	12				4	8		1	11									
Pokomo	72			2	20	49	1	3	3									
Rendille	12			1	6	4	1	14	58	1		1			1			
Sakuye	2				2			4	8	1		1						1
Samburu	34		1	1	12	20		2										
Shirazi	1				1			12	22	1	1	1	1					

Jina la kikabila	Jumla No. of Officers Promoted	Ngazi za Kazi						Gender			PWDs			Ngazi za Kazi						
		Mkurukenzi Mkuu au Kiwango cha Sera	Usimamizi	Usimamizi wa Kati	Wafanyakazi wa Kiufundi	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Wafanyakazi wa Kusaidia	Kike	Kiume	Jumla ya PWDs	Wanawake wenye ulemavu wa kiume	Wanaume wenye ulemavu wa kiume	Usimamizi wa kati	Wafanyakazi wa Uendeshaji	Usimamizi	Wafanyakazi wa Kusaidia	Wafanyakazi wa Kiufundi			
Suba	29		2	5	12	10			1											
Swahili	35			3	8	19	6	23												
Taita	211		4	17	85	86	6	29												
Taita	15				11	2	78	133	1	1			1							
Taveta	22				10	10	4	11												
Teso	61				25	26	10	12	1	1							1			
Tharaka	13				6	5	18	43												
Turkana	94				26	56	5	8												
Wakenya wengine	6				5		28	66	4		4					2		2		
Jumla	11,484	6	352	1,026	4,854	4,417	4,251	7,233	111	37	74	3	1	12	32	3	2	5	20	33

Kiambatisho VII: Mikopo Iliyotolewa kwa Vikundi vya Wanawake vilivyotengwa na Kaunti

Nambari	Idadi ya Vikundi vya Wanawake	Idadi ya Mwanachama	Kaunti	Kiasi Kilichotolewa kwa Kshs
1	137	1,603	Baringo	33,500,000
2	179	1,915	Bomet	33,150,000
3	297	3,268	Bungoma	80,450,000
4	187	2,303	Busia	45,050,000
5	85	996	Elgeyo Marakwet	20,100,000
6	293	3,116	Embu	81,100,000
7	62	637	Garissa	10,750,000
8	226	2,496	Homa Bay	73,650,000
9	92	965	Isiolo	17,100,000
10	140	1,608	Kajiado	32,450,000
11	419	4,729	Kakamega	106,900,000
12	196	2,127	Kericho	50,700,000
13	708	7,622	Kiambu	185,250,000
14	315	3,493	Kilifi	67,250,000
15	196	2,120	Kirinyaga	65,200,000
16	249	2,646	Kisii	59,900,000
17	248	2,919	Kisumu	74,300,000
18	206	2,420	Kitui	43,500,000
19	73	776	Kwale	17,950,000
20	147	1,537	Laikipia	29,000,000
21	55	582	Lamu	16,100,000
22	300	3,515	Machakos	67,850,000
23	391	4,443	Makueni	64,800,000
24	104	1,053	Mandera	12,150,000
25	66	791	Marsabit	11,650,000
26	680	8,002	Meru	154,300,000
27	246	2,721	Migori	49,600,000
28	209	2,153	Mombasa	63,200,000
29	524	6,240	Muranga	141,200,000
30	544	5,916	Nairobi	153,400,000
31	692	7,751	Nakuru	166,350,000
32	206	2,317	Nandi	53,300,000
33	77	823	Narok	15,450,000
34	101	1,125	Nyamira	21,750,000
35	215	2,427	Nyandarua	63,050,000
36	628	6,711	Nyeri	212,050,000
37	70	727	Samburu	13,700,000

Nambari	Idadi ya Vikundi vya Wanawake	Idadi ya Mwanachama	Kaunti	Kiasi Kilichotolewa kwa Kshs
38	283	3,185	Siaya	51,050,000
39	129	1,380	Taita Taveta	30,550,000
40	112	1,152	Tana River	24,650,000
41	162	1,881	Tharaka Nithi	41,850,000
42	160	1,714	Trans Nzoia	33,100,000
43	86	975	Turkana	15,600,000
44	178	1,958	Uasin Gishu	43,600,000
45	138	1,535	Vihiga	39,700,000
46	94	949	Wajir	15,100,000
47	49	520	West Pokot	10,550,000
	10,954	121,842	Jumla	2,712,900,000

Kiambatisho VIII: Wafaidika wa Programu za Mafunzo ya Vijana na Kaunti na Jinsia

Nambari	Kaunti	Nambari ya Walengwa		Jumla ya Walengwa wanaofaidika	Idadi ya watu wenye ulemavu
		Kiume	Kike		
1.	Mombasa	447	483	930	4
2.	Kwale	175	220	395	2
3.	Kilifi	288	330	618	19
4.	Tana River	0	0	0	0
5.	Lamu	0	0	0	0
6.	Taita/Taveta	0	0	0	0
7.	Garissa	0	0	0	0
8.	Wajir	166	205	371	15
9.	Mandera	280	387	667	40
10.	Marsabit	0	0	0	0
11.	Isiolo	0	0	0	0
12.	Meru	0	0	0	0
13.	Tharaka-Nithi	0	0	0	0
14.	Embu	0	0	0	0
15.	Kitui	318	348	666	3
16.	Machakos	344	354	698	9
17.	Makueni		0	0	0
18.	Nyandarua	312	320	632	11
19.	Nyeri	0	0	0	0
20.	Kirinyaga	0	0	0	0
21.	Murang'a	0	0	0	0
22.	Kiambu	706	703	1,409	18
23.	Turkana	360	275	635	1
24.	West Pokot	0	0	0	0
25.	Samburu	0	0	0	0
26.	Trans Nzoia	0	0	0	0
27.	Uasin Gishu	0	0	0	0
28.	Elgeyo/Marakwet	0	0	0	0
29.	Nandi	0	0	0	0
30.	Baringo	0	0	0	0
31.	Laikipia	0	0	0	0
32.	Nakuru	848	903	1751	43
33.	Narok	0	0	0	0
34.	Kajiado	0	0	0	0
35.	Kericho	0	0	0	0
36.	Bomet	0	0	0	0
37.	Kakamega	531	580	1111	66

Nambari	Kaunti	Nambari ya Walengwa		Jumla ya Walengwa wanaofaidika	Idadi ya watu wenye ulemavu
		Kiume	Kike		
38.	Vihiga	0	0	0	0
39.	Bungoma	538	596	1134	16
40.	Busia	0	0	0	0
41.	Siaya	0	0	0	0
42.	Kisumu	512	510	1022	16
43.	Homa Bay	0	0	0	0
44.	Migori	663	691	1354	60
45.	Kisii	377	380	757	40
46.	Nyamira	0	0	0	0
47.	Nairobi	797	879	1676	16
Jumla		5644	5837	11481	287

Kiambatisho IX: Utoaji wa Fedha kwa Vikundi vinavyoathiriwa vilivyogawanywa na Kaunti

Nambari	Kaunti	Makundi ya Vikundi viliyo hatarini			
		CT-OVC	OP-CT	PWDs-CT	Jumla ya Tatu CTS
1.	Baringo	6,528	12,159	803	19,490
2.	Bomet	4,488	18,167	549	23,204
3.	Bungoma	8,332	24,887	814	34,033
4.	Busia	7,818	16,905	1,011	25,734
5.	Elgeyo Marakwet	3,342	9,363	459	13,164
6.	Embu	3,855	16,601	360	20,816
7.	Garissa	4,655	4,767	355	9,777
8.	Homa Bay	9,196	21,644	717	31,557
9.	Isiolo	2,621	3,363	152	6,136
10.	Kajiado	3,238	6,870	340	10,448
11.	Kakamega	10,615	33,177	908	44,700
12.	Kericho	5,903	14,495	619	21,017
13.	Kiambu	7,455	35,916	1,148	44,519
14.	Kilifi	9,614	21,897	828	32,339
15.	Kirinyaga	3,415	15,690	481	19,586
16.	Kisii	9,639	25,450	1,170	36,259
17.	Kisumu	10,318	17,125	1,135	28,578
18.	Kitui	7,035	32,196	548	39,779
19.	Kwale	5,347	13,703	1,002	20,052
20.	Laikipia	2,833	10,593	537	13,963
21.	Lamu	1,431	2,111	173	3,715
22.	Machakos	6,133	29,640	825	36,598
23.	Makueni	6,213	24,169	909	31,291
24.	Mandera	16,981	6,850	2,299	26,130
25.	Marsabit	4,900	6,871	559	12,330
26.	Meru	7,262	28,059	690	36,011
27.	Migori	10,505	16,005	1,781	28,291
28.	Mombasa	4,341	5,899	724	10,964
29.	Muranga	6,659	42,232	772	49,663
30.	Nairobi	9,049	12,314	1,322	22,685
31.	Nakuru	7,194	30,142	1,083	38,419
32.	Nandi	4,539	16,568	719	21,826
33.	Narok	5,223	9,402	354	14,979
34.	Nyamira	3,397	13,202	442	17,041
35.	Nyandarua	4,013	16,647	376	21,036
36.	Nyeri	4,585	26,650	764	31,999

Nambari	Kaunti	Makundi ya Vikundi viliyo hatarini			
		CT-OVC	OP-CT	PWDs-CT	Jumla ya Tatu CTS
37.	Samburu	6,328	5,434	544	12,306
38.	Siaya	6,626	22,897	570	30,093
39.	Taita Taveta	2,909	7,745	340	10,994
40.	Tana River	2,836	4,652	280	7,768
41.	Tharaka Nithi	2,890	12,603	400	15,893
42.	Trans Nzoia	4,992	12,278	489	17,759
43.	Turkana	18,625	11,491	881	30,997
44.	Uasin Gishu	4,183	14,410	697	19,290
45.	Vihiga	6,605	19,105	708	26,418
46.	Wajir	9,124	5,311	786	15,221
47.	West Pokot	570	8,769	666	10,005
Jumla		294,360	766,424	34,089	1,094,873

Kiambatisho X: Programu zilizo chini ya Ajenda Nne Kubwa

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Programu zinazotekelezwa
1	Viwanda vya kutengeza	<ul style="list-style-type: none"> • Programu ya Kufufua Pamba pamoja na biashara ya Bt. pamba • Uzalishaji endelevu wa bidhaa za Msingi, kuongezeka kwa matumizi ya yaliyomo (malighafi), Ilizindua bidhaa mpya (Vipu vya mikono ya chupa na Roho ya Upasuaji) • Kutoa mazingira wezeshi kwa mpango wa Ushanga (tasnia ya nyumba ndogo inayofanya faida kwa wajasiriamali kwenye mizizi ya nyasi) katika utambuzi wa kazi yake kwa kutoa nafasi ya kazi zao za kiutawala, kucheza uhusiano wa fedha na ununuzi kati yake na Wizara mama • Kutumia teknolojia na ubunifu wa kuendesha Mnyororo wa Thamani ya Masoko ya Mitaji • Kukuza upatikanaji wa fedha kwa SME kupitia ufadhili wa umati unaotegemea deni kati ya masoko ya Mitaji • Undaji wa Ajira na Ukuaji wa Sekta ya Viwanda • Uboreshaji wa miundombinu ya usafirishaji kuwezesha ushindani wa sekta ya uchukuzi; kupunguza gharama ya kufanya biashara • Upataji wa mikopo kwa wanaoweza kukopa katika sekta ya utengenezaji • Vituo vya kukuzia ambavyo vitatoa ubunifu na kuongeza thamani katika tasnia ya utengenezaji • Utoaji wa miundombinu ya msingi (teknolojia ya uzalishaji, nafasi ya viwanda, uwekezaji mdogo na gharama kubwa za uzalishaji haswa usimamizi wa maji taka) kwa uwekezaji katika sekta ya bidhaa za ngozi na ngozi. • Kupunguza gharama za umeme na kuongeza kuegemea kwa umeme, kwa mfano, kuanzisha aina mpya za uzalishaji wa umeme kama Turkana Wind Power, na Menengai Geothermal Power MW. • Kuimarisha uandikishaji wa TVET ili kutoa ujuzi kwa sekta ya utengenezaji. • Uboreshaji wa mashine kama ile ya Kusasisha Rivatex, Ununuzi na usanikishaji wa mashine mpya ya kuzungusha yadi katika kiwanda cha Bedi huko Nakuru, ununuzi na usanikishaji wa mashine kubwa ya kutengeneza mafuta, ufungaji wa laini kubwa ya uzalishaji wa bodi ya karatasi, ufungaji mashine mbili za kuchora waya ambazo zilikamilisha seti hiyo -up ya mmea wa kuunganisha waya na kutengeneza mabati 46,080, ufungaji wa mmea wa confectionary huko Kisumu, vifaa vya kuchimba visima, kitengo cha kupima pampu na vifaa, uwekaji wa mmea mkubwa wa kusaga uwezo huko Ruiru. • Kuunda miundombinu inayofaa, ya kisasa na bora kusaidia Hifadhi ya Viwanda yenye uwezo wa kuandaa mkusanyiko anuwai wa bidhaa za ngozi na tasnia zinazohusiana za utengenezaji. • Kuboresha Kituo cha Mafunzo na Uzalishaji wa Viwanda vya Viatu (TPCSI), taasisi pekee inayotoa ustadi wa tasnia na vifaa vya kawaida vya utengenezaji kwa wazalishaji wa bidhaa za ngozi kuwa Kituo cha ubora ili kutoa huduma bora. • Maendeleo ya teknolojia za kilimo-kilimo na uzalishaji wa malighafi ya hariri kwa utengenezaji wa vitambaa vya hariri

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Programu zinazotekelezwa
		<ul style="list-style-type: none"> • Msaada kwa waanzilishi yaani mimea ya chupa ya Maji, vyama vya Jua kali kuzalisha na kusambaza vifaa vya ujenzi wa miradi ya nyumba za bei rahisi • Viwanda vya Usindikaji wa Chakula vya Kenya (KDF) Viwanda vya Kusindika Chakula kwa Kiwango Kikavu, Chakula, Tayari-Kula (MREs) na Matunda • Utafiti juu ya Marekebisho na Miniaturization Jikoni za Shambani kutumia DEFKITCH Tech • Usimamizi Jumuishi wa Taka ngumu • Kuboresha Mfumo wa Biogas • Ubunifu wa Kuingiza Tiba kwa Suluhisho la Vifaa vya Matibabu vya Kitaifa • 10 kW Mfumo wa Sola PV uliotengenezwa kwa desturi katika Ulinzi Tata • Utengenezaji wa jikosi za kuokoa nishati kwa taasisi za kujifunza • Ruzuku ya bidhaa muhimu-maji, umeme • Kuongeza mnyororo wa Thamani ya Bidhaa yaani kuongeza thamani kwenye chai, ubora wa ngozi na ngozi • Ukarabati na upanuzi wa awamu za viwandani yaani, viwanda vya sukari, vyama vya ushirika • Kuboresha Uzalishaji wa Miwa na usafirishaji • Kuongeza rangi zinazozalishwa hapa nchini, dawa za kusafisha na sabuni, chakula cha wanyama • Iliunga mkono mpango wa phytochemicals, nguo na nishati mbadala (PTRE) katika Chuo Kikuu cha Moi • Uwekezaji katika KIRDI • Kuanzishwa kwa mbuga mpya za viwanda na SEZ • Kupunguza nyakati za kusindika vibali na idadi ya vibali vinavyohitajika • Inasindika hadi kukamilisha hati miliki, modeli za matumizi na miundo ya viwandani • Sera ya Mamlaka ya Biashara Ndogo na Ndogo imepitwa, Sheria ya Huduma za Usajili wa Kenya 2019 imetungwa, Sera ya Uwekezaji ya Kenya 2019 imeidhinishwa na baraza la mawaziri, Kikundi kazi juu ya Mageuzi ya Kitaifa ya Viwango na Miundombinu ya Uboreshaji iliyoungwa, Rasimu ya Sera ya Kitaifa ya Magari iliyoungwa na kuwasilishwa kwa Baraza la Mawaziri ili Idhini, Kikundi kuharakisha mchakato wa kuanzisha Mfuko wa Dhamana ya Kitaifa uliyoungwa.
2	Usalama wa Chakula na Lishe	<ul style="list-style-type: none"> • Uboreshaji wa mifugo kupitia uzalishaji bora wa mbegu za kiume, kupunguza gharama katika utoaji wa nitrojeni kwa uhifadhi wa baridi, vijiti vya samaki • Ruzuku ya gharama kwenye nitrojeni kioevu inayotumika kuhifadhi viini-plasm / shahawa kwa huduma za Uenezaji bandia nchini • Uboreshaji wa anuwai ya Viazi, miwa, kichocheo cha HVC, mchele, nyanya, tikiti maji, alizeti, nyanya, mahindi Mseto na mtama kidole sugu kwa striga, uyoga, Parachichi na matunda ya Manjano. • Upanuzi wa miundombinu ya umwagiliaji kwa uzalishaji mkubwa wa maziwa, Nyasi, nguruwe, mazao ya kilimo cha bustani, miwa, mahindi, • Kupitishwa kwa teknolojia ya kijani yaani visima vya umeme wa jua kwa umwagiliaji katika maeneo yenye upungufu wa maji • Mafunzo ya wafanyikazi wa ugani wa kilimo wa mbele na wakulima juu ya njia bora za kilimo

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Programu zinazotekelezwa
		<ul style="list-style-type: none"> • Kuongeza thamani kwa bidhaa za shamba kupitia usindikaji ili kupunguza upotezaji na utulivu wa masoko • Kuanzisha ubadilishanaji wa bidhaa za kilimo zenye ushindani na biashara ya bidhaa zilizopangwa • Kukuza biashara ya kilimo - Wakulima / wazalishaji wanapata habari za soko kupitia mfumo wa habari za soko • Kupunguza upotezaji wa baada ya mavuno na Ufikiaji wa Mkulima kwa mkopo / Ujumuishaji wa kifedha kupitia kuanzishwa kwa Mifumo ya Stakabadhi Ghalani • “Vifungo vya kijani ni njia muhimu kwa uwekezaji wa hali ya hewa yenye kaboni ya chini kusaidia mabadiliko ya uchumi endelevu. Sekta za kilimo kupata mkopo kwa gharama ya chini ya tume ya 2% kwa pesa zilizopatikana moja na riba ya zero inayotozwa. • Kujenga uwezo wa Mtandao wa Shule zinazohusiana na Miradi (ASPnet) kuanzisha na kuendesha miradi inayohusiana na kilimo cha mazao kwa shule zao. • Nzi wa Tsetse na uhibitaji wa trypanosomiasis • Kupitishwa kwa ubunifu wa baada ya mavuno • Chukua sampuli za mbegu na sampuli za mbolea kwa ubora na lishe • Uwezeshaji wa wakulima na wafanyabiashara katika mnyororo wa thamani wa mboga za asili za Kiafrika • Bima ya Mifugo kutokana na hali mbaya ya hewa • Wakulima wanaunga mkono mipango: Ugavi mizinga ya nyuki na kujenga uwezo wafugaji wa Nyuki, Utoaji wa kuku wa kienyeji na vifaa kwa wafugaji wa kuku, Utoaji wa nguruwe bora kwa wafugaji kwa uzalishaji wa nguruwe. • Kuimarisha upatikanaji wa huduma za ufundi mashambani • Kupitishwa kwa Teknolojia ya Ufugaji samaki na Aqua-ponics • Ukarabati wa maeneo ya kutua samaki
3	Afya kwa Wote ya Ulimwengu	<ul style="list-style-type: none"> • Programu ya Beyond Zero • Programu ya Linda Mama • Programu za majaribio ya UHC huko Machakos, Nyeri, Isiolo na Kisumu. Huduma kamili za afya kwa wafanyikazi ikiwa ni pamoja na bima. • Mafunzo ya wafanyikazi waliohitimu sana kuhudumia raia. • Ruzuku ya gharama kwa huduma muhimu za afya • Programu za Elimu za Kupinga Matumizi ya Dawa • Ufadhili wa wanafunzi wanaofuatilia kozi za afya katika Taasisis anuwai ya matibabu • Kuongeza upatikanaji wa Huduma ya Afya kwa Wote kupitia (i) Mradi uliofadhiliwa chini ya Huduma ya Afya ya Wote (ii) Kibali cha kutoa Huduma za Afya kwa umma kwa Kitengo cha Afya cha Chuo Kikuu • Utafiti wa kukata na KEMRI kwa shida zote zinazohusiana na afya • Programu za kujitolea za kudhibiti Malaria • Kupitishwa kwa programu za uingiliaji wa afya zinazotegemea teknolojia. kutumia simu mahiri kufikia maeneo ya mbali • Ununuzi wa vifaa vya matibabu na bidhaa bora na teknolojia za UHC za afya kwa kaunti na hospitali za rufaa • Ujenzi na uboreshaji wa vituo vya afya

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Programu zinazotekelezwa
		<ul style="list-style-type: none"> • Uboreshaji wa meli za hospitali (Magari ya wagonjwa na huduma) na vifaa • Huduma za afya zilizopanuliwa na kupanuliwa ili kukamata wagonjwa zaidi kwa bei ya chini chini ya chanjo ya NHIF. • Kutoa vifuniko vya NHIF kwa waathirika wa saratani na waendesha boda boda
4	Nyumba za bei nafuu	<ul style="list-style-type: none"> • Kutoa vifaa vya kukopesha kwa umma kwa viwango vya bei rahisi kuwezesha ujenzi na ununuzi wa nyumba. • Kuboresha upatikanaji wa rehani, viwango vya riba vilivyofadhiliwa kwa rehani kwa wafanyikazi kupata nyumba za bei rahisi • Ujenzi wa hosteli, kambi na nyumba za wafanyakazi • Barabara / Barabara ili kuwezesha upatikanaji na uwekezaji katika jiji • Kituo cha Kurudisha Maji taka na Mistari ya Huduma ili kuufanya mji uweze kuishi • Mradi wa Konza Complex • Kushirikiana na Taasisis na SMEs katika kutoa vifaa vya ujenzi vya bei rahisi na vya bei rahisi, mfano matofali, madirisha, milango, mabirika, precast • Kijiji kilichojongwa kwa bei nafuu • Kuboresha Mabanda
5	Vlwezesaji	<ul style="list-style-type: none"> • Utoaji wa kituo cha mikopo kwa ununuzi wa ardhi na matumizi mengine • Uanzishaji wa Vitengo vya Maonyesho ya Teknolojia k.v. kwa ujenzi wa barabara, nyumba • Utoaji wa miundombinu muhimu: barabara, maghala, maji taka, umeme, mafuta, mtandao, maji ya bomba, huduma za feri • Urahisi wa kufanya biashara • Utoaji wa nyaraka zinazohitajika kwa wakati kwa wageni wanaostahiki ambao wanakusudia kuwekeza nchini Kenya • kuhamasisha Wakenya walioko ughaibuni kuwekeza nyumbani • Kutoa mazingira mazuri kwa wawekezaji kwa kusimamia salama mipaka yetu • Kuwezesha harakati rahisi na bora za Wakenya kwa utoaji wa nyaraka za kusafiri kwa wakati ili wapate kazi na kufanya biashara nk. • Kujadili masuala yanayoathiri vijana katika sera. • Mipango Jumuishi ya Kaunti Iliyotengwa (CIDPs) kutafakari Kuzingatia Nyumba za bei nafuu • Kuorodhesha ardhi ya umma inayofaa na inayohudumiwa • Kuimarisha upatikanaji wa habari. • Kuendeleza bustani ili kuwezesha, kukuza na kukuza biashara • Kuimarisha maisha kwa kuhakikisha kuwa kuna nishati endelevu, yenye gharama nafuu na yenye ubora na mafuta ya petroli. • Kuwezesha wazalishaji wa ndani kupenya soko la Uropa na masoko mengine ya ulimwengu • Majaribio ya maonyesho ya mianzi kwa biashara na uhifadhi wa vyanzo vya maji • Kuunganisha SMEs na maendeleo ya bidhaa • Kujenga uwezo juu ya kupitishwa kwa teknolojia

Nambari	Nguzo Kubwa Nne	Programu zinazotekelezwa
		<ul style="list-style-type: none"> • Kurekebisha mtaala ili kuonyesha mahitaji ya ajenda za maendeleo • Kuunganisha umeme na vituo vya afya • Kupunguza gharama za usafiri katika jiji na harakati za kibinadamu zilizoimarishwa ili kupunguza masaa ya mtu kupotea katika trafiki. • Msaada wa gharama kwa huduma muhimu za afya, Utoaji wa bima ya Matibabu kwa Wafanyikazi wa KeRRA (na wategemezi wao); na kuwasiliana na Serikali za Kaunti ili kuhakikisha kuwa barabara zote zinazohudumia vituo vya afya zinapatikana wakati wote. • Kuwezesha muunganisho wa maili ya mwisho kutoka shamba hadi soko la pembejeo na mazao ya shamba; na Uundaji wa ajira kupitia ujenzi wa barabara inayoongoza kwa kuboresha maisha kupitia chakula na usalama wa lishe. • Utoaji wa mazingira ya kutosha kwa njia ya uwekezaji kupitia Taasisis • Kupitia sheria na kanuni za uwekezaji

© PSC 2020

Tume ya Utumishi wa Umma, Jumba la Commission,
Barabara ya Harambee, S.L.P 30095 – 00100
Nairobi - Kenya

Simu: +254 (0) 20 2223901-5, 2227471-5

Simu ya Mkononi: + 254-724-253807, + 254-724-253807

Barua pepe: psck@publicservice.go.ke

Kituo cha Mawasiliano

Simu: +254 (0) 20 486 5000

978-9914-706-57-4

9 789914 706574

